

Ranast. M. Sulini ama.

Jacuruna 9492

1.3. Liturgiikan käsite. Kristillisen Kirkon jumalanpalvelustiedettä kutsutaan liturgiikaksi. Tämä nimi johtuu kreikkalaisesta sanasta *liturgia* yhteinen ja *teles* asia, palvelus, mikä sanan laajimmassa merkityksessä ilmaisee kaikkinaista yhteistä palvelusta, kuten rakkauden osoitusta lähimmäistä kohtaan (Room. XV. 16. 27; 2 Korint. IX 12; Filipp II, 35; Hebr. I. 14): sanan lähimmässä merkityksessä sana liturgia ilmaisee kaikkinaista jumalanpalvelusta koskevaa toimintaa ja erittäinkin liturgiaksi kutsutaan yhteistä jumalanpalvelusta, jolloin tapahtuu Kristuksen runmiin ja veren uhri s.o. eukaristia. Mutta koska eukaristia on kaiken kristillisen jumalanpalveluksen ydinkohta ja on ennen kaikkea ( ) jumalanpalvelus, niin tästä syystä tiedettä kristillisestä jumalanpalveluksesta ja sen muodoista kutsutaankin liturgiikaksi.

2. Liturgiikan jako yleiseen ja erityiseen.

Kristillistä jumalanpalvelusta voidaan tarkastella kahdelta näkökannalta: kirkollisena laitoksena ja toimintana. Siksi-pä liturgiikkakin jaetaan kahteen osaan: yleiseen ja erityiseen. Edellinen selittää kristillisen jumalanpalveluksen yleiset perusteet: jumalanpalveluksen asettamisen, tarkoituksen ja pääosat, jumalanpalveluksessa käytettävien erilaisten kuvaannollisten menojen merkityksen, jumalanpalveluksen toimittamisen ajat ja paikat, siinä tarvittavat esineet: pyhät kuvat, puvut, astiat ja kirjat. Liturgiikan toisessa osassa - erityisessä - tarkastellaan jumalanpalvelusta ortodoksisen kirkon toimintana ja jumalanpalveluksen eri tapojen ja muotojen mukaisesti liturgiikan tulee esittää erilaisten jumalanpalvelusten toimittamiseen olennainen muoto ja selittää se siinä merkityksessä, missä ortodoksinen kirkko sen toimittaa ja selittää. Tämä liturgiikan osa sisältää tietoja palveluksista: 1) vakinaisista päivä-, viikko- ja vuosipalveluksista ja 2) erityisistä juhlapalveluksista, joita kirkko toimittaa erityisissä tapauksissa ja seurakuntalaisten pyynnestä.

Yleiset käsitteet jumalanpalveluksesta; sen tarkoitus ja asettaminen.

3. Kristillisen jumalanpalveluksen käsite ja tarkoitus.

Jumalanpalvelus käsittää tavallisesti jonkun uskonnollisen yhdyskunnan ulkonaista Jumalan kunnioittamisen ilmauksia tai niitten pyhien toimintojen ja muotojen yhtymänä, joitten kautta sisäinen elämä sekä hartauden ja Jumalan kunnioittamisen tunteet saavat ulkoinen ilmaisuvoitonsa. Mutta tämä jumalanpalveluksen käsitys Jumalan kunnioittamisesta on vain yksi puoli jumalanpalveluksesta ja sen alkutarkoitus. Jumalanpalveluksen taite samalla ylläpitää, säilyttää ja kehittää yhteiskunnan ja sen yksityisten jäsenten tietoisuudessa uskonnon sisäilyä ja henki eli, toisin sanoen, herättää hartautta, jumalanpelkoa ja uskonnollista elämää. Tällöin jumalanpalvelus on ei ainoastaan uskonnon välittömänä ulkonaista ilmauksena, vaan myöskin uskonnollisen valistuksen ja opetuksen levittäjäkeinoja yhteiskunnan ja sen yksityisten jäsenten keskuuteen. Jumalanpalvelus on nimittäin uskonnon ulkoinen puoli. Mutta uskonto ei ole vain ihmisen liitto tai suhde Jumalan vaan myöskin Jumalan suhde ihmiseen. Me emme tunne vain tarvetta rukouksille ja ylistäks Jumalaa, vaan myöskin tarvitsemme yhteyttä Jumalan kanssa, sovutusta ja pelastusta Hänen armostaan. Ja sen ruoksi kuten uskonnossa erotetaan kaksi puolta: uskon esine - Jumala ja uskova olento - ihminen, jumalanpalveluksessa uskonnon ulkonaista puolena tulee esiintä kaksi puolta: siroollinen, tai luonnollinen ja salaperäinen tai yliluonnollinen. Tämä mukaisesti jumalanpalvelus tulee määritellä pyhien toimintojen ja muotojen yhteyksi, joitten kautta uskonnollinen yhdyskunta ja sen yksityiset jäsenet ilmaisevat uskonnollisen elämänsä ja suhteensa Jumalan - tämä on luonnollinen puoli, mutta jumalanpalveluksen toisen puolen, yliluonnollisen ja salaperäisen, muodostavat kaikki ne näkyvät muodot, joitten kautta me tulemme yhteyteen Jumalan kanssa ja pyydämme Häntä armoa ja laupeutta. Kristillisellä jumalanpalveluksella siis ymmärretään määrättyjen Jeesuksen Kristuksen ja pyhien apostolien asettamien ja p. Kirjon määrättyjen pyhien toimintojen ja sanojen

yhtymää, joitten kautta ilmaisev Jumastetun yhteiskunnan puolesta usko Jumalaa ja Hänen antamaansa pelastukseen, mutta Jumalan puolelta ilmoitetaan kristityille jumalallinen armo. Yhtöys Jumalan kanssa ja siunaus, jonka uskovaisten omissa onistamalla Jumalan Pojan suorittaman pelastustyön siunaus-tatuottavat hedelmät.

Koska itse kristillisessä kirkossa historiallisten syitten takia tapahtui jakaantuminen uskontokuntiin ja jokaisessa niistä jumalanpalveluksella on oma luonteensa, niin ortodoksisen kirkon jumalanpalveluksen pääeroitus muitten kirkkojen jumalanpalveluksista on siinä, että se muuttumattomana ja alkuperäisenä on säilyttänyt jumalanpalveluksen ytimen, todellisen hengen ja muodot, jotka Jeesus Kristus ja apostolit ovat säätäneet, yleinen kirkko käytäntöön ottaneet ja ortodoksinen kreikkalaiskatolinen kirkko meille kokonaisuudessaan ja puhtaudessaan on jättänyt.

4. Jumalanpalveluksen ulkoinen puoli.

Jumalanpalveluksessa erotetaan kaksi puolta: sisäinen eli jumalanpalveluksen sisältö ja ulkoinen eli tämän sisällön ilmaisevat ulkoinen keinoin. Jumalanpalveluksen sisäinen puoli on niin läheisesti liittynyt kirkkoon ja uskuntoon, että ilman sitä ei voi kuvailla kirkkoa, joka on maan päällä eikä uskontoa, jota me tunnustamme. Kuten maan päällä emme voi elää ilman ruumista, niin emme myöskään voi kutsua itseämme uskovaiksi ja kirkkoon kuuluviksi ilman että tuomme ilmi uskonnon ja kirkon arvolle sopivia ajatuksia, töitä ja tunteita. Jumalanpalveluksen ulkoinen puoli ilmoituu määrätyn sisällön, määrätty uskonnolliset aatteet. Liturgisten muotojen ja niitten sisällön suhde ei ole niin ulkoinen kuten esine, ruoka-astian ja sen sisällön, vaan paljon sisäisempi, välittömämpi. Semmoinen, kuten suhde ihmisen sielun ja ruumiin välillä. Kristillisen jumalanpalveluksen ulkoinen puoli eli sen muodot eivät ole vain sitä varten, että ilmaisisivat kristillisen jumalanpalveluksen syviä aatteita, vaan sitä paitsi niitten kautta meille ilmoitetaan pelastuksen siunustatuottavat hedelmät.

Jumalanpalveluksen ulkoinen puoli eli liturgiset muodot - tuvat suoravasta aineista samalla ja toisaalta

1) Jumala on korkein. Luonnollisissa asioissa Jumalaksi
sempi ajatustemme ilmaisemisesta. Myöskin jumalallisen jär-
jen antajat me saamme tietää vain sanan kautta, sillä Jumala-
kin on ilmaissut itsensä meille sanan kautta. Ajatuksestamme me
ilmaisemme joko puheessa tai laulussa. Koska itse sana on nä-
kyväksi, niin se onkin tärkein ajatustalomme vastaava ilmaisu-
muoto ja siitä syystä sitä ainakin käytetäänkin jumalanpalve-
luksessa. Sanassa saavat ilmentymisensä kaikki kristilli-
sen jumalanpalveluksen yhteydessä rukoukset, raamatun lukeminen,
saarna, laulu ja sakramentit.

2) T o i m i n n a t. Toiminnalla ymmäretään kaikkea sitä
toimintaa, jonka kautta joko annetaan Pyhän Hengen siunausta
tuottavat lahjat tai ilmaistaan uskonnolliset tunteet. Niitä
pyhiä toimintakäsitteitä, joitten kautta uskoisille annetaan Juma-
lan siunaus, sanotaan salaisesti toimintakäsitteiksi (esim. kastet-
tavan kolinkertainen veteen upottaminen tai Kristuksen suu-
niin ja veren jakaminen leivän ja viinin muodossa). Toiset
toiminnot ikäänkuin edustavat jumalanpalvelusta. Niitten kaut-
ta ilmenevät uskoisisten hartaat tunteet tai uskonnolliset
toteudet. Toiminnot ovat aina sanojen, tunteiden täydellisessä
ja ilmeikkäimmän jumalanpalvelusmuodon yhteydessä, jotka se-
littävät itse toiminnat.

Juhlamojen ja vertauskuvien välttämättömyys jumalanpal-
veluksessa. Juhlamojen ja vertauskuvien välttämättömyys
jumalanpalveluksessa johtuu 1) ulkoisten muotojen tarpeel-
lisuudesta. Kaiken olennaisen me tunnemme sen ulkoisesta
ilmauksesta. Itse Jumala ilmaisi itsensä ihmiselle erilaisissa
muodoissa, vertauskuvissa, ihmisissä, sanassa ja toiminnas-
sa. Itse Herrä perusti Kirkon ja antoi sille näkyväisen jär-
jestyksen, että ihmiset omakusivat pelastuksen, mutta il-
man näitä näkyviä muotoja se olisi voimaton pelastuksen
siunaustuottavia hedelmiä. "Jos me olisimme ruumiittomia,"
näin puhui p. Johannes Krysostomos, "entäs Kristus antaisi
meille henkiset lahjansa ruumiittomasti, vaikka kukaan ei ole-
ne muodostettu ruumiista ja sielusta, niin Hän antaa meille
siunaustuottavat annokset näkyvässä muodossa. Jumalan-
palveluksen ulkoisena puolen välttämättömyys perustuu ihmisen
oman luontoon. Ihminen on muodostettu sielusta ja ruu-
miista, jotka ovat erillisiä toisistaan ja siten kukaan ei

ja siksi kaikki sielun liikkeet, kaikki uskonnolliset ajatuk-
set ja tunteet ilmenevät näkyvinä merkkeinä ja muotoina. 2)
Paisi tätä sielutieteellistä juhlamojen välttämättömyyttä
jumalanpalveluksessa kristityillä on vielä erityisiä vaikutti-
mia Luojansa ylistämiseen ei vaan henkisesti, vaan myös ruu-
miillisesti. Luoja muodosti ihmisen sielusta ja ruumiista,
antaa siunauksensa sekä sielulle että ruumiille ja kummalle-
kin on valmistanut ihmisen autuuden ja sentähden meidän tulee
kiittollisuuden osoitukseksi näistä hyvyksistä apostolin sää-
döksen mukaisesti kirkastaa Jumala ruumiissamme ja hengessäm-
me, jotka ovat Jumalan (1 Korint. 6:20). 3) Jumalanpalveluk-
sen näkyväisen puolen välttämättömyys johtuu kristillisen us-
kon ja sen totuuksien ja salaisuuksien ylevyydestä, joita
ylevyytensä ja salaperäisyytensä takia on vaikea käsittää il-
man ruumiillista välikäsitteitä. Vain näkyväisten merkien ja
muotojen kautta kristinuskon korkeat totuudet ja salaisuudet
tulevat yleisiksi ja helpotajaisiksi, koska ne tällöin esiin-
tyvät täydellisinä ja havainnollisina. Kristinuskon ja siveel-
lisyden totuudet ja pyhän historian tapahtumat, jotka kirkko
meille esittää näkyvin merkein, eivät vaikuta vain järkeen,
vaan myös tunteisiin ja sentähden tekevät voimakkaamman vaiku-
tuksen sielun, koska ihmisen tietoisuuteen syvemmän ja elä-
vämmän syöpyä kaikki se, minkä hän saa tunnetietä. Itse Jee-
sus Kristus esitti oppinsa yleviä ja salaisia totuuksia ver-
tauskuvin tai kuvannollisissa muodoissa esim. oppi Jumalas-
ta, enkeleistä, luolleitten ylösnousemisesta ja viimeisestä
tuomiosta j.n.e. 4) Kristillisen jumalanpalveluksen juhlamo-
jen välttämättömyys perustuu itse Jeesuksen Kristuksen esi-
merkkeihin, joka säati ja pyhitti menojen käyttämisen jumalan-
palveluksessa. Ihmisiarvossa ollessaan Hän usein ruhoili vo-
rihkeen ääni, kohotti ylös kätensä, nosti silmänsä taivaas-
seen päin, nökötti polvensa, lankesi maahan kasvoillaan,
antoi siunauksen käsilään j.n.e. (Johann. 17:1; Luuk. 22:41;
Matt. 24:39 j.n.e.); Siis jumalanpalveluksessa ja rukouksessa
käytettävät ulkoiset toiminnot eivät ole ristiriidassa Kris-
tuksen käskyn kanssa, että Jumalaa tulee palvella hengessä ja
totuudessa.

5. Jeesuksen Kristuksen ja apostolien säntämällä kristillisen jumalanpalvelus.

Herramme Jeesuksen Kristuksen maan päälle tulemisen ja Hänen tekemänsä suuren pelastustyön kautta ihmiskunnan keskuudessa ilmeni uusi jumalanpalvelus, joka riivan kokonaa eräsi tähänastisista jumalanpalveluksista - pakanain ja juutolaisten ja joka samalla oli paljon parempi niistä. Kristillisen jumalanpalveluksen alun ja perustuksen pani Jeesus Kristus osaksi omalla esimerkillään, osaksi peititöissillään esillä ja käskyillään, joiissa Hän asetti tämän jumalanpalveluksen luonteenomaiset piirteet ja ulkonaiset muodot, erittäinkin siunauksellään eukaristiatista ja käskyillään toimittaa nämä sakramentit Hänen muistokseen.

1) Uuden testamentin jumalanpalveluksen luonteenomaiset piirteet, hengen ja luonteen Jeesus Kristus ilmaisi keskustelussaan samarialaisen vaimon kanssa, käskiopsään rukoilla Jumalaa hengessä ja totuudessa (Johann. 4:23). Tämä merkitsee, että kristillisessä jumalanpalveluksessa uskovaiset tuovat uhriksi Jumalalle henkensä, joka Jumalan peijon pelastamana on Jumalalle kelpaava uhri. Kristillisen jumalanpalveluksen ulkonaisilla muodoilla on merkitystä sikäli, mikäli niissä ilmenee jumalanpalveluksen sisäinen olemus ja sielun sisäinen rukoustila. Kristillisen jumalanpalveluksen tulee sitä paitsi olla Kristuksen käskyn mukaisesti Jumalan rukouksellista totuudessa. Tämä tahtoo sanoa, että uuden testamentin ihmiset vii-vat tulla yhteyteen Jumalan kanssa vain uskamalla totuuden, että Jumalan Poika on pelastanut langenneen ihmiskunnan.

2) Selitettyään kristillisen jumalanpalveluksen olemuksen, hengen ja luonteen Jumalallinen Sääntö omalla esimerkillään vihki käytäntöön ulkonaiset toiminnat sielun sisäisen rukouks-tilan ilmauksina. Niinpä Hän itse rukoili kirkon katsoen taivaaseen, matkistaen pilven ja langeton maahan vaiko-ruiden ja hyymelin (Matt. 26:39). Opetuslapsiltaan Hän vaati yhteistä rukousta, luvaton olla uskovien kanssa siellä missä kaksi tai kolme ovat kokoonnutet Hänen nimessä (Matt. 18:20) ja itse antoi osikuvan rukouksen (Matt. 4:9-10). Hän antoi siunauksensa rukouksen ja lähtöpöytäkirjan luonteen (Matt. 18:13 - 15; Luukk. 24:50) pujusta Jumalan huoneen pyhyyttä ja arvokkuutta (Matt. 23:13) j.n.c.

3) Sääntönsä j. eukaristian toimittamisella Jeesus Kristus pani alun uuden testamentin jumalanpalvelukselle. Tä-män uuden testamentin tärkeimmän jumalanpalveluksen Vapahtaja käski toimittaa Hänen pelastavaisien ristiuhriensa muistoksi (Matt. 26:26-29; Mark. 14:22; Luukk. 22:19; 1 korint. 11:24)

Jeesus Kristus asetti myös muutkin uuden testamentin ju-malanpalveluksen salaiset pyhäkäsitykset. Niinpä onnon tai-vaaseenastumista Hän asetti kasteen sakramenttin, ihmisen pelastukselle välttämättömmän (Mark. 16:15-16). Hän asetti pappouden sakramenttin, annettuaan apostoleille erityiset val-tuudet ja tehtyään heidät osallisiksi Pyhän Hengen siunasta-tuttavista lahjoista. (Joh. 20:21-23). Yhden sakramenteista, joitten toimittajiksi muuten apostolit asetetaan, itse Vapahtaja ja tällöin myös asetti, nim. synninpäästön sakramenttin. Nä-mä Vapahtajan ohjeet jumalanpalveluksen pääasialluksien suhteen, nämä tärkeimpien pyhien toimintuksien asetukset ovat olleet sinä peruskivenä, jelle kirkko apostolein ja heidän seuraajansa perustettiin vähitellen mudosti ja järjesti ju-malanpalveluksensa.

Jeesuksen Kristuksen antamien ohjeitten ja asetuksien pe-rusteella Jumalan Hengen ohjaamat apostolit laativat ja ke-hittivät kristillisen jumalanpalveluksen, jossa tuli ilmi uuden kristillisen yhteiskunnan usko. Jeesus Kristus antoi uuden testamentin jumalanpalveluksen perusteet, apostolit oli-vat sen järjestäjät. Apostolisen ajan jumalanpalvelus on eri-tyisen tärkeä siinä suhteessa, että se esiintyi kristinuskon välttämättömänä ilmauksena ja myöhempi kristillinen jumalanpel-velus, joka edellisestä on saanut alkunsa, on vain apostolisen jumalanpalveluksen jatkumista ja kehitystä. Olemassaolensa ensi vuosina Jerusalemin kirkon kristillinen jumalanpalvelus oli hyvin läheisessä suhteessa juutolaisten jumalanpalveluk-sen, jota toimitettiin Jerusalemin kirkossa. Jeesuksen Kris-tuksen esimerkin mukaisesti apostolit ja ensimmäiset kristityt toiselta puolen kivivät aina pyhäkäsönä ylistämässä ja kiittä-mässä Jumalaa (Luuk. 24:53) ja toiselta puolen toimieonpuivat kodeissa tosikristillisiä kokouksia. (Ap. tect. 2:46; 5:42; 8:3; 12:12). Kodeissa toimitettuun jumalanpalvelukseen kuului-vat seurustelut pyhät toimitukset: opetus tai Jumalan sanan

suuren osan Jumalan luterilaisesta kirkosta, rukouk- ja syliin-
virsin lausuminen ja viimein levän murtaminen s.o. eukaris-
tians lausuminen ruusun maustamisen eli rakkaiden aterian
yhteydessä. Kaikista näistä kotoisissa pidettyjen jumalanpalvelus-
lukujen pyhistä toimituksista levän murtaminen eli eukaris-
tians toimittaminen tärkein ja yleisin pyhä toimitus, joka oli
teostettu ilmeisen jumalanpalveluksen oleellisen tunnusmerkinä.
Näitä pyhiä toimituksia olivat vain eukaristian valmistuksina
tai lopputoimituksina. Itse eukaristian toimittaminen oli
Jumalan kiittäminen Hänen kaikkina teoistaan, jotka ilaenivat
ihmiskunnan luomisessa, kasvatuksessa ja erittäinkin pelus-
tamisessa, loivän ja viinin siunaamista, sitten seurasi levän
murtaminen ja eukaristian jakaminen ja nauttaminen kiitos-
rukouksineen ja hymneineen (Ap. teot 2:42,46,47) Paitsi Hür-
rahehtoollisen sakramenttia saivat muutkin sakramentit apost-
olisella ajalla säätetyt menossa. Kristittyjen uskonnollisia
tarpeisiin nähden verrattain suuresti kehittyivät kasteen,
synnillä voitelomisen ja pappouden sakramentit. Mutta yleensä
sakramenttien tärkeimmät ja oleellisimmat osat ja menot ovat
itse apostolit säätäneet apostolisella ajalla ja viimein
Apostolein Teoissa on muutamia viittauksia hautausmenoihin
(9:39,40).

6. Kristillisen jumalanpalveluksen suhde vanhan testamen-
tin jumalanpalvelukseen: niitten yhteys ja oleellinen ero-
avaisuus. Kristillisen jumalanpalveluksen, joka ilmenee alkuaan
Jumalan valitseman kansan keskuudessa, johon Jeesus Kristus
ruumiillisesti kuului, tuli olla kosketuksessa vanhan testa-
mentin jumalanpalvelukseen, sitäkin enemmän, koska itse van-
han testamentin jumalanpalveluksen kokonaisuudessaan itse Ju-
malia oli asettanut Jundan kansan valmistamiseksi Messiaasta
vastaanottaen. Vanhan testamentin jumalanpalveluksen perus-
tuksena oli toiselta puolen kaikkein Pyhimmän ja Oikeuttakar-
rastavan Olenner ja toiselta puolen syntisen ihmisen välinen
siiveellinen suhde. Itse Jumalan antaman vanhan testamentin
jumalanpalvelus olemukseltaan ja ulkomaisilta muodoiltaan oli
erittäin ruhtain ja yleisin. Juutalainen ja kristillinen jumalan-
palvelus ovat keskenään läheisik vielä siinäkin suhteessa,
että niillä kummallakin palveluksen pääesineenä sama persoona -
Jumalan Vapahtaja ja Hänen tekemänsä pelastustyö. Juuden

luterilaisissa kirkkoissa Vapahtajan ja sen kaikkien
vanhan testamentin jumalanpalveluksessa kaikki viittasi tuloviin
sitokhin. kaikki valmistui Israelin kansaa Messiaasta vastaan-
ottamaan. Vanhan testamentin jumalanpalveluksen ytimenä oli-
vat uhrit, joilla oli merkitystä ei vain siksi, että ne esin-
tittivät ihmistä hänen syntisyydestään ja sovituksen saatta-
mattomuudesta Jumalan kanssa, vaan niitten päämerkitys oli
omastuksena. Nämä monet samalla uhrilla tarilla uhratut epä-
tardelliset uhrit viittasivat siihen aineen, ainoaan ja täy-
delliseen uhriin, jonka Messiaakseen tuli tehdä ihmiskunnan
pelastukseksi ja että vain tämän tulevan uhrin tähden ja us-
kosta Messiaaseen vanhan testamentin ihmisen suhteet Jumalaa
olivat mahdolliset. Kristillisen jumalanpalveluksen perustuk-
seksi Vapahtaja antoi ainoan oman ruumiinsa ja verensä pyhi-
män uhrin, jota toimitetaan kaikkialla, joka puhdistaa kaikki
synnit ja sovittaa syntisen ihmisen Jumalan kanssa. Tällöinen
on vanhan ja uuden testamentin jumalanpalveluksen välinen yhtä-
läisyys. Mutta tämän yhtäläisyyden ohella niitten kesken on
olennainen eroavaisuuskin. Tämä eroavaisuus ilmenee kummankin
jumalanpalveluksen hengessä ja olemuksessa, Jumalan ja ihmisen
keskinäisen suhteen ilmauksena. Uuden testamentin jumalanpal-
veluksena on ussi Vapahtajan maan päälle tuleminen kautta suo-
destunut suhde Jumalan ja ihmisen välillä. Vapahtuneina synnin
orjuudesta Jumalan Pojan veren kautta, Pyhä Hengen uudesta
synnittämisellä ja Jumalan lapsiksi tulleina uskavaiset suhteis-
saan Jumalaa eivät ole kuin orjat Valtiaaseensa vaan niinkuin
lapset isäänsä, joka rakastaa heitä ja on ottanut heidät yhtey-
teensä Poikansa sovittavien ansoitten kautta. Tästä seuraa
ensinnäkin, että 1) uuden testamentin jumalanpalvelus on kaik-
kien ihmisten lapaanomaista Kolmiyhteisen Jumalan, Isän kun-
nioittamista Pojan kautta Pyhässä Hengessä (Joh. 4, 13-17).
Näin suodin lapaanomaista ja yleisyyttä ovat uuden testamentin
jumalanpalveluksen erottavat piirteet vanhan testamentin juma-
lanpalvelukseen verraten. 2) Kristillisen jumalanpalveluksen
tulua on Kristuksen käskyn mukaan korkeimpina ja täydellisim-
pina Jumalan palveluksena, Jumalan rukouksista hengessä ja te-
tuudessa. Kristittyjen tulee luoda Jumalalle henkiä, Juma-
lalle mieluisia kiitosuhreja (Hebr. 13:15; 1 Piet. 2:5) - ru-
kouksia ja kiitosuhreja ja läheisyyden suhteissa ilmentämällä.

muodolla ja aineellisesti uskollilla siinä ei ole enää sitä
vallitsevaa merkitystä kuin vanhassa testamentissa ja siksi pä
uuden testamentin jumalanpalvelus onkin enemmän sanallista ja
järjellistä (Room. 12:1) vastakohtana juutalaisten ulkonais-
le palvelukselle. 3) ja vihdoin, koska kristillisessä jumalan-
palveluksessa tulevat toistensa kanssa kosketuksiin Jumala,
joka on tehnyt sovinnon ihmisten kanssa, ja uskovaiset, jotka
Kristuksen kautta ovat tulleet Jumalan lapsiksi, kristillinen
jumalanpalvelus on todellista ja sinänsä tuottavaa. Sillä vä-
lin kun vanhan testamentin jumalanpalvelus oli tulevien hy-
vyyksien varjona eikä itse esineenä, sillä oli vain ennustava
luonne, mutta kristillisessä jumalanpalveluksessa kaikki on
totuutta. Kristillisessä jumalanpalveluksessa uskovaiset to-
dellisesti saavat henkistä omaisuutta, josta juutalaisilla
oli vain osittainen varjon kaltainen käsitys. Kristuksessa
uskovat todellisesti uudestisyntyvät ja puhdistuvat synneis-
tään kasteessa; Pyhän Hengen todelliset lahjat he saavat myr-
hallavoitelomisen sakramentissa; Jeesuksen Kristuksen todelli-
sesta ruumiista ja verestä he tulevat ehtoollisen sakramen-
tissa osallisiksi; kasteen jälkeen tahdolla tai tahtomattaan
tehdystä synneistä he puhdistuvat synnipäätön sakramentissa
j.n.e. Tästä johtuu, että vanhan testamentin jumalanpalveluk-
sella ennustavana ja ulkonaisena oli vain ajallinen merki-
tyksensä ja sen täytyi vaihtua uuden testamentin jumalanpalveluk-
seen, kuten ennustivat vanhan testamentin profeetat ja kuten
itse Jumala monesti oli sanonut (Mat. 12:1-7; Joh. 7:14-29, 37)
Tämä Noosekean lain ja tämän lain määrittämään jumalanpalve-
luksen muuttaminen lopullisesti tapahtui apostolien kokoukses-
sa (Ap. toot 15). Kuitenkin tämän vanhan testamentin jumalan-
palveluksen muuttamisen kautta se yhteys ja yhtäläisyys kris-
tilliseen jumalanpalvelukseen kanssa säilyi. Tämän kymmeneen
jumalanpalveluksen keskinäisen yhteyden vuoksi kristillisessä
jumalanpalveluksessa säilytettiin muutamia juutalaisen kirkon
palvelusmuotoja, jolloin niille annettiin toisenlainen, kris-
tinuskon hengen mukainen sisältö ja merkitys. Niinpä esim.
jumalanpalveluksen osat rukous, p. Raamatun lukeminen ja saar-
nat siirtyivät kristilliseen jumalanpalvelukseen oina järjes-
tyksessä, jossa ne seurasi toisiaan synagogassa. Kristilli-

tin kirkon moni ja kuten esim. seitsemänpäiväisen polttaminen,
Eijyläseppäjien syyttämisen, kussarukset, kassan siunaaminen,
muutamien juhlien ajat j.n.e.

7 J. Ortodoksisen kirkon jumalanpalveluksen syöhemmän
kehityksen luonne. Kristillisen jumalanpalveluksen Jumala-
lainen Säättäjä antoi vain muutamia yleisiä ohjeita ja säädök-
siä, jotka ne olennaisimmat enemmän Hänen esimerkistään
ja toisinnastaan kuin posititiivisten määräysten muodossa.
Jumalanpalveluksen järjestämisen vapauttajan aikomuksen muk-
kaan tuli tapahtua ja kehittyä vapaasti ja itsenäisesti Kir-
kon painantien hyväksyvän tarkinnan mukaan Pyhän Hengen siun-
nauksellisen vaikutuksen alaisena. Kristillisessä kirkossa
ilmeni uusia tarpeita, sattui suurimarkityksellisiä tapauk-
sia, tapahtui uusia Pyhän Hengen ilmoituksia. Kaikki tämä
vaikutti jumalanpalveluksen kehitykseen. Uskovaisten sisäl-
listen tarpeitten mukaisesti jumalanpalveluksen tuli kehiti-
tyä vapaana ja kristillisen yhteiskunnan rakkauden ja uskon
täydellisimpänä ilmentymänä eikä ulkonaisen määräysten or-
jallisena täyttämisenä. Mutta toiselta puolen katsotta
Jeesuksen Kristuksen jumalanpalvelusohjeiden ja -säädösten
vähäpääsuuteen niissä oli kumminkin määritelty tärkeimmät
ja oleellisimmat kohdat siitä ja annettu järkkymättömät per-
usteet sen edempää kehitystä ja muodostumista varten osoit-
tamalla pääperiaatteet ja asettamalla tärkeimmät pyhät toi-
mitukset Jumalansäätöinä. Niinpä, että uskovaiset voisivat
tulla osallisiksi pelastuksen sinänsä tuottavista hedelmistä.
Nämä vapauttajan ohjeet ja säädökset olivat siinä kulta-
kannella, jolle kirkko apostolien ja heidän seuraajien persoona-
nessa väiteltiin muodotti ja järjesti jumalanpalveluksensa.
Tämäntoinen jumalanpalveluksen kehityksen luonne antoi usko-
vaisten henkisten lahjojen itsenäisesti tulla ilmi ja vapaut-
ti ilmaista jumalanpalveluksessa uskonsa ja rakkautensa
Jumalaa kohtaan. Samoin kuin itse kristinuskon vähitellen
voimistui ja kypseyi uskovaisten tietoisuudessa, samoin jumalan-
palveluskin samassa määrin kehittyi ja sai suurta muoto-
valmiutta, juhliillisuutta ja sauruutta, pelkkäsaatta apostol-
laisesta yksinkertaisuudesta ja totuudesta. Toiselta puolen
kristillisen jumalanpalveluksen luonne oli

osat ja perusteet, osoittanut lahojen määrättyinä ja oikean käyttämisen, varjollait kirkkosenjärjestyksen ja Jeesuksen Kristuksen sekä apostolein asottaman jumalanpalveluksen perusteitten tarkoituksettomasta poikkeamisesta ja vääristelystä. Lyhyesti voi ilmaista kristillisen jumalanpalveluksen pääsisällön antaen näin kehittyessä näin: Se on Pyhän Hengen vaikutuksen alaisen pelastetun ja uudistetun ihmishengen korkeimpien tarpeitten vapaata ilmausta. Kristillisen jumalanpalveluksen edesmenä kehityksen historia voidaan jakaa kahteen aikakautoon: ensimmäinen käsittää ajan apostolista Konstantinus Suureen, toinen Konstantinus Suuresta Vilhon yleiseen kirkolliskokoukseen. Ensimmäisellä aikakaudella ennen Konstantinus Suurta, jumalanpalveluksen sisällöllinen erityisesti kehittyi ja jumalanpalveluksen eri osat sisällöllään rikastuivat. Mutta Konstantinus Suuresta lähtien, joka antoi kristilliselle kirkolle vapauden ja vallan, jumalanpalvelus kehittyi ulkonaisesti: rakennettiin komeita kirkkoja, lisättiin kirkkosenoja, rukouksia, veisuja ja laulajaväkiä.

Toinen luku.

Kristillisen ortodoksisen jumalanpalveluksen osien historiallinen kehitys.

Kristillisen ortodoksisen jumalanpalveluksen osat ovat seuraavat: rukoukset, veisut, raamatun lukeminen, saarnat ja sakramentit.

I. Rukoukset.

8 §. Kirkon rukousten eri muodot. Rukous on meidän mielenme ja sydäme ylentäminen Jumalan tykö ja siihen yhdistetty sielulle tarpeellisten hyvyksien anominen (Lavea katkismus). Ihmisen uskonnollisten tunteitten ilmauksena Jumalaa kohtaan ja keskusteluna Jumalan kanssa sekä mielen ja sydämen ylentämisenä Jumalatykö rukouksen tulee siinä välttämättömästi kuulua jumalanpalvelukseen ihmisen yhdysiteenä Jumalan kanssa. Tämä rukouksen ja jumalanpalveluksen luonnollinen yhdyside oli kristityille sitäkin tärkeämpi ja välttämättömämpi, koska rukous on saanut alkunsa itse Jeesukselta Kristukselta, joka kekonaisia sitä vietti rukouksessa ja joka antoi opetuksellaan rukouksen esitteen. Samoin pa apostolitkin käskivät uskovain rukoukseen.

Sisällön puolesta rukoukset ja laulut ja laulajaväki ja apomääränsä. Ylistyksessä uskovaiset, siittäessään Jumalan suuruutta tai tajuessaan Jumalan rajattoman tähtäisyyden, ylistävät Hänen nimellään, julistavat Hänen kuninkaan. Kistollisessa uskovaisot, ajattelussaan Jumalan hyvä tötth tuovat julki kiittolisuutensa Jumalalle, Hyväntekijälleen, joka runsaasti antaa kaikkia hyvyksiä. Anomuksena taas uskovaiset, tunteeensa syntisyytensä ja suoioillisen evän ja pelastuksen tarvetta, pyytävät Jumalalta sovittusta Hänen kauniain, hyvyksien ulkonaisuus olkoon, lohdutusta ja pelastusta ja armolahjoja, Tämä kolme rukouksen eri muotoa itse Jeesus Kristus pyhitti. Niinpä Hän ylisti Isänsä viisautta, suuruutta ja hyvyttä (Luuk. 10:21; Matt. 14:19), anoi ja rukoili opetuksensa ja kirkonnsä edestä (Joh. 12; Luuk. 22:32), kiitti Isänsä Hänelle osoittamastaan armesta ja lauppeudesta. Senraajoinenkin Jeesus Kristus käski rukoulla ja ylistä Jumalaa Matt. 26:7; Joh. 6:23), anoi Häneltä (Matt. 7:7; Joh. 14:23-24; Matt. 26:28) ja kiitti Häntä mauduista lahjoista. Hän myös käski rukouksia yhteisissä kokouksissa luvata aikoo kokouksissaan kokouksittain keskellä (Matt. 18:19-20). Apollon Jumalilleen opettajansa käskyn mukaan määräsivät kristillisen jumalanpalveluksensa kantamaan Jumalalle rukouksia, anomuksia ja kiitoksia. Kirkon isät ja opettajat todistavat, että mauduissa kristillisissä kokouksissa toimitettiin rukoukset Jumalan tykö. Niinpä Origenes sanoo: "kristittyjen rukoukset tulee alkaa ylistyksellä, muuttua kiitokseksi ja loppua anomuksella." Apostolisissa siinänsä käytettiin niitten rukousten osikuvat, joita käytettiin sakramenteja ja muita pyhiä toimituksia toimituksessa.

9 §. Vanhan testamentin kirkon rukoukset. Vanhan testamentin jumalanpalveluksissa rukouksia käytettiin vähän ja lyhyitä. Rukouksia lausuiivat papit, mutta suurienkai osaksi kansa uhreja toimituksessa. Mutta nämä rukoukset olivat vain yksittäisten henkilöitten uhritoimitukseen yhdistettyjä rukouksia (5 Moos. 26: 3-15, 13-15) eivätkä yhteisiä, vielä vähemmän ne olivat rukouksia, joita papit olisivat toimittaaneet määrättyllä tavalla Israelin kanaan nimessä koko Israelin edestä. Historiallisesti me tunnemme vain muutamia tapauksia, jollain juhdollisesti toimitettiin yhteisiä rukouksia. (1 Sam. 7:9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100)

11. Kirkkoveisut.

12 3. Kirkkoveisujen sanadrukkeisiin. Pyhien ylistys-
veisujen laulaminen on läheisesti yhteydessä rukoukseen ja suo-
jelemaan sanaan kirkon puolesta ja Jumalan kunnian puolesta.
Siinä on usein kirkon ja Jumalan välisiä suhteita.
Siinä, samoin kuin rukouksissa, on usein ylistys laulua,
tai kiitos laulua, josta on usein yleistä laulua ja
spiraalia. Siinä on usein ylistys laulua, josta on usein
yleistä laulua, josta on usein yleistä laulua. (Kirkko-
veisujen sanadrukkeisiin). Kirkkoveisujen sanadrukkeisiin
on usein yleistä laulua, josta on usein yleistä laulua.
Siinä on usein ylistys laulua, josta on usein yleistä laulua.
Siinä on usein ylistys laulua, josta on usein yleistä laulua.
Siinä on usein ylistys laulua, josta on usein yleistä laulua.

13 3. Kirjallisten ylistysveisujen sanadrukkeisiin. Siinä on
usein puolesta kirjalliset ylistysveisut ovat kolmea osaa:
psalmit, kiitosvirret ( ) ja hengelliset laulut ( )

1. Nämä kolme ylistysveisujen lajia esittää ja
p. ap. Paavali. Lähetyskirjeessään efesolaisille hän sanoo:
"Kiittäkää Hengellin puolesta kolmea osaa psalmeilla ja kiitos-
virroilla ja hengellisillä lauluilla, soitinilla ja lauluilla sydäme-
llänne Herralle. (Efes. 5:19). Lähetyskirjeessään kolosalai-
sille hän opettaa heitä näin: "Kunneskään laulatte laulua Kris-
tuksen kanssa, soitinilla ja soitinilla, soitinilla soitte-
missään psalmeissa, kiitosvirroilla ja hengellisillä lauluilla,
joita soitatte sydämeilläne. (Koloss. 3:16). Psalmeilla, psalmeilla Davidin ja muitten
psalmeilijoiden psalmeilla, jotka ovat psalmeilla. Näitä
psalmeja laulettiin apostolien aikana "kirjallisten" kirjosten
laulua. Kiitosvirroilla oli hyviä lauluja, josta on usein
yleistä laulua, josta on usein yleistä laulua. Nämä kolme
osaa ovat: psalmit, kiitosvirret ja hengelliset laulut. Nämä
kolme osaa ovat: psalmit, kiitosvirret ja hengelliset laulut.
Nämä kolme osaa ovat: psalmit, kiitosvirret ja hengelliset laulut.
Nämä kolme osaa ovat: psalmit, kiitosvirret ja hengelliset laulut.

14 3. Vanhimmat, kristittyjen laulamat ylistysveisut.
Kolmen ensimmäisen vuosisadan kristittyjen ilon ja surun tun-
teita täysin iloisuus, heidän riemuksensa ja ilonsa kuvastavat
yleisiä ylistysveisuja, josta laulettiin Jumalan palvelu-
ksessa. Kuitenkin vanhimmat ylistysveisut vain muuttavat
ovat säilyneet meidän aikoihimme asti. Todennäköiset syyt
tähän meidän aikoihimme säilyneitten ylistysveisujen niukkuu-
teen lienevät seuraavat: a) kristittyjen väheneminen, josta seurasi
kristittyjen kirjojen ja ylistysveisujen tuhoaminen; b) dissiplina
arvona s.o. tapa salata uskottomilta sakramentit, uskonoppi,
pyhät monet ja kirkkoveisut, erittäinkin ne, jotka koskivat
Pyhää Kolminaisuutta ja Jeesusta Kristusta; c) ylistysveisujen
improvisointi.

Apostolien ajoilta ja heidän jälkeiseltään ajalta meil-
le säilyneistä ylistysveisusta huomattavimmat ovat:
1) Pieni ylistysveisu: "Kunni olkoon Isälle ja Pojalle ja Pyhälle Hengelle," jota käytettiin pääasiallisesti ylistys-
veisujen ja rukouksien loppulauseena. Autuaan Theodoretoksen
sanojen mukaan sen ovat kirkolle jättäneet silminnäkijät ja
sanan palvelijat (apostolit).
2) Rukousveisu "Herra armahda." Psalmeissa usein toistuu
"Armahda minua Jummi." Evankeliumissa kerrotaan, että sai-
raat usein kääntyivät Kristuksen puoleen rukouksella: "Armah-
da minua (meitä) Davidin Poika". Apostolisissa säkinnöissä
käsketään lasten ja koko kunnan huudattamaan diakonin ääneen
lausujen sanojen jälleen: "Herra armahda." (VIII kirja, 9 -
10 luku).
3) Kolme nykyään tunnettua euhelion laulua käytettiin
apostolien aikana: a) Serafimein laulua: Pyhä, Pyhä, Pyhä,
on Herra Sebaot, täynnänsä on taivas ja maa Hänen kunniansa.
b) "Herra armahda," joka mainitaan kiitosvirroissa Herraa (Joh.

15 3. Kirjallisten ylistysveisujen sanadrukkeisiin.
Siinä on usein puolesta kirjalliset ylistysveisut ovat kolmea osaa:
psalmit, kiitosvirret ( ) ja hengelliset laulut ( )
1. Nämä kolme ylistysveisujen lajia esittää ja p. ap. Paavali.
Lähetyskirjeessään efesolaisille hän sanoo: "Kiittäkää Hengellin
puolesta kolmea osaa psalmeilla ja kiitosvirroilla ja hengellisillä
lauluilla, soitinilla ja lauluilla sydämeilläne Herralle. (Efes. 5:19).
Lähetyskirjeessään kolosalaisille hän opettaa heitä näin: "Kunneskään
laulatte laulua Kristuksen kanssa, soitinilla ja soitinilla, soitinilla
soitte missään psalmeissa, kiitosvirroilla ja hengellisillä lauluilla,
joita soitatte sydämeilläne. (Koloss. 3:16). Psalmeilla, psalmeilla
Davidin ja muitten psalmeilijoiden psalmeilla, jotka ovat psalmeilla.
Näitä psalmeja laulettiin apostolien aikana "kirjallisten" kirjosten
laulua. Kiitosvirroilla oli hyviä lauluja, josta on usein yleistä
laulua, josta on usein yleistä laulua. Nämä kolme osaa ovat:
psalmit, kiitosvirret ja hengelliset laulut. Nämä kolme osaa
ovat: psalmit, kiitosvirret ja hengelliset laulut. Nämä kolme
osaa ovat: psalmit, kiitosvirret ja hengelliset laulut. Nämä
kolme osaa ovat: psalmit, kiitosvirret ja hengelliset laulut.

1882-83. Vuosi 1883. 21. Erikoisen ylistyslaulun "kunniä ai-
leon Jumalalle korkeuksissa, maassa rauha ja ihmisillä hyvä
laulu."

4) Toisu Jumalan sielulle: "Sinun erilaan ylistää Herraa,"
on ensimmäinen kristillisen ajan Jumalan hengen vaikutuksesta
syntynyt veisu ja hyvin todennäköistä on, että se otettu
jumalanpalveluksen yhteyteen kristinuskon ensimmäisissä aikoina.

5) Simeonin veisu: "Nyt Sinä Herra lasat palvelijain..."
apostoliset säännöt sijoittavat iltaveisuihin, koska kaiken
todennäköisyyden mukaan se kristinuskon ensi aikoina kuului
iltajumalanpalvelukseen.

6) "Hosianna korkeuksissa" laulettiin uskovainsten litur-
giassa. Tällä huudahduksella tervehtivät juutalaisten lapset
Jeesusta Kristusta Hänen juhallisesti ratsastaessaan Jerusa-
lemiin. Sana hosianna on otettu psalmeista 118 25 värsy ja
merkittiset "Oi, Herra, autu."

Vanhimpiin ylistysveisuihin kuuluu myöskin kaksi hyviä:
1) Suo Herra, että tämän illan... joka on muodostettu raama-
tun sanoista ja sijoitettu apostolisiin sääntöihin sekä 2) Il-
tajumalanpalveluksen hymni: O Jeesus Kristus.....

15 § Ylistysveisujen liikkyminen IV:llä ja sitä seura-
villa vuosisadoilla. Kristillinen jumalanpalveluksen yleisyys
ja juhallisuus, mitkä olivat neljännen vuosisadan kirkon ase-
man mukaiset, ilmenivät tästä ajasta lähtien ylistysveisujen
liikkymisessä ja kehityksessä. Yksityisistä, IV:llä vuosisa-
dalla tehdyistä ylistysveisuista tunnetaan p. Ambrosius hodi-
lanilaisen juhallinen kiitosvirsi: Sinu Jumala se kiitos.

Villä vuosisadalla olivat seuraavat huomattavat ylistys-
veisujen kirjoittajat: P. Kyrillos, Aleksandrian arkkipiispa
(+ 444), jonka tekemänä, tai ainakin kirkossa käytäntöön ot-
tamana pidetään "Iltoitso Jumalan Äiti," joka on muodostettu
ankeli Gabrielin ja sulmaan Elisabetin tervehdyksestä Iltoitso
Marialle. Hänen tekemänsä on myös pitkän perjantain hotkien
yhtyeisyys.

Antolin, Konstantinopolin patriarka (+ 458) on tunnettu
impersonaalisilla "abetaolika" lauluilla.

Tällä vuosisadalla liikkui edelleen kristinuskon
veisu Jumalan nimikainen veisu. Tällä vuosisadalla
koko kristinuskon illoin laulettiin ja otettiin käyttöön

1582. Kappalekokoitus vuosi "Nyt se vilkkaasti". Samalla
vuosisadalla patriarka Johannes Skolastikan aikana aloitettiin
laulajat "Sinun ainuisen kirkollisella osallisuksella."

VII:n vuosisadan huomattavin ylistysveisujen kirjoittaja
p. Andrei, Kreolan arkkipiispa (+ 714) tuli suuren katekum-
en.

VII:n vuosikaudella oli huomattavin ylistysveisujen
kirjoittaja ja jumalanpalveluksen p. Johannes Damaskolainen (+
776), joka on kannustanut kirkon jumalanpalvelusta koostumit-
oilla ja Jumalan hengen tunnustamisella teoksillaan. Hän kirjoitti
suuren määrän kanoneja, esim. joululoppiais-, pääsiäis-,
helatorstai-, helluntai-Kristuksen kirkastamis-, Marian il-
sestysoivien, Marian taruunsa astusispiispa ja katekoni.
Hänen kirjoittamiinsa ovat myös sunnuntaikanonit, stikiarit
dogmaattisinaan stikiroisine oktoiokeissa. Oktoioke on hänen
ensimmäinen veisujen sovittole työnsä. P. Johanneksen laulama
on myöskin pääsiäispalvelus. Hänen antifooninsa ja hantaus-
veisunsa ovat myös esikuviksi kelpaavia sydämöllisyytensä
ja liikuttavuutensa nähden kuten esim. hantauslaulu:
"Mitä olemme nautinto" (hantausitoimitus siwa 180). Dogmaati-
kissa, sunnuntaikanonissa ja stikiroissa ilmenne dogmaati-
kallisten totuuksien koko rikkaus, erittäinkin VII:n sävelmän
sunnuntaikanonissa: "Herra Sinun kätesi viittausella..."

16 §. Kirkollisten ylistysveisujen erilliset nimitykset.
Kirkollisten ylistysveisujen nimittävät ja erilliset nimityk-
set voidaan kuitenkin ryhmitellä. Nhdet näistä viittaavat kirk-
koisuuden sisältöön, toiset näitten laajuuteen, kolmannet
laulunparoon, runoittaan ja laulutapaan, neljännät laulajien
ja laulun kuulijoitten asentoon, viidennet näitten laulajien
sitten jumalanpalveluksessa, kuudennet niihin kohtiin raamat-
tiin, joihin kristillisten veisujen laulaminen yhdistyy.

1) Sisällityksen viittaavien jumalanpalveluslaulujen nim-
itykset ovat seuraavat:

a) "veisu Jumalan äidin kunnioitso." Ne on sijoitettu eri-
laisten ylistysveisujen loppuun (stikiarain, troparain) ja
sitten loppusäkeen "ja nyt se sinu" yhteydessä.

b) "antustoitokita" jossa laulettiin Jumalan äidin kunnio-
itso Hänen Poikansa ja toisen Jumalan kristinuskon pohdosta.
Nämä laulettiin koskiväikköissä ja perjantainin ototopogevuissa

c) Jumalan Xidin laulut, dogmatiikat, minkä nimittynen p. Johannes Dusankolainen antoi niille aikai, että niissä Jumalan Xidin ylistyksen yhtyy dogmaattinen asitus Jeesuksen Kristuksen perheonasta, ristittäin Xidän Xidästä, ristittäin ja kahden luonnon yhtymisestä Xidästä. Jumalan Xidin dogmatiikat jakeantuvat suuren illan Jumalanpalvelukseen dogmatiikkoihin ja pienen illan Jumalanpalvelukseen dogmatiikkoihin. Jälkimmäisiä laulettiin vain sunnuntaipäivinä, koska niissä ylistetään Kristuksen ristiinmenosta, mutta suuren illan Jumalanpalveluksen dogmatiikka, koska ne sisällyttävät useita yleisempiä, lauletaan myös muinakin päiviä. Dogmatiikkoja lauletaan avukshuuto - ja virvelmä-stikiirain lopussa.

d) "Tridikonit - Kolminaisuuden veisut, sisällyttävät pyhän Kolminaisuuden ylistystä ja oppia siitä.

e) Karttyyrien veisut karttyyrien kunniaksi.

f) Huutoilaulut sisällyttävät rukouksia kuolleitten sielujen pelastamisesta. Ne ovat kirjoitetut lauantain Jumalanpalvelukseen ja huutoilaitukseen.

g) "Kirkkokone sisällyttävät rukouksia sielun kirkastamisesta ja sielun tulovalla valolla. Niitä lauletaan aamupalveluksen jälkeen kumonien jälkeen. Joka päivällä sovitettavat veisut ovat oktoihin lopussa, mutta muissa kirjoissa niillä ei ole päivälläjä määrätty.

h) Ekmopostillari - lauletaan sunnuntai- ja muina juhlapäivinä aamujumalanpalveluksessa kumonien jälkeen osittain sijasta. Tämä veisu on saanut nimensä joko siitä, että se lauletaan ennen päivän valkenemista, ja ennen suurta ylistysoveisuksi siitä, että sen sisältönä on Vapahtajan lupaus Pyhän Hengen lähettämiseksi apostolein päälle ja itse apostolein lähettämisen maailmaan saarnatyöhön tai siitä, että Konstantinopolin kirkossa, lähetettiin yksi laulajista laulamaan sitä kirkon kirkkoa. Sunnuntai ekmopostillarit on lausutut Konstantin (+ 959).

Toinen kirkkoveisujen nimityksien laji viittaa niitten lausumien. Senmoisia ovat koudakki ja koudakki ja koudakki ovat pyhiä lauluja, jotka esitettiin juhlan merkityksen tai juhlyksen ylistystä, erotan toisistaan siinä, että koudakki

on sisällyttään lyhyempi, ikossi laajempi. Nämä molemmat veisulajit eivät ole vain sisällyttään vaan myöskin esitettävään samanlaisia. Ne ovat kirjoitetut samalla bitalla ja usein loppuvat samoilla sanoilla ja lauletaankin samalla sävelmällä. Ikossit ovat aina liitetyt koudakkeihinsa ja ovat ikäänkuin niitten jatkona.

Jumalanpalveluslaulujen nimityksien kolmas sarja viittaa laulujen runomittaan, laulutapaan ja niitten kokoonpanoon. Senmoisia ovat: stikiirat, kanonit, troparit, antifonit

1. Stikiiroiksi kutsutaan ylistysveisuja, jotka ovat kokoonpannut monista eri väräyistä, jotka kaikki ovat kirjoitetut samalla runomittalla (kreikkalaisessa tekstissä) ja sovitettavat sisällykseltään vietettävään juhlan muistoksi tai juhliittavaan pyhityksen kunniaksi.

Stikiiroita, niiden edellä laulettavien väräyjen mukaan, on kolme eri lajia: a) "avukshuuto" - stikiirat veisataan ehtoopalvelukseen aikana psalmin 141 (140) - "Herra sinä avuksheni hundan" - laulettua ja veisataan niiden edellä väräyjiä niin mainitusta kuin myöskin psalmeista 142 (141), 130 (129) ja 117 (116); b) virvelmä-stikiirat veisataan ehtoopalveluksen lopussa ja myöskin aamupalveluksen lopussa silloin kun ei satu olemaan suurempaa juhlaa. Ensimmäintuista stikiiroista nämä eroavat sillä, että niiden edellä lauletaan juhlapäivälle sopivia, ei yksistä ja samoista, mutta useammista psalmeista ja Raamatun kirjoista otettuja väräyjiä ja päättyvät ne, samoin kuin "avukshuuto" - stikiirat Jumalansyntyäjälle omistetun stikiiraan, jonka edellä väräy: "nyt aina ja..." c) "kii tos-stikiirat" lauletaan aamupalveluksen lopussa ja edellyttävät niitä väräyset psalmeista 149 (148), 150 (149) ja 151 (150), joita nimitetään niiden sisällyksen mukaan kiitos-psalmeiksi, sillä niissä usein toistetaan sana "kiittäkää". Kirkkosääntöjen mukaan stikiirat on veisattava väräyttäin taikka esilukijan^{x)} mukaan, kuten vielä nytkin tehdään luostareissa. Paitsi

x) Kanonit - kreik. sanasta sääntö ja aloitan, latinal. praefectus canonum.

näitä stikiiroita on olemassa vielä elitania-stikiiroja, joita veisataan litanian aikana.

2. Kanoni. Tällä nimellä kutsutaan useiden veisujen yhdistelmää, jotka on kirjoitettu samassa runomitassa, on tehty määrättyjen sääntöjen ja vissien mallien mukaan sekä muodostavat yhden sopusointuisen kokonaisuuden. Sopusointuisen - ja sointuisan eri ~~xxx~~ osien yhdistelmästä yhdeksi kokonaisuudeksi on saanutkin nimityksensä tämä kirkkoveisu (Kanoni). Kanonin muodostaa yhdeksän veisua ja kuvaa se tiiväällisen hierarkian yhdeksän arvoastetta ja sen mukaisia ylistys-veisuja. Kanonoja, jotka sisältävät 9 tai 8 veisua, nimitetään täydellisiksi, jotta vastoin epätäydellisiä kanoneja, niissä sisältyvän veisuluvun mukaan, nimitetään: neliveisuisiksi, kolmeveisuisiksi ja kaksiveisuisiksi. Kokonaisuessa kanonissa tulee esille yksi pääajatus ja esivärsy on juhlapäivää vastaava, niistä kanonit ovat saaneetkin sunnuntai - Jumalansyntyttäjän -, ristini - y. z. künönien nimityksen. Kanonin pääajatus jokaisessa eri veisussa tulee esille joltain yksiltä puolelta ja kun jokainen kanonin veisu on laadittu vanhan testamentin veisujen mukaan, niin kanonin pääajatus ~~xx~~ sovellutetaan näiden viimeainittujen sisällöön.

Näinpä: 1:nen kanonin veisu on otettu kiitos-veisusta, jonka Mooses ja israelilaiset veisasivat Punaisen meren yli kuljetta. (2 Moos. 15,1-19).

2:nen veisu - Moosesin syyttöis-veisusta hänen kuolemansa edellä kiittämättömille juutalaisille, unhoitaneille Jumalan hyvät teot. (5. Moos. 32, 1-43). Tämä kanonin veisu, joka kehoittaa katumukseen, lauletaan ainoastaan triodion mukaan suuressa paastossa, mutta muina päivinä jätetään pois.

3:s kanonin veisu on otettu, aikaisemmin hedelmättömän ja siltämpin pojan syntymisellä lohdutetun, profeetta Samuelin äidin, Annan kiitos-veisusta. Niin kanonin veisussakin Seurakuntaa kuvataan, aikaisemmin hedelmättömänä, mutta sittemmin Jeesuksen Kristuksen maan päälle tulomiestä lähtien ylistettyä ja iloitsevana lastensa paljoudesta.

4:s kanonin veisu on otettu profeetta Habbakukin veisusta, joka edellänäki Herran maailmaan tulemisen ja tuli kauhun valtautun tunti, mihin liittämättömän Jumalan voimasta: (Hab. 3,

1-13).

5:s kanonin veisu on otettu profeetta Jesaijan veisusta, missä julkituodaan ilo Vapahtajan maailmaan syntymisestä, joka sovittaa Jumalan ihmisten kanssa ja johdattaa meidät omiin kunniansa valkeuteen. (Jes. 26, 9-19; joskus 6 tai 12 lauvusta).

6:s veisu - profeetta Joonaan rukouksesta valokalan vatsassa. Kanonin veisussa toistetaan profeetta Joonaan huudot meidän pelastamisesta pahuden syvyyksistä ja synnin haudasta, kadotuksesta ja tuonolasta. (Joon. 2, 9-10).

7:s ja 8:s kanonin veisut ovat otetut, ihmeellisesti tullesta vahingoittumattomina pelastuneiden, kolmen noraalaisen ylistys-veisusta Babylonian pätsissä (Dan. 3 luk. 9). Kanonin veisussa kutsutaan koko Luomakuntaa ylistämään Herraa.

9:s veisu on kokoonpantu Jumalansyntyttäjän veisusta: "minun sieluni ylistää Herraa"... (Luuk. 1, 46-55) ja yh. Johannes Kastajan isän, pappi Sakkeuksen veisusta. Viimeisessä veisussa sisältyy kiitos Herralle luvaton Vapahtajan maailmaan tulemisen ajan lähestymisestä (Luuk. 1, 68 - 79).

Jonkin kanonin veisuun sisältyy useampia värsyjä, joista ensimmäistä, joka toimii ~~xxx~~ mallina ja yhdyssiteenä seuraaville samaan veisun värsyille nimitetään irrossiksi (~~xxx~~ -yhdysside; ~~xxx~~ sidon ja ~~xxx~~ sovitan yhteen); irrossia seuraavia muita värsyjä nimitetään tropareiksi (saapata ~~xxx~~ - käännös), sillä ne lähentelevät irrossia, t. m. s. alistuvat niille ja lähestyvät niitä sisällöltään, runomitalla ja sävelmällä. Jokaisen veisun loppuun liittyvää erikoista irrossia nimitetään katbasiksi (~~xxx~~ laskendun), sillä sitä laulamaan molempien kliiroosien laulajat yhdistyvät keskellä kirkkoa (Rit. 19 luk.)

3. Troparit. Laajassa käsitteessä tropari on yleinen nimitys soveltuva kirkkoveisuille, jotka on laadittu ja ulosannetaan määrättyjen mallien mukaan. Ahtaimmassa merkityksessä tropari on veisu, jossa tuodaan esille juhlapäivän tai pyhän elämäkerran ydin lyhyin ja joskus toismerkityksellisin, kuvaannollisin piirtein (~~xxx~~ kuva).

4. Antifonit (~~xxx~~ vuorolaulu), Niin nimitetään yh. veisuja, joita veisataan vuoron perään molemmilla kliirooseilla.

Neljänneen sarjan muodostavat nimitykset, jotka viittaavat laulajain sekä kuuntelijain aseentoon ja tilaan laulun aikana. Sellaisia ovat:

a) akaatisto-veisu (s.o. ei istuoltuna kuunneltava - veisu), s.o. sellainen veisu, jonka aikana ei sallita istua. Ensimmäinen akaatisto-veisu on laadittu Jumalansyntyttäjän kunniaksi ja tätä akaatisto-veisua mallina käyttäen on laadittu toisetkin akaatisto-veisut: Suloisimmalle Jeesukselle, pyh.Nikolaukselle y.m. Akaatisto-veisun Jumalansyntyttäjälle muodostavat 12 kondakkia ja 12 ikossia, jotka on sovitettu kreikkalaisen kirjainiston 24:n kirjaimen järjestyksen mukaan niin, että jokaisesta kondakkista seuraa ikos. Ensimmäinen kondakki: "Sinulle, o Jumalansyntyttäjän"... ei kuulu yleiseen lukuun, se on erillään ja toimii ikäänkin koko akaatisto-veisun aiheena. Jokainen kondakki, paitsi ensimmäistä, päättyy hauhdakku-hauhdakukseen "halleluijan", sekä kukin ikossi päättyy enkelin tervehdykseen Jumalansyntyttäjälle: "iloiitse morsian aviontunteaton".

b) katissa (slav. ja kr. - кадиса) on akaatistolle päinvastainen nimitys ja tarkoittaa kirkkoveisua, jonka aikana uskovaisten sallitaan istua sitä varten, että he kuunteleisivat sitä seuraavan luvun opetuksista, Jumalan sanan selityksistä, kertomukset pyhän ihmisen elämäkerrasta tai juhlittavasta tapahtumasta.

Viidanteen sarjaan kuuluvat kirkkoveisujen nimitykset, jotka osoittavat niiden väisaamisen ajan jumalanspalveluksen aikana. Sellaisia ovat:

1. Prokiimenit, s.o. lyhyet värsyt psalmeista ja muista pyh. Raamatun kirjoista, joiden jälkeen seuraa (epistolat - edellyttää) epistolan, evankeliumin tai paremioiden lukeminen. Prokiimenin jälkeen aina seuraa toisia värsyjä, jotka muodostavat laulun prokiimenille ja ovat sen kanssa läheisessä yhteydessä. Prokiimeni viittaa luvun sisältöön ja voimaan, tai päivän s.o. sille päivälle kuuluvien rukouksien ja veisujen merkitykseen. Tästä vuoksi prokiimenit jakaantuvat: "epistola-prokiimenit" ja "päivän prokiimenit". Epistola- ja päivän prokiimeni on määrätty liturgia-palveluksen aikana, sekä päivän prokiimeni-ehdotepalveluksen aikana, jolloin se väisaetaan siinäkin tapauksessa

on valittu yhteyspalvelukseen oikeaan parempiluvunja. Paitsi näitä prokiimenoja on vielä suuret prokiimenit, joita lauletaan seurassa yleistä suhteellista ehtooppalveluksen aikana. Herran muistolle pyhitettyinä juhlapäivinä ehtooppalveluksen aikana sekä joissain päivinä puheissa-tilaisilla. Suuri prokiimeni sisältää suuremman värsy-luvun kuin muut prokiimenit (yhden aksenttia - kolme).

2. Ähtöollisvärsey (hionnikki - värsä - ähtöollisvärsey) on jonkun psalmin värsey, johon liitetään hauhdakku "halleluijan" ja lauletaan se liturgia-palveluksessa siihen aikaan kuin alttarissa pyhäto auttii Herran pyh. Ähtöollista. Sitä varten puolesta ähtöollisvärsey kuuluu joko päivän j. palvelukseen tai sen pyhän tai juhlan jumalanspalvelukseen, jonka muistoa vietetään, ja siitä nimitykset: päivän-, pyhän-, ja juhlan ähtöollisvärsey.

3. Polykalo, t.m.s. sanapalveluksen aikana psalmin 136 (134) ja 136 (136) värsätilainen. Veisu on osattu nimellä ähtöollisvärseyä psalmeissa usein toistetaan samaa sana (poly) tai ähtöollisvärseyä psalmeissa värsätilainen aikana rituaalisenä-tilan aikana on nyttyttävä paljon kyntätiläitä ja ähtöollisvärseyä.

10. laulutapa muinaisessa seurakunnassa. Laulutapa muinaisessa seurakunnassa oli erillaisia paikasta, ajasta ja kirkon tyyliläisistä aksentista riippuen. Voi sanottaa näin eri tapaa, jolloi kirkkoveisuja laulettiin: 1) lauloivat kaikki yhdessä; 2) lauloi yksi ja kaikki muut ähtöollisvärsä kuuntelivat; 3) lauloivat kaikki vuorotellen, jaksannutensa kondakki kuoriksi ja 4) lauloi yksi ja kaikki toiset lauloivat hänen vieressä.

Tapa laulun kaikkien yhdessä, yhdessä suusta ja yhdellä yhdessä, on kaikkien vanhin ja oli yleinen ennen vuorotellen laulettua otteista. Sitä värsä Herran opetuslauluksensa kanta on maininnut ähtöollisvärsä jälkeen. Näin värsäivät Pääväli ja siinä pöytäyön aikana, allensan vanhallaan. Sitä kaikki uskovimmat korottivat äänensä Jumalan tyhki apostolien listarin ja Johanneksen ihmeellisen värsätilan painatusen jälkeen (Ap. teot 4,24-30). Pyh. Jumoman kirjastoissa, -värsätilan aikana apostolien aikakaudella, osuor: muinaisilla kaikki lauloivat

Yhteislaulu, on pyhäin laulu." Ja toisessa paikassa sanottiin: "vainiot, miehet, rauhukset ja nauruuniset, voston talitistään" - Lupuolen ja ijan kautta, eivät viihäkään eroa veisuissa, sillä kaikki muodostavat yhden sulolaulun."

Toinen laulu-tapa, jolloin yksi lauloi keskellä kirkkoa ja kaikki toiset äännettöminä kuuntelivat, oli käyttännössä, Kas-sianin mukaan, egyptiläisissä luostareissa.

Kolmas laulu-tapa, jota nimitettiin antifoniseksi, oli siinä, että kaikki koollapöytä jakaantuivat kahteen kuoroon ja lauloivat vuorettellen.

Neljäs laulu-tapa oli siinä, että yksi julisti värsyn osan tai koko värsyn ja kaikki toiset lauloivat hänen perässä.

Tätä laulu-tapaa, esi-värsyyden avulla (ipofoninen), käytettiin antifonisen laulun rinnalla vaihtelun vuoksi. Lantunsa puolesta mainits-kristillinen laulu oli luonnollista ja yksin-kertaista, mikä on ominaista hebrealaiselle laulu-tavalle.

19. Kahdeksan sävelmä-jaksoinen laulu-suoto. Kirkkolau-lun kehittäneeksi ja sen rajoittamiseksi laulajain mielival-lasta, pyh. Johannes Danaskolainen suodosti oktoihin eli kah-deksansävelmäisen laulu-suodon. Kahdeksansävelmäiseksi nimit-tettiin kirkkolaulu-jaksoja, jotka rajoittivat 8:aan uudistettyä sävelmää. Ne olosuhteet, jotka vaativat tälliisen uudistus-toimenpiteen kirkkolaulun alalla Kreikassa, olivat seuraavat: a) varhaisessa muinaisuudessa kristittyjen perimien ja kris-tillisessä seurakunnassa liikäntyneiden sävelmien paljous; b) sävelmien valikoimissa vallitseva mielivalta ja epäjärjes-tyä, mikä usein oli kristillisen jumalanpalveluksen pyhyden vuoksi. Johannes Danaskolaisen anasto kirkkolaulun alalla oli siinä, että hän monista erilaisista sävelmistä ja melodioid-sista, joita laakettiin aina 15 saakka, valitsi ainoastaan kahdeks-an, kirkkoveisujen tärkeille sisällille enemmän vastaavia, jättäen pois kaikki toiset melodiat uskovaisten raukos-tunnel-man vakavuuteen soveltumattomina. Tällaisen kahdeksan sävelmä-jaksoisen rajoituksen vallitessa kirkkoveisujen esityksessä, rukoillijat, sävelmien runsaudesta ja vaihtelevaisuudesta häi-riintymättöminä, olivat tilaisuudessa kiinnittämään huomionsa veisujen sisältöön. Kun taas itse sävelmien yksinkertaisuus ja yksivertaisuus ovat olleet kehittämisen rauhukseen. Kehittäessään

laulun suo yksivertaisuuteen muuttava. Danaskolaisen kehit-ti kirkkoveisut muuttettiin, käyttäen muuttain kreikkalaisten kek-kosia. Danaskolaisen kahdeksansävelmäinen laulu-suoto väli-hänen ollessaan oli otettu käyttöön kaikilla kirkkoilla.

Vähän jälkeen Danaskolaisen kreikkalaisesta kirkosta jumalan-palveluskuorin mukana siirtyivät sävelmät slaavilaisiin kirz-kokuntiin ja myöhemmin myös venäläiseen kirkkoon kantaissa ja serkki-( ) laulun nimellä.

21. Rukouksien ja kirkkoveisujen esittäminen aikana käyttännössä olevat ulkonaiset tavat. Näiden tapojen muinais-uus ja niiden merkitys.

Ortodoksinen kirkko määritteli ulkonaiset merkit Jumalan pelton tunteiden esittäneiksi ja uskovaisten asennot ru-kouksen aikana. Tällaisia ulkonaisia merkkeihin ja tapoihin kuuluvat:

1) Ristin merkki. Ristinmerkin käyttännön rukouksessa on aina ollut kristityn tunnustuksellisena ulkonaisena merkki-nä ja hänen mukana esoitukseksi Herran Jeesuksen Kristuksen ristimerkin, Jumalan ja kuolanan voimaa. Kristittyjen tavon, sinänsä itsensä rukouksien aikana ristinmerkillä, pyh. Basilio-ke Suuri lausaa kuuluvaksi sellaisiin tapoihin, jotka se olen-ne perinnöllisesti seurakunnat apostolilaisista perimöistä. Niitä tulee ristinmerkin suotoon, siinä oli se kristillisyden ensi vuosisadoilla erilainen. Muinaiset kristityt eivät sinänsä it-sensä suurella ristinmerkillä, vaan sinänsä pienellä risti-merkillä, atyvässä ottaa se muita rauhin osia - silmiä, suuta ja sormia. Pyh. Ambrosius Milanolaisessa selityksessä mukaan ristinmerkki tehdään otsalle, siinä kuin kuka palakalle, etten-tenne-merkkiä tunnistaa ristiin nautittua Kristusta, joka ei häikäsi nimitää niitä veljikköön, - sydämen kohdalla, että se aina rakastamme Häntä, - olkapäillä, että aina tekeisane hy-vin töitä. Ei ole tarkoin tietoa siitä, milloin kristityillä tuli tavaksi sinänsä suurella ristinmerkillä, tehden ristin merkin otsalla, rinnalla ja olkapäillä. On kuitenkin olemassa todistuksia siitä, että jo IX:llä vuosisadalla oli olemassa sellainen ristinmerkin suoto. Mitä tulee sormien asentoon ristinmerkin tehostusta, niin se on valtakallut ajal-listen olosuhteiden mukana. Aika-kristityt tapoien allonvälis-in merkillä tapa, mikä on ollut Yhden Jumalan, puhevoimien

sestijumalaisuuden vastapainoksi, tekivät ristimerkin yhdellä sormella ja kaiken todennäköisyyden mukaan, peukalolla. Yhdellä vuosisadalla, jolloin pakenut sestijumalaisuudesta seurasi, kristityt, pyh. Kolminaisuuden persoonien yhdenvertaisuuden kieltävään ariolaisuuden vastapainoksi, alkoivat ottaa kätensä kättöön ristimerkkiä tehdessä kolmisormista yhdistelmä. Sitten kanssa - jolloin ilmestyi monofysiittain ja monofelliittain harhaoppien seuraajia, jotka omaksuivat, vanhinpaha sormien asentona, yksisormisen ristimerkin, tuodakseen siten julki luurin oppinsa kahden luonnon ja yhden tahdon sulautumisesta Jeesuksessa Kristuksessa - oikeankoiset, vastapainoksi heille, kättyivät kaksisormista ristimerkkiä ortodoksisen opin julkituomiseksi kahdesta luonnosta ja kahdesta tahdosta Jeesuksen Kristuksen persoonassa. Monofysiittain ja mono ja monofelliittain harhaoppien tuottua, kristityt palasivat entiseen sormien asentoon - kolmisormisuuteen. Tällaisella sormien asennolla on syvä ajatus ja merkitys. Yhdistäen oikean käden kolme ensimäistä sormen - peukalon, etu- ja keskisormen, uskonne todistukseksi yksiolomolliseen Kolminaisuuteen, ja vasemman käden viimeiset kaksi sormea painaan kämmensä vastan kahden luonnon. Jumalallisen ja inhimillisen, yhdistymisen merkiksi Jeesuksen Kristuksen persoonassa, ne sillä tunnustamme uskonne kahteen tärkeimpään dogmiin, jotka muodostavat kristillisen opin ytimen.

2. Itään päin kääntyminen. - Euinaisten kirkon kirjallijoiden (Origenes, Basileos Suuri) todistuksen mukaan tämä tapa on säilynyt Kirkossa apostolisilta ajoilta suullisen perimätiedon avulla. Klement Aleksandrialainen ja Tertullianus tämän tavoin selittämisiksi esittivät sen, että itä, auringon nousun puoleksa, kuvaa Jeesusta Kristusta, jota nimitetään Koitoksi korkeudesta, totuuden Auringoksi, maailman Valoksi (Mal. IV. 2; Luuk. 1, 78). Kun taas Gregorius Nissalainen, Athanasios Aleksandrialainen, Basileos Suuri, Johannes Krysostomo ja Apostoliset kääntäjät puheensa olevan tavoin selittämisiksi tuovat sen syyksi, että idässä sijaitsee paratiisi, meidän entinen aatuallisen maailmansija ja isämaa, josta meidän karkoitettiin ensimmäisen ihmisen tettelemättömyyden vuoksi ja johon me toivomme pää-

saavaksi joulun, Adamin - Jeesuksen Kristuksen - pelastuksen kautta. Kääntäjät (partyyryt) Justinus, Leontios (lainen) esittivät tämän tavoin syyksi, että idä, korkeus, maailman, paratiisina ja ihmeimpänä saavaksi, on kääntetty Jumalan pyhittämisessä ja Hänen palvelusajaksi, vakautekseen liittäen, josta on saatava pimeään valtakunnan vaikutus. Kaikki nämä selitykset pyrkivät siihen yhteiseen ajatukseen, että kristityt kääntäytyivät itään päin, kääntäytyivät itäiseen Jeesuksen Kristuksen puoleen. Joka lupauti ihmisen omalle riittäväksi maailmaksi, valisti meidät totuuden valolle, pelasti meillä herran monet meidän autuuden ja pelasti meidät synnista ja pahanhengen pimeästä valtiudesta.

3. Pään paljastaminen. Pyh. apostoli Paavali kirjoittaa, ettei mies, rukouksella ollessaan, peittäisi päätään, sillä hän on Jumalan kuva ja Hänen kunnia, jota vastoin häälle rukouksen aikana tulee olla päänsäkin peite, merkitse hänen riippuvaisuudestaan alaisuudesta ja Kristolan kaimouden ja viattomuuden merkiksi (I Korint. XI, 4-16). Ortodoksisessa kirkossa sellaisethin henkilöt, jotka arvonne taikka eroituksen merkiksi kättyivät Jumalapaalvutuksen aikana päänhiennettä, paljastavat pään ja kääntäytyvät rukouksien, psalmien, lukujen ja pyhiin toimittamiseen ajaksi (Mit. 29 luku).

4. Seisominen. Seisominen on kaikkein luonnollisin rukouksen asento, sillä jos rukouksilijan sielu ylenee, niin on ruumiinkin oltava kääntetty Jumalan tykö. Itse Jeesus Kristus lyhyeksi erikoisena rukouksen asennoksi sanoo: seisomassa rukouksella (Mark. 11, 25), ja sen vuoksi ja muinaiset kristityt, vastakohtaksi pakanille, rukouksivat seisomallaan. Kuitenkin Jaurakasta sellisi jotain kirkkojen Jumalan sanan selityksien, prolokiin, jinnaksarioiden ja pyhiin ihmisten elämäkertojen lukemisen sekä kirkkoraikujen laulamisen aikana, joita vesisu ja laulattaan näiden laulujen edellä ja jotka ovat siitä vesisuitten kättöjen jätävä. ( ) nimiltään. Tällaisen laulun kättöä antaa siihen pöhdin, että rukouksilijat Jumalapaalvutuksen pituudesta huolimatta valtavat tarkennin ja varunnat luonnolla kättöä sen, mikä esitellyt prolokiin, jinnaksarioiden, pyhiin elämäkertojen ym.

5. Kumarrukset. Jo muinaisissa aikoissa - Abrahamin ja No-

nohseen aikana - kumarruksilla oli pään painamisella alen osoitettiin kunnioitusta Jumalalle sekä kuuliaisuutta ja kii-tollisuutta Hänelle (1 Moos. 24, 26-27, 48). Vanhan Testa-mentin, samoin kuin taivaallisenkin kirkon (Ps. 97,7; Hebr. 1,6; Filip. 2,10) esimerkkiä seuraten kristittykin osoittavat kunnioitustaan Jumalan edessä kumarruksin.

6. Polvien notkistaminen. Tapa notkistaa polvia rukouk-
sen aikana oli olemassa vanhan testamentin kirkossa. Niinppä,
Salomon rakentamansa temppelellä viikkimä-tilaisuudessa rukoili
notkistetuin polvin (3 Kuning. 8,54). Pih. profetta Danieli
kolmesti päivässä rukoili notkistetuin polvin (Dan. VI,10).
Uuden Testamentin kirkossa on tämä tapa pyhitetty Jeesuksen
Kristuksen ja apostolien esimerkillä. Getsemanin yrttitarhassa
Herra rukoili notkistetuin polvin (Luuk. XII, 41). Pih. yli-
diakoni Stefanus, silloin kun häntä heitettiin kivillä, notkis-
tetuin polvin rukoili anteeksiantoa vihollisilleen (Ap. teot
VII,60). Polvien notkistaminen, pyh. Basileos Suuren selityk-
sen mukaan, on merkinä lankeamisestamme synnin kautta: "Joka
kerta kun me notkistamme polveamme ja taas nousemme ylös, se
sillä osoitamme, että synti syökäi meidät maahan kun taas Lus-
jan ihmisrakkaus korooitti taivaaseen" (4. 91 sääntö). Pol-
vien notkistamisen sanottu merkityksen mukaisesti, sitä jo
ainaisuudesta lähtien käytettiin etupäässä paasto- ja katumus-
päivinä. Mutta joskus (esim. uuden vuoden päivänä hartaushetken
lopussa ja muulloinkin) syökäin kiitosrukoukset esiin kumetaan
notkistetuin polvin. Tämä osoittaa sitä, ettemme me asetaite
niitä hyvyiksi, joista meidän on kiittäminen Jumalaa. Mutta
sunnuntai-päivinä sekä aikoina pääsiäisestä - Helluntaihin
ja Jouluista - Loppiaiseen polvia ei notkisteta; ainostaan
katuvaiset nämä aikoina rukoilivat notkistetuin polvin) silmi-
nelläiset eivät vielä olleet Kristuksen armon asettamia (1.
yl. k. 20 sääntö; Trullan k. 90 sääntö). Notkistetaan molem-
mat polvet, eikä-roomalais-katolisten tavoin - yksi, ettemme
tulisi jäljitelleeksi Kristuksen ristiinnaulittuja, jotka
notkistivat yhden polven ja herjasivat ristiinnaulittua Herraa.

7. Kasvoilleen lankeaminen. Kasvoilleen lankeaminen,
syvämmän nöyryyden, katumuksen, kunnioituksen ja uskollisuuden

osoituksena Jumalaa kohtain, oli käytännössä jo vanhan testa-
mentin aikana. Niin Abraham, kuultuaan Jumalan lupauksen liiton
solmimisesta hänen kanssaan, nöyrästi juntien oman ansioito-
muutensa lankei kasvoilleen (1. Moos. XVII,3). Mooses ja
Aaron lankeasivat kasvoilleensa rukoillessaan Jumalaa särlli-
mään ja armahtamaan Häntä vihanvuttaneita Israelin lapsia
(4 Moos. XVI,22). Itse Vapahtaja, taivaallista Isää kohtaan
tunteensa syvämmän nöyryyden ja uskollisuuden osoituksiksi,
Getsemanin yrttitarhassa lankei kasvoilleensa rukoillen (Matt.
26,39). Muinoin kristityillä oli tapana heittäytyä maahan
katumus-aikoina (vaipuneet), sekä toisinaan onnettomuuksien
aikana, rukoillessaan armahdusta ja onnettomuuksien lakkaa-
mista. Nykyään kasvoilleen lankeaminen on käytännössä ortodok-
sisessa kirkossa synnintunnustuksen aikana, silloin kun lus-
taan päästörukousta katuvaisen puolesta, suuressa paastossa
suuren ehtoouhkeisen palveluksen aikana, silloin kun pappi
lukee loppurukousta: " Ilmestöllinen Valtias... ", ennemyhi-
tettujen lahjoin liturgian aikana, silloin kun Jumalan palveluk-
sen toimittaja siunaa läsnäolevia palavalla kynttilällä, lau-
suen: "Kristuksen kirkkaus valaise kaikkia" ja jolloin pih.
Lahjoin kumetaan uhripyövältä pyhälle pöydälle.

8. Kätten ylentäminen. Mielen ja sydämen ylentämisen mer-
kiksi Jumalan tykö, joka sauu taivaaseen, taivaallisen avun saa-
misen toivon merkiksi, niin vanhan kuin uudenkin testamentin
aikana rukoiltiin ylennetyin käsin ja taivaaseen päin käänn-
etyin kasvoin. Niin ylennetyin käsin rukoili Mooses israeli-
laisten ja hamalekiläisten välisen taistelun aikana (2 Moos.
17,11,12). Paalinen tekijä rukoilee Herraa, että Hän tekisi
kätten ylentämisen yhtä otolliseksi kuin on ehtoouhri (Ps.
141,2 (140,2)). Uudessa testamentissa pyh. apostoli Paavali
hyväksyy kättenylentämisen rukouksen aikana (1. Tim. II,8).
Kätten ylentäminen taivasta kohden ja katseen suuntaaminen
ylös, ulkonaisena ihmisen Jumalan puoleen rukouksellisen käänn-
tymisen ilmaisuna, oli käytännössä kaikissa pakanallisissa us-
konnoissa, mutta pakanat rukoillessaan ylensivät kätensä vaak-
suoraan, yhdistäen molemmat kämmenet, jota vastoin kristityt,
Tertullianuksen mukaan, ylensivät kätensä aikoin siuna-

taan riistin puolelle maalitus Vapahtajan kuvaamisiksi. Pyh. Ambrosios Milanolalaisesta kerrotaan, että hän kuolinhetkinä Aina viiloiseen hengenvaaraan saakka rukoili riistinnuotoisesti ylennetyin käsin. Nykyään ylennetyin käsin ja taivahaan kohdistetuin katsein rukoilevat sakramenttien toimittajat - piispat ja presbyterit liturgian aikana: 1) sen alussa, lausuaensaan enkelten ylistysveisua: "kunnia olkoon Jumalalle korkeuksissaan... ja "Herra, avaa minun huoleni"... 2) kerubiimeivisun lausumisen aikana, silloin kun he itse kolmasti lausuvat sen ja väittävät näin hännästä muinaisuudesta ortodoksisen kirkon säilyttämän perintätiedollisen tavan mukaan. Käteen ylentäminen ei ole kielletty muiltakaan kristityiltä, erittäin suuren paaston aikana, kuten esim. suurten kunnarruksien ja pyh. Jefren Syrialaisen rukouksen lukemisen odella (Jumalanpalvelus-säännöt suuren paaston 1 viikon maanantaina).

3. Raamatun kirjojen lukeminen.

§ 22. Jumalanpalveluksen aikana pyh. kirjojen lukemisen muinaisuus ja tarkoitus. Uskovaisten opettamiseksi ja lohduttamiseksi pyh. kirkko otti käyttöönsä pyh. kirjoitusten lukemisen jumalanpalveluksessa. Tavan lukea pyh. kirjoituksia jumalanpalveluksen aikana kristillinen kirkko sai juutalaisesta kirkosta, jossa se oli käytännössä muinaisista sukukunnista (Ap. teot. XI, 21), varsinkin Babylonian vankeudesta palaamisen jälkeen (Neh. 8 luku). Jeesus Kristus, joka ei tullut kumoamaan vaan täyttämään lakia, omalla jumalallisella esimerkillään pyhitti tämän tavan, niin kuin evankelista kertoo Vapahtajan sanasta Natšaretin synagogassa (Lauk. IV, 16). Vapahtajan lähekkä seuraten apostolitkin antoivat tälle tavalle omalla hyväksymisellään pyhän peräilyksen (1 Tim. IV, 13, vrt. Efes. V, 19; Ap. teot. II, 47 y.m.). Silloin kun ei ollut vielä uuden testamentin kirjoja, niin luettiin vanhasta testamentista, mutta siitä mukaa kuin alkoi ilmestyä ja levitä uuden testamentin kirjoituksia, niin luettiin niitäkin kristillisissä jumalanpalveluksissa, vanhan testamentin kirjojen rinnalla. Jotta uuden testamentin kirjoitusten luettiin kirkollisissa kokou-

tunisi-tilaisuuksissa niiden kirjoitusten luemiseen mukaan, todistetaan siitä apostoli Paavalin sanat määritykset hänen lähetykskirjeessään Tessalonikalaisien tykö, joka on hänen lähetykskirjeistään ensimmäinen niiden kirjoittamisen ajan mukaan, sekä lähetykskirjeessään Kolosalaisille. Lähetykskirjeessään Tessalonikalaisien tykö apostoli kirjoittaa: annetaan teille Jumalan nimeen lukemaan tämän lähetykskirjeen koko pyhä valjeon edessä. (V, 27).

Pyhien kirjoitusten jumalanpalveluksissa lukemisen tarkoituksena on uskon totuuksien ja Jumalan sanassa sielityvien kristillisen elämän sääntöjen opettaminen uskovaissille läsnä olleilla jumalallisen Opettajan ja hänen opetuslastensa sanalla. Ja sen vuoksi pyh. Raamatun kirjojen lukeminen muodostaa oleellisen osan kristillisessä jumalanpalveluksessa.

§ 23. Vähitellen vakiintunut määritelty järjestelmä pyh. kirjoitusten luku en vuoroista. Kristillisyyden ensi vuosikatoista pyh. kirjoitusten lukujen valinta oli piispan kakkokk tekijä, joka mukautui siinä joko kuulijain tarpeisiin, tai vuoden ja viikkokauden palvelusjärjestelmän vaatimuksiin, tai kunkin tapahtuman luontoon tai paikallisiin olosuhteisiin. Näin jatkui aina IV:een vuosisataan saakka. IV:stä vuosisadasta lähtien, jolloin Raamatun kirjojen kanoninen järjestys tuli määrityksi, kirkolliskokouksien laatimien sääntöjen mukaan oli päätetty lukea niin vanhasta kuin uudestakin testamentista yksinkertaisia kanonisia kirjoja (Ap. 85 säänt., Lauk. k. 59 säänt., Kart. k. k. 47 säänt.).

§ 24. Pyh. kirjoitusten lukemisen muoto ja tavat, jotka ovat käytännössä sen yhteydessä jo hännästä muinaisuudesta. Raamatun kirjojen lukemista jumalanpalveluksissa seuraa muutamia omistuuksia, jotka eroittavat näiden lukemisen tavallisesta luomisesta ja osoittavat erikoista kunnioitusta uskovaisten tuloita Jumalan sanaa kohtaan. Pyh. kirjoitusten lukemisen odella piispa tai presbyteri tervehti kansaa sanoilla: "rauha olkoon teille, kaikille", ja kansa vastasi: "niin myös sinunkin hankellesi". Diakoni kehoitti kansaa pyh. kirjoitusten lueksessaan kunnioitukseen sanoilla: " tarkatksaan", lukija, mainiten sen kirjan nimen, josta tulee lukeaan, lausui: "niin sanoo

Herra", jos lukemissa tapahtui väkisin kirjjoista, mutta silloin kun laki on saanut tein kirjjoista, niin laumia, kuten nykyäänkin vielä kukaan laumata, sanotti: "minun aikaan" (jos luettiin kertonut pyh. kirjjoista), "senäin Herran" (jos luettiin Herran puheita), "minä päivinä" (Apostolien toista luottaessa), "uoljot" (apostolien lähetyskirjoita luottaessa), "rakkaani" (Johannes Theologoksen lähetyskirjoita seurakunnille luottaessa), "poikani Titus tai Timotheus" (heille osoitettuja lähetyskirjoita luottaessa). Krysostoksen sanojen mukaan evankeliumin lukemisen odella kaikki nousivat seisomaan ja lausuvat: "kunni olkoon sinulle, Herran". Epistolien lukemisen jälkeen seisattiin: "hallelujat".

4. Saarnat.

25. Saarnojen tarkoitus ja niiden suhde jumalainpalvelukseen. Jumalainpalveluksen pyh. kirjoitusten lukemisen rinnalla on nykyään otettu saarnat, eli uskon totuuksien ja aineellisuuden opetukset. Saarnojen päätarkoituksena on, Jumalan armon lahjein myötävaikutuksella Jeesuksen Kristuksen, Hänen palveluksensa, Hänen kääntymyksensä ja pelastavaisen kuolemansa julistaminen. Mutta koska Ihes Herrä julisti maailmalle oman Jumalallisen oppinsa ei vain sen vuoksi, että se tulisi tunnetuksi, vaan sitä varten, että se olisi uuden elämän perustuksena, niin saarnojen jatkuvana tarkoituksena on se, että julistamalla vapettajasta kehittää todellisia Jumalan lapsia, muodostaa niistä uusi luosun (1 Kor. IV, 15; V, 17; Galat. VI, 15, 19), uusia ihmisiä, luotuja Jumalan mukaan totuuden uskossa ja pyhästä, lyhyesti sanoen - johtaa heitä Jumalan kuvan saavuttamiseen. Mutta tämä tarkoitus - opettaminen on kristillisen jumalainpalveluksen yksi tärkeimmistä tarkoituksista ja sen saavuttamiseen myötävaikuttavat liikkeet ja sanat. Sen vuoksi saarnatkin toisen ja kaikkein tärkeimmän suullisen opetuksen välineenä - pyh. kirjoitusten lukemisen kanssa on otettu jumalainpalveluksen sisältöön.

26. Kirko-saarnat. Saarnojen aiheena on Jumalan ilmoittavien totuuksien kääntäminen ihmisen mieliin (Mark

XVI, 15, Galat. 2, 9). Jumalan sanan (1 Tim. IV, 6; 1 Piet. IV, 11), riistinnoidittu Kristus. Lähemmin, saarnojen aiheena ovat: 1) pyh. kirjoitusten selittäminen; 2) dogmaattisten ja aineellisten totuuksien julistaminen uskovaisten vahvistamiseksi sekä totuuksien saajamiseksi seurapöydällä; 3) pyhien Jumalain kalvannoiden ylistäminen; 4) pyh. seurakunnan täydentäminen, julistaminen, jona palveluksen rinnalla. Lyhyesti sanoen, saarnojen aiheena voi olla jokainen totuus, mikä myötävaikuttaa uskovaisten kehittämiseen, opettamiseen ja aineellisuuden saavuttamiseen.

5. Fyhat toimitukset.

29. Fyhat toimitukset kuvanolliset toimitukset: siunaaminen, pyh. vedellä prikkailtaminen, öljyllä voitelemine, palavalla kyttimillä siunaaminen y.m.s. Niiden toimituksien syntyminen kristillisyyden alkuvuosisoina, niiden tarkoitus ja merkitys.

Siunaaminen. Siunaamisella tarkoitetaan jotakin alkuvuosien vuorokauden tai viikkoa, minkä välityksellä henkilöä tehdä väkisen pöydällä laulettuun armo lahje, pyhittäminen, vahvistaminen ja puhdistaminen Jumalan voimalla. Kristillisessä seurakunnassa siunaaminen jumalainpalveluksissa ovat oikeudet vain piispat ja papit, niin kuin Jeesuksen Kristuksen kuvan kantajat. Ortodoksisessa kirkossa on käytännössä kaksi tärkeämpää siunaamis-työtä: 1) n.k. siunaaminen siunaus, eli toisin sanoen kirjaus-työtoimen tai kirkkotalon ja 2) kätten pöydällepaneminen. Nimensä mukaan siunaus muodostuu sellaisesta oikean käden sormien saarnasta, että ne kuvaavat Jeesuksen Kristuksen nimen alkua-eli tärkeimmät kirjaimet - IC - XC. Siunaava kääntäjä, kuvaten sillä ristin ja Jeesuksen Kristuksen nimen, ja näin muotoon pöydällä tässä toimituksessa siunauksen kaikki osat. Piispa Jeesuksen Kristuksen kuvan kantajana, joka siunatessaan ilansi kolme kättään, siunaus kahdella kädellä niin kuin Aaron, joka siunasi kappelilla kappelilla (3 Moos. IX, 22), mutta pappi, siunaava kappelilla, siunaus yhdellä kädellä - oikealla. Jumalan armon ja lahjein siunaamisella tarkoitetaan siunaustien ilmentämistä ja pyhittävien kappeloiden ja sormien päällä, on siunaaminen.

toimituksessa jumalainpalvelusta siunaa jokaisen jumalainpalveluksessa käyvässä esineen, ennen sen käyttööseen ottamista.

Niinpi, siunauksesta ei pueta kirkkopukuja, ei toimiteta suittamista, ei rukouksien lukemista eikä keltojen soittamista. Kaikki oleelliset toimitukset eukaristian, kastoksen, avioliiton, synnintunnustuksen ja öljyllä pyhittämisen sakramentissa pappi toimittaa siunauksen kautta.

Kätten päällepaneminen, siunauksen merkinä, on seurakunnassa käytännössä vanhan testamentin kirkon, itsensä Jeesuksen Kristuksen ja pyh. apostolein esimerkin mukaan. Niin, Vapahtaja puhtahimpain kätensä päällepanemisen kautta laston päiden ylitse siunasi heitä; Hän siunasi myöskin apostoleja, taivaaseen mennessään, Ozien käsiensä nostamisella heidän päälle. Apostolit kätten päällepanemisen kautta jakoivat Pyh. Hengen lahjoja. Aiku-seurakunta käytti tätä toimitusta monissa eri tapauksissa, esim. Kythalla-voitelamisen ja pappuden sakramentissa, ottamaan opetettavia kastettavaksi valmistuvien joukkoon, katuviisioitettavaksi (epitimoista), pahan hengen poisajamisessa riivatusta y. m. Samanlainen kätten päällepanemisen käyttäminen on säilynyt ortodoksisessa kirkossa aina näihin saakka sillä eroavaisuudella, että useissa tapauksissa paitsi käsiä piispa peittää vielä omoforilla, niin kuin pappuden sakramenttia toimittaessa, ja pappi - epitrakillilla, niin kuin synnintunnustuksen aikana.

Pyh. vedellä priskoittaminen. Pyhitetty vesi omaa erikoisen elävöitteen voimien ja puhdistavan voiman, joka parantaa sielulliset ja ruumiilliset taudit sekä korjottaa vihollisen voimat. Senä vuoksi pyhä Kirkko, puhdistaiseksi kaikkensaasta saastasta, siunaukseksi ja pyhitykseksi, säätää priskoittaa pyh. vedellä niin meitä itseämme kuin myöskin kaikenlaisia esineitä.

Öljyllä voitelaminen perustuu pyh. apostolein esimerkkiin, jotka tällä toimituksella paransivat sairaita. Sillä on erilaisia merkityksiä: toisin ajoin merkitsee se hengellistä iloa, toisin ajoin - villin öljyyn istuttamista hedelmälliseen öljypuuhun, Jeesukseen Kristukseen, toisin paikoin ihmisen uudensyntymistä, niinkuin Naakin arkkiiin kyyhkynen tuoma öljy puun okaan oli maailman uudensyntymisen ja Jumalan armon merkinä, toisin se on kuvan Pyh. Hengen lahja, joka parantaa sekä

hengelliset että ruumiilliset taudit.

Palavalla kynttilällä siunamista, samoin kuin ristillä ja evankeliumi-kirjalla, voi nimittän siunaamisen erikoiseksi tavaksi. Piispa, eroitukseksi papeista, siunaa trikivillä ja dikivillä, s. o. kolmivaarisella ja kaksivaarisella kynttilällä. Trikiri muistuttaa meitä Pyh. Kolminaisuudesta ja dikiri - kahdesta luonnosta Jeesuksen Kristuksen persoonassa.

§ 20. Sakramentit toimitukset, s. o. jotka tuottavat uskovaishille Pyh. Hengen armoalahjoja: sakramentit. Kristillisen jumalainpalveluksen tärkeimpänä ja oleellis-välttämättöminä tarkoituksena ei ole se, että uskovaisten julkitoisi omat sisäiset uskonnolliset tunteensa, mutta pääasiansa se, että näistä todellisesti yhteyteen Jumalan kanssa, omata lunastuksen armoa tuottavat lahjat ja tulla otolliseksi Pyh. Hengen armoisille lahjoille. Tämä tarkoitus kristillisessä jumalainpalveluksessa saavutetaan sakramenttien kautta, jotka sen vuoksi ovat kristillisen jumalainpalveluksen korkeimpana keskipisteenä. Sakramenttien välttämättöminä tunnusteina ovat: Jumalan asettamisuus, näkyväisyys, armoalahja, eikä voidatetaan jokaisessa sakramentissa, sekä näkyväinen sen perimys-muoto. Koska Jumalan näkyväisyys toisinnassa ja Jumalan asettamassa näkyväisyys suodossa sisällyy sakramenttien luontainen ominaisuus, niin sen tähden kaikki sakramentit toimitetaan ja johdetaan läilläsiuminisen kautta, lahjain vuotattamisen merkinä, Herran ristin muodon kuvaamisen kautta, jolla toimitettiin meidän pelastuksen me solaisuus ja lahjoitettiin kaikki Jumalalliset voimat elämälle ja hukokaudelle. Ulkonaisilla merkeillä ei ole merkitystä niiden itsensä vuoksi, vaan on se niillä itsensä Jumalan asettamina näkyväisinä välikappaleina uskovaishille Pyh. Hengen pelastavaisten lahjain saajiksi. Ulkonaisia merkkejä eivät tarvitse armoalahjat, vaan itse ihminen, joka luontonsa rakentuksen mukaan kaipaa ulkonaisia välikappaleita Jumalan näkyväisömiä voimia omatessaan. Pyh. Johannes Erysostomo sanoo: " jos me olemme rumiittomia, niin Jeesus Kristuskin jakaisi meille heksisiä lahjojaan rumiittomasti (henkisesti), mutta koska meidän sielunne on yhdistetty ruumiiseen, niin henkintekin meillä annetaan tuntuvassa muodossa." *John Erysostomus katekismusissa 69-70*

Kirkonkelloista ja niiden käyttämisestä.

Tavat, joilla kristityitä kutsuttiin jumalanpalveluksiin kristillisyyden ensi-vuosisadoilla. Ensimmäisinä kristillisyyden vuosisatoina kristillisyyden seuraajilta kutsuttiin vaino- ja pakanain taholta, kutsuttiin jumalanpalveluksiin mahdollisimman hiljaa ja riivan hämättömästi kirkonien tai erikoissien- tiedoittajien välityksellä, ellei palveluksen johtaja edellisessä kokouksessa ilmoittanut seurauksensa jumalanpalveluksen sijaa ja paikkaa. Mutta IV:stä vuosisadasta lähtien, jolloin vainot lakkasivat, aloitettiin kutsua uskovat ihmiset jumalanpalveluksiin erilaisten keinojen. Muinaisissa luostareissa kutsuttiin munkkeja jumalanpalveluksiin lausumalla äännekkästä johonkin malliin oven edessä "halleluijan", taike lyöden n.k. horjityvämällä lautumalla tai oven. Palustina munkkeja, vanha testamentin kirkon tapaan nukkua, kutsuttiin jumalanpalveluksiin torven äänellä. Kuitenkin yleisimpiä jumalanpalveluksen keinoja keinoja IV:llä vuosisadalla olivat puu- ja vaukkellot. Puukello muodosti noin 1 sylen (2,134 str.) pituinen ja 13 arsinen (1,066 str) levyinen paksu puinen rankku. Puukelloihin lyötiin puupalikalla tai vasurala. Yleisä suurensa määrin oli käyttämässä rautainen teki vasinen kello, jota nimitettiin vaukkelloksi ja jonka muodosti puolisympyrän väänetty rauta- tai vaalikövy. Puukellon avulla kutsuttiin ehtoopalvelukseen arkipäivinä, jota vastoin juhlapäivinä lyötiin rautaiseen vaukkelloon. Puukellon käyttäminen muutamissa luostareissa ja erakkokunnissa on säilynyt niihin saakka (Kijev - Pataharskin ja Troitsa-Bergijevskin asiluostareissa, Korannoin erakkoluostarissa v.m.) Roomassa piinaviikolla ei soiteta kelloja, vaan kutsutaan jumalanpalveluksiin lyömällä lautaan.

Kellojen alku ja niiden suodot. Kellot kehittyneimpinä ja käytännöllisimpinä uskovalisten jumalanpalveluksiin kutsu- mis-keinona, ilmestyivät ensin lännessä. On vaikeata tarkoin määrittellä milloin ja kenen aloitteesta kirkonkellot tulivat käytäntöön. Yleisesti niiden keksijänä pidetään pyh. Paulinia, Molannin piispaa (+ v.431), Kampanista, jinkä vuoksi kirkon- kellojakin, niiden keksijänsä mukaan, nimitetään "kampan-

pyh. Gregorius (+ v.604) seuraajaa. VIII ja IX:n vuosien kuluessa kirkonkellot tulivat länsimäällä yleiseen käytäntöön. Kreikkalaisessa kirkossa kellot otettiin käytäntöön IX:llä vuosisadalla, jolloin eräs Venetian presidentti lähetti keisari Mikaelille 12 kappaleen 12 suurta kelloa, mitkä sijoitettiin Sofian kirkon yhteydessä olevaan torniin. Kreikkalaisten kesken kellot eivät kuitenkaan tulleet käytäntöön laajemmalti.

Kellojen soittamisesta ja kellojen eri tavat. Kellojen tarkoituksena kirkkoissa on: a) kutsua uskovalisia jumalanpalveluksiin, tahi jumalanpalvelus-ääntöjen soinnattavan mukaan, "tiedoittaa", s.o. antaa tietoa jumalanpalveluksista; b) osoittaa kirkon ja sen jumalanpalveluksen juhlaa sekä c) ilmoittaa temppeleissä poissaoleville jumalanpalveluksen tärkeimpien osien sijaa ja kehoittaa heitä rukoukseen. Jumalanpalvelus-ääntöjen määrityksen mukaan (ensin luku "kuinka on tiedoitettava arkipäivinä" v.m.), kirkonkelloja soitetaan yleisissä jumalanpalveluksiin kolme kertaa vuorokauden kuluessa; liturgialueeseen (jotka muodostavat 9:s hetki, ehtoopalvelus ja ehto- opalveluspalvelus), kamupalvelukseen (jotka muodostavat puoliyöpalvelus, kamupalvelus ja 11nen hetki) sekä päiväpalvelukseen (jotka muodostavat 3:s ja 6:s hetki ja liturgia). Ilta-, aamu- ja päiväpalveluksen luassa, s.o. 9:nen hetken, puoliyöpalveluksen ja liturgian edellyttävien hetkien edellä, on määrätty yksinsoitto" (soitetaan yhdellä kellolla), ehto- opalveluksen ja kamupalveluksen sekä liturgian edellä, s.o. 9:nen hetken, puoliyöpalveluksen sekä 8:nen ja 6:nen hetkien päätyttyä, toimitetaan "kolmisoitto" (s.o. soitetaan useampia kelloja yhtäaikaan kolmeen eri otteeseen. (X J. palv. säänt. 9 luku). Ilta- ja aamupalveluksen sekä liturgian edellä soitetaan kirkonkelloja silloinkin kuin nämä on yhdistetty toisiin palveluksiin. Itse jumalanpalveluksen aikana on määrätty toimitettavaksi "kolmisoitto" polyaleon viikkonaan aikana. (J. palv. säänt. 2 luku), aamupalveluksessa-ristin esiintämisen edellä on määrätty vuoro-soitto, ja samoin ehtoopalveluksessa pitäk- si perjantaina sekä kamupalveluksessa suurena lauantaina Vapahtajan laulun laulun esilletuomisen edellä. Kolmisoitto, liturgian päätyttyä on määrätty, paitsi pääsiäisviikon päiviä,

myöskin kaikina sunnuntai-päivinä Pääsiäisestä Helatorstaihin sekä pääsiäisjuhlan päivinä, siinä ja muutamina suurimpina juhlapäivinä (Pääsiäisen ja Jouluun) on määrätty soittaa kir-

konkelloja liturgiaa ja kirkon ehtoopen luokseen mukaan. Kirkonkellojen soittamista valvovat erilaiset nimitykset, oli sen muodot. Niistä ovat: 1) "yksinsoitto", oli säännölliset lyönnit kelloon, jolla uskovaisia kutsutaan Herran temppeliin sekä ilmoitetaan jumalpalveluksen alkamisesta. Sitä soicitetaan kirkon lähi- ja kaukainen ja harva (pitäen lyönnit väliajoilla), oli yksinsoitto aikaisen liturgian ja päätöksen harkitsemiseksi edellä; 2) "kolminsoitto", s. o. useampien kellojen soittaminen kirkon eri osiin. Sitä käytetään yksinsoiton jälkeen juhlapäivien jumalpalveluksen alkamisen edellä, poikkeuksellisesti vain, esimerkiksi luvun aikana liturgiassa. Pääsiäisen ensimmäisenä päivänä rukousohjetin alkuun ja päättyessä temppelijuhliin; 3) "vuorosoitto", s. o. useampien kellojen soittaminen, mutta ei kaikkien yhtä aikaa, vaan vuorotellen jokaiseen kelloon. Vuorosoittoa käytetään veden vihkien edellä temppelijuhliin ja ristien vetäen upottamisen aikana saatossa toimituksessa.

Tämä vuorosoitto toimitetaan siten, että ensin lyödään suurimman kelloon, tämän jälkeen toiseen pienempään aina niistä pienimpään asti, kutakin yksi kerta, ja niin toistetaan lyöntöjä samassa järjestyksessä. On olemassa vielä toinen laji vuorosoittoa, joka toimitetaan ristien esiintuomisen edellä aamupalveluksessa Herran ristien ylentämisen juhliin, ristinkunartamisen sunnuntaina ja elokuun 1 päivänä, Vapahtajan hautauskuvan esilekentanisen edellä ehtoopenveluksessa pitkänä perjantaina ja aamupalveluksessa suurena lauantaina. Tämä soitto-tapa eroaa edellisestä sillä, että alkaa, ei suurimmasta, vaan kaikkein pienimmästä kellosta, määrättyjen väliaikojen kuluttua lyödään kutakin kelloa yksi kerta ja kun on yksitellen läpikäyty kaikki kellot, lyödään niitä kaikkia yhtä aikaa; 4) "Eukaristia soitto yhtein kelloon", liturgian tärkeimmän osan aikana, pyh. Lähjain pyhittämissä ja muuttamisen ajan ilmaisemisiksi; 5) n. k. "riemu-soitto" kaikkiin kelloihin toimitetaan kirkon juhlapäivinä ja tärkeinä tapauksissa, karsallisinä juhlapäivinä ja isämaallisi-

na voittojuhliin. Tämä soitto-tapa, sille tähtäsi ja ilmiön vastakohtana suuren paaston aikana arkkipäivinä toimitettavalle hitaalle ja yksitoikkoiselle soittamistavalle.

4. Kirkkolampusta ja valaistuksesta.

Lampujen tarkoitus jumalpalveluksissa. Jumalainvalituksen aikana, vaikkapa se toimitettaisiinkin päivän valolla, syytetään lampuja. Tätä ei tehdä pimeyden poistamiseksi, vaan 1) sen merkiksi, että käsitteettömässä "lossa" asua Herran valistaa maailmaa henkisesti valolla, 2) sen osoitukseksi, että uskovaisen sydäntä lämmitetään rakkauden liekki Jumalan ja Hänen pyhimäsi kohtaan sekä vihdoin 3) henkisen ilon ja kirkon juhlaisuuden kuvaamiseksi.

Valaistuksen kuvaamollisen merkityksen muinaisuus. Kristillisessä seurakunnassa lampujen syyttäminen ilmestyi jumalpalveluksen kanssa yhdessä, Vanhan Testamentin kirkon esimerkin mukaan. Sionin sali, jossa Jeesus Kristus toimitti silloisen ehtoollisen, oli valaistu lampuilla, sillä silloin oli ehtoopen aika. Apostoli Paavali saarnasi Troijassa, rukouksalissa, jossa oli syytetty monta kynttilää (Ap. t. XX, 8). Kristillisyyden ensimmäisinä vuosikautina, jolloin kristityt, paheiden vainoamina, olivat pakotetut pitämään jumalpalveluksen pimeissä paikoissa (katokaisissa) ja yksinäin, valojen käyttäminen oli välttämättömyyden aiheuttama. Ehtoopen aikana syytettiin valoja marttyyrien hautausmaiden, pyhien kuvien ja yleensä pyhien esineiden edessä, jolla tahdattiin osoittaa kunnioituksensa ja harras arvontonsa sellaisia kohtaan. Valojen syyttämiselle kristityt jaksivat jo muinaisista ajoista antoivat henkisen merkityksen. Niinpä Tertullianus sanoo: "meillä ei milloinkaan toimiteta jumalpalvelusta ilman valoja; mutta ne käytämme niitä ei ainoastaan yön pimeyden hajottamiseksi: liturgia meillä toimitetaan päivän valolla, vaan siksi, että kuvastamme sen kautta Kristusta luonnonta Valoa, jota ilman me henkellä päivittäin harjoittamamme pimeydessä. Tällaisen henkisen merkityksen vaikutuksesta valoja poltettiin väkijoukko lakettakin, kuten nykyäänkin ei yhtään jumalpalvelusta eikä yhtään pyhää toimitusta toimiteta ilman valoja." Gregorius Nyssalaisen

selityksen mukaan, sytytetyt lamput kuvaavat niitä lampuja, joiden kanssa kirkkaat neitsyt ja puhtaat sielut tulevat vastaanottamaan Kristus-Ylkää. Valo on Jeesuksen Kristuksen symboli, jota nimitetään valoksi, joka valistaa jokaisen maailmaan tulevan ihmisen. Edelleen valo on kristillisen opin totuuden ja kristityn elämän kirkkauden symboli, joiden (kristittyjen), valon lampain, tulee karttaa pimeyden töitä. Vihdoin, valon ja puhtaimman on totuuden voiton ja kristillisen elämän symboli.

Valaistukseen käytettävät aineet. Valaistus-aineina käytetään puuhiljyä ja vahaa, joita uskovaliset tuovat (3:8 ap. sääntö). Puuhiljy ja vaha, siimeen Tessalonikalaisen selityksen mukaan, kaikkein puhtaimpin valaistukseen käytettävistä aineista, merkitsevät lahjan puhtautta ja vilpittömyyttä.

Lamput; niiden eri muodot, tarkoitus ja hengellinen merkitys. Kirkkoa valaistetaan erilaisin lampuin. Lamppuja, joihin sytytetään kynteleitä, nimitetään kynttiläjalokiksi ja astioita, joihin kaadetaan öljyä, sanotaan kirkkolampuiksi. Jokaisen merkityksen omaavat kaksikaariset kynttiläjalat eli dikirit (kaksi ja kynttilä) sekä kolmikaariset kynttiläjalat eli trikirit, polykandilat (moni ja

lamppu tai kynttilä) ja panykandilat. Dikiri kuvaa kahta luontoa Jeesuksen Kristuksen persoonassa, kun trikiri taas - pyhän Kolminaisuuden kolme persoonaa. Dikirillä ja trikirilä piiraa ja, siihen erikoisokoiden saanut, arkhimandriitta siunaavat kansaa. Neitsenhuoneiden kynttiläjalat sijaitsee pyhän pöydän takana, samoin kuin sijaitsi kultaisten neitsenhuoneiden kynttiläjalat seurakunnan majassa ja Jerusalemin tempelissä. Erelikalaisessa kirkossa keskiaikaisen kupolin sisällä sijaitsi riippuva ympäröivä monine kyntteleineen, joka kantoi nimeä s.o.kööri, kokoon. Siimeen Tessalonikalainen vertaa horoksessa olevia kyntteleitä tähtiin ja itse ympäröivä johon kynttilät asetettiin, nimitetään tai vaikkaneeksi. Neillä tällaisista ympäröivä vastauvat kynttiläkrunnut, joita sanotaan, panykandiloiksi. Kirkkovalot eroavat toisistaan vielä sillä, että muutamilla niistä on ~~muut~~ yksi ja sama paikka ja ovat ne ikäänkuin liikkumattomia, kun toisia taas jumalanpalveluksen aikana muutetaan paikasta toiseen.

Kirkon määräykset valon sytyttämisestä jumalanpalveluksessa arkipäivinä ja pühätoimitusten aikana. Kirkon valaistuksessa on, jumalanpalvelus-sääntöjen mukaan, noudatettava määrättyä järjestystä, itse palveluksien luontoon vastaavasti. Mitä iloisempaa on seurakunnan ilo Herrassa ja kuta juhlallisempi on jumalanpalvelus, sitä suuremmissa määrin valoja sytytetään. Päinvastoin, jolloin seurakunta jumalanpalveluksessaan osoittaa katumuksen tunnotta, surettimista uskovalisten syntien tähden, silloin valaistus on vähäinen. Sen vuoksi, ehtoönjälkeisessä - ja puoliyöpäpalveluksessa sekä hotkipalveluksien - niin kuin palveluksien vähemmän juhlallisissa, surullisissa - aikana palaa valoja vähemmän, kuin ehto- ja sanupalveluksessa sekä liturgiassa. Ja näissäkin juhlallisissa palveluksissa iloisina juhlapäivinä sytytetään enemmän kynteleitä, kuin niitä tavallisina arkipäivinä. Vihdoin, enemmän juhlallisissa jumalanpalveluksissa ei sytytetä kaikkia valoja palveluksen alussa, vaan useimmat sytytetään vasta silloin kun alkaa juhlallinen veisaminen tai lukeminen. Jos saunpalveluksessa veisataan joitain, niin sen laulunsa edellä sytytetään kaikki kynttilät alttarissa pyhällä pöydällä sekä tempelissä ja palavat ne polyoleon, kanopin, kiiton-astioihin ja suuren ylistyksen laulun aikana.

Pyhällä - ja uhripyöydällä löytyvät kynttilät on määrätty papin tai diakonin, eikä kynttilänmyyjän, sytytettäväksi ja sammuttavaksi. Liturgian aikana kaikki kynttilät, paitsi uhripyöydällä olevat kynttilät, sammutetaan ehtoimattomien rukouksen jälkeen. Jota vastoin uhripyöydällä oleva kynttilä sammutetaan vasta sen jälkeen, kun on käytetty pyhäitä lahjat. Osoitetut valaistusta määrittelevät säännöt koskevat niitä kynteleitä, jotka palavat kirkossa itse kirkon puolesta, mutta eivät ulotu niihin kynteleihin ja lampuihin, jotka sytytetään uskovalisten harrastuksesta ja jotka palavat jumalanpalveluksen alusta ~~X~~ loppuun. Eksytistenkin jumalanpalveluksen aikana ~~kynttilät~~ sytytetään kynteleitä. Niinpä kaste-toimituksen aikana tavallisesti sijoitetaan kastehuoneen lautoihin kolme kynttilää (v:ien 1666 - 2 Moskovan Ek.päätös 3) osoittamaan sitä, että kaste toimitetaan pyhän Kolminaisuuden nimellä. JITH paitsi kynttilät annetaan kastettavien (aikuisien) ja kunnien

käteen, kastetun valistuksen merkeiksi. Kynttilät annetaan Avio-
liittoon vihittäville kuvaamaan heidän Jumansa puhtautta, elä-
män, joka loistaa hyvien tekojen valolla. Oljykynttilänsen-
toimituksen aikana sytytetään seitsemän kynttilää, kuvaukseksi
Pyhän Hengen seitsemästä annolahjasta, oljy- ja viinilustien ym-
päriin. Tavallisesti kaikki oljykynttilänsen toimituksessa
läsnäolijatkin pitävät kädessään kynttilöitä palavaa kirkon-
sen merkiksi taivaan palastukseksi. Hautaustoimituksen loppu-
na asetetaan ristin kuvaukseksi, neljä kynttilää, jotka kää-
leineen ruumisarkun neljälle puolelle. Hautaustoimituksen ja
samoin panykildan (sielunsaunon) aikana läsnäolijat pitävät
kädessään kynttilöitä, kuvaten sillä Jumalallista valoa, jolla
kristitty valistetaan käteensä kuin myös tulevaisen elämän
valoa.

5. Pyhiistä puvuista.

Pyhillä puvuilla tarkoitetaan pukuina, joihin pukeutavat
pappishenkilöt jumalanpalveluksissa. Näitä pukuja nimitetään
pyhiksi syystä siitä, kun ne on valmistettu ja pyhitetty yksin-
omaan jumalanpalveluksissa käytettäväksi, jonka merkiksi ne
omavat vissin muodon, kankaan laadun ja ristin kuvan.

~~—~~ erikoisten toimittajain jumalanpalveluksissa erikoisien
pukujen käyttämisen tavan muinaisuus. Jumalanpalveluksissa nii-
den toimittajain tapa käyttää erikoisia pukuja, tavallisia
eroavia, polveutuu sangan syvästi muinaisudenta. Vielä vanhas-
sa Testamentissa itse Jumala käski Mooseksen valmistamaan
Aronia varten, ylimmäisenä pappina, sekä hänen poikia varten,
pappeina, erikoiset tarkoitukseen tehdyt puvut, joihin he pukeu-
tuvat Jumalanpalveluksen ajaksi. Nämä puvut, ollen vanhan tes-
tamentin pappien koristuksena, samalla toimivat symbolina hei-
dän ansiokkuudesta ja eroavaisuudesta kaikista muista Israelin
lapsista. Samassa tarkoituksessa, vanhan testamentin kirkon
esimerkkiä noudattaen, kristillinenkin Kirkko säisi jumalanpal-
veluksien toimittajia varten omatuiset puvut korkeimpien ja
alimpien arvoasteiden eroitukseksi kirkollisessa hierar-
kiassa sekä herättääkseen itse palveluksen toimittajissa ja
uskovaisissa niitä suurinta kunnioitusta ja arvonnauton pyhyyttä
kohtaan. Jumalanpalveluksissa erikoisten pukujen käyttäminen
oli tarpeen niiden toimituksen juhallisuuden ja solennisuuden
den vuoksi, joita seurasi sakramenttien toimitus, erittäinkin

käteen annettuna, josta Jumalanpalveluksen puhtaus sekä
maaseen valkoiseen pukuun. - Pyhien pukujen käyttäminen Jumassa
Jumalanpalveluksissa polveutuu kristillisessä Kirkossa apos-
tolisilta ajoilta sekä tuli tavaksi jo kristillisyyden ensi-
mäisinä kolmena vuosituhotena. Historian todistuksen mukaan,
jo itse apostolit käyttivät jumalanpalveluksissa muutamia
erikoisia pukuja. Niin apostoli Jakobista, Herran lihallses-
ta veljestä, ensimmäisistä Jerusalemin piispasta, tiedetään, että
hän käytti erikoista liinasta paitaa sekä, juutalaisten ylim-
mäisten pappien esimerkin mukaan, koristi otsaansa kultaisella
kääreellä. Samanlaisia kääreitä päässään kantoivat myöskin
apostoli ja evankelista Johannes Teologos ja evankelista Mar-
kus. Onoforia, kreik. Παύλιν, pallius, piispojen tunnus-
pukua käyttivät jo apostolisina aikoina jo itse apostolit.
Perintätiedon mukaan, Jumalan nimi omalla käsillään teki ono-
forin Herran kuolleista herättämistä pyh. Latsaruusta varten,
joka oli piispansa Krethan saarella. Kirkkopukujen käyttämises-
tä jumalanpalveluksissa apostolien jälkeisenä aikakautena
todistavat kirkonkirjallijät ja kirkkosäännöt. Niinpä sutuus
Hieronymus sanoo, etteivät papit saa käydä kaikkain pyhimpiin
(alttariin) ja toimittaa oisilla jumalanpalveluksia yhteisissä
ja joka päivä käytettävissä pukuissa, vaan puhtaissa. Toises-
sa paikassa hän jo suoraan sanoo, että piispa, presbyteri ja
diakoni sekä kaikki kirkonpalvelijat sakramenttien toimituksen
ajkana ovat puetut valkoisiin pukuihin. Keisari Konstantinus
Suuri, kunnioituksesta Jerusalemin kirkkoa kohtaan, toi silloi-
selle Jerusalemin piispalle Makariukselle lahjaksi kultakud-
naisen kirkkopuvun. Ei ole tarkoin tunnettua, mikä puku se oli,
mutta uskottavasti oletetaan, että se oli polystavrioni tuhi
usilla risteillä varustettu felonä, mikä oli patriarkojen ja
metropoliittain tunnuspuku. Alempien kirkon palvelijain juma-
lanpalveluksissa erikoisten pukujen käyttämisestä todistavat
kirkolliskokousten säännöt. Niinpä Laodekian kirkolliskokous
(22 ja 23 säänt.) kieltää orarin kantamisen hypodiakoneilta
ja lukijoilta. Karthagon kirkolliskokous kieltää diakoneita
käyttämästä stikaria kaikissa muissa tapauksissa, paitsi juma-
lanpalveluksissa. - Historiallisten todisteiden puutteesta on
sahdotonta tarkoin ja yksityiskohtaisesti määrillä muinais-

käytettyjen pukujen laantua, niiden kuoia ja aineita, joita ne olivat valmistetut. Mahdollisesti jumalanpalveluksissa käytettiin samantyyppisiä pukuja, joita tavallisesti kirkonpalvelijat ja maallikot käyttivät jokapäiväisissä oloissa. Jumalanpalveluksissa käytettäväksi tarkoitetut puvut eivät kuitenkaan saaneet tulla käytäntöön muulla, jumalanpalveluksen ulkopuolella, eroitukseksi ~~ksksksksks~~ tavallisista puvuista ja sovelluttan jumalanpalveluksen juhlallisuuteen ne olivat erikoisella tavalla koristetut. Jokapäiväisistä pukuista Kirkko valitsi jumalanpalveluksia varten sellaiset puvut, jotka suuremmassa määrin soveltuivat jumalanpalveluksen tarkoituksiin ja lähentelivät vanhan testamentin Kirkon yhtien pukujen muotoja. Ortodoksisen Kirkon jumalanpalveluksissa käytännössä olevat kirkkopuvut tulivat vähitellen käytäntöön, toiset aikaisemmin ja toiset - myöhemmin. Lopullisen muodon ne saivat vasta VI:lla vuosisadalla, jolloin määriteltiin niiden ero tavallisista puvuista sekä niiden muoto. VI:sta vuosisadasta lähtien tavalliset puvut alkoivat muuttua ja siksi Kirkko säilytti muinaisten pukujen muodon, jotka ovat täynnä arvokkuutta ja ansiokkautta sekä samalla sovellutti niihin pelastavaisen uskon opin pelastavan merkityksen ja siten teki mahdolltomaksi niin jumalanpalveluksien toimittamisen muissa puvuissa kuin myöskin kirkkopukujen käyttämisen jumalanpalveluksen ulkopuolella.

Nykyään ortodoksisen pappis- ja kirkonpalvelijoiden käyttämät pyhäät puvut, ja niiden symbolinen merkitys. Katso - liturgiä - germogen. sivut 29 - 35.

Jumalanpalveluskäytäntöjen määräykset jumalanpalveluksien toimittajille kirkkopukujen käyttämisestä. Papit, palveluksen juhlallisuudestariippuen, joskus toimittavat sitä täysissä heille kuuluvissa pukuissa, toisin ajoin felonissa ja epitrakiliassa ja joskus vain yhdessä epitrakilissa. Pappi epitrakilissa, yhtä hyvin kuin diakoni orarilla, ei toimi yhtään palvelusta. Eksinomaan epitrakilissa, ilman felonin, pappi toimittaa tavallisesti tempelissä ja sen esihuoneissa vähemmän juhlalliset toimitukset, kuten: lyhyen ehtoopalveluksen, ehtoönjälkeisen palveluksen (ei kuitenkaan vigiliassa), puoliyöpalveluksen, hetket (jolloin niiden aikoina lueta evankeliumi-tekstiä

seksi samoin erikoiset kotirakoukset: lapsen synnytyä, hänelle nimä Annottamassa, Enemmän juhlallisten toimitusten aikana pappi pukeutuu feloniiin; 2) kostaan, yrhallavoitelemisen, avio- liiton ja öljynpyhittäminen sakramentteja toimittaessa; 2) jokapäiväistä ja suurta ehtoopalvelusta toimittaessa ja 3) nampupalveluksen aikana. Papit pukevat ylleen epitrakilin ja felonin n.s. kuninkaallisten hetkipalveluksien aikana, Joulun ja Loppiaisen anttopäivinä sekä pitkinä perjantaina, samoin hetkipalveluksissa piinaviikon ensimmäisinä kolmena päivänä, sillä kaikissa näissä hetkipalveluksissa luetaan evankeliumi-teksti. Epitrakiliin ja felonin puettuna pappi toimittaa hetkipalvelukset, ehtoönjälkeiset palvelukset ja puoliyöpalvelukset pääsiäisviikolla. Pukeudutaan epitrakiliin ja felonin myöskin hautaus-toimituksen, vähäisen veden vihkimisen ja hartaushetkien aikana, sillä niihin kuuluu myös evankeliumi-tekstin lukeminen (Nikolaus. Hodoie ka. kayuonin yuzna Boroznyonin (siv. 45 - 47).

Muutamien erittäin tärkeiden palveluksien aikana pappi on puettu täydellisesti, paitoi epitrakilia ja felonin, myös kaikkiin muihin papillisiin pukuihin: aina liturgiaa toimittaessa ja nampupalvelusta toimittaessa Pääsiäisen ensimmäisenä päivänä kaikkiin pukuihin pukeutuu vain esimies ja toiset papit yksinomaan päällyspukuun: 1) ehtoopalvelusta toimittaessa Pääsiäisen 1:nä päivänä; 2) yh.ristinä esillekannettuna ristin ristillä rientämisen päivänä ja ristin kunnattamis-juhannatna; 3) Vapahtajan hautauskuvan esille tuotamisa pitkinä perjantaina ehtoopalveluksessa ja suurena lauantaina nampupalveluksessa; 4) laujan vedenvihkimis-toimituksen aikana Loppiais-anttona. Pyhitettyjä pukuja ylle puettuna määrätty rukoukset luetaan ainoastaan, sen erikoisen tärkeyden vuoksi, liturgian toimitamisen edellä; mitä tulee muihin ~~ks~~ palveluksiin, yhtä hyvin myös ennenpyhitettyjen lahjain liturgian toimittamisen edellä, palveluksen toimitajat pukeutuessaan jumalanpalvelus-pukuihin eivät lue määrättyjä rukouksia, lausua ainoastaan: "Rukoilkaamme Herraa."

6. Esiripusta ja kunniaan ovista.

Esiripun sekä kunniaan ovien tarkoitus ja merkitys. Liturgiassa kunniaan ovien takana sijaitsee esirippu (krossi,

) seurakunnan majassa ja Jerusalemn temppelissä
 ollaan esiripun malliin. Kaikkien vanhin todistus esiripuista
 löytyy pyh. Basileos Suuren elämäskertausa, joka osassa kirkon-
 saan otti käytäntöön esiripun. Sen vaikutus, kun huotasi erään
 alttarissa ripidiä pitävän diakonin vaitavan katseita tempe-
 lin keskiosassa seisovan miehen kanssa, mikä oli seurauksena
 siihen, ettei pyh. Lahjan ylentämisen aikana tapahtunut pyhän
 pöydän yläpuolella riippuvan kultaisen kyyhkyyksen tävannukaista
 kolmikertaista liikettä. Täälliset esiriput pian levisivät
 kaikkiin kirkkoihin lähes, jossa ne kiinnitettiin patsaisiin
 ja peittivät pyhän pöydän sekä sen edessä palveluste toimitta-
 vat neilömäisesti joka taholta. Ajan kanssa Kreikassa tuli to-
 vaksi neljän asemasta (eli tarkemmin kahdeksan, sillä jokainen
 puoli peitettiin kaksipuolisella esiripulla) käyttöä yhä kuva-
 seinän mukana kulkevan. Esirippu, kuvaten erikoista taivaallii-
 sen seurakunnan majaa, jossa asuvat enkelien joukot ja pyhät
 ihmiset, joihin kuuluu temppelissä seisovilta ja joskus taas
 avaa heidän nähtävyyksen alttarin, joka kuvaa taivaan valtakun-
 taan Jumalan asuinpaikan ja paratiisin. Esiripun avannainen jama-
 lanpalveluksen aikana kuvaa pelastuksen salaisuuden salaisuu-
 lle ilmoittamista, joka on saletta ollut ijankaikkisuudesta
 (Koloss. 1.26) ja ilmoitettiin ihmisille Jumalan Pojan ruu-
 niillisuudessa. Joka avasi meille pääsyn taivaan valtakuntaan.
 Pyh. Joh. Krysostomos sanoo: kun näet alttarin ovilla riippu-
 via esirippujen aukaistuna, ajattele kaikki silloin, että
 korkeat taivaat aukaistuvat ja enkelit alaslaskeutuvat.

Esiripun aukaistaminen ja sulkeminen. Jumalanpalvelus-koh-
 dat, jolloin esirippu pidetään aukaistuna. Tarkoitustaan vast-
 taavasti esirippu vedetään syrjään missä palveluksissa, joissa
 suuremmissa määrin selitetään ihmis-suvun pelastuksen huoneen-
 rakentamista ja joissa annetaan suurin toivo taivaan valtakun-
 nan saavuttamiseen, kuten juhlahetkillä ja riekuisissa palve-
 luksissa. Sellaisia palveluksia ovat: ehtoopalvelus, aamupalve-
 lus, liturgia, hetkipalvelukset, jolloin luetaan evankeliumi-teksti,
 ehtoönjälkeinen palvelus, jolloin sillä alkaa vigiliat, rukou-
 kushetket, sillä usein kokoonpanoltaan ovat aamupalveluksen
 kaltaisia ja niiden aikana luetaan evankeliumia y.m. Sen si-
 jaan niiden palveluksien aikana, joissa kuvataan meidän syn-

...
 sissa sekä katumus-palveluksen aikana, esirippu pidetään sul-
 jettuna. Ni aukaista myöskään niissä palveluksissa, jotka jama-
 lanpalvelussäännöt määräävät toimitettavaksi kirkon avaisuus,
 kuten hetkipalveluksen (jollei niiden aikana lueta evankeliumi-
 a), lyhyen ehtoopalveluksen, ehtoönjälkeisen palveluksen ja
 puoliyöpalveluksen aikana.

Tarkemmin: suuren ja jokapäiväisen ehtoopalveluksen (ei
 kuitenkaan lyhyen) sekä aamupalveluksen aikana esirippu pide-
 tään auki palveluksen alusta loppuunastukseen (7 palv. säänt.
 23 l.).

Liturgian täydellisen aikana esirippu avataan liturgian
 alussa sen jälkeen kun prokomidiaassa on toimitettu suitsutus
 ja lausuttu sanat: "kunnia Jumalalle korkeuksissa..." sekä
 "Herra, avaa minun huoleni..." ja pidetään aukaistuna suuren
 saattoon asti, kun taas suuren saaton jälkeen esirippu sulje-
 taan. Suuri saatto kuvaa Herran vaellusta vapausheitoihin här-
 sityksiin ja ristin-kuolemaan, siksi esiripun sulkeminenkin
 suuren saaton jälkeen kuvaa sitä, että Herran ristin-kuolemalla
 toimitetun ihmis-suvun pelastuksen salaisuus on ihmisille ke-
 sittämätöntä ja on kätkeyty ijankaikkisuute ja sukukunnilla.
 Diakonin lausussana: "ovet, ovet..." esirippu uudelleen aukaista-
 taan, sillä silloin uskontunustuksessa ilmoitetaan meille su-
 nemmin kätkeyty Kristukseen salaisuudet. Esirippu pidetään auki
 lauseeseen: "pyhät pyhille," jolloin se taas suljetaan, sil-
 lä sen jälkeen alttarissa toimitetaan Karitsan teurastetaan
 ja paloitellaan uskovaisten ruoaksi, ja tämä on sellainen sa-
 laisuus, joka on käsittämätöntä ei ainoastaan ihmisistä, vaan it-
 se enkeleistäkin. - Erikoisuus esiripun sulkeamisessa suuren
 saaton jälkeen ennensyhitettyjen Lahjan liturgian aikana on
 siinä, että silloin esirippu ei suljeta kokonaan, kuten täy-
 dellisessä liturgiassa, vaan ainoastaan puoleksi, kun lauseen:
 "tarkatkaamme" jälkeen ennen ehtoollisvärssyn veisaamista ve-
 detään umpeen sen toinenkin puoli. Aukaistaan vain puoli esi-
 ripusta sen meriksi, että me jo näimme pyhitetyt Lahjat ja
 Jumala ilmoitti meille palveluksen salaisuuden täyttymään,
 kun toinenkin puoli siinä aikana suljetaan sen meriksi, että
 meille on käsittämätöntä Herran lyerättömän uhrin salaisuus.

Palveluksen toimittajain alttarissa ahtoilinon suuttamisen jälkeen, ennen pyh. Lahjojen läsnäolusta kannelle, esirippu aukkaistaan, sen korkein, kun kivi Vapahtajan laudalta oli poistettu ennen Hänen ylösnousesta. Esirippu pidetään auki loppusiunukseen saakka, jonka jälkeen sekä kuninkaan ovat että esirippu täydellisesti suljetaan. Tämä edistuttaa meitä siitä, että maailman lopun jälkeen eivät voi auttaa pelustajamme minkäänlaiset lahjat, ei niitä niinkäänlaiset uhrit.

Kuninkaan ovista.

Kuninkaan ovien tarkoitus ja merkitys. Niiden aukaisemisen ja sulkemisen jokapäiväisissä palveluksissa ja toimituksien aikana. Altтари, erittäin pyhä ja paikalla toisiin temppelien osiin verrattuna, jakaantuu temppelien muusta osasta väliseinällä, jota nimitetään kuvaseinäksi. Tässä väliseinässä on kolme ovea, joista yksi niistä nimitetään keskimmäiseksi, toista - eteläiseksi ja kolmatta - pohjoiseksi. Keskimäiset ovat, jotka johtavat suoraan pyhästä pöydästä temppeliin ja joita nimitetään kuninkaan eli pyhäiksi oviksi, ovat erittäin korkeat. Niitä nimitetään kuninkaan oviksi, sillä niiden läpi pyh. Lahjojen suodossa kulkee kunian kuningas ja Herrain Herra, sanotaan pyhäiksi, kun niistä läpi kannaan pyh. Lahjoja ja niiden kautta kulkeminen on sallittu ainoastaan vihityille henkilöille. Kuninkaan ovien takana alttarissa sijaitsee esirippu, jota liikutellaan puolesta toiselle puolien avulla. Kuninkaan ovien aukaiseminen ja sulkeminen ovat samanlaisen merkityksen kuin esirippukin avaaminen ja sulkeminen. Kuninkaan ovien aukkaistaan jumalanpalveluksissa jumalanpalveluksen toimittajain sisään- ja uloskäymistä varten suitsutusastian, Evankeliumi-kirjan, pyh. Ristin, pyh. Lahjojen y. m. kanssa. Jumalan palveluksen aikana palveluksen toimittajain sisään- ja uloskäynnillä on erityinen merkityksensä ja niiden aikana kuninkaan ovien aukaiseminen kuvaa toisin ajoin Kristuksen tietä, toisin paratiisin ovien aukaisemista, toisin sisällekäyntiä taivaan valtakuntaan.

1) Kuninkaan ovat avataan vigilian alussa ja pappi, tulustaan niiden kautta ulos, toisittain koko temppelissä suitsutamisensa jälkeen "Kiitä sielusi Herran väkivallasta. Tällöin kuninkaan ovien aukaiseminen kuvaa esivanhempain autuasta olem-

paratiisissa ennen syntienlanksesta. Suitsutuksen päätyttyä ja psalmin soitattua kuninkaan ovat suljetaan, kuvaten sillä, että Adamin rikokseen kautta paratiisin ovat sulkeutuivat synnilliseltä ihmiseltä.

2) Ahtopalveluksessa kuninkaan ovat avataan palveluksen toimittajain käyntiä varten suitsutusastian kanssa (joskus evankeliumi-kirjan kanssa, silloinkin luetaan evankeliumiteksti). Pappi, joka toimittaa saaton alttariin, kuvaa Vapahtajaa, joka tuli maan päälle, "taivaallisista piireistä" pelastuksemme tähden ja astui taasen ylös taivaisiin ja kuljetti meidät mukanaan. Saatossa papin edellä kulkeva diakoni kuvaa Kristuksen Edelläkävijää.

3) Vigilian aikana kuninkaan ovat avataan litaniolla ja leipäin siunaukselle uloskäyntiä varten ja sen jälkeen suljetaan.

4) Juuren ahtopalveluksen aikana pappi lausuu loppusiunauksen kuninkaan ovien avoinna ollessa.

II. Aamupalveluksessa kuninkaan ovat avataan:

1) Polyyleon väisaamisen ja evankeliumi-luvun edellä. Sunnuntai-päivinä evankeliumi-kirja kannetaan keskelle kirkkosen jälkeen kuin siitä on luettu alttarissa ja evankeliumi-kirjan kannettua takaisin alttariin kuninkaan ovat suljetaan. Juhla-päivinä, jolloin polyyleon jälkeen on määrätty laulettavaksi ylistysveisu, papit kulkevat keskelle kirkkosen analogion (kirkkopöytä) eteen, jonka päällä on juhlan kuva, kuninkaan ovista. Evankeliumi-toksti luetaan keskellä kirkkosen ja lukemisen jälkeen kannetaan alttariin. Papit, suudeltuaan pyh. kuraa, menevät alttariin ja kuninkaan ovat suljetaan. Kuninkaan ovat pidetään auki pitkänä perjantaina aamupalveluksessa 12:sta evankeliumi-luvun aikana ja suurena lauantaina 17:nnen katsemaan siihen liittyvine ylistysveisuihin laulamisen aikana.

2) Juhlapäivien aamupalveluksessa, jossa suuri ylistysveisu lauletaan (ei lueta), kuninkaan ovat avataan suuren ylistysveisun ajaksi ja suljetaan aamupalveluksen loppusiunauksen jälkeen.

3) Hetki-palveluksissa kuninkaan ovat avataan silloin kun niissä luetaan evankeliumia ja kaikkien evankeliumi-lukujen päätyttyä kuninkaan ovat suljetaan. Tavallisesti kuninkaan li-

sissa heiki-palveluksissa loppujumuskun lausutaan kuninkaan ovien oltessa auki.

III. Pyh. Basilios Suuren ja Johannes Krysostomon liturgian aikana kuninkaan ovat avattavana oviin ja suurta saattoa varten.

1) Pieni saatto varten evankeliumi-ajan aikana, joka kuvaa Herran ilmestymistä evankeliumin mukaan. Kuninkaan ovat avattavana pieneen saattoon ja loppujumuskun jälkeen ja pidetään auki oviin - ja evankeliumi-lukujen aikana sekä suljetaan evankeliumi-tekstin loppuun. Kuninkaan ovien aukaistaminen saatto varten evankeliumi-ajan aikana kuvaa sitä, että Jumalan ylösnousemus evankeliumi-ajan aikana taivaallisen kuninkaan valtaistuksen eteen, kääntökäynnin pyhäköön, niinä miehinä tuli Kristus, ilmestytäkseen Jumalan kasvojen eteen meidän tähtömmä (Hebr. IX, 24).

2) Kuninkaan ovat avattavana suurta saattoa varten, jonka luussa pyh. Lahjat kannetaan uhripöydältä pyhälle pöydälle. Pyh. Lahjain kannettua kuninkaan ovat ja esirippu suljetaan. Tällöin kuninkaan ovien sulkeminen kuvaa Jeesuksen Kristuksen alaslaskentumista tuonelaan, kun esiripun sulkeminen taas - vartioston asettamista tapahtajan haudalle.

3) Kuninkaan ovat avattavana pyh. Lahjain esiintuomisen aikana kansalle jättäväksi ja pidetään avoinna jumalallisen liturgian loppuun saakka. Tällöin kuninkaan ovien aukaistaminen kuvaa Herran ilmestymistä opetuslapsilleen ylösnousemisensa jälkeen, Hänen saavuttamaansa voittoa helvetistä ja kuolemasta, taivaaseen astumista ja esivanhempain kadottaman taivaan valtakunnan avaamista. - Ennenpyhitettyjen Lahjain liturgiassa avataan kuninkaan ovat, paitsi saaton aikaa, myöskin ensimmäisen peremian jälkeen, jolloin pappi lausuu: "Kristuksen kirkkaus valaisee kaikkia".

IV. Toimituksissa, jotka luokituvat yksittäisiin jumalainpalveluksiin, kuninkaan ovat aukaistetaan loppiais-atonä suuren veden vihki-toimituksen, lyhyemmän veden vihki-toimituksen, kuten esim. temppeli, juhilana, sekä rukoushetkien laulamista, avioliittoon vihki-toimituksen ja häätoimituksen aikana, siinä näiden toimituksissa luetaan evankeliumia.

Muistutus 1. Pääsiäisen toimituksessa liturgiaa kuninkaan ovat

7. Suitsutusastioista ja suitsuttamisesta.

Suitsuttamis-tavan muinaisuus; sen tarkoitus ja merkitys.

Jumalainpalveluksessa tapahtuvien symbolisten toimien lukuun kuuluu tuoksuavan hajupihkan suitsuttaminen pyhien kuvien ja esineiden kunnioittamiseksi sekä läsnäolevien pyhittämiseksi. Jumalainpalveluksessa suitsuttaminen toimitetaan taivaallisen kirkon tapaan ja vanhan testamentin seurakunnan esimerkistä. Pyh. Johannes Teologos näki näyssään 24 vanhusta, jotka olivat langenneet Karitsan eteen ja joilla oli käsissään kultaiset maljat suitsutuksine, jotka ovat pyhien rukoukset (Apokalyp. V, 8); näki myöskin enkelin, joka seisoi alttarin edessä ja jolla oli kultainen suitsutusastia, "jolle paljon suitsutusta annettiin" (C. I. VIII, 3). Vanhan testamentin kirkossa suitsuttamista varten jumalainpalveluksessa oli rakennettu erikoinen suitsutus-alttari, jolla toimitettiin suitsuttaminen (2 Moos. XX, 1, § 7 - 9; Vrt. Luuk. 1, 9; Hebr. IX, 4). Kristillisessä seurakunnassa suitsuttamista toimitetaan sen alusta lähtien. Jo 3:ssa apostolisessa säännössä puhutaan suitsutus-aineen tuomisesta alttarin eteen, apostoli Jakobin ja evankelista Markuksen vanhoissa liturgioissa ei ainoastaan mainita suitsuttamisesta liturgian aikana, vaan löytyvät itse suitsutus-rukouksetkin. Suitsuttamisesta alttarin edessä mainitsevat Dionysius, Aepogin jäsen, apostoli Paavalin oppilas, Tertulianus, Afracim Syrialainen, Krysostomos y. m. Nestorianuksen tuomittua

aukaistua liturgian alussa ja pidetään auki lauselman: "pyhät pyhille" asti.

Muistutus 2. Koko pääsiäis- viikkona kuninkaan ovia ei suljeta. Pääsiäisestä Helatorstaihin kuninkaan ovat pidetään avoina liturgian alussa "Kristus nousi kuolleista"... kolmikertaisen voimaistalon aikana.

Muistutus 3. Joulun ja Loppiais-atonä päivänä sekä suuren lauantaina liturgiassa kuninkaan ovat avataan perimöiden lukemisen välillä profetian ja troparion viimeisten värsyjen voimaistalon ajaksi.

3:ssa yleisessä kirkollisissaan, jossa on kassa, jolla on
 saaton, tämän kirkolliskokouksen isäni siitä paikasta, jossa he
 pitivät istuntoja, asuutohjeissa ja tällöin pelitti hajuupikkaa
 kunnias osoitukseksi heitä kohtaan ortodoksisen opin harras-
 tajina ja puolustajina. Yleisen kirkolliskokouksen pyh.
 isät, säätönsäkin hajuupikkaa pelittäneen ja kynttilän asutta-
 misen kunnian osoitukseksi autuallisen ja olivaisitelevän
 ristin kuvalle, pyh. Evangeeliumi-kirjalle ja pyh. kuville, huo-
 maattavat, että tällainen hureus japp oli jo muin aikoina.
 Suitsuttamisen merkityksen VII yk. kirkolliskokouksen pyh. isät
 selvästi osoittavat. Niin kuin vanhan testamentin kirkossa
 suitsuttamisella Jumalanpalveluksissa osoitettiin kunnioit-
 tusta ja palvelusta Jumalalle (2 Aik. 29, 7 - 11), niin kristil-
 lisesäkkiä Jumalanpalveluksessa suitsuttamista pyh. kuvan, pyh.
 esineiden ja kappaleiden edessä käytetään niiden kunnioitta-
 miseksi, sekä läsnäolevien ja rukoilevan pyhitteiseksi.

Suitsuttamisella, samoin kuin kaikella muullakin ortodok-
 sisessa Jumalanpalveluksessa, on symbolinen merkitys. Se:

1) toimii kunnioituksena osoituksena Jumalaa ja Häntä pyh.
 kelpoista sekä pyhitettyjä esineitä kohtaan; 2) toimii te-
 dellisen kristillisen rukouksen yleisenä merkkinä Jumalan
 valtaistuimen eteen, joka niin käykyisästi ja nopeasti kuko-
 Jumalan eteen, kuin suitsutus-savu ylenee taivaste kohden ja
 on yhtä suloinen ja kelyollinen uhri Jumalalle, kun meistä on
 suloinen suitsutuksen tuoksi; 3) suitsuttaminen kuvaa Juma-
 lan kunnian, samoin kuin vanhan testamentin aikana suitsuttami-
 sen jälkeen pilvi peitti todistuksen majan ja se täytettiin
 Jumalan kunnialla. Vihdoin, 4) suitsuttaminen kuvaa pyh. Hen-
 gen armolahjan alaslähettämistä rukouksen hartauden mukaan
 Jumalalle, - sen armolahjan, joka leviää kaikille ja kaik-
 kien päälle, puhdistaa ja pyhitää ne henkilöt, paikat, esi-
 neet ja kappaleet, joiden edessä se (suitsuttaminen) toimit-
 tain.

Rukous suitsuttamisen aikana. Osoitetut suitsuttamisen
 merkitykset, s.e. rukouksen yleinen ja Jumalan sen vastaan-
 ottaminen sekä pyh. Henget, armolahjan alaslähettämisen, tulevat
 esille rukouksessaikin, jonka pappi lausuu suitsutusastian suo-
 natessa prokeudin aikana: "Sinulle, Kristus meidän Jumalamme,

me suitsutusta edeskarvassa hengelliseksi hyväksi hajuksi"
 (s.e. että läsnäoleva ja rukoileva kansa oliin hengellisesti
 suloinen tuoksuna Kristukselle silmälään ja Jumalantunteuk-
 sellaan. (2 Korint. II, 15), "joka otettuaan vastaan Sinun tai-
 vauilliselle uhrialttarillasi, alaslähettä kaikkeinpyhimään Hen-
 keksi armo."

Suitsutusastiat ja -aineet. Suitsuttamista varten tehdään
 eri astiat, joita nimitetään suitsutusastioiksi. Suitsutusas-
 tiat tehdään kupin muotoiseksi, joka on päältä päin suljettu
 kannella, kolmen tai neljän pitkän ketjun kanssa, mitkä ovat
 kiinnitetyt kuppiin ja joista suitsutusastina pidetään kädes-
 sä suitsuttessa. Luomoin tehtiin vielä suitsutusastioita var-
 ren kanssa ja nimitettiin sellaista käsi-suitsutusastiksi,
 katsojaksi. Paitsi Jumalanpalveluksen toimittajain käyttämiä
 suitsutusastioita, tehdään vielä erikoisia astioita, joita toi-
 sin ajoin asutetaan tempelin täyttämiseksi suloisin tuok-
 sullä. Tällaisia astioita Jumalanpalveluksessa käytetään määräävät
 asetetyt, valsi alttarissa ja kirkon kirkon kappaleiden
 yksiksi ajaksi Pääsiäis-päivänä. - Suitsutusaineena käytet-
 tään fiolgia, joka merkitsee hyvähujuisten aineiden pelttamis-
 tä eli libanonia (kraikkal isesta senasta), t. m. s. puu,
 josta saadaan hyväntuoksuista pihkaa ja joka kasvaa Libanonin-
 sa, sekä s. m. itse pihkaa. Helmi-libania - hyväntuoksuinen
 pihke, jota saadaan laskeripuusta. Kristillinen Kirko on otta-
 nut suitsutusaineeksi libanonia ei vain siksi, että tätä aineis-
 ta pihka käyttivät Arabian lähistössä, josta tätä libania toi-
 mitetaan, asuvat juutalaiset Jumalanpalveluksissaan vanhan
 testamentin aikana, mutta myöskin sen vuoksi, että tietäjät toi-
 vat syntyneelle Vapahtajalle lahjaksi libania, hyväntuoksuisena
 uhrina Jumalalle.

Suitsuttamis-tavan muoto. Paitsi osoitettuja yleisiä merki-
 tyksiä, suitsuttamisella on vielä erikoisia yksityiskohtaisia
 merkityksiä ja, riippuen rukouksien ja pyh. toimituksien eroavi-
 suudesta, itse suitsuttaminenkin, joiden aikana se toimitetaan,
 toimitetaan eri tavoilla. Niinpä joskus suitsutetaan alttarin
 ja kate tempelli, jolloin suitsuttaminen toimitetaan joko altta-
 rista tai kokonaan kirkon; toisin ajoin suitsutetaan vain

41
siis kirkon osasi erikoiset jumalainpalvelussäännöt,
vaikka kohta painuodassa kaikkialla yhtäläiset, mutta yksityis-
kohdissaan toisen (alusen) jumalainpalvelussäännöistä eroavat.
Kuluksien luostarien jumalainpalvelussäännöt olivat työkän
onin erikoisuuksin yhä hyvin jumalainpalvelun niin kuin luos-
tarin järjestyssääntöinäkin säilyneet. Kuitenkin, kirkko "kääntö-
len" ja kaikkialla ryhtyi toisinpäätäläin jumalainpalveluksen
toimittamisjärjestyksen täydelliseksi yhtäläistymiseksi.
Tällaisen pyrkimyksen tuloksena oli kirkon sisäsihteeri, jonka
ensin kerran kirjoitti pt. Sabbas Pyhittäjä. Sabbas Pyhittäjä
ensin tutustui luostariin (s. v. 532) kirjoitti ensin sääntönsä
j. jätti ne valjasta. Tästä luostarin ja luostarin
den vuoksi Jerusalemin kirkon johtajien lausuiin jumalan-
palvelussääntöihin v. 540. Luostarin Jerusalemin patriarkatin tavat
sekä tilinpidon sääntöjen rituaalit. Sen vuoksi palatina-
laiset kirkosäännöt saivat jerusalmiten nimen. Jumalan-
palvelussääntö kokouksen pyhästä täydennyksistä ovat
erittäin luostariin säännökset jumalainpalveluksen yhteis-
sisestä siinä tapauksessa, jos samalle päivälle sattuu useam-
pia joulia. Näitä lisäyksiä on esitetty sadassa luvussa ja
nimitetään niitä luvun luvuksi niiden luostarin - luvun
nimen mukaan, joka oli ensin pt. Sabbasin luostarin joh-
tajana ja myöhemmin Indrunskin piispana. (IX v. s. 7.)

Jumalainpalvelus- ja järjestyssääntöjen muodostamiseen, piti
si Jerusalmiten sääntökokouksen v. 540. Luostarin toinen
sääntökokouksen - studiittalinen. Tämä sääntökokouksen luostariin
johtaja Theodoros Studites (+ v. 529) studiittalisen luos-
tarin johtaja, jonka luostarin johtajien kanta-antopoliin ja
Vilä vuosi d. l. v. studios. Luostariin studiittalisiin
sääntöihin v. 540. Luostarin Jerusalemiten säännöt ja pyhästä
(n. s. - XII v. s.) ja joulun toinen v. 540. Luostarin Jerusalemiten
sääntöihin. Luostariin studiittalisten sääntöjen mukaan
oli kirkon luostariin ja v. 540. Luostarin Jerusalemiten
sääntöihin v. 540. Luostarin Jerusalemiten sääntöihin
jumalainpalvelus- ja järjestyssääntöjen toisiltaan, kunnan stu-

diittailinen muuttokokous oli jätetty pois käytännöstä ja sen sijaan otettu käyttöön jesusalilaiset jumalanpalvelussäännöt.

Kirkon säännökset jaksojen lukemisesta Epistolain ja evankeliumikirjasta. Jaksoiden lukemisen Evankeliumi- ja epistolakirjasta Kirkko on jakanut sillä tavoin, että vuoden kuluessa tulisivat luetuksi läpi sekä evankeliumi että epistola. Siinä tarkoituksessa Kirkko määrää jaksojen kaksinkertaisen lukutavan yleisissä jumalanpalveluksissa: a) säännöllinen jaksojen lukeminen, eli "pöytä" evankeliumi- tai epistola-teksti vuoden joka päivä verten, paitsi suuren paaston viikkojen ensimmäisiä viittä päivää ja loppipaaston viikon päivät, siinä järjestyksessä kun ne ovat kaksinkertaisia b) erikoiset jaksot vuoden määrättyinä päivinä, sovellettaen ne niihin muistoihin, joita niillä tai toisina päivinä vietetään. Nämä erikoiset luvut epistolasta ja evankeliumista ovat määrättyt vuoden päätymänsä kaksinkertaisia lauantai- ja sunnuntai-päivinä verten, Tiistai- ja lauantai- ja sunnuntai-päivinä ovat seurakunta ristiin käännettävissä juhlan edellä ja sen jälkeiset, joulun edellä ja sen jälkeen, loppipaaston edellä ja sen jälkeen, Erikoiset epistolat ja evankeliumiluvut ovat määrättyt pyhäpäivien viikkoina: Helluntaipäivinä (2:n päivän jälkeen), Vainajakuussa (16:sta päivä sunnuntai) ja lokakuussa (noin 11 päivän sunnuntai). Pyhäpäivien erikoisten sunnuntai, joka on ennen Joulun katto-sunnuntaita, luetaan 28:llä sunnuntai-illan merkittävien evankeliumiluvusta, 28:nä sunnuntai-illan luetaan sitä viikkoa edeltävänä tai seuraavana sunnuntai evankeliumi-luku, t.e.s. joko 27:n tai 29:n sunnuntaiin säännöllinen evankeliumi- ja epistolaluvut. Erillisinä päivinä erikoiset luvut epistolasta ja evankeliumista on määrätty Herran Jeesuksen Vainajakuussa ja suuresti kunnioitettujen pyhäpäivien muistoksi pyhitettävissä juhlapäivinä. Viikkoina, läydyt epistola- ja evankeliumi- ja erikoiset

Pääsiäisenä, Tuomaan sunnuntaina ja Helluntaina; 5) Herran muistolle pyhitettyjen suurten juhlien iltapäivä, elleivät vain nämä juhlat satu lauantaina tai sunnuntaina. Jos nämä juhlat sattuvat lauantaina, niin lauantai-iltana, t. m. s. itse juhlapäivänä näe veisataan prokiimeni: "Herra on kuningas, Hän on pukeutunut suureen kunniaan", mutta juhlapäivälle merkitty suuri prokiimeni veisataan juhla-aattona, perjantai-iltana; 6) perjantai-iltana lauantaita vastaan Tuomasunnuntain ja Helluntain edellä, prokiimenin lausesta, veisataan "halleluijan" laulut is-kr. syiseen.

Kirjat, jotka kuuluvat jokapäiväiseen jumalanpalvelukseen.

Kristillisen jumalanpalveluksen tarvittavat kirjat ovat seuraavat: rukous- ja hartauskirja, pöytäpalveluskirja, pöytäpalveluslaulukirja, kirkon laulujen ja laulujen vuorokirja, pöytäpalvelusvuorokirja, juhlapäivien vuorokirja (synologion), suuren pöytäpalvelusvuorokirjan vuorokirjat, imonasi-kokoelma ja pöytäpalveluslaulukirjojen laulut ja laulut palvelukset, pöytäpalvelus- ja rukouspalveluksen laulut löytyy pöytäpalveluskirjasta, rukous- ja hartauskirjasta, kirkon laulukirjasta, vuorokirjasta ja muista, mutta kirkon laulut kirjoista ei sisällä eroitettujen palveluksen tyhjällistä laulukirjasta, sillä nämä palveluksen rukoukset ja kirkon laulut löytyvät eri jumalanpalveluskirjoista, joista toiset sisältävät laulut- ja laulut rukouksia ja kirkon lauluja, kun toiset taas sisältävät kirkon lauluja ja kirkon lauluja. Kirjojen jokapäiväiseen jumalanpalveluksen laulukirjoista on otettu pois kirkon laulut pöytäpalveluskirjan ja rukous- ja hartauskirjan.

Yleinen Liturgiikka.

(Aineisto).

Johdanto.

Liturgiikan käsite. Liturgiikan jako yleiseen ja erityiseen.

Ensimmäinen luku.

Yleiset käsitteet jumalanpalveluksesta; sen tarkoitus ja asettaminen.

Kristillisen jumalanpalveluksen käsite ja tarkoitus. Jumalanpalveluksen ulkonainen puoli: sana ja toiminta. Juhlanneiden ja vertauskuvien välttämättömyys jumalanpalveluksessa. Jeesuksen Kristuksen ja apostolien säätämä kristillinen jumalanpalvelus. Kristillisen jumalanpalveluksen suhdet vanhan testamentin jumalanpalvelukseen: niitten yhteyden ja oleellinen eroavaisuus. Ortodoksisen kirkon jumalanpalveluksen rytmisen kehityksen luonne.

Toinen luku.

Kristillisen ortodoksisen jumalanpalveluksen osien historiallinen kehitys.

I. Rukoukset.

Kirkon rukouksen eri muodot. Vanhan testamentin kirkon rukoukset. Kristilliset rukoukset, jotka ovat säilyneet meidän aikoihimme asti ensimmäisiltä vuosisadoilta. Huomattavat kirkkorukouksien tekijät seuraavilla vuosisadoilla: Basileos Suuri, Johannes Kultaasu, Efraim Syyrialainen, Johannes Damaskolainen.

II. Kirkkoveisusta.

Kirkkoveisujen suhdet rukouksiin. Kristillisten ylistysveisujen eroavaisuus. Vanhimmat, kirkon ylistettyjen laatimat ylistysveisut. Ylistysveisujen lisääntyminen IV:llä ja sitä seuraavilla vuosisadoilla. Kirillos, Aleksandrian arkkipiispa; Anatolij, Konstantinopolin patriarkka; Justinienus, patriarkka Johannes Skolastik; Andreij, Kreetan arkkipiispa; Johannes Damaskolainen. Kirkollisten ylistysveisujen erilaiset nimetykset: 1) sisällukseen viittaavien: Veisu Jumalan äidin kunniaksi (Зөгорядчъ), stavroteotokion (красногородичъ), dogmatiikat, triodikonit (троици), surttuorien veisut (мученични) laulaulut (мъртвенни и покойни)

Fotografikaa (esvityksen), esipostilla (1, 2) laajuuteen viittaavien kondakit ja ikosit; 3) laulujen runomittaan, laulutapaan ja niiden kokoonpanoon viittaavien: stikiirat, kano-ni, troparit, antifonit, 4) jotka viittaavat laulojain sekä kuuntelijain asentoon ja tilaan laulun aikana: akaatisto-veisu, kationa; 5) jotka osoittavat niiden voimaamisen ajan jumalanpalveluksen aikana: proklimonit, ehtoollisvönpö, poly-ele. Laulutapa muinaisessa seurakunnassa. Zahdeksan sävelnä-jaksoinen lauluuoto. Rukouksien ja kirkkoveisujen esittämi-sen aikana käytännössä olevat ulkonaiset tavat, niiden muinaisuus ja merkitys: ristin merkki, itään päin kääntyminen, päänpaljastaminen, seisominen, kusarrukset, polvien notkistaminen, kasvoilleen loukkaaminen, kätten ylentäminen.

III. Raamatun kirjojen lukeminen.

Jumalanpalveluksen aikana pyh.kirjojen lukemisen muinaisuus ja tarkoitus. Vähitellen vakiintunut määritelty järjes-telmä pyh.kirjoitusten lukujen vuoroista. Pyh.kirjoitusten lukemisen muoto ja tavat, jotka ovat käytännössä sen yhteydessä jo laasta muinaisuudesta.

IV. Saarnat.

Saarnojen tarkoitus, ja niiden suhde jumalanpalveluksiin. Kirkko-saarnojen aiheet.

V. Pyhät toimitukset.

Pyhittävät kuvaannolliset toimitukset, niiden syntyminen kristillisyyden alkuvuosisatoina, niiden tarkoitus ja merkitse-minen: siunaaminen, pyh.vedellä prikoittaminen, öljyllä voite-leminen, palavalla kynttilällä siunaaminen. Sakramentariset toimitukset, s.o. jotka tuottavat uskovaisille pyh.Hengen armo-lahjoja: sakramentit.

Kolmas luku.

Kristillia-ortodoksisen jumalanpalveluksen ajat.

(Katso Hermogen. Liturgiikka n.69-79).

Kristillisyyden ensivuosisadoilla jumalanpalvelusta varten varatut tunnit vuorokaudessa ja viikon päivät. Täni aikana sää-detyt juhlapäivät, paastot ja marttyrien muistopäivät. Ajalla IV:stä - IX:n vuosisataan kirkon säätämät juhlat ja paastot. Keskiaikais-venäläisen ortodoksisen kirkon säätämät juhlat.

Heljän luku.

Jumalanpalveluksen paikat ja siihen tarvittavat välineet. (Katso Hermogen. Liturgiikka, n.16-25).

I. Temppelistä.

Käsitys temppelistä ja sen eri nimitykset. Kristittyjen jumalanpalveluspaikat ensimmäisessä kolmessa vuosisatana: kirkot katakonbeissa, basilikka-tyyliset temppelit. Vanha testamen-tin ~~katkaksi~~ temppelin rakennus-tavan vaikutus kristillisten temppelien rakentamiseen. Kristillisten temppelien ulkonäkö, sen päämuodot ja temppelin oiden sisäinen järjestys.

Temppelin osat: a) kirkon ulkoinen, sen jakautuminen; b) temppelin keski-osa: piispan ja alttarin edessä olevat ambonit, sokea, klirosit, kuvassina; c) alttari: pyhä pöytä ja sen kalus-te, kiviorylän paikka, takalisto. Alttarin yhteydessä: 1) uhri-pöytä, sillä säilytettävät astiat ja 2) sivuhuone. Näiden kaik-kien temppelin osien sekä niiden kaluston laitos muoin ja nykyaikana; niiden tehtävä ja hengellinen merkitys. Hautaus-maat ja rukoushuoneet.

2. Pyhistä kuvista.

Pyh.ristin ja pyh.kuvien käyttäminen ja kunnioittaminen kristillisyyden ensimmäisinä vuosisatoina. Ristin vanhimät muodot: Ristiinaulitus kuva. Pyh.kuvat katakonbeissa, synko-liset ja historialliset. Vapahtajan, Jumalan äidin ja aposto-lein kuvat. Muinais-venäläisen pyhäin kuvain maalaus-taiteen tärkeimmät muistomerkit. Venäjän ortodoksisen kirkon symboliset pyh.kuvat. Ortodoksisen pyh. kuvain maalaus-taiteen luonteen eroavaisuus katolisesta. Kirkon säätökset pyh.kuvien sijoitta-misesta temppelissä; kirkkolaput.

3. Kirkonkelloista ja niiden käyttämisestä.

Tavat, joilla kristittyitä kutsuttiin jumalanpalveluksiin kristillisyyden ensi-vuosisadalla. Kellojen alkua ja niiden muodot. Kellojen soittamisen ajat ja sen tavat.

4. Kirkkolamppuista ja valaistuksesta.

Lampujen tarkoitus jumalanpalveluksessa. Valaistuksen kuvaannollisen merkityksen muinaisuus. Valaistukseen käytettävät välineet. Lamput, niiden eri muodot, tarkoitus ja hengellinen merkitys: kirkon säätökset valon käytöstä jumalan-palveluksessa arkipäivinä ja pyh.toimitusten aikana.

vat meille kullekin viikon päivälle onistettuja tapahtumia (esim. sunnuntaina - ylistetään Kristuksen ylösnousemista; maanantaina - ruumiittomia voimia; tiistaina - Johannes Kastaja; keskiviikkona ja perjantaina - eläväksitekevästä tiestä; torstaina - apostoleita ja pötköläisiä; lauantaina - kaikkia pötköläisiä). Viikkopalvelukset toimitetaan taasen viikon kuluessa ja muuttuvat ne joka viikon päivä (esim. ohtoopalveluksessa - stikiirat; aamupalveluksessa - kanooni j.n.e.) Kolmatta laatua olevat rukoukset ja kirkkoseisaut on taasen sovitettu eri vuoden päiviin ja niinä muisteltavien Jumalan seurakunnan historiallisiin tapahtumiin; ne muuttuvat joka vuoden päivä ja vuoden kuluttua alkavat uudelleen ja jatkuvat samassa järjestyksessä (sellaisia ovat: juhlapäivät, maastot ja vainajien muistopäivät).

Päiväpalvelukset toimitetaan määrättyillä tunteilla, jotka ovat erikoisen tärkeitä niinä muisteltavien tapahtumien tähden. Niinpä onkin kirkko valinnut jumalanpalveluksia varten illan, aamun ja puolipäivän, profeetta Davidin (Ps. 55:18) ja Danielin (5:10,17) esimerkin mukaan sekä hetket 1, 3, 6 ja 9 apostolien esimerkin mukaan, koska he käyttivät nämä hetket rukoukseen. Sitäpaitsi kirkko kehoittaa rukoilemaan ennen levolla monesta ja puoliyön aikana. Vuorokauden palveluksia on yhdeksän, määrätyn yhteisen rukoushetkiluvun mukaan. Nämä hetket kristinuskon ensimmäisten vuosikatojen aikana uskovaisten kokoontuivat kuhunkin jumalanpalvelukseen erikseen. Mutta myöhemmin jumalanpalveluksen kehittyessä ja kirkkolaulujen lisääntyessä olivat kristityt, joilla oli jokapäiväisiä askareita, olleet aina tilaisuudessa käymään joka palveluksessa erikseen. Tämän vuoksi kirkon isät, kuten Simon Kolunilainen sanoo, ottaan huomioon ihmisten heikkouden ja polstakseen laiskouden ja huolinatonuuden verukkeeksi määrätävät palveluksia pidettäväksi kolme kertaa, eli kolme kolmipalvelusta: 1) puoliyön ja aamun välillä, jolloin toimitetaan puoliyö- ja aamupalvelus sekä ensimmäinen hetki; 2) ennen puolipäivää, silloin kun toimitetaan 3:s ja 6:s hetki ja liturgia, tai liturgian aseesta vain hetkipalvelus ja 3) päivän loppuna eli illalla, jolloin

toimitetaan 9:s hetki, ohtoopalvelus ja ohtoenjälkeinen palvelus.

Ensimmäinen osa.

Tavalliset, jokapäiväiset kirkolliset palvelukset yleisää kirkkojohtamisen mukaan.

I luku.

Arkipäiväinen ohtoopalvelus.

Vuorokauden palveluskierron aloittaa ortodoksinen kirkko illasta. Tässä se seuraa Vanhan Testamentin kirkkoa, joka Jumalan määräyksestä aloitti jokapäiväisen jumalanpalveluksen ja juhlapäivien pyhittäminen (3 Moos. 23:32; 2 Moos. 12:6) edellisen päivän illasta ja jatkoi seuraavan päivän iltaan. Jumalallinen säätämisen luoja kirkollinen vuorokausi ohtoesta ja kirkollisten juhlien aloittaminen ohtoesta, on yhteydessä Moosesen kertomuksen kanssa maailman luomisesta, sillä maailmanolemisen ensimmäinen päivä alkoi ohtoesta, josta myöskin kaikki muut luomispäivät alkoivat. (1 Moos. 1:5,8).

Ohtojumalanpalvelus kuvaa maailman pelastuksen huoneenrakennusta etupäässä Vanhan Testamentin aikana; aamupalvelus kuvaa kristinuskon alkua ja aamuhoittoa; liturgia, joka toimitetaan päivän tultua täyteen kirkkauteensa, kuvaa ihmiskunnan lunastuksen täydellisyyttä ja kokonaisuutta, ihmiskunnan, joka oli kutsuttu tietämättömyyden pimoudesta tiedon valoon ja iankaikkiseen auttamalliseen elämään Jumalan kunniansa ja kirkkaudessa. (Atanasios Aleksandrialainen). Ortodoksinen kirkon iltajumalanpalvelukseen kuuluu 9:s hetki, ohtoopalvelus ja ohtoenjälkeinen palvelus.

§ 4 Yhdeksäs hetki.

Yhdeksäs hetki, joka nykyään vastaa klo 4,5 ja 6 i.p. oli jo Vanhan Testamentin aikuisessa kirkossa onnistettu rukoukselle. Tänä hetkenä Jumalan Poika kuoli ristipuussa, mikä muistoksi itse apostolittain pyhittävi tähän hetken rukouksella. (Apt. 3:1). Myöskin kaikkipa kristinuskon myöhemmin aikoina on yhdeksättä hetkiä pidetty pyhittönnä ja jumalanpalveluksen toimittamiseksi tänä hetkenä johtua apostolittain

4.
besta perinättiedosta, kuten siitä apostoliset säännöt, Tertul-
lianus, Basilios Suuri, Athanasios Suuri, Laodikian kirkkokokous
(18 sääntö) y. m. todistavat. Yhdessä näiden hetken palvelukseen
on koottu sellaisia pöytäkirjoja ja rukouksia, jotka kaikki ohjaa-
vat ja taivuttavat niitä Kristuksen ristiin juurelle, viittä-
vät neidän sielunne muistelemaan Vapahtajamme kuolemaa ris-
tillä ja sitä suurta armoa, joka on lahjoitettu meille tähän
kuoleman kautta.

Ehtoopalvelus.

Ehtoopalvelus pääosiltaan perustuu kansainvälisyyteen,
kuten siitä todistavatkin apostoliset säännöt, Basilios Suuri,
Johannes Krysostomos y. m.

Ehtoopalveluksen tarkoitus. Ehtoopalvelus on piispien (Ba-
silioos S., Kyriakos) määräämänä säädetty siinä tarkoituksessa,
että uskovaisten päivän päätettyä kantaisivat kiitoksen Her-
roille kuluneesta päivästä ja siitä, mitä alenne menestyksellisi-
sesti saaneet aikaan, ja jos, mikä ei ole tullut tähtetyksi,
että tunnustaisivat Jumalalle syntinsä ja rukoilisivat eke-
rasti synninpäästöstä.

Kun erikoisesti kehoittaa kirkko kiittämään niistä Ju-
malan ja hänelle otollisten pyhien ihmisten teoista, joista
meille alkava kirkollinen päivä muistuttaa. Lopuksi, ottaa
huomioon ajan, jolloin ehtoopalvelus toimitetaan, kirkko, kehoit-
taen sen niitä anotaan Jumalalta apua, viittäkseenne kuluvan
illan rauhteetonasti, muistuttaa heille myöskin elämäne eh-
toosta, kuolemasta.

Ehtoopalveluksen yhteydessä muistellaan Vanhan testamentin
aikoja, maailman luomisesta aina luvattun Vapahtajan naan
päälle tuleneeseen asti. Ehtoopalveluksessa yksityiskohtaisesti
elävästi ja selvästi kuvataan maailman luominen, esivaunonpie-
ne autuaallinen tila paradisiissa ja syntiinlankeemus, lupaus,
joka annettiin heille maailman Vapahtajasta sekä Vanhan Testa-
mentin ihmisen usko ihmiskunnan lunastamiseen Jumalan aino-
kaisen Pojan ristinkuoleman kautta.

5.
Ehtoopalveluksen kokoonpääse vastaa sen säätämisen tarkoi-
tusta ja siinä muisteltavia tapahtumia, nimittäin: koska maail-
man luominenkin oli alkanut ehtoolla, niin kirkko ehtoopa-
lupalveluksessa ylistää Jumalan luomisesta ja maailman kait-
seluksesta. Sitä paitsi, muistut tamalla esivaunonpie-
ne syntiinlankeamista, kirkko johdattaa ja kehoittaa uskovaisia syn-
nintuntoon ja rukoilemaan Jumalalta anteeksiantoa. Mutta lu-
jittakseen tanssen heidän toivon armoon, kirkko kunakin päivä-
nä kunnioittaa Jumalan vanhurskauttamaa pyhiä ihmisiä, tai
muisteleo Jumalan armotoluja. Lopuksi, lähentäkseen päivän
ehtoota meidän elämämme ehtoon kanssa, kirkko muistuttaa meil-
le kerran niitä kohtavasta kuolemasta ja kehoittaa niitä
rukoukseen rauhallista kristillistä loppua, kuten sen sai
vanhurskas Simon "Jumalan vastaanottajan".

§ 6. Arkipäivän ehtoopalveluksen järjestys. (Kun muistellaan
pan.)

Pieni ehtoonjälkeinen palvelus.

Ehtoopalveluksen jälkeen toimitetaan ehtoonjälkeinen pal-
velus. Sitä on kahta lajia: suuri ja pieni. ~~Suuri~~ Suuri ehtoon-
jälkeinen palvelus toimitetaan ainoastaan suuressa paastossa
(paitsi lauantai ja sunnuntai-iltoina) piinaviikkoon nautka
sekä Kristuksen syntymäpäivän loppiaisena ja Neitsyt Marian
ilnestsypäivän antoiltoina, Viimeisinä juhlan aattona
toimitetaan se vain siinä tapauksessa, että tämä juhla sattuu
niinä suuren paaston päivinä, jolloin suuri ehtoonjälkeinen
palvelus on määrätty toimitettavaksi. Pieni ehtoonjälkeinen
palvelus toimitetaan joka päivä, lukuunottamatta eräitä määrät-
tyjä päiviä. Ehtoonjälkeinen palvelus, kuten koko ilta jumalan-
palveluskin, on saanut alkunsa kristinuskon alkuaikoina. Ilta-
jumalanpalveluksen päätettyä kirkossa, oivat erakot asettu-
neet yölevolle ennen kuin ehtoopalveluksen jälkeen olivat
vielä kotonaan toimittaneet rukouksen, mikä tapahtui luvalla
pöytäkirjoja ja rukouksia. Koska tämä rukoustoimitus tapahtui
ruuan jälkeen, sai tämä jumalanpalvelus itämailla nimen (
) Tästä erakkoiden yksityisestä tavasta, kun kukin

erikseen kanniossaar toimitti ehtoönjälkeistä palvelusta, joi alkunsa ehtoönjälkeinen palvelus yhteisenä jumalanpalvelukse- na. Ehtoönjälkeisen palveluksen mainaisuutta todistavat Apo- stoliset säännöt ja Basileos Suuri.

Ehtoönjälkeisen palveluksen järjestämisen tarkoituksena, kuten siihen kuuluvain psalmien ja rukousten sisällöstä sel- viää, on antaa siunaus ylöselolle käyville uskovaisille ja rukoilla heille Jumalalta ja pyhiltä ihmisiltä apujelusta yön kaubua ja äkkikuolemaa vastaan lähestyvän yön aikana. Ehtoön- jälkeiseen palvelukseen liittuu muistaloninen Jeesuksen Kris- tuksen laskentamisesta helvettiin, perkeleen voittamisesta ja kaikkien vanhurskaitten sielujen vapauttamisesta helveteis- ta ja johdattamisesta paratiisiin. Kiittäen Jumalaa kaikista hänen armoistään, me pyydämme häntä puhdistamaan meidät kai- kista synneistämme, vapauttamaan meidät ikuisista tuskista ja antamaan meille Jumalan valtakunnan perinnäksi. Myöskin rukoile- mme Jumalan synnyttäjää, "joka on ollut ce allisena Poikansa kärsimyksiin ja kuolemaan", että hän olisi puolustajamme täs- sä elämässä ja auttaja kaikissa hyvissä töissä ja ruumiin jättäessämme, vapauttaisi sielunne perkeleen vallasta ja johdat- taisi sen Poikansa valtakuntaan.

§ 8 Puoliyöpalvelus.

Keskijön pinoydessa, jolloin syvä hiljaisuus ja rauha val- litsee ja koko maailma tuntuu vaipuneen itseensä, kääntyy ih- misen sielukin luonnollisesti itseensä. Harvoin ihmisillä tämä luonnollinen incoitus itseensä vaipumiseen ja nielisko- lyyn muuttuu rukoilemisen haluksi. Tapa nousta rukoukseen kes- kiyöllä ja unesta herättyä pyhittää Jumalan nimellä sielun ensimmäiset liikkeet oli tunnettu jo Vanhan Testamentin kirkos- sa, jossa kumminkin yö- ja puoliyörukoukset olivat yksityis- luontoisia, kuulunutta yhteiseen jumalanpalvelukseen. Euningas ja profeetta Daavid nousi keskellä yötä ylistämään Herraa, sillä keskiyöllä tahi keskijön tienaossa olivat tapahtumot ja tulivat tapahtumaan monet tärkeät tapahtumat Jumalan va- litseman kansan historiassa, esim. lähtö Egyptistä, Jerusalemiä

piirittävien mauryalaisten sotilaitten surpaaminen enkelin kautta ja juutalaisten lopullinen hylkääminen. Keskiyöllä set- tuivat myöskin tärkeimmät tapaukset tapahtajan maailmassa ole- mässä (syntyminen ja ylösnousu). Jeesuksen Kristuksen, joka usein rukoili yöllä (Luuk. 6:12; Matt. 26:30), osinorkin sukuaan myöskin p. Apostolit ja ensimmäiset kristityt onistivat yön rukouksille (Ap. teot. 16, 25, 26; 12, 5-12). P. kirkon isät (Atha- nasios Suuri, Basileos Suuri, Eusebios, Hieronymos) kehoittaa kristittyjä olemaan jättämättä tärkeitä puoliyön aikana toimi- tettavaa jumalanpalvelusta, selittävät puoliyön jumalanpalveluk- sen syyn ja sen toimittamisen tavan. Niinpä Basileos Suuri sa- neo, että yöllä, vaihtelun ja öisen hiljaisuuden vallitessa Her- ran ylistys tapahtuu suuremmalla menestyksellä sielun ollessa vapaana ulkonaisen maailman vaikutuksilta.

Puoliöisen kirkollisen jumalanpalveluksen, joka toimitetaan keskiyöllä ja niillä tunnilta tahansa yöllä aamuun saakka, on järjestänyt kirkko, tarkoituksella toiselta puolen antaa usko- vaisten ymmärtää, että keskiyökin on pyhä aika kristitylle, jol- loin hänen tulee ylistää Herraa ja toiselta puolen kehoittaa uskovaisia valvomaan henkisesti ja olemaan aina valmiina evan- geliumin viisaitten mitoytysten tapaan vastaanottamaan tairaal- lista suhaasta, Jeesusta Kristusta, joka odottamatta, keskellä sydänyötä saapuu tuoniolle (Matt. 25). Sitä paitsi tahtoo kirkko keskijönvalvonnan kautta muistuttaa uskovaisille siitä, miten Herramme kärsinytensä edellä rukoili verihiesnä keskiyöllä tetsenään yrittitarhassa, mistä hänet silloin sidottuna tuotiin ihmilisen papin Hannaan luo, jolloin hän sai kärsiä herjuwta, kertyytkin, sylkemistä ja lyöntejä vapauttaakseen meidät synnin kalleista ja perkeleen kiusauksesta. Vihdoin tahtoo kirkko ko- hoittaa uskovaisia rukoilemaan keskiyöllä tairaalisten voimien tapaan, jotka äänekähästi ylistävät Herran.

§ 9 Aamupalvelus.

Puoliyöpalvelusta seuraa aamupalvelus. Aamupalveluksen järjestämisen tarkoituksena on pyhittää ru- kouksen avulla kristityn ensimmäiset sielun liikkeet hänen

4.
uudesta herättyään. Noin tuonaan ylös kristityn tulee luonnolli-
sesti ylistää ja kiittää Herraa Jumalaa päivävälisen antami-
sesta, hänen suojeleuksesta ja rön aikana ja kaikista hänen
armostistaan ihmiskunnalle. Tämän jälkeen kristityn herät-
tyään aamulla usein aho-rohinaa tulee pyytää apua ja toi-
man työhönsä sekä ylistää p. tapahtumia ja henkilöitä, joita
muistellaan sinä päivänä. Aamupalvelus on iltapalveluksen
jatkoa. Iltapalvelus osoittaa otavapäissä talvon hyvän katvet-
ta. - Vanhan Testamentin aika, aamupalvelus taas kuvaa
enemmän kristinuskon alkua ja koittoa. Sisällöltään aamupal-
velus jakaantuu kolmeen osaan: ensimmäiseen osaan kuuluu psal-
mien veisaaminen, mikä soveltuu juuri aamulla toimitettavaksi;
ja osoittaa aamun erikoista tärkeyttä jumalainpalvelukselle;
toiseen osaan kuuluvat ylistysovetus sinä päivänä muistelta-
vien p. tapahtumain ja p. ihmisten kunniaksi; kolmannessa
osassa ylistetään erikoisesti Jumalaa. (Ets. muistiinp.)

§ 10. Hetket.

Saman päivän hetkipalvelukset (2:n, 3:n, 6:n ja
9:n) ovat kokoonpanoltaan toistensa kaltaisia, mutta eri-
laisia vuoden eri päivinä. Esim. 1) hetki on kolmipsalmisen,
jolloin niihin lukuinkin kuuluu kolme psalmia. Näistä hetkis-
tä ovat toiset tavallisia, jokapäiväisiä, toiset - suuren
paaston aikana toimitettavia ja kolmannet - kunnia-
2) hetkiä on myöskin ilman psalmeja, jolloin niihin kuuluu
veisuja. Sellaisia ovat pääasiassa toimitettavat hetket. Jo-
3) isen kolmipsalmisen hetken palvelus jakaantuu kahteen osaan.
Tavallisten hetkein ensimmäiseen osaan kuuluvat psalmi ja
toiseen osaan troparit, kontakit ja loppuroukukset. Sen het-
ken palvelus, jolla aloitetaan jumalainpalveluksen järjestys
3:n hetken - liturgian edellä, 9:n hetken iltapalve-
luksen edellä) alkaa papin lausumalla alkunäinuksella, mikä
jälkeen luetaan alkuroukukset. Sen hetken palvelus taas, joka
välittömästi seuraa toista palvelusta (aamupalvelusta - ensi-
mäinen hetki), alkaa katoituksella: "Tulkaatte, kunnartakaa"
(kolmesti). Ensimmäinen hetki, joka nykyisin vastaa Kto 7, 8

5.
ja 9 a.p. seuraan aamupalvelusta. Tämän hetken palveluksen päät-
tyttyä aamujumalainpalvelus ja alkava päivä tulee rukouksien kaut-
ta pyhitetyksi. Kristuksen kirkko pyhitää alkavaa päivää
rukouksella aina apostolien ajoilta saakka. Ensimmäisen het-
ken palvelukseen liittyy muistoloninen siitä, miten Vapahtaja
ensimmäisellä hetkellä vietin sidottuna Kaifeaan luota Pila-
tukseen otteen tuomitettavaksi ja miten hän tuli vihollisten her-
jauksen alaisoksi ja väärin tuomituksi.

Kolmas ja kuudes hetki, jotka toimitetaan liturgian edellä,
kuuluvat päivän jumalainpalveluksen. Kolmas hetki on apostolien
ajoilta saakka opitettu rukoukselle - toiselta puolen Jee-
suksen Kristuksen kääntymisen muistoksi hänen ollessaan Pila-
tukseen edessä tuomitettavana ja toiselta puolen - P. Nangen
vuodattamisen muistoksi apostolien päälle.

Kuudes hetki opitetaan Jeesuksen Kristuksen ristii-
nauhitsemisen muistoksi (Luuk. 23, 44).

§ 11. Hetkipalvelus eli liturgian sijaan toimitettava ju-
malainpalvelus.

Hetkipalvelukseen, jota toimitetaan silloin, kun jostakin
syytä ei ole liturgiaa, kuuluu rukouksia ja veisuja, jotka kor-
vaavat jumalain liturgian. Hetkipalvelusta toimitetaan
päivällisen edellä, päivänpalveluksen tai liturgian sijaan ja
siksi muutamina jumalainpalvelus-erjoissa (Paol. Työriken) si-
tä nimitetäänkin päivällisen edellä toimitettavaksi hetkipal-
velukseksi. Hetkipalveluksen nimellä tämä toimitus on tunnettu
sekä liturgian yhteydessä että siitä erikseen. Tämän palveluk-
sen erikoisuksin kuuluu se, että se toimitettiin ilman veisuja,
lukemalla, ja että sen aikana luettiin jokapäiväisiä epistola-
ja evankeliumilukuja.

Jos liturgian sijasta toimitettava hetkipalvelus ta ei toi-
miteta paastossa, s.o. niinä päivinä, jolloin aamupalveluksessa
veistään "Jumala on Herran", toimitetaan tämä hetkipalvelus
6:n hetken palveluksen jälkeen. Paaston päivinä, s.o. kun
aamupalveluksessa "Jumala on Herran" sijasta veistään "Halle-
lujaa", toimitetaan hetkipalvelus 9:n hetken jälkeen. (Ets.
muistiinpan.)

II Liturgia.

§ 12. Mitä liturgialla ymmärretään.

Liturgia muodostaa koko kristillisen jumalainpalveluksen aineen keskipisteen ja sen tärkeimmän toimituksen. Siinä ei ainoastaan esiintyvä rukouksia ja veisuja Jumalalle, vaan myöskin toimitetaan verotön uhri ihmisten syntien odosta Vapahtajan kärsimyksen ja kuoleman muistoksi, sekä annetaan uskovaisille leivän ja viinin muodossa Jeesuksen Kristuksen totinen ruumis ja totinen veri, syntien anteeksiantamiseksi, lähemsin liittymiseksi häneen sekä iankaikkisen elämän saavuttamiseksi. Sama liturgia (sanasta yhteinen ja teko) tarkoittaa yleensä kansan yhteistä palvelusta. Tässä merkityksessä tavataan tämä sana p. Raamatussa (Luuk. 1:23, Ap. teht. 13:2; 2 Korint. 9:12). Sama liturgia ahtaamassa ja varsinaisemmassa merkityksessä tarkoittaa kaiken kansan yhteistä jumalainpalvelusta, johon on yhdistetty Kristuksen ruumiin ja veren esilletuoninen s. o. eukaristia eli kiitosuhri, jonka Jeesus Kristus oli asettanut ihmiskunnalle osittamattomana rakkauden ja sovituksen muistoksi. (1 Korint. 11:24; Matt. 24:27). Eukaristia veittain kaikki muut sakramentit Jumalan armolahjojen runsaudessa, joita uskovaisille annetaan, sillä kaikissa niissä sakramenteissa uskovaiset saavat osansa erityistä P. Hengen armolahjoja, mutta ehtoollisen sakramentissa he vastaanottavat itse Valtiaan ja kaiken hyvän Antajan syövä t hänen ruumistaan ja juovat hänen vertansa ja tämän kautta tekevät ikuisen liiton hänen kanssaan sekä tulevat osallisiksi hänen jumalallisesta olemuksestaan.

§ 13. Liturgian säätäminen. (Kts. piispa Hergonuksen liturg. s. 43).

§ 14. Liturgia ap. tolein aikana; rakkauden ateriat. (Kts. piispa Hergonuksen liturg. s. 44).

§ 15. Liturgia kristinuskon II:lla ja III:lla vuosisadalla. (Kts. piispa Hergonuksen liturg. s. 44 - 45).

§ 16. Apostoli Jaakobin ja evankelista Markuksen liturgiat. (Kts. piispa Hergonuksen liturg. s. 45).

§ 17. P. Basilios Suuren ja Johannes Krysostomoksen liturgiat. (Kts. piispa Hergonuksen liturg. s. 45 - 46).

§ 18. Täydennykset ja muutokset liturgiainpalveluksen järjestyksessä seuraavina vuosisatoina.

Itse p. Krysostomoksen keskusteluista ja historiallisista todisteista näkee, että nykyään tunnetussa Krysostomoksen liturgiassa on muutamia toimituksia ja rukouksia, joita ei ollut Krysostomoksen aikana. Ensimmäisenä päävaikutuksena tällaisen liturgian muoduttamiseen oli Krysostomoksen ajan jälkeen vallinnut jumalainpalveluksen ajatuksen yleinen mystilisdogmaattinen suunta, jota hurakauden kilveittelijät pyrkivät sovittamaan liturgiaan. Jokaiselle jo olemassa olleelle esineelle ja toimitukselle ruvettiin antamaan erikoinen kysymysdogmaattinen tarkoitus ja merkitys ja jokaista dogmaattista totuutta varten katsottiin välttämättömäksi ottaa liturgiassa käyttöön vastaava toimitusmuoto ja vertauskuva.

1. Proskomidi, joka Krysostomoksen aikana muodosti siirtymiskohdan katekumenein liturgiasta uskoisten liturgiaan, katekumenein luokan vähennyttävä ja opetustoimituksen lopulta kokonaan lakattua (IV - V vs.) siirrettiin liturgian alkun. Yleensä, huolimatta melkoisesta kehityksestä, ei proskomidi kokonaisuutena vielä ollut monimutkainen, muodostan yksinkertaisen p. lahjan valmistamisen toimituksen ja kehitettiin yhden tai kaksi uhrirakousta. (III - IV vs.)

2. Katekumenein liturgia on kokonaan sulautunut uskoisten liturgiaan ja on ulkonaisesti huomattavasti kehittynyt. Koska tähän aikaan liturgiainpalveluksessa olivat läsnä ainoastaan uskoiset ja jos olikin vielä muutamia katekumeneja, niin ei hoitaa käsketty poistumaan, kuten ennen, niin aikaisemmin liturgian lopussa olleet rukoukset uskoisten puolesta siirrettiin liturgian alkun.

3. Veisu "Jumalan ainokainen, kuolematon Poika" on keisari Justinianus 53 laatinut ja ottanut käyttöön nestorialaisen ja monofysition (Rytkimil) opin kunnioitukseksi.

4. Patriarkka Prokloksen aikana 438 tai 439 otettiin

käytännön veisu "Pyhä Jumala".

5. Evankeliumin jälkeen on opetuspuheen sijasta otettu käytännön hartaus, joka, kuten ensimmäinenkin - suuri ektonia - on muodostunut ontelista rukouksista uskovaisten edestä.

6. Suuri saatte toimitetaan erikoisella juhlallisuuudella ja sen edellä veisataan korubiecin veisu, jonka on laatinut ja ottanut käytännön koivaksi Justinus Nuorempi VII:llä vuosisadalla (v. 573). Silloin on sekin laadittu se rukous, jonka pappi lukee korubiecin veisun aikana ja joka sisältää viisommainittua.

7. Uskontunnustus on otettu liturgiassa käytännön omiin Antiokiassa 700-luvun vuosisadan lopussa ja sitten Konstantinopolissa.

8. Rukous p. Hieron. lähettämistä "Horra, joka Pyhä Henkesi" vastan tärdfollisesti liturgian henkeä, mutta katkaisu... rukouksen yhteyttä ja siksi sitä ei tavata vanhoissa kreikkalaisissa eikä slaavilaisissa käsikirjoissa. Samoin ovat myöhempiä aikoina syntyneet tätä rukousta seuraavat lisäykset: "Jumala, luo minua puhdas sydän", "Älä heitä minua pois", "Siuna, isä, pyhä leipä... pyhä kalkki... nollamat... puista minua, syntistä..." "Horra, Jumala on muistava sinua".

9. Kansan kaulon lausuttava rukous "Erihottava... nän, puhtahtaman", sekä veisu "Totisesti on kohtuullista", tämän veisun toinen osa: "Me ylistämme sinua, joka olet on saanut alkunsa VIII vuosisadalla ja on sen laatinut Kosmos Hajumilainen, ensimmäinen osa taas on syntynyt v. 980 Ates-vuorella patriarkke Nikolaoa Eryaovergekson aikana.

10. Veisu "Siinä, Kristus, olit rumiillisesti händässä", "Kunniallinen Jooosof", "Nähtyämme Kristuksen, Jooosofin", "Toista sinä, uusi Jerusalemi", "O sinä, suuri ja pyhä PERKOINIS-Earitsay jotka papieto lausuu ehtoollista nautittuaan, ovat p. Johannes Damaskolaisen kirjoittamat.

11. Liturgian lopussa on otettu lisäksi veisut "Me näimme toisen valkouden" sekä "Täytyköön suunna".

Tällä tavoin jumalallinen liturgia kirkon olosuhteiden ja tarpeitten mukaisesti täydennettynä ja muutettuna ajan kuluessa kokonaisuudessaan ja yksityiskohdissaan, järjestyksensä ja sisältönsä puolesta, on säilynyt meidän aikoihinne saakka muuttamattomana kokonaisuutensa perusteella, mikä sillä on ollut p. apostoloin ja heidän lähempään seuraajiansa aikana, ja on säilyttänyt uskollisuuden muinaisuuden aikuiseen luonteensa.

§ 19. Papieton valmistautuminen liturgian toimitukseen

Jos Jumala uskovaisten sanan mukaan on valmistaututtava jokaiseen rukoukseen, kuten on sanottu "omakseen kappat ruokoillemaan, valmistaa itsesi" (Syr. 18:23), niin sitä suurempa la syillä täytyy valmistautua eukaristian suoremmeisen ja mieluisan rukouksen edellä. Ensimmäinen ja yleinen valmistus - on hurake elämä, ahkora Horran teppellisesti käyminen, syntien murhe ja tietoisuus omasta kelvottomuudesta astua Horran kätöjen eteen; halu uhrata itsensä Jumalalle ja rukous sielun ja ruumiin puhdistamisesta Jumalan armon toivossa. Tällaisia näitä yleisiä uskovaisten kanssa tehtäviä valmistuksia, pappi, joka ryhtyy toimittamaan liturgiaa, on velvollinen ottamaan vaarin seuraavaa 1) hänen täytyy poistaa kaikki siveölliset oteet liturgian toimittamiseen, kuten omantunnon soinnat ja epäpuhtaat ajatukset, viha, alakuloisuus y.n. Jos ommato soimaa häntä jostakin, on hänen puhdistettava se synnintunnustuksella pappi-isän edessä; 2) hänen täytyy vahvistaa itsensä hällä hartautaan rukoukseen toimittamalla vuorokauden jumalainpalvelukseksi: ehtoopalveluksen, launpalveluksen ja hetket sekä lukualla rukoukset ehtoollisen edellä; 3) hänen täytyy jo illasta kieltäytyä nauttimasta liikaa ravintoa, puoliyöstä alkaen olla enää juonatta vottäkään sekä toimittaa liturgiaa juonatta ja syömättä sitä ennen. (Karthagon kirkollisok. 41, 47 säännöt. Tunnusopet. käsik.) ja yleensä ryhtyä hällä puhtaalla sielulla ja ruumiilla. Mutta jos pappi, tunnollaan raskas synti, rohkenee kelvottomana, ilman synnintunnustusta ryhtyä toimittamaan liturgiaa, hii! Vaikka hän pappina

tuleekin toimittaneeksi sakramentti, tulee tällainen kalveton sakramentti toimittaja kunninkin, kartuttamalla syntiä, etta-
maan päälleen ikuisen tuomion, kuten myö teli sanoo: "Joka syö
ja juo kalvettonasti, hän syö ja juo itselleen tuomion".

- (Dmitrievskij. Liturgian selitys).
- § 20. Pääpiston rukoukset ja toimitukset kirkkoon tulta-
aan (Kts. piispa Hermog. liturg.s. 48).
- § 21. Pääpiston puheet. Rukoukset, joita lausutaan pukeutuo-
sa. (Kts. piispa Hermog. liturg.s. 48).

1. P. Tohonen Kryseostoksen liturgia.
Sen kokoonpano (Kts. piispa Hermog. liturg.s. 46).
a) Proskomidit: mitä sillä käsitetään. (Kts. piispa Her-
mog. liturg.s. 47). x)

Proskomidin synty ja asteittainen kehitys.
Proskomidit ei ole yhden henkilön, yhden aikakauden eikä
jonkun yhden paikallisen kirkon luoma. Sitä muodostettiin a-
steittain koko kirkon yhteisillä voimilla; se sai alkunsa itse
liturgiasta, muodotui siitä eri osaksi ja viimein sai sen
lopullisen muodon, jollaisena kirkko on sen säilyttänyt näi-
hin aikoihin asti. Tällaisen proskomidin alkuperään viittaa
myöskin se, että se esitetään erikseen Kryseostoksen litur-
giasta ja että sillä ei ole erikoista otsaketta, vaan nimite-
tään sitä pyhän kirkon (Sofian - Konstantinopolilainen) ja p.
Atheosvoren jumalampalveluksenoksi ja ainoastaan joskus Kry-
seostoksen jumalampalveluksenoksi. Alkuaan muodosti prosko-
midi yhden, eukaristian kanssa yhteisen jumalampalveluksenon,
sitten erottautui se erikokoiseksi liturgian osaksi, mutta mu-
odotui eukaristian mukaiseksi, josta se oli saanut ja alkupe-
räisesti kehittänyt ne osat, jotka olivat eristetyt yksinomaan
Golgotan uhrin muistolle ja olivat uskovaisien lahjojen tuo-
misen yhteydessä. Mutta samalla kuin proskomidi tällä tavoin
erkaui, säilyi eukaristia koskemattomana ja tuli ainoastaan

x) Historiallinen katsous. Murotov. Heng. valist. harrast.
luken. Huhtik. - jouluk. v. 1893.

Proskomidi muodotui vähitellen. Kristinuskon alkuaikoi-
na ei liturgiassa ollut mitäänlaista proskomidiaa, eukaristi-
asta erikseen olevana liturgian osana. Mutta proskomidin pe-
rusaineokset saivat alkunsa antiisina aikoina, ja olivat ne eu-
karistian eri osien yhteydessä. Antiisina aikoina rajoittui
proskomidi siihen, että diakonit toivat papin eteen valittuja
osia loivästä ja viinistä. Tämä esiintuomion tapahtui aivan
eukaristian edellä, eikä sillä ollut mitään erikoisen toimituk-
sen merkitystä. Rukoukset, uhriksi tuottujen lahjojen ja niiden
tuojain edestä, p. karkaisen välistäminen tunnettujen toimitus-
ten kautta (taittamisella, tärastamisella, lävistämisellä ja
ruumiin ja voren yhdistämisellä), pyhien ihmisten muistelemin-
nen sekä rukoileminen elossa olevien ja vainajain edestä toi-
mitettiin aivan eukaristian alussa, p. lahjojen siunaamisen
jälkeen. Nämä, nykyisen proskomidin eri osat kehittyivät ja
erositivat eukaristian toimituksesta vähitellen, itse liturgian
kehityksessä. Proskomidin kehityksessä voidaan erottaa kolme
jaksoa: 1) Apostolien aikana tuotiin rukouksen aterioita var-
ten lahjoja, joista toinen osa eritettiin väljesatorioita ja
toinen eukaristiaa varten. Mutta senkin jälkeen kun rukouksen
ateriat oli eristetty liturgiasta ja niiden lakattuakin, täl-
l. uskovaiset kokouksiin lahjojen kanssa (3 ja 4 ap. säännöt).

Tällaisen proskomidin alkuperään viittaa se, että alku-
peräisessä suoraan seurain eukaristia, ja suuren saaton
kanssa. Tämä yhtäläisyys on siinä, että 1) proskomidin alku-
rukous: "Herra, otona yhdistä asunnottasi kättesi", muistut-
taa suuren saaton aikana luottavan rukousta: "Ei lukaan niistä,
jotka ovat lihailisilla himoilla"... sekä p. lahjojen siunaami-
sen edellä luottava rukous: "Siunni kättesi ja rukoukset p.
lahjojen edestä toimitetaan sekä proskomidissa, että eukaris-
tiansä kirjamallisen tarkasti: "Siunna isä, taiva isä... tou-
rastetaan Jumalan kätös"; 3) liturgian kaikkiaan kolmas
osassa muistellaan p. jumalan myöntäjän ja p. ihmisiä saassa
"Hrjstyksessä ja sanoilla sanoilla; 4) rukous, jolla pite-
tään proskomidin toimitus ja jossa rukoillaan, että Herra ot-
taisi vastaan uhriksi tuotut lahjat riittävänsä uhrin-
kättäilleen, vastaa rukousta P. Hengen lähettämiseksi niihin.
Viimein 5) samallaissa ovat pääpiston kirkonaiset rukoukset.
Käydään rukouksensa antoita ja taksimista, rauhen lähettämisen
y. m. Sitä paitsi proskomidit ja suuri saatto "asavaat to-
siina seuraväen onnusta kätten peittämisessä, siunaustai-
sussa, lahjojen peittämisessä ja troparien lukemisessa, niillä lu-
vatvat Jeesuksen Kristuksen muukamista ja ylämuokamista: "Si-
nä Kristus oik runnillisesti haudassa..." "Siunna tuotajak-
si..." y. m. Tällainen nykyisen proskomidin yhtäläisyys suuren
saaton ja osaksi eukaristian alkuosan kanssa, opailloimatti vii-
ttaa historialliseen yhteyteen näiden jumalampalveluksenon vä-
lillä.

III:lla vuosiaadalla (Tortullianuksen ja Kyprianuksen aikana) tuli tavaksi muistella liturgian aikana lahjoittajia ja niitä tuli puolesta lahjat oli tuotu. Koska entiseen tapaan mukaan eukaristiasta ommalleiksi päätettiin ainoastaan kirkon yhteydessä olevat uskovaiset, mutta katekumenit ja katuraiset poistui kirkosta ennen uskovaisten liturgian alkua, toimitettiin muinaisensa kirkossa lahjojen vastaanotto katekumenein poistuttua, uskovaisten liturgian alussa ennen eukaristi-an rukouksen lausumista. Diakonit ja muutaman historiallisen lähteittön (Dionysos Areopag) mukaan praedyterit siirsivät lahjat uhripöydältä (erikoiselta lattarin läheisyydessä olevalta pikku pöydältä) alttarille. Paapsi luki itäiseen uhrirukouksen tuotujen lahjojen odesta (evangel. Mark. liturg.) eukaristi-an otolliseksi toimittamiseksi; minkä jälkeen uskovaiset antoivat toisilleen rauhan suudelman. Sitten seurasi dyptikejon lukeminen, jossa muisteltiin elessä olevia ja vainajia (p. Mark. koptil. liturg.) ja eukaristia. Tämä on ensimmäinen jakso. 2) toinen jakso preskonidin kehityksessä tapahtui VIII - XII vuosiaadoilla. Entinen lahjojen tuomisen toimitus, katekumenein ja katuraisen luokan puuttuessa, muutuu VIII - IX vuosiaadalla ailla tavoin, jättäen ensimmäinen osa - aineen lahjoitus ja valmistaminen sakramenttia varten, siirtyy aivan liturgian alkua ja muodosta suuren muodon. Nykyinen preskonidi käsittää ainoastaan ensimmäisen osan entisestä toimituksesta. Preskonidi ei silloinkaan ollut niminattainen. Se rajoittui leivän panemiseen diskokselle lauttaamiseen yhtä tai k:ta rukousta, jahi karitsan oroitanniseen, minkä jälkeen lausuttiin sanat prf. Jooajin 53 luvusta: "Niinkuin karitsa, joka seuraksi viediän... (Herman, Konstantinop. patriarkka). Sitten luettiin esilottonisuus, sulauttamisen ja lahjojen poittamisen rukoukset (XII vs.) Mutta osion eroittaminen leivästä, sen taittäminen m:ljään osaan ei tapahtunut preskonidin aikana, vaan aivan ohtoolisen nauttinnisen odella. Tämä preskonidin muoto muodostaa siirtymisasteon nykyiseen preskonidiin, joka on sen kehityksen kolmas jakso. 3) Jos dis-

ksalle asetotta eukaristialeipä, preskonidin rukouksen mukaisesti, kuvaa Jooasta Kristusta, taivaallista leipää ja viatonta karitsaa, joka on antanut itsensä uhriksi maailman odestä, omistetaan myöskin koko preskonidin toimitus hänen kärsimyksensä ja ristinkuolemansa muistolemiselle - (karitsan oroitanninen, sen leikkaaminen ristin puotoon (XIII - XIV vs.) keihäällä lävistäminen (XIV - XV vs.). Paitsi eukaristi-an aineen valmistamista kuului entiseen preskonidin toimitukseen vapaaehtoisten lahjojen vastaanotto uskovaisten elessä olevain ja vainajain puolesta. Mutta nämä lahjojen tuomiset eivät voineet olla pyyhäisiä, oivätkä voineet luoda säkittätyä preskoidia. Lahjojen tuomisen ja Herran Xidin, yhjoin ihmisten, elessä olevain ja vainajain muistoleminen riippui suoraanaisesti siitä, kun preskonidissa muisteltiin Kristuksen kärsimyksiä ristinpuussa. Nämä muistolemisrukoukset ~~kuol~~ preskonidin aikana olivat laaditut eukaristi-an rukouksen mukaan (XII - XIII vs.). Lahjojen luvunäärän piti vastata muistolemisrukousten määrää, vaikkakaan kirkkolioipion lukunäärä ei alkuaan olta vakinaisesti määrätty (3 - 7), koska muistolemisrukoukset jaettiin ryhmiin eri tavalla.

Aineot eukaristi-an sakramenttia varten. (Kts. piispa Hermog. liturg. s. 47 - 48).

Ekaristi-an valmistaminen. (Kts. piispa Hermog. liturg. s. 48 - 49).

Poljän muun kirkkolioipien merkitys. (Kts. piispa Hermog. liturg. s. 49 - 50).

Preskonidissa käytettävien kirkkolioipien lukunäärä (Kts. piispa Hermog. liturg. s. 48).

Kaikkien preskoniditoimitusten merkitys. (Kts. piispa Hermog. liturg. s. 49. Huom. alk.).

b) Katekumenein liturgia. Niitä sillä ympäröidään; palveluksen järjestys (Kts. piispa Hermog. liturg. s. 50 - 55 ja 84).

Koko jumalanpalveluksen (katekumenein liturgian) sekä siihen kuuluvain rukousten, voinojen ja lausumain rukousten, lukemiston ja monojen historiallinen ja vertauskuvallinen merkitys. (Kts. piispa Hermog. liturg. s. 50 - 55).

o) Uskovaisten liturgia; sitä sillä ymmärrettäin. Sen pääosat. Tämän liturgian osan yleisen kokoonpanon sekä eri kohtien historiallinen ja vertauskavallinen merkitys. (Kts. piispa Hermog. liturg. s. 56 - 69).

2) P. Basilio Suuren liturgian erikoisuudet. (Kts. piispa Hermog. liturg. s. 46).

3) Ennenpyhitettyjen lahjain liturgia. Sen eroavaisuus P. Johannes Krysostomoksen ja Basilio Suuren liturgioista. (Kts. piispa Hermog. liturg. s. 93).

Päivät, jolloin p. lahjat siunataan tätä liturgiaa varten (Kts. piispa Hermog. liturg. s. 93).

P. lahjain valmistaminen ja siunaaminen tähän liturgiaan. Liturgioissa, joissa siunataan p. lahjat syöskin ennenpyhitettyjen lahjain liturgiaa varten, käytetään proskomidissa osansa kirkkoleipiä kuin taralliseksi, nimittäin yhtä paljon kuin valmistetaan karitsoitte ennenpyhitettyjen lahjain liturgiaa varten, sillä karitsa otetaan joka liturgiaa varten eri leivästä. P. karitsa valmistetaan ennenpyhitettyjen lahjain liturgiaa varten proskomidin aikana, samalla kuin valmistetaan karitsa samana päivänä toimitettavaa liturgiaa varten. Proskomidin aikana pappi eroittaa, laittaa ja lävistää ensimmäisen karitsan, lausua sanat ja toimittaa sanat tehtävät karitsan edessä, jotka valmistetaan ennenpyhitettyjen lahjain liturgiaa varten; sitten hän asettaa ne kaikki disketteksi ja levittää niiden päälle, pitoit. Lahjojen siunaamisen aikana pappi, rukoiltuaan P. Herraa, lausua Ihanan pitiään muutosta toimitukseen kuuluvat sanat: "Tuo tämä leipä..." eikä "Tuo nämä leivät", sillä Kristus on yksi sekä toisassa että toisassa leivässä. Kun pappi toimittaa p. lahjain esilletuonisen, tuo hän esille syöskin ennenpyhitettyjen lahjain liturgiaa varten määrätyn karitsan. Kun pappi sitten laittaa ensimmäisen p. leivän, panee hän sen osan (1/3) kalkkiin ja kuataa kalkkiin lämmitä vettä, sitten hän ottaa vasempaan käteensä Esionon päälle) ennenpyhitettyjen lahjain liturgiaa varten valmistetun p. karitsan ja oikealla kädellään ottaa luoikan ja kostu-

tuttuaan sen puhtaimmassa voressä, koskettua sillä ristinmuotoisesti p. karitsaan pohoatä osaa ristileikkauksen kohdalla. Kristuksen puhtain ruumis, yhdistötynä puhtaimpaan veroon, paneaan p. lahjain säilytyksensä ja säilytetään ennenpyhitettyjen lahjain liturgiaa saakka.

Päivän aika, jolloin ennenpyhitettyjen lahjain liturgia on määrätty toimitettavaksi.

Koska kirkko kehottaa niitä kaikkina suuren paaston päivinä, paitsi lauantaita ja sunnuntaita, paastomaan iltaan saakka ja vasta illalla, kerran päivässä, sallii nauttia ruokaa (Typ., niin ennenpyhitettyjen lahjain liturgia toimitetaan ennen hetken ja ehtoopalveluksen jälkeen. Liturgian odella toimitetaan suron paaston aikana toimitettavat hojat (3:n, 6:n ja 9:n) sekä hojkipalvelukset ja ehtoopalvelus. Ennenpyhitettyjen lahjain liturgian toimituksesta illalla todistaa Simeon Solunilainen, joka sanoo: "tätä jumalainpalvelusta ne toimitamme 9:llä tunnilla (klo 3 i. p. noudataan paastossään-tää, jossa käsketään syöskään kerran päivässä - illalla."

Ennenpyhitettyjen lahjain liturgian toimitus. (Kts. muistutinp.)

Yksityiskohtaiset erikoisuudet lauantaisin toimitettavissa jumalainpalveluksissa, jolloin "Jumala on Herran" sijasta voitetaan "Halleluja..."

Kun lauantaina toimitetaan muistutusvelus vainojain ruo-
lesta, voitetaan silloin annupalveluksessa juhlaillisen veisun "Jumala on Herran" sijasta veisun "Halleluja", joka ei johdeta moidin ajatuksella Herran ensimmäiseen tulemiseen ihmisten pelastukseksi, kuten veisun "Jumala on Herran", vaan hänen viinjo-
seen tulemiseensa maailman tuomille. Niinä lauantaipäivinä, jolloin annupalveluksessa "Halleluja" sijasta voitetaan "Jumala on Herran", on jumalainpalveluksissa seuraavia erikoisuuksia:

1) Ehtoopalveluksessa lauantaina laskiaisviikon ja helluntain odella voitetaan prokimenin sijaan "Halleluja". Mutta muina lauantaiapäivinä, jolloin on määrätty toimitettavaksi muu

topalvelus vainajien edestä, voisataan prokiiseni eikä "Halleluja".

2) "Herra, nyt Sinä lauset palvelijasi..." ja Isä meidän... "jälkeen voisataan troparit vainajien edestä, nimittäin: lauantaisin laskiaisviikon ja helluntain edellä tropari: "O ainoa Luoja, joka viisautesi syvyydellä...", "Kunnia olkoon" "Nyt aina ja iankaikkisesti" ja voisun jälkeen Jumalansyntyttäjälle: "Sinä olet meille muuri ja suojusma..." Mutta kaikkina muina lauantapäivinä, jolloin toimitetaan muistopalvelus vainajien edestä, voisataan tropari 2:lla sävelmällä " ja "kunnia olkoon jälkeen" "nyt aina" ja voisun jälkeen Jumalansyntyttäjälle "

Aamupalveluksen erikoisuudet 1) "Halleluja" voisataan kolme eikä neljä kertaa, kuten "Jumala on Herra" ja "Halleluja" suuren paaston päivinä. "Halleluja" voisattaessa luetaan kolme erikoista vainajien muistoversoja: "Autuut ovat ne, jotka Sinä olet valinnut...", "Moiän muistossa pyyhkään surusta sukua..." ja "Moiän sielunsa tulovat hyvyydessä olmaan". 2) Lanoonina voisataan muistopalvelukseksi, 3) Stikiirat voisataan viikon sävelnäytöksen mukaan (muistopalvelusetikitit). 4) "Hyvä on Herraa kiittää..." jälkeen seuraavat muistopalvelustroparit, kuten iltapalveluksessa.

Hetkiä luetaan sanat muistopalvelustroparit ja kondalitt jotka voisataan aamupalveluksessa.

Liturgiassa luetaan epistola-, evankeliumiluku ja muistojumalainpalveluksen ohtoollisvärsy.

Toinen luku.

Sunnuntapäivän jumalainpalvelus.

Sunnuntapäivän jumalainpalveluksen erikoisuudet.

Viikon jumalainpalveluskierrossa on ensimmäinen päivä eli sunnuntai, juhlapäivä. Sunnuntapäivän juhlinen joka viikko on vanhin kaikista juhlinisista ja on saanut alkunsa Kristuksen ylösnousunsa ajoilta. Ylösnousu omuksellaan ja ilmeisty-

sollään viikon ensimmäisenä päivänä ja ilmeistyksellään teisen kerran viikon kuluttua ylösnousu omuksesta oli Jeesus Kristus pyhittänyt ja vahvistanut sen juhlinen joka viikko (Joh. IX, 26). Sunnuntapäivän jumalainpalveluksen erikoisuudet ovat seuraavat:

1. Jos sunnuntaina toimitetaan vigiilialpalvelus, niin se, ylösnousu eroitukseksi arkkipäivien jumalainpalveluksista, alkaa aamupalveluksen (ei ohtopalveluksen) alkusunnauksella, pyhän oven ollessa auki: "Kunnia olkoon pyhälle, yksiolonnolliselle, oläväksitekevälle ja jakanantuntonalle Kolminaisuudelle..." Iltapalvelus: "Kiitä, sieluni Herraa, Herra, ninun Jumalani..." ei lueta, vaan voisataan siitä muutamia värsyjä sen jälkeen, kun papi on pyhän oven edessä voisanut "Tulkaatte, kunartakaame..." (4 kertaa). Tätä psalnia voisattaessa suitaatua pappi pyhää savua kirkon yläpää ja diakoni kulkee hänen edellään kynttilä kädessä.

2. Ohtopalveluksessa voisataan valittuja värsyjä ensimmäisen katiman ensimmäisestä antifoonista.

3. Arkaikhuustetikitit voisataan 10. Stikirojen ja "nyt, aina ja iankaikkisesti" jälkeen voisataan voisu Jumalansyntyttäjälle viikon sävelnäytöksen mukaan. Jumalansyntyttäjän voisun aikana toimittaa pappi saaton muistutusastian kanssa. Saatto tapahtuu pohjoisovien ja pyhän oven kautta alttariin. Pyhän oven edessä jumalainpalvelusta toimittava pappi pyrkähtyy ja lausuu hiljaa saaton rukouksen: "Ehto, annus ja puolipäivän aikana se ylistämme Sinua..." Tämän jälkeen pappi lausuu sinauksen: "Sinattu olkoon Sinun pyhäsi tuleminon". Voisun jälkeen pappi lausuu: "Se on viisautta, Olkaame vaakaat." Tämän jälkeen pappi menee alttariin ja voisaajat laulavat: "O Jeesus Kristus..." Saatto, josta mainitaan Trullan kirkolliskokouksen 90 säännössä, kuvaa sitä, mitä ilmaistaan voisussa "O Jeesus Kristus...", eli sitä, että ihmisille on koittanut valo vapahtajan lempeissä kasvoissa, kun hän tuli alas taivaasta ja avasi ihmisille ovet taivaalliseen valtakuntaan. Pappi, joka kuvaa taivaan tuloa vapahtajana, kulkee

suosaa ja pitää taloon... alalokona näyttävä...
4. "O. Jeesus Kristus..." jälkeen voitetaan suuri prokiimoni: "Herra on kuningas, hän on pukeutunut suureen kunniaan..." Prokiimonia veisattaessa soittaa pappi pyhän pöydän takana, kädet rinnalla ja kasvat länteen eli kansaan päin.

5. Prokiimoinin jälkeen lausutaan hartauden ektonia, jonka alkuun, eroitukseksi arkkipiivän ehtoopalveluksesta, lisätään: "Lausukaamme kaikki" ja "Herra Eukhivaltias". Hartauden ektonian lausuminen ennen armonsektionia kuuluu joulupöydän ehtoopalveluksen erikoisuuksiin, eroitukseksi arkkipiivän ehtoopalveluksesta.

6. Hartauden ektonian jälkeen lusetaan rukous: "Oso, Herra, että me tänään illan..." ja lausutaan armonsektionia.

7. Ektonian jälkeen, veisattaessa litaniaa tikkiroja, menot vigiiliapalveluksessa kaikki kirkon ostoiseen toimittamaan litaniaa.^{x)}

8) Litanian jälkeen mennään takaisin kirkkoon ja veisataan viikkolukutikkiroja. Sitten luetaan "Herra, nyt Sinä lausket palvelijasi...", "Pyhä Jumala...", "Isä meidän..." ja veisataan lopputroparis "Iloitse, Jumala äiti, Maityt..." (kolmas ti).

9) Vigiliapalveluksessa veisun jälkeen: "Olukoon Herran nimi siunattu..." (kolmesti) ja 33:n psalmin lukemisen perästä pappi siunaa kansaa, lausuen "Herran siunaus tulkkoon..." ja tämän jälkeen lusetaan kuusi armonpsalmia (heksapsalmi).

II. Sunnuntaipöydän aamupalveluksessa on seuraavia erikoisuuksia.

1. "Jumala on Herra..." jälkeen veisataan sunnuntaipöydän tropari.

2. Jokaisen katimman jälkeen lausutaan pieni ektonia.

3. Katimain jälkeen veisataan polyloopsalmi, s. o. väryjä 134 ja 135 psalmeista; niitä veisattaessa suositetaan koko

x) Litanian ei tavallisesti toimiteta sunnuntaipöydän vigiiliapalveluksessa, ellei vigiilia ole jonkun pyhän ihmisen tai juhlan kunniaksi.

kirkkoon pyhää savua. Kirkkosääntöä nukaen on polyloops veisattava seuraavina sunnuntaipöydäin: paloussunntaina, tuomaan sunntaina ja holluntain, jolloin veisataan myöskin juhlan ylistysoisuja, kolmena sunntaina suuren paaston odolla, jolloin veisataan myös 136 psalmi sekä syyskuun 21 päivästä joulukuun 20 päivään. Kaikkina muina sunnuntaipöydäin, alkaen viikosta sunnuntaista suuren paaston odolla Kristuksen ristien ylistämisjuhlan aavika veisataan polyloopsalmiin sijaan psalmista 119, ellei silloin saatu olmaan jotakin erikoista juhlan. (Epp. luk. 17). Tavallisesti polyloopsalmia veisataan kaikkina sunnuntaipöydäin kotta tuoden. Polyloopsalmiin jälkeen veisataan troparit: "Ankelein joukko ihmettelyn katseli..." listyksellä: "Kiitetty olet Sinä, Herra..."

4. Polyloops ja troparin jälkeen seuraa pieni ektonia ja pappi lausuu polyloopsa vastaan rukouksen: "Sillä siunattu on nimesi ja ylistetty on valtakuntasi..." Tämän rukouksen jälkeen veisataan antifonit viikon sävelmäjaksen nukaen.

5. Antifonion jälkeen seuraavat rukoukset ja kehoitukset. Jotka valmistavat uskovaisia otollisesti kuulemaan evankeliumin lukemista. Pappi lausuu "Ottakaamme vaarin. Se on viisautta, ~~voitten~~ hän lausuu prokiimoinin viikon sävelmäjaksosta ja veisajat veisavat sen (kolmesti). Prokiimoinin jälkeen pappi lausuu "Rukoilkaamme Herran." Veisajat veisavat: "Herra armahda". Pappi lausuu ja veisajat veisavat (kolmesti): "Ei mikki, jolla henki on, kiittäkööt Herran." Tämän jälkeen lausuu pappi tavallisia rukouksia, jotka valmistavat uskovaisia evankeliumin ~~kuul~~ kuulemiseen. Pappi lukee evankeliumin alttarissa. Evankeliumin lukemisen jälkeen pappi kuljettan evankeliumin pyhän oven kautta kirkolle kirkon ja papeen analogiella, jotta uskovaisten saisivat siitä suudella.

6. Evankeliumin lukemisen jälkeen veisataan veisu: "Nähtyämme Kristuksen ylösnou epison..." ja tämän jälkeen lusetaan 50:s psalmi. "Tansia alkoon..." jälkeen veisataan: "Apostolein rukouksien tähden, Armollinon puhdistu noita monista syn...
"Nyt nina ja iankaikkisesti" jälkeen veisataan

4. Jumalanyhnyttäjien rukouksien tähden, Armollinen puhdistaa.
Sitten veisataan linnon väryt: "Armahda minua, Jumala..." ja stikiira: "Jeesus nousi ylös haudasta..." jossa Kristuksen ylösnousumisen hedelmät tulvat osillo. Tämän jälkeen pappi lausuu rukouksen: "Pelasta, Jumala, sinun kansasi..." Veisaajat veisaavat "Herra armahda (12 kertaa), pappi lausuu: "Sinun ainoasyntyisen Poikasi armosta, laupoudasta..." veisaajat veisaavat "Amen" ja sitten veisataan harmoni.

7. Kanonin ja pienen ehtoimian jälkeen lausuu pappi viikon sävelmäjakson mukaan "Pyhä on Herra, meidän Jumalamme" ja tämän jälkeen väryt: "Sillä pyhä on Herra, meidän Jumalamme" ja "Kaikkoin kansain yli on meidän Jumalamme." Nämä väryt aloittavat aamupalveluksen 3:nneen osan. Kun "Pyhä on Herra, meidän Jumalamme" on veisattu, veisataan sunnuntaipäivän eka-postillario. Näitä on kaikkiaan 11, sunnuntaisin aamupalveluksessa luettavien evankeliumilukujen mukaan, joihin eka-postillariot kohdistuvat. Sitten veisataan kiitospsalmeja ja kiitosstikiiroja. "Kunnia olkoon..." jälkeen veisataan joku 11:stä evankeliumilukujen stikiireista (aamupalveluksessa käytettävät, omalla sävelmällä), "Nyt aina ja iankaikkisesti" jälkeen veisataan veisu Jumalanyhnyttäjälle sillä sävelmällä: "Korkeasti sinattu olet Siinä, Jumalanyhnyttäjät Neitetyt..." ja suuri ylistysveisu.

9. Suuren ylistysveisun ja "Pyhä Jumala, pyhä väkovi..." jälkeen veisataan toinen ylösnousustropareista, joko "Tänä päivänä on maailmalle pelastus tullut" (paritonnessa, 1, 3, 5 ja 7:nessä sävelmäjaksossa) tai "Nouduksi haudasta ja helvetin sitot..." (parillisissa, 2, 4, 6 ja 8:nessä sävelmäjaksossa).

10. Sunnuntaipäivinä, kuten muinkin päivinä, jolloin veisataan suuri ylistysveisu, seurain viimeinintun ja troparin jälkeen hartauden ektonia (ei anomusektonia, kuten arkipäivinä) ja anomusektonia sekä suuri loppusiunaus sitä edeltävillä rukouksilla.

III. Liturgiassa on seuraavia erikoisuuksia.

1. Antifeenit (vuorolaulut).

2. Sunnuntaipäivän prokiemoni, "halleluja" apistolan jälkeen ja ehtoollisväry viikon sävelmän mukaan.

Vigilian, litanian ja leipiän siunaamisen historiallinen alkuperä ja vertaustekällinen merkitys.

Ehto- ja aamupalvelus, jotka arkipäivinä toimitetaan erikseen, yhdistetään juhlapäivien aetona, jolloin niiden toimitus alkaa illalla, auringon lasottua ja päättyy aamulla, auringon noustessa. Vigiliaan kuuluu ehtoopalvelus, aamupalvelus ja linnon hetki. Muinaisaajan kirkossa kesti se läpi yön, ja siksi näitä yhdistettyjä jumalanylveluksia nimitetäänkin vigilioiksi eli (koko)isoksi palveluksaksi, vigiliae). Muinaisaianituksen mukaan muodostavat vigiliat kiitosjumalanylveluksen, joka toimitetaan Herran ja pyhien ihmisten kunniaksi; samalla rukoillaan kirkossa niitä toimittaneissa uskoissa ja jumalanylvelossa nukkuneitten vainajien edestä.

Tänä vuoksi vigilioissa, rukoushetkissä ja siolurukouksissa eli pannykiidoissa on sama järjesty. Vigiliat eroavat erikseen toimitettavista ehto- ja aamupalveluksista siinä, että ne kestävät kauemmin ja ovat juhla- ja seppä, kuten juhla- ja seppäpalveluksen tapaan olla. Tällä kiinnitetään huomiota siihen, että näiden vigilioitten toimittamiseen otupäissä aiheuttaa ilo ja riemu siitä, kun muistella Jumalan ihmiskunnalle osoittamia armoitita, sillä hengellisen ilon sopii aina valvoo. Vigilioitten syntyy on vaikuttanut sekä uskovaisten hartaus, että ensimmäisen kirkon olosuhteet. Ensimmäiset kristityt kokoontuivat toimittamaan jumalanylvelusta, Kristuksen ja apostolien tapaan, ensimmäiseen ösiin, kätkeytyen vainoojilta yön pimoydessä, maanalaisiin paikkoihin. Kokoontuen toimittamaan vigilioita marttyriin hautauspaikkoihin, ensimmäiset kristityt viettivät yön laulaen psalmeja ja muita ylistysveisuja Jumalan ja pyhien ihmisten kunniaksi sekä lukien Raamatunlukuja ja marttyriin päivinä yöskin keptonuksen muisteltavan pyhän ihmisen elämästä ja kuolemasta. Vigiliat

päätyvät Liturgian toimittamiseen (Ap. t. XX, 7-11). Mutta vainojen lakattuakaan eivät kirkon paimenet jättäneet vigiilioita pois käytännöstä, vaan kuten kristittyjen kirjailijain todistuksista, heidän aikanaan käytännössä olleista vigiilioista näkyy, pöytäkirjoissa huolehtivat kaikin tavoin siitä, että niiden toimittaminen enentyisi ja leviäisi.

Juhlartuen osuudesta luotensa heikkouksiin kirke nous-
ravina aikoina huomattavasti lyheni vigiilioita, mutta kun-
ninkin jätti kokonaan keskenottoon tällain jumalainpalveluksen
muinaisen kokoonpanon. Luotareissa on vigiiliapalvelus vielä
nytkin pitkä. Vigiliapalveluksen yleinen kokoonpano ja ero-
vaisuus tavallisesta ohtoo- ja aamupalveluksesta on seuraava:
vigiiliapalveluksen alkuun avataan kunninkaan evi ja pappi,
toimitettuaan suitsutuksen alttarissa ja diakonin lausuttua:
"Nouskaamme. Siuna, isä", lausuu kunninkaan oven edessä alku-
siunauksen: "Kunnia olkoon pyhälle, yksiolomelliselle". Tämä
alkusiuunans lausutaan siitä syystä, että vigiiliapalvelus on
melkein kuin jatkoa pienelle ohtopalvelukselle, jossa ~~siuna~~
ylistettiin Jumalaa basilisan Luojana ja kirkon hyvän antaja-
na. Sittenkun on lausuttu: "Tulkaatte, kunartakaamme..."
(4 kertaa), laulotaan muutamia säkeitä 103:nnesta psalmista.
Sillä välin pappi, odollisilla kynttilillä kantava diakoni, kulkee
suitsuttaen kirkon ympäri. Tämä suitsuttaminen kuvaa Herran
kirkon liitolaisten syvyyden päällä basilisan lausujen aikana.
Sittenkun 103:sa psalmi on laulettu ja suuri ohtoa lausuttu,
lauletaan laulun katkosen säkeet ja pienon ohtonin jälkeen
lauletaan "Herra, sinä avukseni haudat"... Laulettuina voi-
aan Jumalanannymittäjällä toimitetaan saatto suitsutusastien
kanssa, mikä kuvaa Kristuksen tuleamista. Kun on laulettu "O
Jesus, Kristus..." ja proklimonit, luetaan kolme perinlaa,
jotka sisältävät onnuttuksia tai osikuvia juhlittavasta ta-
pauksesta, ylistystä muisteltavan pyhän Ihmisen kunnioit-
tahi juhlapäivää koskavia siveöllisiä säkentyjä. Perinlaan,
hartaouden ohtolaian ja anoussektionin lukemisen jälkeen toimi-
tetaan litanian ja loipän siunaaminen.

Litania ja loipän siunaaminen.

Suurina juhlapäivinä toimitettava vigiilia onosa taval-
lisista ohtoo- ja aamupalveluksesta litanian, loipän siuna-
amisen ja polyoleon kautta. Litanian (supplicatio)
on kunnan hurras yhtiönön rukoileminen, jonka aikana monoon
kertaan toistetaan "Herra armahda." Litanian toimitetaan vi-

gillian ensimmäisen osan lopussa seuraavalla tavalla. Laule-
taessa litanian stikiiroja anomuskehtonien jälkeen, papit, joi-
don edellä kannetaan kynttilää, ~~siunaavat~~ kirkon otolouon, mäs-
sä muinaisaikana katokuumonit ja katuvaliset seisovivat. Lau-
lottaessa litanian stikiiroja pappi suitsuttaa pyhää savua
pyhion kuvien odossä ja kumaraan pöin sekä lausuu sitton ru-
kouksia koko maailman odostä, pyytöän Jumalaa armaltamaan ja
pelastamaan kaikki oikeaaukoiset kristityt, rukoukko erikseen
piispana ja jekuhion kristityn siolun odostä, kirkon suojele-
nista, rauhaa ja neksytystä koko maailmalle ja kaikkion odos-
nnoittion odostä, korpungin ja kirkon varjelomudosta kaikista
onnottomuuksista sekä Jumalan vanhurukkaan vilian terjanisesta
neiltä. Kaikkion näiden rukouksien jälkeen uskovaiot nouseon
kertaan toistuvat: "Herra armahda." (ensin 40 kertaa, sitton
30, tämän jälkeen 50, sitton 3 ja viinisä taas 3 kertaa). Pappi
lausuu: "Tuulo neitä, Jumala...", toivottaa rauhaa kaikille, he-
hoittaa kumartamaan püit ja lukee rukoukoon, jossa pyytöän
armollista Herrua ottä hän jumalansymyttäjän ja kirkkion ki-
hion ihmisten esirakouston tähden armahkaisi neitä ja pal-
staisi neidän siolunne. Litanian loputtua lauletaan virolain
stikiiroja, sitton lueaan: "Herra, nyt sinä laulat palvelijasi."
"Pyhä Jumala... Isä meidän..." ja lauletaan juhlapäivän tro-
pari (3 kertaa). Papit nousevat kirkkoon, asottavat kirkon kes-
kelle pienen pöydän oton, johon pannaan viisi leipää, vehmä-
jyviä, kirkkoviniä ja öljyä siunaamista varten. Leipien si-
naamisen toimittan pappi juhlapäivän troparin laulauson ja
kolmekortaisen suitsuttamisen jälkeen pöydän yupäri. Pappi
lukee rukoukoon, jossa hän pyytöän Herraa, ottä hän, joka Herran
oli ravinnut viisituhatta henkeä viidellä leivällä, nytkin si-
naisi leivät, vehmäjyvät, viiniä ja öljyä, onentäisi niitä koko
maailmassa ja pyhittäisi ne uskovaiset, jotka niitä nauttivat.
Kirkko on muinaisioon järjestyksensä ottanut käyttötään ajal-
lison olonin välttämättöön tarpeiden ja jumalanpalvelukseen
kuuluvion ainoston - leipien, vehmäjyvien, viiniä ja öljyn si-
naamisen litaniasa näkyvinä merkkeinä Jumalan neille osoitta-

3.
~~asto-aste~~ ~~neidän Jumalalle antamasta~~ ~~siunauksesta~~ ~~siitä~~
paitai muistuttaa leipien siunaus onkuvajan kristittyjen tapas-
nauttia siunattuja leipiä ja viiniä viinien vahvistakooksi vi-
giliapalvelukseen aikana, tavallisen illanaterian sijaan, jota
vigiliassa läänölajit oivit nauttinot. Juhlapäivän toimi-
tettavassa aamupalveluksessa voidellann uskovaisia evankolius-
min tuhi juhlaa osittävän pyhän kuvan suutolomioon jälkeen si-
natulla öljyllä Jumalan ja sinä päivän muisteltavien pyhion
ihmisten neille osoittaman armon merkkeksi.

Polylool.

Juhlapäivän aamupalveluksessa seuraa kationain jälkeen pu-
lylool. Polylooloksi niitötään oikeastan sitä aamupalveluk-
sion osaa, johon kuuluu 134:nnon ja 135:nnon psalmin lukeaminen,
joiensa ylistötään Jumalaa hänen neille osoittamastan armosta,
Horran ylistäminon valituilla psalmeilla, ( )
antiteonit ja evankoliumin lutionen. Laulettaessa polylool-
psalmeja kirkon keskelle kannetaan juhlaa esittävä p.kuva,
jonka oton papit asottavat palava kynttilä kädessä sekä py-
hää aamupalvelutuksessa laulavat ylistyvoisuus, jonka kuoro
toistaa. Tämän jälkeen pappi kulloo suitsuttaen yupäri kirkon.
Suurina juhlapäivinä pappi lukee evankoliumiläusen jonein ker-
toilla kirkkoa.

Kolmas luku.

Jumalanpalvelus liikunnatoinä juhlinä.

Juhla- ja jumalanpalveluksen osovaiasudet arkkipäivä-
palveluksesta.

Jumalanpalveluksen vuosikirjossa, samoin kuin päivä- ja
viikkokirjoissa, eroitetaan juhla- ja jumalanpalvelukset, katumus-
ja jumalanpalvelukset (paastossa) sekä viinajien muistopalveluk-
set. Mutta vuosikirjoissa, koska se on paljo pitempi verrattu-
na viikko ja vuorokauskiertoon, muistollaan unkonnen ja Kir-
ken historian tapahtusia tarkemmin ja ~~siinä~~ useammin kuin
päivä- ja viikkokirjojen palveluissa. Juhlapäivät ovat kirkon
pähä rionuakoja, jotka on näättety kristiainien, Jousuksen

Kristuksen muuttamista elämään koskevien tapausten sekä Herran Iidin ja pyhien ihmisten muistoksi. Tähän vuoksi nimetäänkin toisia julkia Herran ja toisia Herran Iidin julkiksi. Vuosikirjeessä ovat toiset juhlat joka vuosi samoina kuukauden päivinä ja siksi niitä nimetäänkin liikkumattomiksi julkiksi. Toiset juhlat taas ovat samoina viikon päivinä, mutta eri kuukauden päivinä; niilleisä nimetään liikkuviksi julkiksi. Liikkuvien julkien järjestys ja vietettävien aika riippuu pääsiäisjuhlasta. Juhlajumalanpalveluksen pääsilloona on kiitollisuus ja ilo muistelllessa Jeesuksen Kristuksen syntymistä ja kuolemasta saamaa lunastavaa voittoa sekä liittoimme uudistamisen Jumalan kanssa iankaikkiseen ainaualliseen elämään saavuttamiseksi. Jumalan armosta näitä puistoksi on juhlapäivien jumalanpalvelus pitiä ja juhlaallinen. Juhlaallisuutta osoittaa se, että näinä päivinä käytetään kirkossa vaaleita vaatteita, ja itse kirkko valaistetaan runsaasti juhlan ja ilon merkeiksi. Runsaatkarloituksessa käytetään jumalanpalveluksessa ja Jeesus omiaan voimajä lukemiseen verrattuna ja paastoa joko lievennetään tai vapautetaan siitä kokonaan. Mitä tärkeämpi muistettava tapaus on, sitä juhlaallisemmin kirkko viettää sitä. Jo useita päiviä ennen suuria juhlapäiviä valmistetaan kirkko niiden viettämiseen ja ilmoittaa niistä edeltäpäin vuorolauluilla valmistuspäivillä ja ohtopalveluksella juhlan aattona. Itse juhlapäivinä toimitetaan koko juhla jumalanpalvelus. Juhlan jälkeen kirkko muistotele vieläkin juhlapäivien tapahtumia, jolloin papit kulkevat ukkovaisten kodeissa pitämässä ylistyshetkiä ja vietetään jälkijuhlia.

Juhlapäivien jako. (Kts. piispa Herveg. lit. siv. 73 - 79).

Juhlapäiviin liittyvät paastot.

Herran ristien ylentämisjuhla (syysh. 14 p.) ja Johannes Kastajan pään loikkausjuhla (lok. 29 p.) ovat paastopäiviä. Herran ristien ylentämisjuhla on kirkko määrännyt paaston Herran kirkon syntymän ja kuoleman muistoksi ja herättäytyksen noissa hengellistä murhetta ja katunusta, jotka todistavat neie

dän elävää osamottojane Herran kirkon kirkon ja kuoleman. Johannes Kastajan, suuren paastoojan ja kirkon voittelijan pään loikkauspäivänä on kirkko määrännyt paaston, herättäytyksen noissa halun seurata pyhien ihmisen kohtuallista elämää, ettenne tulisi osallisiksi Hervegukseen nääsötykseen eikä hänen julmaan voronvuohtuuseen.

Erikoisuudet jumalanpalveluksissa: pioniä juhlapäivinä, jolloin lauletaan a) kuusi stikiiraa ja kuusi troparia b) suuri ylistysoisuus, kookiarvoisina julkina, jolloin a) lauletaan polyleoa, b) toimitetaan vigiliat ja suurina juhlapäivinä.

Pioniä juhlapäivinä lauletaan kuusi avukihautostikiiraa sekä kuusi kanoonitroparia. Suuri ylistysoisuus luetaan eikä lauleta. Toisina pioniä juhlapäivinä, jotka nimetään suuren ylistysoisuus päiviksi, lauletaan useoin kuusi avukihautostikiiraa sekä kuusi kanoonitroparia, mutta suuri ylistysoisuus lauletaan ja sen phtyönessä on myöskin määrätty laulettavaksi kiitostikiirat. Kookiarvoiset juhlapäivät, jolloin lauletaan polyleoa, eroavat edelläänmainituista julkista siinä, että niiden aattona toimitetaan suuri ohtopalvelus, jonka aikana lauletaan: "Mutta on se, joka ei vaalla jumalattomien neuvossa.." (1:oon katiinan 1:non antifooni) järjestyessään seuraavan katiinan sijaan sekä kuusi avukihautostikiiraa. Jumalanpalveluksessa lauletaan polyleoa, sen jälkeen luetaan evankeliumiluku ja evankeliumiluvun jälkeen lauletaan stikiira ja suuri ylistysoisuus. Toisina kookiarvoisina juhlapäivinä toimitetaan vigiliat ja annupalveluksessa lauletaan kanooni Jumalan synnyttäjäälle. Suurina julkina toimitetaan vigiliapalvelus litinien ja leipäin siunakoon kanssa ja koko juhlapäivän palvelus toimitetaan Tyypilonin 42 luvun mukaan. Suurten julkien jumalanpalvelus roosa kookiarvoisten julkien palveluksesta siinä, että suurina juhlapäivinä lauletaan annupalveluksessa siunostaan juhlapäiviin kanooneja. Kahtoontojista suurten juhlaan kuuluvien Herran julkien, lukuunottamatta Herran temppe-

liittoaonisen juhlan, liturgiassa lauletaan erikoisia juhla-
päivän antiooneja ja lauletaan saattolaulo. Voisim: "Totiaan-
ti on kohtuullista..." sijaan liturgiassa sanojen: "Krin-
onkattain yhimään, puhtaimaan..." jälkeen lauletaan kaikki-
na kahtentoista suurena julkapäivän ylistysoisena ja la-
noonin 9:nnen voisan irrossi. Kahdeentoista suurena julkapäi-
väh odolla on juhlan valmistuspäivä ja niiden jälkeen lo-
psettajapäiviä s.o. osijuhlia ja julkapäiviä, jolloin nui-
tollaan ja ylistetään juhlan tapahtumaa. Juhlapäivien vii-
neistä päivistä nimetään juhlan loppupäiväksi. Niinä kahtoo-
toista suurena juhlaan kuuluvina Herran julkapäivä, jotka sattu-
vat muina päivinä kuin lauantaina ei ehtoopalveluksessa
lauleta: "Antuas on se, joka ei vaella jumalattomien nouvoissaan
Silloin toimitetaan saatto ehtoopaustantien kanssa, luetaan
parinuit ja toimitetaan litania sekä laipien siunaaminen.
Suurien juhlien saunpalveluksissa lauletaan polveloon ja
ylistyvoisun jälkeen antioonit 4:nnellä sävelmällä: "Mo-
net hänet sinua hännästä sinua nuoruuslehtäni ahdistavat."
Evankoliumiluvun lukemiseen jälkeen lauletaan juhlapäivän
stikiriä. Juhlapäivän kuvaa smbeltänessä voidellaan uskovai-
sia 31 jllä. Kannonin 9:nnen voisan odolla lauletaan: ~~niin~~
~~Kristuksen aatto, joka olet kerubimaja joulun aatto, joka olet~~
ylistyvoisun ja kannonin 9:nnen voisan irrossi voisan "Ka-
riitshane sinua, joka olet kerubimaja kunnioitettavampi..."

Toimitettavat erikoisuudet suurten (kahdeentoista)

Herran ja Jumalankin julkien jussalmpalveluksissa.

Jeesukseen Kristukseen syntymäpäiväjuhla.

Suuria juhlapäiviä kuuluvat Herran ja Jumalankin
muistoksi säädetyt kaksitoista juhla. Tähän voiki niistä ni-
mitetäänkin toisia Herran ja toisia Jumalankin julkien.
Näistä kuuluu yhdeksän liikkumattomia ja kolme liikkuvia
juhliin, tärkein kahtentoista suurena juhlaan kuuluvista
liikkumattomista juhlista on Jeesuksen Kristukseen syntymäpäi-
vän juhla, joka on määrätty vietettäväksi neljän Herran Jee-

uksen Kristukseen syntymisen muistoksi. Valmistautuon usko-
vainen otollisesti vastaanottamaan ja viettämään Kristukseen
syntymisen juhlaa, on kirkko määrännyt paaston, jota nimitetään
joulupaastoksi eli Filippuksen paastoksi, koska se alkaa mar-
raskuun 15 päivänä eli seuraavana päivänä p. apostoli Filip-
pukseen muistopäivän jälkeen. Tätä paastoa nimitetään uskin
suureksi paastoksi, koska se kestää 40 päivää. Samassa usko-
vaisten valmistamistarkoituksessa juhlan viettoon muistoleo
kirkko kulta sunnuntaita ennen juhlaa kaikkia vanha testamon-
tin aikuisia vanhurskaita ihmisiä - patriarkkoja ja profet-
ta (Sadaista Joosefiin, Neitsyt Marian kiltattua ja profet-
ta Samuelista Johannes Kastajaan) nimittään tätä sunnuntai ta
p. osi-isään sunnuntaiksi. Viimeisönä sunnuntaina taas ennen
joulua ylistetään p. isä, joiden suusta Kristus oli syntynyt
(Abrahamista Joosefiin). Kristukseen syntymisen osijuhla alkaa
joulukuun 20 päivästä, viisi päivää ennen voinaista juhlaa.
Viimeisenä päivänä juhlan odolla toimitetaan Kristukseen synty-
misen aattojuhlan ehtoopalvelus. Aaton ehtoopalveluksessa,
jos se sattuu muina päivinä kuin lauantaina ja sunnuntaina,
toimitetaan kunnkaan hetket ja ehtoopalveluksen jälkeen seura
Basileios Suuren liturgia. Mutta jos juhlan aatto sattuu lau-
antai tai sunnuntai-päiväksi, niin aatto-päivänä toimitetaan
Johannes Krysostomoksen liturgia. Liturgia toimitetaan silloin
tavalliseen aikaan erikseen ehtoopalveluksesta, mutta klo 2
i.p. toimitetaan samri ehtoopalvelus, jolloin lauletaan epistola-
ja evankoliumiluku. Basileios Suuren liturgia toimitetaan itse
juhlapäivänä. Hetket toimitetaan juhlan aattona kaikki yhdessä,
erikseen muusta jussalmpalveluksesta. Niinä hetket eroavat ta-
vallisista hetkistä sillä, että niissä luetaan muutamia erikoi-
sia psalmeja tavallisten sijaan, ja lauletaan erikoisia voisa-
ja ja luetaan parinuita sekä juhlaa vastaavia epistola- ja
evankoliumilukuja. Hetkien toimituksen aikana on kunnkaan ovi
auki. Hetket toimitetaan keskellä kirkkoa, analogiolla asoto-
tun evankoliumikirjan edessä. Joka kerta onnon evankoliumin

lakeniata toimitetaan auitontua. Juhlan aattopäivän liturgia toimitetaan ohtoopalveluksen yhteydessä puolenpäivän jälkeen. Ehtoopalveluksessa luetaan 3 parua. Kolmen ensimmäisen parin jälkeen lauletaan troparit julkivärsyillä: "Moidän (tiotäjön) kansassa aruuhda neit" ja kun on luettu 6 parua, lauletaan troparit julkivärsyillä: "Eländentaja, kunnia Sinulle." Tropareja laulettaessa avataan kunihaap ovi. Parinain jälkeen luetaan opistola ja evankeliasiluku. Liturgian loppurukouksen jälkeen aotetaan koshelle kirkkoa kynttilä-jalka ja kuoro laulaa juhlapäivän troparin sekä laudakin: "Kunnia...nyt..." jälkeen. Juhlapäivän vigiliapalvelus alkaa suurella ehtoönjälkeisellä palveluksella, sillä ehtoöpalvelus on se toimitettu erikseen vigiliapalveluksesta. Ehtoönjälkeisessä palveluksessa lauletaan juhlallinen laulu: "Moidän kansassa on Jumala." (Jesaja VIII, 9, 10). Suuren ylistyvoisuuden jälkeen toimitetaan litania ja sen jälkeen jumalainpalvelus tavalliseen tapaan. Liturgiassa lauletaan juhlapäivän anti-foonit: "Tyhjä Jumala, pyhä Väkevä..." sijaan lauletaan: "Minä monta, kuin to Kristukseen kastotut olotto..." sen muistoksi, kun muinoin Kristukseen syntymisen juhlaan liittyvän loppiaigan aattona oli tapana toimittaa katekumunien kaste. Jos joulun jälkeinen sunnuntai sattuu ennen uuden vuoden päivää on se pyhä Joosefin, Neitert Marian kirkkain, kunnian päivä ja Juhlaböin, Herran veljen muistolle.

Jumalan ilmesty-öli Herran kasteon päivä (loppiainen).

Herran kasteon päivä oli loppiaisen (tammikuun 6 päivänä) on siidetty Herran Johannekselta Jordanissa saamaan kasteon muistoksi. Se on saanut alkunsa apostoloin aikana. Ortodoksisessa kirkossa vietetään loppiaista pyhäitä juhlallisesti kuin joulukin ja niiden nolonpion juhlien jumalainpalvelukset ovat aivan toistonsa kaltaisia, sillä entiseen aikaan nämä juhlat vietettiin yhdessä. Sunnuntaita ennen loppiaista nimitetään loppiaisen odolla olevaksi sunnuntaiksi ja sitä seuraavaa sunnuntaita loppiaisen jälkeiseksi sunnuntaiksi. Näin viikkoina

lutaan erikoina juhlan vantuoria opistola- ja evankeliasilukuja. Juhlan odolla olevat päivät nimitetään aattopäiviksi ja on se paastopäiviä. Aattona toimitetaan kunihaan hetket ja ohtoopalvelus, jota seuraa Basilioon Suuren liturgia. Laudakian ovat nämä jumalainpalvelukset samaatapaaisia kuin jouluaton jumalainpalvelukset. Jos loppiaisaatto sattuu lauantai tai sunnuntaioksi siirretään kunihaan hetket perjantaihin, aattona toimitetaan Johannes Kyysestonolun liturgia ilman ohtoopalvelusta, mutta ohtoöpalvelus toimitetaan sitton erikseen myöhemmin ja itse juhlapäivänä toimitetaan Basilioon Suuren liturgia. Ehtoöpalveluksessa luetaan 13 parua ja 3 ennen ja 3 jälkeen parinain jälkeen luetaan troparit, joissa ylistetään Jumalaa, joka on luonut maailman ja joka valistaa pinydössä olevia. Juhlapäivän vigiliat alkavat suurella ehtoönjälkeisellä palveluksella, jossa lauletaan: "Moidän kansassa on Jumala". Suuren ylistyvoisuuden lukuisen jälkeen toimitetaan litania ja jumalainpalvelus jalkaa tavalliseen järjestykseen. Liturgiassa lauletaan laulu: "Tyhjä Jumala, pyhä Väkevä..." sijaan: "Minä monta, kuin to Kristukseen kastotut olotto..." sen muistoksi, että tämä juhla kasteettiin katekumoneja. Loppiaissella on vielä se erikoisuus, että sen aattona ja itse juhlapäivänä toimitetaan suuri veden viikkininen. Aattona vihitään vesi katekumunien kasteon muistoksi, mutta itse juhlapäivänä toimitetaan veden viikkininen juhla. Etsäsi liturgian jälkeen, jolloin sunnuntai julkalaluudessa joulle tai lähtöelle, mikä tapahtuu Vapahtajan kasteon muistoksi, joka pyhitti veden upottamalla Jordanin aaltoihin. Juhlan aattona toimitetaan veden viikkininen liturgian lopussa antonin edessä luotan rukouksen jälkeen, jos ehtoöpäivä sattuu olmaan muina päivinä kuin lauantaina tai sunnuntaina; viikkoinaisuus tapauksessa tapahtuu veden viikkininen anomuskontion jälkeen ehtoöpalveluksen lopussa, mutta Johannes Kyysestonolun liturgia toimitetaan sitä ennen tavalliseen tapaan.

Norran tompelliin tuomison juhla.

Tämä juhla on säädetty sen muistoksi, että Norran Niti toi Joosuksen 40: ~~vuorok~~ päivän vanhana tompelliin kätymykseen Moosokson lain, joka määräsi, että jokainen miespuolinen osikoinen oli vihitettävä Jumalalle ja Nidin puhdistuskokei tuotava uhri. Norran tompelliin tuomison päivä kuuluu kahteentoista suuremman Nidin juhlaan, sillä jos tänä juhla sattuu sunnuntaina, niin ei sunnuntaipalvelusta jätetä pois vaan toimittetaan se yhdessä juhlan palveluksen kanssa, kuten Jumalan Nidin juhla. Jos juhla sattuu suuren paaston ensimmäisellä viikolla, vietetään se silloin edellisenä sunnuntai-päivänä, Laskiaissunnuntaina.

Norran kirkastuksen juhla.

Norran kirkastuksen juhlaa vietetään 40 päivää ennen Norran ristin ylentämisen juhlaa, sillä kirkon perinätiedon mukaan Kristuksen kirkastaminen tapahtui 40 päivää ennen hänen lähtemistänsä ja ristiinkuolonsa, joita muistellaan ristin ylentämisen juhlaa yhteydessä. Norran kirkastuksen juhlaa vihitään liturgian jälkeen viinirypäleitä, vihanneksia ja suuta hedelmiä (Lavea käsikirja l. 48 ja lyhyt käsikirja). Uskovaisten kirkkoon tuomat vihanneukset ja hedelmät vihitään sen tähden, että tähän aikaan idässä lypsevät uudet hedelmät ja kirkko sallii niitä syödä ainoastaan niiden vilkkinen ja sen jälkeen, kun on pidetty kiitosrukous maallisten hedelmien antamisesta (apost. 3: v sääntö).

Norran kunniallisen ja oläväkitohevan ristin löytämisen ja ylentämisen juhla.

Norran ristin ylentämisen juhlaa vietetään alkuaan muutamissa paikoissa toisena pääsiäispäivänä, sillä itoa löytäminen tapahtui pääsiäisenä. Mutta kun keisarina Helena oli rakennuttanut p. ristin löytöpaikalle Tiimonenruksen kirkon ja kirkko vihitty syyskuun 13 päivänä v. 335, siirrettiin silloin nykään p. ristin ylentämisen juhla syyskuun 14 päivään.

Sunnuntai-juhla, joka on p. ristin ylentämisen juhlan edellä on nimeltään sunnuntai p. ristin ylentämisen juhlan edellä, sitä seuraava sunnuntai p. ristin ylentämisen juhlan jälkeinen sunnuntai. P. ristin alkuperäisen ylentämisen muistoksi sen löytämisen jälkeen, toimitetaan vielä nytin jatkuvasti sen ylentämisen luostaroissa ja tuoniekirkkoissa, muissa kirkkoissa taas se vietiään alttarista kirkon keskelle, että uskovaiset voisivat kumartaa ja suudella sitä. Sitä varten pannaan risti viigiloiden edellä oluun puuta esittämällä kahilla koristetulla lautasella, joka asetetaan alttarilla, siihen paikkaan, missä tavallisesti on evankeliumikirja, viisimäinen taas siirretään taanaksi alttaripöydälle. Ristin eteen syytötään kynttilä, joka palaa koko yön. Laukupalveluksessa suuren ylitteveigun jälkeen, lauletaessa hitaasti: "Pyhä Jumala, pyhä Väkevä..." oimise, toimitettuaan suitsuttamisen, pappi kantaa p. ristin päänsä päällä alttarista kirkon keskelle. Voimua "Palaista Norra Sinun kansasi..." aikana pappi panna ristin aneologiolle ja toimittaa sitten ristinnuotoisesti suitsutuksen. Tämän jälkeen rukoukset, lauletaessa (3 kertaa) "Sinun ristillesi, ne kumarramme, Valtias..." laulettavat polvilleen ja sitten stikiirion "Tulkaa uskovaiset" laulun aikana suitsulovat ristiin. Juhlapäivänä lauletaan liturgiassa samoin "Pyhä Jumala, pyhä Väkevä..." sijaan: "Sinun ristillesi..." Ristin ylentämisen jälkeisenä (syysk. 22 päivänä) pappi toimittotuaan suitsutuksen nostaa ristin aneologiolta ja vie sen alttaripöydälle.

Juhla p. Jumalan Nidin kunniaksi.

Kristityt ovat alkuaikasta suokki lähtyneet rukouksilla Norran Nidin puoleen, pyhitteet kirkkoja hänen nimelleen ja säätäneet juhlapäivää hänen kunniaksensa. Jumalan Nidin maallisen elämän tapulijunon muistolle on onistettu seuraavat kahteentoista suuremman juhlaan kuuluvat juhlapäivät: Jumalan Nidin syntymäpäivä, tompelliin tuomison, ilmestymäpäivä ja kuolinpäivä.

Norran Idän syntymäpäivä.
(syyskuun 8 päivänä).

Jumalan Idän syntymisen muistoksi oli kirkko ontisaikoina säättänyt juhlan, joka alkaa olla tunnottu IV:tä vuosisadalta. Kaikki idän ja lännen vanhimmat mainaishistorialliset lähteet todistavat, että tämä juhla vietettiin yksimielisesti syyskuun 8 päivänä.^{*)}

Neitoyt Marian touppoliin tuomion.

Neitoyt Marian Jerusalemin touppoliin tuomion muistoksi on kirkko ontisaikoina säättänyt marraskuun 21 päivänä vietettävän juhlan. Tästä päivästä alkaa kirkko valmistautua vaahtaanottamaan itse Kristuksen syntymisen juhlaa, lausumalla siitä lähtien Kristukseen syntymäpäivän kanonin lauseita: "Kristus syntyi, iloitkaa..."

Neitoyt Marian ilmestyspäivä.

Arkkienkolin ilmestukseen muistoksi Neitoyt Marialle Jumalan Sanan lähäksitulemisesta, on kirkko kristinuskon alkua ajoista saakka säättänyt juhlan. Kuutavoisen paikoissa (asin. vähässä laasiassa) viettävät kristityt Neitoyt Marian ilmestyspäivää tammikuun 5 päivänä. Norran ilmestys ja syntymäpäivän aattona eikä maaliskuun 25 päivänä, kuten nyt. Mutta kun Kristukseen syntymäpäivä ja ilmestyspäivä eroitettiin ja kirkko päätti viettää Kristuksen syntymäpäivää joulukuun 25 päivänä, ruvettiin myöskin Neitoyt Marian ilmestyspäivää, sen lauseiden yhteyden vuoksi Vapahtajan syntymäpäivään, vietettäväksi maaliskuun 25 päivänä s.o.9 kuukautta ennen Kristukseen syntymäpäivää. Neitoyt Marian ilmestyspäivää vietetään suuren paaston 31:n viikon torstain ja pääsiäisviikon keuhiviikon välillä. Neitoyt Marian ilmestyspäivän juhlan vigiiliat alkavat joko suurella ohtoönjälkeisellä palveluksella, suurella ohtoönpalveluksella tai samppalveluksella. Suurella ohtoön jälkeisellä palveluksella alkavat vigiiliat silloin, kun juhla

*) Itämaiden täydellinen almanakka. Toim. arkkienandr. Sergij. I:inon nide siv. 279.

aattuu tiistaina, keuhiviikkona, torstaina, perjantaina tai lauantaina suuressa paastossa, tai piinaviikon tiistaina, keuhiviikkona tai torstaina. Jos Neitoyt Marian ilmestysjuhla aattuu suuren paaston sunnuntaina tai maanantaina silloin vigiiliat alkavat suurella ohtoönpalveluksella. Jos taas juhla aattuu suurena perjantaina tai suurena lauantaina, joiden aattona toimitettiin suuri ohtoönpalvelus, niin silloin alkaa juhlapäivän jumalainpalvelus samppalveluksella. Jos Neitoyt Marian ilmestyspäivä aattuu itse pääsiäisviikossa (- pasha), niin pääsiäisjuhlan jumalainpalveluksen ohjella toimitetaan myöskin Neitoyt Marian ilmestyspäivän jumalainpalvelus, nimittäin: pääsiäiskanonin kanonin lauseiden Neitoyt Marian ilmestyspäivän kanonin ja kanonin 6:n viikon jälkeen luetaan Neitoyt Marian ilmestyspäivän evankeliumiluku. Neitoyt Marian ilmestyspäivänä pidettävät hetket ovat joko suuren paaston hetkiä tai arkipäiväisiä. Suuren paaston hetket toimitetaan silloin, kun ilmestysjuhla aattuu maanantaina, tiistaina, keuhiviikkona, torstaina tai perjantaina suuressa paastossa, samoin piinaviikolla maanantaina, tiistaina tai keuhiviikkona s.o. niinä päivinä, jolloin on määrätty toimitettavaksi suuren paaston hetket. Mutta ilmestyspäivänä on ainoastaan lissen hetken lopussa luettava Maria Syyrialaisen rukous ja kolmasi maahan kumarrettava, mutta hetkiä toimittaessa ei kumarrella tarviase tehdä. Kun ilmestyspäivä aattuu suuressa paastossa lauantaina tai sunnuntaina tai piinaviikon torstaina tai lauantaina, silloin toimitetaan tavalliset arkipäiväiset hetket. Jos ilmestyspäivä aattuu suurena perjantaina, toimitetaan silloin pidettäväksi määrätty kunkin hetket. Neitoyt Marian ilmestyspäivänä on juhlan suuruuden vuoksi aina toimitettava täydellinen, joko Johannes Kryeostomoksen tai Basileios Suuren liturgia (Trullan kirkollisk. 52:n sääntö). Basileios Suuren liturgia toimitetaan ilmestyspäivänä silloin, kun se olisi ollut toimitettava, vaikka ilmestyspäivänä ei olisi ollutkaan. Muina päivinä taas, myöskin suurena perjantaina, toimitetaan Johannes Kry-

sootonuksen liturgia. Viidesainittana tapauksessa toimitetaan Vapahtajan hautauksen kantaminen pienen ohtoanjälkeisen palvelukseen aikana, J. Krysostomoksen liturgia ja ohtoopalvelus taas tavalliseen aikaan.

Horran Xidin kuolinpäivä.

Horran Xidin kuolinpäivän on kirkko säätänyt vietettäväksi jo kristinuskon alkuaikoina. Kolmasi Laurikimmon toivonukoosta tämän vietettua parinaiset olokuun 15 päivänä, tuli Horran Xidin kuolinpäivä (vuodesta 592) ortodoksisen kirkon suurimmaksi juhlaoksi. Ollakseen otollisia tämän juhlan vietämisessä, valmistuavat uskovaiset siihen kaksi viikkoa kestävällä paastolla, jota nimetään Horran Xidin juhlapäivän oli Horran Xidin paastoksi ja joka kestää olokuun 1 päivästä 15 päivään.

Jumalainpalvelus kirkollisina juhlina.

Kirkon viikkopäivienä tai useammiten Horran, Horran Xidin ja pyhien ihmisten päivinä, joiden muistoksi joku kirkko on pihitetty, vietetään suurena kirkollisena vuosijuhlana. Kirkollisina juhlina toimitetaan vigiliainpalvelus. Vigiliain kuuuun liturgia, loipien aamuun, polyteon, ylistysvoisin, evankeliumin lukeminen ja uskovisten voitelominen pyhälillä öljyllä. Liturgian edellä toimitetaan vähäinen veden viikkiminon.

Kirkolliset muistokset lauantaia tai sunnuntaina sattuvien juhlapäivien jumalainpalveluksessa.

Huomattavimmat erikoisuudet lauantaia tai sunnuntaina sattuvien juhlapäivien jumalainpalveluksessa ovat seuraavat.

1. Kahteentoista suureen juhlapäivien kuuluvana Horran juhlanä, joka sattuu sunnuntaina, toimitetaan sunnuntai päivän jumalainpalveluksen sijaan koko juhlapäivän jumalainpalvelus. Horran Xidin (myös Horran temppelintuomisen päivänä) ja pyhien ihmisten juhlina, jotka sattuvat sunnuntaina, toimitetaan juhlapäivän jumalainpalvelus yhdessä sunnuntai päivän palvelukseen kanssa.

lain on toimitettava vigiliainpalvelus, silloin ohtoopalvelukseen lopussa 2 kertaa laulettavan tropariin: "Illoitus Jumalan Xiti, Neitoyt..." jälkeon lauletaan tropari pyhän ihmisen kunniaksi (1 kerta).

3. Aamupalveluksessa "Kunni on Horra..." jälkeon sunnuntaina sattuvina Horran Xidin juhlapäivinä lauletaan sunnuntai päivän tropari (2 kertaa), "kunnia...nyt..." jälkeon Horran Xidin juhlan tropari. Sunnuntaina sattuvina pyhien ihmisten juhlina, kun on laulettu (kahdesti) sunnuntai päivän tropari, lauletaan "kunnia..." jälkeon tropari pyhän ihmisen kunniaksi ja "nyt..." jälkeon sunnuntai päivänä laulettava Jumalan oimnyttäjän voisu pyhän ihmisen kunniaksi voicattavan troparin oivolsän mukaan.

4. Polyteon ja ylistysvoisin jälkeon oi "kunnia...nyt..." seurauvan ylistysvoisinä lauleta, vaan son sijaan sunnuntaina ylösnousustroparit: "Ekeloin joukko ihmotelon katoli..."

5. Horran Xidin juhlapäivinä ja kirkollisina juhlina lauletaan juhlapäivän evankeliumiluku edkä oo, joka olisi ollut luettava sunnuntai päivän aamupalveluksessa. Voisu: "Nähtynne Kristuksen ylösnousuison..." lauletaan Horran Xidin ja pyhien ihmisten juhlina, mutta kahteentoista suureen juhlapäivien kuuluvina Horran juhlina lauletaan so vain ristän ylösnousuison ja Horran ylösnousuison juhlina.

6. Suurina Horran ja Horran Xidin juhlina lauletaan sunnuntai päivän stikiirun "Jooos nousi ylöe haudasta..." sijaan juhlapäivän stikiira.

7. Horran Xidin ja pyhien ihmisten juhlina, jolloin toimitetaan vigiliainpalvelus, tai kirkollisena juhlanä lauletaan sunnuntai päivän kanoonin jälkeon juhlapäivän kanooni tai kanooni sija päivänä muistotettavan pyhän ihmisen kunniaksi.

8. Horran Xidin juhlina, jotka sattuvat sunnuntaina, lauletaan kanoonin Simon voisan jälkeon; "Mo ylistinno Simon, joka oloa korubeja kunnioitottavaampi..."

9. Käitootikireoitu lauletaan ensin (4) sunnuntai päivän stikiirua ja sitten stikiirut (4) pyhän ihmisen tai juhlanä

16.
päivän kunniaksi, "kumia..." jälkeen luetaan juhlapäivän
stikiira ja "nyt..." jälkeen: "Korkeasti siunattu olet Sinä,
Jumalansyntyttäjä Neitsyt..."

10. Suuren ylistysoivon jälkeen seuraa sunnuntaipäivän
tropari vuorossa olevan sävelmäjaksen mukaan.

11. Hetkeksi luetaan sunnuntaipäivän tropari, "kumia..."
jälkeen seuraa tropari juhlapäivän tahi pyhän ihmisen kunnia-
ksi. Kondakit luetaan vuoron perään.

12. Liturgiassa lauletaan pienen saaton jälkeen sunnuntai-
päivän tropari ja juhlapäivän tahi pyhän ihmisen tropari sekä
sunnuntaipäivän tai juhlan kondakki. Prokiinoni saoin ensin
sunnuntaipäivän (2 kertaa) ja sitten juhlan tai pyhän ihmi-
sen kunniaksi (1 kerta). Saoin luetaan sunnuntaipäivän ja
juhlapäivän epistola-luku, hallelujavärsy, evankeliumiluku
ja ohtoollisvärsy.

13. Minäkin kahteentoista suureen juhlapäivään kuuluvina
Herran Äidin päivinä, jotka sattuvat sunnuntaina, luuletaan
"Tietoisesti on kohtuullista..." siinä juhlapäivän ylistysvärs-
sy kanoenin Ornan voimien innoista kappasa.

Neijäs luku.

Liikkuvien juhlapäivien jumalpalveluskierte.

Liikkuvien juhlapäivien jumalpalveluksen toimittamiseen
aika ja sen jako.

Vuosikierroksessa ovat muutamat juhlapäivät, paastot ja vai-
majon muistopäivät joka vuosi samoina kuukauden päivinä, toi-
not taas sattuvat eri vuosina eri kuukauden päivinä. Muisti-
päiviä nimetään liikkumattomiksi ja julkaisiksi liikku-
viksi. Liikkuvilla päivillä on aina määrätty väliaika julkai-
seen ja pääsiäisen mukana siirtyvät myöskin nämä päivät joka
vuosi.

Paaston valmistuspäivät. (Ka. piispa Hornog. liturg. s. 69).

Erikoisuuksia publikaanin ja farisealaisen sunnuntain,
tuhaajapejan sunnuntain sekä lihapaaste ja laaskiaiviikon
jumalpalveluksissa. (Ka. piispa Hornog. liturg. siv. 90-91).

17.
Tässä osassa käsitellään suuren saaton jumalpalveluksia.

Varjot luetaan vuorossa olevan saaton ja katumuksen perusteella.

Kirkko heidän viikoin suorittaa no. Suuren saaton jumalan-
palvelus orosan puolesta suhteossa arkkipäivän ja juhlapäivien
jumalpalvelusta, vaikkakin varsinaisesti jumalpalvelus
on yksi ja sama. Suuren saaton jumalpalveluksen erikoisuu-
det vaativat saaton oäkittämisen tarkoitusta, nimittäin: niiden
on osoitettava meille synnin turmielliset seuraukset, herä-
ttävä meissä harrasta synnin turhista ja heidän kääntymä Ju-
salan puoleen, joka antaa syntimme anteeksi.

Näiden mukaisesti on suuren saaton jumalpalveluksessa
seuraavia yleisiä erikoisuuksia

1. Rukouksista erotetaan erittäin usein Efrain Gyriela-
son rukous.

2. Luetaan paljon lukuja vanhasta testamentista, jotka
siedittävällä puolella soveltuvat paastojille ja katuvaikalle.
Niinpä luetaan psalmtari kaksi kertaa viikon kuluessa, sillä
hetkeksi luetaan yksi katsema korraltaan. Ohtoollisvärsy
luetaan parillista Mooseksen kirjoista ja Samuiluista.
6:lla hetkellä luetaan parillista profetta Jousajan kirjasta,
jotka herättävät meidän sydämissä pelkoa Jumalan tuomion mukana ja
ta. Tarjoton on Jumalan luvonista vanhasta testamentista,
ohkäänee Kirkko uskovaisia kuulosta evankeliumia iloaanousua
Ainoastaan lauantaisin ja sunnuntaisin paastot hiukan lieven-
netään ja toimitetaan kädellinen liturgia ja muutamina muina
päivinä oppenpöytätoimien lahjain liturgiassa luetaan evanke-
liumluku.

3. Suuren saaton jumalpalvelus on sekä pitkä että yksi-
toikkoinen. Tuntoikkoinen johtaa siitä, että silloin enemmän
luetaan kuin lauletaan. Luetaan vähän, vonyttään ja hiljaa.
Jumalpalvelusmenoja on vähän kuminkin ovat avataan har-
voin, suittoutusta käyvässä rytkäkin harvoin, lynttilöitä oty-
tetään vähän ja kätetään tuntea vaarteita. Kaikki tämä edis-
tää itseensäsyventymistä, johtaa murehtimiseen ja hiljaiseen
rukoukseen.

4. Liturgia, joka on jumalpalveluksen juhloihin ja illoihin, ei sovellu paaston aikaan, siksi sitä ei arkipäivillä toimitetakaan (lukumottaamatta lauantaita ja sunnuntaita), keskiviikkona ja perjantaina toimitetaan vain omissa pyhitettyjen lajain liturgia.

5. Tämän lisäksi Kirkko on vastaväestön määrännyt, että paaston aikana on omiaan tehtävä seki syviä että pieniä kumarruksia, että katumuksen ulkonaisen ilmaisuuden kautta uskovaississa heräisi katumuksen tunne.

Huomattavimmat erikoisuudet jokaisessa suuren paaston jumalpalveluksessa ovat seuraavat:

I. Pienen ohtoonjälkeisen palveluksen sijaan toimitetaan kaikkina muina päivinä, paitsi lauantaina ja sunnuntaina suuri ohtoonjälkeinen palvelus.

II. Suuren paaston viikon päivien, paitsi lauantain ja sunnuntain aamupalveluksessa, on seuraavia erikoisuuksia.

1. "Jumala on Herrä..." sijaan lauletaan "Halleluja..." (4 kertaa) profeetta Josajan voimasta otettujen värsyjen kanssa.

2. Suuren paaston jälkeisen katumuksen palveluksen aikana lauletaan rukous: "Pelasta Herrä, Sinun kansasi..." lauletaan "Herrä armahda..." (12 kertaa) ja tämän jälkeen pappi lausuu ylistyslauseen.

3. Virrolmästikiireiden jälkeen luetaan: "Nyvä on Herrän kiittä..." (2 kertaa), "Pyhä Jumala, Pyhä Väkevä", "Isä noidän" ja erikoinen tropari. "Sinun kunniasi toppellisuus seisoo". Hartauden ohtojen jälkeen lauletaan: "Herrä armahda..." (40 kertaa), "Kunnia...nyt...", "Minä ylistän Sinua, joka olet korubeja kunnioitettavaasi...", "Herrän nimeen sinua Isä." Pappi lausuu "Kiitot on aina oleva Kristus, noidän Jumalamme..." "Vahvasta Jumala, hurskasta..." sijaan lukea lukija: "Taivaallinen kuningas..." Tämän rukouksessa on paaston ajan kanssa sopuisuudessa oleva värsy: "ota vastaan noidänkin katumuksen ja tunnustuksen...". Aamupalvelus päättyy Efrain Syyrialaisen rukoukseen, johon kuuluu kumarruksia. Aamu-

palvelukseen jälkeä luetaan I:nen hotki.

III. Suuren paaston hotket toimitetaan kaikkina muina päivinä, paitsi lauantaita ja sunnuntaita. Ne eroavat arkipäiväisistä hotkista sillä, että 1) 3:s, 6:s ja 9:s hotki toimitetaan yhdessä, 2) jokaisessa hotkissa kuuluu 3:n tavallisen psalmin jälkeä kationa. Poikkeuksen tekevät I:nen hotki kaikkina lauantai- ja perjantapäivillä sekä 9:s hotki kaikkina perjantapäivinä. Kukin kationan antifeonin jälkeä luetaan: "kunnia..." sekä lauletaan "Nyvä, aina...", "Halleluja..." (3 kertaa), "Herrä armahda...", "Kunnia...". Sitten lukija lausuu: "Nyvä..." sekä lukee kationan. Kationan värsyjen jälkeä "kunnia...nyt...", "Halleluja...". "Herrä armahda" luetaan eikä lauleta.

3) Kaikissa hetkissä lauletaan järjestyksessä olevain troparien sijaan koko paastoksi määrättyjä tropareja, jotka sovitetaan kunakin hetkenä muisteltaviin tapahtumiin.

4) "Pyhä Jumala, pyhä Väkevä..." ja "Isä noidän..." jälkeä lauletaan kussakin hetkessä eri kontakkoja, jotka voidaan sovitua hetkissä muisteltaviin tapahtumiin ja viikon päiviin.

5) Jokaisessa hetkessä rukoukseen: "O Kristus Jumala, jota kaikkina aikoina ja joka hetki..." ynnä niiden tavallisten lyhyiden rukousten jälkeen pappi lausuu "Jumala, ole meille armollinen..." sekä Efrain Syyrialaisen rukouksen, johon kuuluu 16 kumarrusta; 9:nnen hetken jälkeen kuuluu siihen 3 kumarrusta.

6) Kuudennessa hetkessä troparin ja voison Jumalansyntyttäjälle jälkeen luetaan parina profeetta Josajan kirjosta. Sen odolla luetaan erityinen n.s. omustustropari ja prokiinoni sekä parinain odolla että jälkeen. Papin lausuttua: "Ottakaa me vaarin", sanoo lukija: "sevalmi (so ja so)" eikä "prokiinoni", kuten tavallisesti.

IV. Liturgian sijainen jumalpalvelus. Tämä jumalpalvelus rukouksiin ja voisiin muistuttaa liturgiaa. Joskus sitä toimitetaankin liturgian sijaan. Liturgian sijaisessa jumalpalveluksessa kuuluvat rukoukset ja voivot muodostavat

suuren paaston hetken jatkan ja lopun. Se toimitetaan Pienen hetken loppurukoukseen jälkeen. Liturgian sijainen Jumalanselvoitus suurena paastossa alkaa Autuuden käskyjen laulamisella. Niitä edeltävät psalmit 103 (103) ja 145 (156) sekä soitto "Jumalan ainokainen, kuuleuton Poika..." jätetään pois, sillä nämä psalmit ovat julavaisia. Autuuden lauleminen välillä lauletaan kristinuskon viisain ryöväriin tunnustus ja rukous: "Herra, muista meitä valtakunnassasi...". Tämän jälkeen lauletaan ylistyksen Kolmiyhteiselle Jumalalle: "Taivaallinen kuoro veisaa sinulle...", luetaan uskontunnustus, rukous. "Huojoona, jätä, anna anteeksi", Herran rukous ja sen jälkeen kontaktit. Herran kunniaksi pyhitetyssä kirkossa luetaan touppolin kontakti, Herran Nidin tahi pyhion ihmisten kunniaksi pyhitetyssä kirkossa taas Kirkastuksenjuhlan kontakti. Sitton luetaan viikon päivän kontakti, kontakti järjestyksessä olevan pyhän ihmisen kunniaksi, "kunnia..." jälkeen kontakti: "Saata, O Kristus, pyhien joukkoon loppoon sinun palvelijasi sielu...", "nyt..." ja sen jälkeen veisaa Jumalanselvoittajille. Kontaktion jälkeen luetaan "Herra armahda" (40 kertaa), pieni ylistysoisuu ja "Me ylistämme Sinua, joka olet korubeja kunnioitettavaampi...". Sitton laukija pyytää pappia siunausta ja pappi lausuu "Jumala, oho meille armollinen..." ja tämän jälkeen lauke Efraim Syyrialaisen rukouksen 16 kumarruksen kora. Sitton luetaan "Pyhä Jumala, pyhä Väkevä...", "Ihän neidän...", "Herra armahda" (12 kertaa) sekä rukous: "Kaikkein pyhin Kolminaisuus, yksilönnöllinen Voima..." ja lauletaan "Olkoon Herran nimi sinunna tästä ajasta iankaikkisoon", (kolmesti), 33:s psalmi sekä lausutaan hetken loppusianus. Jos liturgian sijainen Jumalanselvoituksen jälkeen välittömästi seuraa ohtoopalvelus, niin loppurukoukset jäävät pois ja ohtoopalvelus alkaa Efraim Syyrialaisen rukouksen jälkeen.

Vi Suuren paaston ohtoopalvelus eroaa tavallisesta ohtoopalveluksesta seuraavassa:

1. Luokkautustikirojen ja veisat: "O Jeesus Kristus..."

Jälkeen on muuttanut luottavaksi kaksi perinteistä toijua Moosoksen kirjasta ja toinen Salomonin Saamuelin kanta. Ensimmäisessä perinteessä kuvataan ihmiskunnan omotonta kohtaloa syntiläntäntönnöksen jälkeen ja toisessa annetaan pyhän ja Jumalalle kolvollisen ihmisen ohjeita.

2) Viroilustikirojen, "Herra, nyt sinä lasket palvelijasi" ja "Ihän neidän..." jälkeen veisataan erikoiset troparit: "Iloitso, Jumalan Kiti, Noitseyt..."

Jokaisen troparin jälkeen tehdään kumarrus.

3. Ohtoopalvelus päättyy siton, otin hartauden oktojan sijaan lausutaan "Herra armahda" (40 kertaa), "Kunnia... nyt...", "Me ylistämme, Sinua, joka olet korubeja kunnioitettavaampi...", "Kiitotettu on aina oleva Kristus...", luetaan rukous "Taivaallinen kuningas...", "Efraim Syyrialaisen rukous 16:ta kumarruksen kora (sumuntain ohtoopalveluksessa kolme kumarrusta), "Pyhä Jumala, Pyhä Väkevä...", "Ihän neidän...", "Herra armahda" (12 kertaa) sekä rukous: "Kaikkein pyhin Kolminaisuus...", "Olkoon Herran nimi sinunna tästä ajasta iankaikkisoon" ja 33:s psalmi. Veisaujat laulavat "Totisesti on kohtuullista." Pappi lausuu edelleen: "Tunnin olkoon sinulle Kristus, neidän Jumalame..." ja veisaujat laulavat "Kunnia... nyt...", "Herra armahda" (kolmesti), "Siunna". Sitton seuraa loppusianus.

4. Suuren paaston sumuntapäivien ohtoopalveluksessa on seuraavia erikoisuuksia: a) laskiainsumuntapäistä 5:toon sumuntapäihin saakka, lauletaan paaston ja veisat: "O, Jeesus Kristus..." jälkeen vuore tullen toinen suurista profetioista, jotka: "Ihän peitä lasvojasi sinulta..." (Psalmi 27,9) tapia: "...annat nimeksi pelkääville perimön..." (Psalmi 61,6).

5. Muutamat loppurukoukset ("Kaikkein pyhin Kolminaisuus", "Olkoon Herran nimi sinunna...", 33:s psalmi, "So on viisautta.", "Totisesti on kohtuullista...", "Kaikkein pyhin Jumalanselvoittaja, polasta meitä.", "Me ylistämme Sinua, joka olet korubeja kunnioitettavaampi...") jätetään pois ja heti Efraim

Syyrialäiseen rukoukseen jälkeen pappi lausuu "Kunnia olkoon
Sinulle, Kristus, meidän Jumalamme..." ja voisaajat voisaavat
"Kunnia..." nyt...", "Herra arhahda" (kolmesti), "Siunaa".
Tämän jälkeen seuraa loppusäntä.

Koityäkohtaukset erikoisuudet jumalainpalveluksessa suu-
ron paaston ensimmäisellä viikolla, oikeauskoisuuden sunnuntai-
na, ristiinkusartamisen viikolla, viidennellä viikolla, laudamon
viikon lauantaina ja lakiaissunnuntaina.

Päivät niillä erikoisuuksilla, jotka ovat yhteisiä koko suu-
ron paaston jumalainpalveluksille, on muutamiin päiviin ja sun-
nuntaipäiviin jumalainpalveluksessa vielä muitakin erikoisuuksia
ja se on esitetty jonkun erikoisen, paaston ajan kanssa
sopaisuudessa olevan tapahtuman muistoksi. Paasto alkaa lak-
kiaissunnuntaita seuraavasta maanantaista. Vanhan testamentin
kirkon tapaan, joka piti erikoisen pyhäin muutamiin suurten
juhlien ensimmäistä ja viimeistä päivää, ovat ortodoksiset kris-
tityt p. kirkon idillisten opetusten kautta valmistettuina
ja eläytyttämällä, jo vanhoista ajoista saakka erikoisella har-
taudella ja ankaruudella viettäneet suuren paaston ensimmäistä
ja viimeistä viikkoa, sillä on sopivinta kiittää laulajal-
la innolla kiitostusten alussa ja lopussa: Tähän mukaisesti
toimitetaan suuren paaston ensimmäisellä viikolla pitonpi-
jumalainpalvelus kuin seuraavina päivinä. Toinen jumalain-
palvelukseen pitkäikäisyys paaston ensimmäisellä viikolla johtaa
erikoisesti siihen, että tähän viikon neljännellä sunnuntai-
päivänä suureen ohtoonjälkeisessä palveluksessa lausutaan kirk-
on Kroetan arkkipiispan p. Andrean, laatimista suuresta
katumusekseen. Näitä ohtoonjälkeisiä jumalainpalveluksia
nimitetään metoseoneiksi, (meidän
kansaan), sillä nämä ohtoonjälkeisissä palveluksissa lau-
lotaan voisus: "Meidän kanssamme on Jumala...", se johtuu myös-
kin sanasta
- laulaa mukana, sillä suuren ka-
nonin troparit lauletaan lisäväräyksen kanssa: "Arhahda sinua,
Jumala, arhahda sinua." Tätä kanoonia nimitetään suureksi
seksi laajuutensa (siinä on 250 troparia) että myös arvok-

kaan sisältönsä ja tohon tähtöön. Siihen sisältyy niin suu-
nonaton katumusekseen ja on niin voimakas ja liikuttava,
että se voi tohota kaikkein paaston lupaan sielun ja eläytyttäm-
sen valppaudella ja voimalla pelostavaa toimintaa varten, jos
se vaan lauletaan asianmukaisella tarkkaavaisuudella ja täy-
degtä murheen valtuunnasta sydäimestä. Siihen on koottu kaik-
ki, mikä voi herättää ihmisessä katumusta, nöyrää rukousta ja
itsensäkieltämistä. Siinä on mainittu kaikki Vanhan ja Uuden
Testamentin tapaukset, joissa erikoisen selvästi ilmenevät
syvän tunteelliset seurakkeet sekä vanhurskaan elämän yle-
vyys ja voima. Siinä esitellään kaikki hurakat ja jumalato-
mat ihmiset, jotka voivat olla meille esikuvana, edelliset ky-
vän seuraamisessa ja jälkimmäiset pahan kurttauksessa, ja jot-
ka johtavat meitä synninkatumaalla, kynnöleillä, synnintun-
tuksella y. n. kiireillä rukouksessa Jumalalta syntien
anteeksiantamista. Kookiviikkona ja torstaina liikutettiin And-
reas Kroetalaisen katumusekseenin muutamia tropareita Maria
Egyptiläisen kunniaksi, joka, kohtautuen suuresta alennuksesta,
tuli hurakaksi kiitettelijäksi. Ulkonäköisesti tämä kanooni
oottaa muista kanooneista siinä, että siihen kuuluu kaikki 9
voisua (Siinä siihen laulettuna) ja jokaista troparia seura-
lisväräyry: "Arhahda sinua, Jumala, arhahda sinua." Myöskään
lisätään tähän kanoonin troparit sen laatijan Andrean Kroe-
talaisen kunniaksi. Viettään suuren paaston ensimmäistä viik-
koa erikoisella innolla ja ankaralla hartaudella, antaa
Kirkko meille lohdullinen todistuksen siitä, että paasto on
kolvollinen Jumalalle ja että hän osoittaa paasteville ori-
koista suojelustaan. Tämän vuoksi Kirkko toimittaa suuren pas-
ton 2:oon viikon lauantaina kiitosjumalainpalveluksen ja suur-
marttyyri Teodor Syyrolaisen, paaston suojelijan kunniaksi.
Tämä lauantai Kirkko plistää p. Teodoria seuraavan tapauksen
johdosta. Kolonri Julianus Apostata, kristittyjen vainooja,
saatuttuakseen suuren paaston ensimmäisen viikon, jota van-
hoista ajoista saakka erikoisesti kunnioitettiin, sekä saat-
teen kristityt pitkinlaulajiksi, antoi Antiochian suuherralle
käärn pirukittua salaa ja joka päivä suuren paaston lison

viikon kuluessa tarailia nyytäviä ruokavaroja opijunaliou
uhriverollä, minkä käyttämisen apostolien kokous oli kieltä-
nyt. Vaikka maahorra toimittikin keisarin käskyn, tulivat
kristityt kuitenkin ilmeellisellä tavalla suojelluiksi saas-
tutukselta. P. Teodor Tyrolainen (- seturi)
joka oli saanut matkustaa epäluon, ilmautyi unessa Konstanti-
nopolin arkkipiispaalle ja kieltä kristittyjä syönnä saastu-
tettujen ruokien sijaan kolyba eli hunajan kanssa keitettää
vehnää, jota nimitetään myöskin kristityksi, sillä tavoin hän
puljasti krietittyjen vainoajan jumalattoman aikomukseen. Tä-
män tapauksen muistoksi ja osoittamiseksi kietollisuutta Teo-
dor Tyrolaiselle, toimittua Kirkko hänen kunniamoon jumalan-
palvelukseen lauantai päivän oktoona tai perjantaina. Tämä ta-
puhtuu siten, että perjantai päivän liturgiassa anbeenin häres-
sä luotan rukouksen jälkeen lauletaan kanoeni p. Teodorin
kunniaksi ja sinustaan kolyba.

Suuren paaston ensimmäisen viikon sunnuntai päivän illalla
kouluksisuuden sunnuntaina Kirkko muistolee ortodoksinuuden
kaikista harhaopista, etenkin viimeisistä ja vauha kaimuista,
nim. kuvain raastanisen harhaopista saanaa voittoa. Ritillie-
ten vainoain jälkeen 8:llä vuosisadalla tuli puku-
vien ortodoksinen kunnioitus jälleen ontseen arvoonsa v.
842 keisarina Teodoran ja Konstantinopolin patri. Ekka Mefo-
diokson aikana. Kokoontuttua Konstantinopolin, toimittivat
ortodoksiset piiepat suuren paaston ensimmäisellä viikolla ~~suuren~~
sunnuntai päivänä suurella juhlallisuudella juhlatuoksen kei-
sarinnan ja hänen poikaansa sekä lakuisen kansainjoukon läsnä-
ollessa. Sunnassa he julistivat sinuukuen p. kuvien puolu ta-
jille ja tunnustajille sekä amtheuan (kirouksen) p. kuvien
kieltäjille. P. kuvien tunnustaminen oli pääsyt yhteen ar-
voonsa Kristuksen Kirkoissa, minkä muistoksi ortodoksinen
Kirkko joka vauoi suuren paaston ensimmäisellä viikolla viot-
tää ortodoksinuuden, julmaa, ortodoksinuuden, joka on aposto-
lion ajoista saakka muuttumattoana säilynyt ja tulee Herran
lupauksen mukaan (Mat. XVI, 8) maailman loppuun saakka säily-
mään puhtaana.

Suuren paaston toista viikkoa nimittää Kirkko "valoisuuden
paaston" viikoksi. Sillein rukoilee Kirkko Jumalaa, että hän
antaisi paastoojille ja kutuvaisille autuuden kirkkouden.
Sitä varten Kirkko 2:llä viikolla muistolee p. Gregorius Pala-
mia Tessalonikian arkkipiispaan (XIV v. s.), joka puolusti
ortodoksiota oppia Jumalallisesta kirkkoudesta harhauskoisia
vastaan, jotka hylkäsivät ortodoksinen opin sioidistä ihuista
valoisuudesta henkiöstä itämaallisesta kirkkoudesta, joka joo-
kas tulee näkyväksi, kuten Herran kirkkautamisessa Tabarin vuo-
rolla ja Meosoksan kaveilla Siinain vuorella. Tämän johdosta
v. 1341 pidetyssä Konstantinopolin kirkolliskokouksessa p.
Gregorius Palas, jolle on annettu jumalallisen valon poljan
nimi, todisti harhauskolaisten opin vääräksi ja puolusti oppia
iankaikkisuudesta olevasta luonnosta jumalallisesta valos-
ta, joka leisti Vapahtajasta Tabarin vuorella ja joka leistaa
kilvoittelijoista, jotka saavuttavat tämän kirkkouden rukouk-
sen ja paaston kautta.

Suuren paaston kolmantena sunnuntaina, jota nimitetään
ristinkamertanisen sunnuntaiksi, kumarretaan kunniallista ja
olähvikeiteväksi Herran ristiä. Paaston kilvoitusten keskellä
antaa Kristuksen ristiä vilvoitusta ja rohkaista kilvoitusten
loppuun suorittamiseen. Ristitukson risti, joka kuten kunniaman
edessä kunnettavat tunnustukset ja valitkka, kuolonesta saadan
voiton urhikina valmistaa niitä helvetin ja tuoleksa voitta-
jan rionalliseen ylistämiseen. Kristuksen ristiä verratteen
myöskin puuhun, joka teki Maaran kurvaan veden sauphaaksi
sekä paratiisin keskelle istutettua olään puuhun. Risti ja
sen kamertaninen lehduttävästi muistuttaa niitä läibestyviä
Kristuksen ylösnousun valoisuudesta juhlasta. Lauantaina
omnen vigiliapalvelusta asetetaan Kristuksen ristiä laulettas-
sa troparia: "Polasta Herran..." alttaripöydälle, kumpu palvelu-
oossa suuren ylistysoisun jälkeen, laulettasuu: "Tyhjä Jumala."
kantaan pappi ristin päällä päällä keskelle kirkkoa, odellään
suittautuasotian kantava diakoni, ja laulettasuu: "Polasta Hor-
ra..." panoo sen analogille. Kun risti on asetettu analogille,

lauletaan vain "Sinun ristilleni" ja laulettu, Val ties. =".

Tämä vain lauletaan nykyin liturgiassa "Pyhä Jumala, pyhä Väkevä..." sijain. Uskovaisten kumartuksessa p.riisiä lauletaan stikiroja, joissa ylistetään pelastavaa ristinpuuta ja kehoitetaan kaikkia kansoja pelella kumartamaan ristiä, johon Vapahtaja oli ristittänyt. Eläväkirkon ristin kumartamista jatketaan seuraavalla, neljänmöllä viikolla, jota nimitetään ristin kumartamisen viikoksi. Tämä kumartamisen tapahtua sunnuntaina ja keskiviikkona: lausa hokous (jolloin "...ojona noidin antakoon...") sijain lauletaan "Sinun ristilleni", ja kumartamisen keskellä lauletaan stikiirat: "Tulkas uskovaisten..." sekä perjantaina kaikkien hetkien päätyttyä, ristiä jälkeä "...viikkona" stikiroja. Päivä periaitin ylistämistä, jolla Vapahtaja oli nyrähti vastustamaan kumartamisen, varoitetaan uskovaisia suuren paaston viikon jumalanpalveluksessa fariseuksen ylpöydestä sekä kehoitetaan publikaanin nyräytyön.

Suuren paaston neljännen viikon sunnuntaina muistellaan ja ylistetään p.Johannaq Klinaisia, joka 17 vuotiaesta 80 ikävuoheen saakka oli kilvoitellut Siinain erämaassa sekä jättänyt noille teoksensa, nimeltä "Paratiisin portaat". Tässä teoksessa hän kuvailoo ihmisen kohoamista kristillisten hyveitten portaita myöten siivolliseen ja siivolliseen. Nämä portaita on teoksessa luotettu 30, Vapahtajan maailman elämästä lähtien omaan julkista palvelustaan. Siinä on hyveet asetettu niiden luonnolliseen järjestykseen, valmistavista ja alemmista korkeimpiin. Neljännen sunnuntaina veisussa Kirkko, rohkaiton paasteavia sillä, että puoli paastoa on jo kulunut sekä kehoitetaan heitä viettämään Jumalalle kolvollista elämää, muistuttaa noille, että ne olivat langenneet syntoihin, kuten ihminen, joka on joutunut ryövärien käsiin, ja kehoittaa noita luottamaan noidän odottama kirsineen Vapahtajan armoon. Suuren paaston viidennen viikon torstaina ja lauantaina toimitetaan erikoisia muistopalveluksia, innostukseen uskovaisia hurkaksiin kilvoituksiin suuren paaston lopussa.

Suuren paaston viidennen viikon torstaina sanupalveluksessa jälleen lauletaan, mutta jo kokonaisuudessaan p.Andreas Krootalaisen kantoa sekä katumuksen jälkeä luotaan p.Maria Egyptiläisen elämäkerta. Se luotaan esimerkiksi todellisuudesta katumuksesta ja teitellusta syntii vastaan Jumalan armon avulla. Maria Egyptiläinen oli pahoitten kullusta katumuksen kautta kohonut sellaiseen täydellisyyteen ja pilytyteen, että oli tullut ruumiittomien enkelien haltuiseksi. Viidennen viikon torstaina toimitetaan omomyyhittöyden lauluja liturgiin.

Suuren paaston viidennen viikon lauantaina lauletaan alustavina p.Jumalanmyöntäjän kunniaksi.

Suuren paaston viidennen viikon sunnuntaina Kirkko ylistää p.Maria Egyptiläistä ja seittä noilla hänen osillavaa todellisuudesta katumuksesta sekä rohkaistaa noita teitellä Jumalan sanomattansa armoon ja ihmissuhteissaan todellisuudesta katumuksen kohtaan. Turkoituksella herättää uskovaisten todellista katumusta, jonka kautta Jumalan valtakunta saavutetaan, muistella Kirkko koko seuraavan viikon kuluessa vortasta rikkeasta miehestä ja Lasaruksesta, mikä vortaus esitetään veisussa. Tämä kautta uskovaisia kehoitetaan karttamaan rikkaan aiehen armettomuutta ja sydämättömyyttä sekä seuramaan Lasaruksen kirsivällisyyttä ja jalosteluyttä. Sillä Jumalan valtakunta ei saavuteta sydämällä ja juoniolla, vaan totuudella, itsonä hillittömyydellä ja laupoudella. Paaston kuudennen viikon perjantaina loppuu suuri paasto ja sikä silloin veisataan:

Kuudennen viikon lauantaina muistellaan Lasarukseen ihmellistä kuolleista herättämistä, mikä vuoksi itoa launaitakin nimitetään Lasaruksen lauantaksi. Tällä ihmellillä Jeesus Kristus osoitti jumallisen voimansa ja kunniansa ja sai opetuslapsensa ja muut uskonnan tulevan ylösnousuksen ja kuolleitten ylöseen. Tässä jumalanpalveluksessa on seuraavin erikoisuuksia: sanupalveluksessa lauletaan sunnuntai päivän veisua: "Enkolein joukko ihmettä, niijessään

Sivua ja "Kirkonmuisto" -kirjasta "Kirkonmuisto" -kirjasta, lausua
 nin jälkeä lauletaan: "Pyhä on Herran, pöydän Jumalain...".
 Liturgiaassa "Pyhä Jumala, pyhä Väkövä..." sijasta lauletaan:
 "Niin, monta, kuin to Kristuksen kastotus olette..." koska
 muinoin tämä lausuntaa keuhkokuumeita.

Palmusunnuntai muistellaan Herran juhlistaa ratsasta-
 mista Jerusalomiin. Silloin toimitetaan yleinen juhlapäi-
 vän jumalainpalvelus, lukuunottamatta sitä tapusta, jolloin tük-
 oi päiväksi sattuä Heitot Maryan ilnestruppiä, tuki kirkol-
 linon juhla, silloin näiden juhlien jumalainpalvelukset yhdiste-
 tään. Mutta Herran Jerusalomiin ratsastamisen juhla ei ole
 osijuhlaa eikä jälkijuhlaa. Tämän juhlapäivän erikoisuuteen
 kuuluu palmusunnuntain (noinen pajumakojen) vihkiminen samapa-
 voluksessa evankeliumiluvun jälkeen. Pappi saiteuttaa pyhää
 savua palmusunnuntaiin ja pitehtäät niihin pyhitettyä vettä
 erikoisen palmusunnuntain vihkimisessä käytettävien rukouksen
 lukemisen jälkeen. Tässä rukouksessa hän rukouksee, että Jumala
 suojeleisi meitä, palmusunnuntaiin pitäviä ja osisi meille armon
 nähdä valoisaa Kristuksen ylösnousemisen juhlan. Vihityt ok-
 sat jaetaan kansalle, joka kanoonin laulettuessa pitää niitä
 käteensä yhdessä sytytettyjen kynttiläin kanssa, kuvaten tällä
 Herran vastanottoa hänen ratsastuessaan Jerusalomiin. Tämä
 päivänä toimitetaan Johannes Krysostomoksen liturgia. Lasa-
 ruksen lausuntaista ja palmusunnuntaiista siirrytään piinaviik-
 koon.

Jumalainpalveluksen erikoisuudet piinaviikolla.

Suuren paaston aikana vähitellen ja viimein puhdistettui-
 na ja valmistettuina, kristityt siirtyvät viettämään suuren
 paaston viimeistä viikkoa. Tätä viikkoa nimetään piinaviikok-
 si eli suureksi viikoksi. Piinaviikoksi nimetään sitä sen
 tähden, että se on omistettu maailman Vapahtajalle maailman
 elämän viimeisten päivien kirkonmuistoksi, kuoletuksi ja haava-
 nensa muisteluksi. Suureksi sitä Johannes Krysostomoksen
 selityksen mukaan nimetään siksi, että näinä päivinä oli
 Vapahtaja tehnyt suuria tekoja, nimittäin: kulkivat parke-

teen pitkäaikaa vaimon, laulettiin kuoletuksi, viettivät syri-
 nin, peitettiin kirkon, avainut paratiisin ja antanut mah-
 dellisuuden taivaaseen päänsä ovelle. Kristuksen Kirkon allu-
 ajoista saakka on piinaviikkoa ( ) suuren
 merkityksensä vuoksi suuresti kunnioitettu. Uskovaiset vietti-
 vät sitä sitä ankarimmassa kieltäytymässä, hartuudessa rukouk-
 sessa sekä laulujen toisella. Tämän viikon kaikki jumalainpal-
 velukset, jotka ovat pitkiä ja liikuttavia, ovat järjestetyt
 niin, että niissä olivänti osakko osakelehtä esitetään Vapahta-
 jan kirkonmuistot historia, hänen viimeiset puheensa sekä ju-
 malalliset opetuksensa oman kuolemansa. Kukin piinaviikon
 päivä on omistettu jollekin muistolle, joka esitetään valois-
 sa evankeliumin lukemisessa. Eräinkin ottaa osaa Vapahta-
 jan kirkonmuistot, erikoisen sopuissaan hänen kuolemansa
 muisteluksi kanoonin, (Filip. III, 10) on kirkko puotta suru-
 pukuun. Kirkonmuistot (alttaripöytä, uhripöytä, evankeliumi-
 kirja) peitetään mustilla vaatteilla, papit pukeutuvat tui-
 miin pukeihin ja yleensä koko jumalainpalveluksella on onnui-
 geen surun ja liikuttavan suruon leima. Tämän viikon kolmen
 ensimmäisen päivän jumalainpalveluksella on vielä yleinen katu-
 aulakuume, mutta näiden päivien juhlaisuuden ja tyhyyden
 mukaisesti liittyy tähän jumalainpalvelukseen muutamia erikois-
 uuksia ja erikoisia muistoja. Näiden kaikkien

1) Viikon kolmena ensimmäisenä päivänä luetaan samapa-
 voluksessa ja liturgiassa erikoisesti määrättyjä evankeliumilukuja.

2) Sapoina kolmena ensimmäisenä päivänä luetaan koko esit-
 taria, lukuunottamatta 17:ta kantoa, joka luetaan suuren
 lausuntana.

3) Samapa-
 voluksessa "Hallelujat" jälkeen lauletaan kolmena
 ensimmäisenä päivänä liikuttava ja niellyttävä tropari: "Katso,
 Ilkka tuo puoliryönnä...", jossa herätetään meissä pelottavais-
 ta pelkoa maailman tuonarin äkillistä tulonista kohtaan ja
 opotetaan meitä henkisesti valvomaan.

4) Aamupalveluksessa kanoonin jälkeen laulettava virsi:
 "Minä näen o Vapahtaja, sinun hämmäsi kunnioitettuna..." (3

korkeaa joukon tunnustamusta kirkonmuuttoa ja itkonus,
lusea korjaan, joka on jätetty häähaanona eteen.

5) Vanhan Testamentin kirjoista luetaan toisia lukuja, kuin
niitä paustoon luettiin, vaikka kirjasto niissä pyörykin sa-
uuna. Niinpä Simonsin hebrealaisen emustaluran sijaan
luetaan Heeokielin emustaluri, joka profetaa oli nännyt
ihsoellisiä korubeja Hengen liikeelle p. n. uissa talisissa
vaunuissa. Ehtoopalrulukossa u l j n ä ensimäisenä päivänä
luetaan parina toista heeoksen kirjasta, israeliläisten
kärähyksistä Egyptissä sekä heidän vapauttamisestaan niistä.
Nämä kärähykset olivat osittain syntisen ihmiskunnan henge-
llisistä kärähyksistä ja vapautumisesta Vapahtajan kärsimyksen
kautta. Toisen perinän luetaan ehtoopalrulukossa viattoman
ja nöyrän narttyyrin, Vapahtajan kärsimyksen osittain Jobbin
kirjasta.

6) Kolmas ensimäinen päivä teinitetään emennyliitetty-
jon l. ja n. liturgia.

7) Maanantaina ja tiistaina teinitetään suuri ehtoönjälkei-
nen palvelus ja kirkkivikkona pieni ehtoönjälkeinen palvelus.

8) Kirkkivikkona yhdeksännen heikessä loppusunnunajan si-
juan pappi lukee rukouksen:

ja rukoukset lukevat palvelukseen. Rukouksen päätyttyä pe-
ni ja seurakuntalaiset pyöryvät toisiltaan antoeksi ja tähän
luotta katsumuksen aika loppuu. Kirkkivikkona liturgian loppu-
rukouksen edellä viinisen Herran luetaan Herain Syyrialaisen
rukouksen kunnarruston kora. - Päitetä niistä yhteen kirkkoilmoitusta
päänavikon kolmen ensimäisen päivän jumalpalveluksessa, ois-
tetaan sen kukin päivä erikoiselle muisteltavalle tapahtumalle
jonka sanapalveluksen ja liturgian veisut ja evankeliumiluvut
sisällyvät. Niinpä suuren Maanantaina Kirkko väisissäan
kokoittaa uokovaisia vastaanottamaan Kristuksen silvään kärsi-
myksiä ja ristilämmälitöksen itonää hänen kanssaan, voidak-
seen sitten hänen kanssaan nousta kuolleista ja perii taivaan
valtakunnan. Maanantaipäivän jumalpalveluksessa muistellaan
hoidelluttuaan viikonpäuän kalteuuden. Viikonpäuä esitää

juutalaisen alkukalvaisuutta, josta Kristus oli voinut löytää
oikean hedelmän, vaan viinestaan lain alkukalvaisen varjon,
niinkö hän taouitoksin. Kuivettuun viikonpäuän kalteuon
on myöskin jokainen sielu, joka ei taota henkeänsä hedelmää -
uokoa, rukousta ja lyviä tekoja. Sanapalveluksessa luetaan
tänä päivänä evankeliumiluku, jossa Vapahtaja touppilissä ol-
lossaan puhuu vortauksen pehoista viiniterharjoista, jotka tap-
poivat viiniterharu isännän palvelijat ja pejan liturgiassa
taas luetaan evankeliumiluku Jerusalemin häivästä ja
maailman lopusta.

Suurena tiistaina Kirkko muistellee niitä puhoita ja opeta-
sia, jotka Vapahtaja uinä päivänä puhui Jerusalemin touppilissä
(yöron antamisesta kauralle, kuolleitten ylösnoususta
y. n.). Itämyrjäjumalpalvelus on ja evankeliumiluvut
kuvataa Jumalan poloittavaa taouita ja maailman loppua, Her-
ran edottamattomia tulouista vortauksessa loitää vortauonta
joka Jumalan taouion oikeamielisyyttä vortauksessa tulouista.

Suuren kirkkivikkona muistellaan syntistä väinöä, joka
pösi Vapahtajan jalka kynäoillä sekä väitöli no myrlyä,
hänen oilengan illalla Botaniasa Simonsin Spitalisen talouan
ja itön väitöti Kristuksen haalattavaksi. Janalla kuvataan
Jaudasta, joka nionnävän huolapilon kautta köyhistä paljautti
vortouhionon, ja illalla päätti kaveleaa Kristuksen jalka-
ten väitömillä 30 hejapönningistä.

Päänavikon teinittain, kristinuskon historiaa seurainena
päivänä, muistellaan neljää tähän päivän tärkeätä tapahtumaa:
1) opetuslasten jälkeä pössiästä, 2) Herran Ehtoollisen sa-
stentien suottamisista, 3) Vapahtajan rukousta Gotsenunan yrtti-
töussa ja 4) Joosuksen Kristuksen Hevälänsitä kärsimykseä
ja huolouan Jaudaksen kautta. Tähän päivän suuret tapahtumat
kuvataan liikutavissa veisussa ja osaksi erikoisissa kirkon-
monoissa. Suuren teinittain jumalpalveluksessa on seuraavia
erikoisuuksia: 1) sanapalveluksen "Hilslaja..." jälkeä lau-
lotaan tropari: "Silloin lun karkalliset opetuslapset..."
2) troparin jälkeä luetaan evankeliumiluku, jossa kerrotaan

tämän päivän tapahtumista, 3) evankeliumin ja 50:nunen psalmin jälkeen lauletaan egyptiläinen laulu tänä päivänä päivän kunniaksi, 4) lussa katekeseä lauletti peränsä profetta Jeronian kirjasta, jossa kuvataan jama illoin marttyyriin nöyryyttä ~~ja~~ ja hänen vihollistensa julmuutta, 5) tänä päivänä toimitetaan Basilioos Suuren liturgia oltuopalveluksen jälkeen, Herran Ehtoollisen sakramentin asettaisen muistoksi, 6) oltuopalveluksessa evankeliumin luki ja evankeliumin saaton jälkeen lauletti peränsä, opistola- ja kolmen evankeliumin (Mattouksen, Luukan ja Johanneksen) kirjoitusta valittuja evankeliumilukuja, 7) Korubin voimain, oltuopillurukonkon ja ~~laulun~~ "Ottaka, vastaan Kristuksen ruuiksi..." (känään nauttineen oltuopillusta) sekä "Marttyyriin suomen Sinun kiittämisestä, Herran..." sijaan lauletti voimain "Sinun sa- lisen Ehtoollisesi osalliseksi..." joka sisältää syyttöksen Juudasta vastaan sekä yläosan ryövöriin tunnustuksen, 8) "Tote- nosti on kohtuullista..." sijaan lauletti lita jossa pöytä kaneonin Sinnon voimain lussa, jossa uskovaisten kokeitetaan nauttineen Herran viereenvaraisuutta ja kuulautenta ateriaa "Tulkaa, uskovaiset nauttikamme yläsuunnatun tielin Herran viereenvaraisuudesta", 9) loppurukous on erikoinen, kääkir- jassa mainittu.

Suuri perjantaipäivä on omistettu Herran tuomitsemisen ristinkärsimyksen ja kuolon muistoksi. Tänä päivänä jumalainpalveluksessa, joka nieläylylentävyydessään ja lii- kuttavuudessaan on luadultaan ainen ja vertaaton, Kirko ikäänkuin asottaa neidät Kristuksen ristin jaurolle ja neidän hartaina ja vävistikolla katekeseemme, kuvaa Vapahtajan polstavaisia kärsimyksiä, alkoon hänen vorihiestään Getse- manon yrttitarhassa ja pöytäin hänen ristinnuoliteoniseensa ja hautaamisensa. Suuren perjantain saunpalvelus oli "Her- ranna Jeesuksen Kristuksen pyhiä ja polstavaisia kärsimyksiä kuvaavat kirkkoneonit" on kirkollisten säntäjien mukaan aloitet- tava toisella tunnilla yllä eli neidän antilaskunne mukaan kahdeksannella tunnilla illalla. Tärkein erikoisuus näkösä

saunpalveluksessa on se, että silloin lauletti 12 evankeliumia, joissa korotetaan Vapahtajan maallisen elämän viimeisiä het- kiä, alkoon hänen sakaisen ehtoollisen jälkeen pitämystään jäähyväispuheesta hänen hautaamisensa saakka. Lukujen järjes- tyksestä ilmoitetaan joka kerta vastaavalla kelloilynnällä. Joka evankeliumin jälkeen lauletti: "Tunni, oltuon kärsiväl- liäydöllösi, o Herran." saunpalveluksessa on seuraava järjes- tys. Kauden puolin ja suuren elonian jälkeen lauletti "Halleluja..." ja troparimallin kun kunnalliset opetuslap- set..." jonka kohtiossa toimitetaan koko kirkon suitsutus. Troparin jälkeen seuraat pieniä oktonia ja juttun lynttilät. Evankeliumin lukiensa alkoon kukaan ei ole palvastu katekese- kidoosä, osittain sillä palvasta rakkautta jousuista marta- tyriin kohtaan josta kuvataan yläosita neitoista, jotka tulevat saunasta ja kukaan ei ole saunasta saunastu palvasta, jotka valmistavat kansaa evankeliumin kunnalliseen. (Rukoilemaan ne Herran Jumalan, että hän tekisi neidät otollisiksi kuule- man pyhiä evankeliumia) näin luotun ensimmäinen kärsimyksen evankeliumi viimeisestä jäähyväispuheesta opetuslapille ja yläosita-pöytästä rukouksesta (Joh. XIII, 32; XIV - XVIII, 1). Viiden ensimmäisen evankeliumin välillä Gntoon saakka lau- letaan kolme antifoonia, pieni oktonia ja lauletaan voimain, joka aikana ei sallita laulaa, sillä pöytäin palvasta saunasta saunasta. Jokaisen laulusta laulettavan voimain jälkeen laulettiin "Rukoilekamme Herran Jumalan, että hän tekisi neidät otollisik- si kuulonnan pyhiä evankeliumia" ja luotun evankeliumi. Näin 15 antifoonia, jotka sisältä saakka puolesta ovat saunastu- evankeliumin katekese, tekevät saunasta saunasta saunasta saunasta voimain ja katekeseillä sävylä. Näin kuvataan vävistikolla vastalpahtaa Jumalan ja kärsivän ihmiskunnan välil- lä, niillä ovat Jumalissaan pöytäin, josta kuvataan katekese Herran rakkautta ja kansan sekä juutalaisten vävistikolla epä- kiitollisuutta, syyttöisen laakarikoja Juudasta ja yläosita katekese vävistikolla, Jumalmon evankeliumin jälkeen lauletti

autuuden käskyä krep väri kanoon: sekä lauletaan proliinasti "Hö jakavat vaatteita kirkkoissa ja kirkot lähtivät puvustani ar-paa.", Sitton seurain pieni ehtoonia ja istuolta lauletaan voima, ninkä jälkeen luetaan 7:s evankoliumi, jossa kerrotaan Herran kärsiväisistä ristinpäussa. Neitoedun evankoliumin jälkeen luetaan 50:s psalmi ja sitten kahdeksas evankoliumi, jossa kerrotaan Herran piitinnämaulituksesta ja viidennä syöväriin tunnustuksesta. Kahdeksannen evankoliumin jälkeen lauletaan kanooni ja kanoonin jälkeinen voima lähtemättä käynnä syvintä (viidennä syöväriin) sydämbellistä kirkkosta. Kanoonin ja kanoonin jälkeisen voiman jälkeen luetaan yhdeksäs evankoliumi Herran ehtoonia, jotka hän lausui kirkkoon ja opetuslapselleen, Herran kuolemasta ja kylän kärsiväisistä. Täällä jälkeen lauletaan kirkkosalmi: "Kaikki, jolla henki on..." sekä kirkkosalmi: "Kaikki, jolla henki on..." sekä kirkkosalmi: "Kaikki, jolla henki on..." evankoliumi, Herran ristillä alasottamisesta ja hautamisesta. Kymmenennen evankoliumin jälkeen luetaan saari piitinnämaulituksesta, kanoonin evankoliumi, jossa kerrotaan Herran ruumiin hautamisesta uuteen hautaan. Edennötoista evankoliumin jälkeen seuraavat virrolustikikirat (jotkin seuraavat avuksihuoostikikirat ehtoopalvoluksessa) ja yhdeksäs evankoliumi - vartiain asottamisesta hukalle ja haudan salkemisesta siikillä. Aamupalvelus päättyy kaban tavallisesti: Luetaan "Myvä on Herran kiittä..." ja "Tyhjä Jumala, pyhä Välvä..." ja "Isä meidän..." ja lopetetaan sauren perjantain tropari "Sinä lausit meidät...", sitten hartauden ehtoonia ja rukoilun loppusianaus. Ensimmäiset hetket ei yhdistetä aamupalvolukseen (ellei ole Neitsyt Marian ilneustyöpiivillä), vaan toimitetaan se yhdessä 3:nnen, 6:nnen ja 9:nen hetken kanssa.

Saurena perjantaina, - saurena varhosen ja Golgatan veriaurin päivänä, - toimitetaan kirkkoissa liturgiopalvoluksessa voreton uhri, ellei uutu Neitsyt Marian ilneustyöpiivän juhlaa. Liturgian sijaan toimitetaan orikolven järjestyksen mukaan niin sanotet kuminkaan hetket, kaikki yhdessä. Kuosakin he-

toski on erikoisia puolvoja, jotka ovat sopuunomassa muistotavoin tapahtumain kanssa, luetaan pariina, epistola- ja evankoliumiluku kaikkien evankolistain kirjoista. Hetket päätyvät autuuden käskyillä ja voisalla: "Kunni, Herrra, pitkö ikk..."

Sauren perjantapäivän ehtoopalvoluksessa, joka toimitetaan sauren lauantapäivän tapahtumain muistoksi silloin, kun Herrra kuoli ristinpäussa (päivän 10:llä tunnilla 3:0. klo 4:n tiehoissa 1:3.), muistellaan Herran puhtaimman ruumiin alasottamista ristillä ja hautamista. Ehtoopalvoluksessa avuksihuoostikikirat ja evankoliumien jälkeen luetaan kolme pariina, joissa profetaalisesti kuvataan kaban Luusatajan kärsiväisistä, epistola-luku, jossa kuvataan Herran ristissä kuolunytän jumalilista voiman ja viilumatta, ja evankoliumi, joka on valittu kolmen evankolistain, (Matteuksen, Luukkaan ja Johanneksen kirjoista ja jossa kerrotaan Vapahtajan kärsiväisistä. Evankoliumin jälkeen seuraav hartauden ehtoonia, rukous: "Suo Herrra...", anouskertonä ja virrolustikikirat. "Kunni...nyt..." jälkeen seurain piitinnämaulituksesta ymmä Nihodeonuksen kanssa, otettuaan Sinat...". Tällä voima laulettuessa pappi toimittaa suitsutuksen alttaripiivillä olevan Kristuksen hautauskuvan yupiri ja Vapahtajan hautausmaiden muistoksi hautauskupa, joka opittää Vapahtajan etnaisista alas ristillä ja hänen haudan laukomisesta, kanoonin pappien päiden päällä alttariasta ja asetetaan kookolle kirkon, jonka aikana lauletaan "Kunniallinen Joosef...". Tämän edellä lauletaan: "Herrra, nyt Sinä lasket palvelijasi..." ja "Tyhjä Jumala, pyhä Välvä..." ja "Isä meidän...". Sitton kaikki kirkossa olijat laulettavat polvilleen p. kuran eteen sekä hartualla vavistuksessa ja uskoollipin sydämin suutolevat Vapahtajan haavoja ja evankoliumiki-jaa, joka on asetettu Vapahtajan rinnalle, kuoleen mukanaan hengellisenä testaantina, joka on suljettu hänen pyhällä verollään. Kun hautauskupa on tuotu kirkon kookolle, lauletaan "Kunniallinen Joosef..." ja "Kunni...nyt..." jälkeen: "Kyrä kantajat niaat...". Ehtoopalvoluksen loputtua, kun on luettu orikolven loppusianaus, toimitetaan

Viikari-ehto jälkeinen palvelus, jossa lauletaan kanooni Herran ristinnäulitsemisestä ja p. Jumalan nymyttäjän itkönisöstä.

Suurena lauantaina Kirkko muistoteo Jeesuksen Kristuksen hautausaika, hänen ruumiinsa haudassa olevista ja sielunsa käymisestä helvettiin julistamaan kuolemaan voittoa ja hänen tuleistaan uskolla odottaville sielujä vapauttamään, ryövärien johdattamista paratiisiin ja Vapahtajan istumista valtaistuimella yhdessä Isän ja Hengen kanssa. Tämän verratton ja ikimuistettavan lauantai-päivän jumalanpalvelus alkaa varhain aamulla ja kestääk päivän loppuun, niin että lauantai-päivän viikarit voitout jatkavat ensi-illoilla juhlallisilla pääsiäisveitsillä. Sydämyllä Kirkko katsuu lapsiaan "Luejälleen lähtövoisuja laulamään..." hänen haatansa odossu ja itsoo jumalanpalvelus maadostan hartana valvoisen Herran haudan ääressä ja liikuttavan haudan äyminä jumalallisella vainajalle, kuolonantotomalle kannin kuninkauille. Suuren lauantai-päivän jumalanpalveluksessa koksaapalaan, suuren ehtoimen ja "Jumala on Herrra..." jälkeop lauletaan kolme trokaria: "Kunniallinen Jooosot...", "Siinä, kuolonaton Hännä, tultuasi alas kuolemaan..." ja "Myrhenkantajat naiset...". Trokarien jälkeon lauletaan 17:sta katiisua /psalmi 118 (119)/ ja jokaisen katiisuan värey lopussa lyhyetä haatavoisuja, tahi ristiysvoisuja vainajien joukkoon astumoon Herran kannaksi. Niiissä ristiysvoisuuissa ovat imoellisesti yhtyneot dogmaattiset aiheet ja hartaat tunteot, itku ja ilo. Niissä - hiljain ylistetään Jumalan maanatonata pitkänielisyttä ja ihmierakkautta, milloin kuvataan koko luonakunnan, taivaan ja maan hämätysty ja kahua niidossään Herran haudassa nakaan, milloin kuuluu niissä Jumalan nymyttäjän ja haatukseen toimittajain itkuä, - milloin talvattaa osiin toivon säle hänen ylönessoukussaan. Tämän valoisän toivon merkiksi hänen ylönessoukussaan, papit ja uskovaiset seisovat oillä alkaa Herran haudan ääressä pelava kynttilä kättään. Psalmi 118 (119) jaetaan kolmeen osaan eli kolmeen ristiys-

voisuuin, joista kukin päättyt pienellä ehtoimella ja erikoisella lauseolla. Kukin osan lukemisen aikana toimitetaan uitt-burtas. Kolmannon osan jälkeon, mutta omnen pientä ehtoimää lauletaan Johannes Danaskolpisen ylönessoukoon trokareja: "Eukoloim joukko imuetteli..." 50:nnen psalmin jälkeen lauletaan kanooni "Hänöt, joka väinoin peitti maon lauseoon...", joka sekä sielä tšneä että sielänsä puolosta on kristilliseon rubeuden imoellisin ja ihmin tuoto. Kanoonin laulamisen aikana papit seisovt alttarin. Tällä seisies pakoo päälleen kaikki jumalanpalvelukseen kuulavt vaatteot, mutta muut papit vain foleonin ja epitrakisiin. Kanoonin jälkeon lauletaan voisu: "Pyhä on Herrra, peidiän Jumaluuon.", psalmit 146 - 150 (Kaikki, jollin henki on...), kiitositikirjat, "Myt..." jälkeon "Korkeasti siunattu olet Siinä, Jumalan nymyttäjä Neito-ort..." sekä suuri ristiysvoisuu, jonka jälkeon toimitetaan juhlallinen eatto kirkon ympärä Kristuksen haataukuvan ja ovankolimuin kanssa, sinkä haatua ekkästi ja horvaimollisesti muistotlam Vapahtajan haatamista. Tämä kirkkouus tapahtuu seuraavalla tavalla: suuren ristiysvoisuuin jälkeon, laulettuussa hituusti: "Pyhä Jankla, pyhä Väköv..." ja kunnat- tuossa edellä kynttiläit kynttiläjaloissa ja surukollojon seidessä pappi nostaa Kristuksen haataukutan päähää päällä ja pitään ovankolimuin käsissään, vie son kirkon koshalä alttarin, asettau alttaripöydälle, toimittaa muistutuksen ja sitton kantaa ulos alttarista, lausua kuninkaan oven odossu: "Go on viisautta. Oikaaomo vakaat." ja kulkee sitten Kristuksen haataukuvan kanssa kirkon ympärä, jollain lauletaan "Kunniallinen Jooosot...". Kun kirkko on kiertetty tähän haataukuvan jälkeon kirkkoon ja asetetaan ovankolimuin kanssa ontisollo paikalleon, jollain toimitetaan jälkeon ehtoitus ja lauletaan "Kunniallinen Jooosot...". Tämän jälkeon seura erityinen n.s. onnustropari luetaan parliau prelootta Hooekolin kirjasta (37, 1-14), joka pollella olevien haivonitton luidon ogyynioonää Jumalan häkyrtä, näki kuollotton ylönessoukoon. Sitton luetaan opistola Kristukusta, joka lunnati eodät läin kirouk-

laulettiin evankeliumi laulun lukimaisuudesta ja vartioloita lausua-
tuisesta. Loppusiunaus jätettiin, kansan suodolle hauto-
kuvaa laulettiin: "Tulkaa, ja ikäänkin elävöittävä Jeesus" ja

Suuren lauantai-ilman liturgia liittyy ohtopalvelukseen ja toimitetaan Ommen, Ommen ja Ommen hetken jälkeen. Kirkon
ohtajien mukaan toimitetaan liturgia työpöytä, päivän 10:00
tunnilla (heidän lauluun mukaan 4:00 tunnilla illalla), että
se voisi päättyä tunti laulun lauluun ja ikäänkin
yhtä alkavaan ilon päivään ja täten olla kristinuskon suurin-
na juhlan, päivän ilon juhla. Ohtopalveluksessa syväsi-
säisten avustajien ja laulun avustajien lauletti-
van veisuun Jumalansymppioille jälkeen toimitetaan evankeliumi-
lausua ja "O, Jeesus Kristus..." jälkeen suoraan ilon
proklamaatio lueksi 25 parina, josta puhutaan evankeliumi-
ti Kristuksen kirkon, kuuloon ja jätettiin evankeliumi
seksi esitettään Jumalan valtakunnan taivasta ja Uuden Testa-
mentin Kirkon kunnia. Kun on luettu 6 parina, josta viinon-
ohtajien puhutaan imoollisesta kirkon taivasta Jumalan boron yli,
laulettiin kunniaan oven ollessa alkii Moosoksen veisu: "Minä
voimaan Herralle, sillä hän on sangan korkea...". Laulajat tois-
tavat useita kertoja näitä sanoja ja lukija toistaa koko voi-
sum värähtäin. Kun on luettu viinon parina - kolme su-
rakaisen imoollisesta pelastamisesta taivasta taivasta,
siinä on esikuvana Kristuksen vahinguttomuudesta käynnistä
haukasta ja helvettiin, - laulettiin veisu: "Kiitoskää Herraa
ja ylistykää iankaikkisesti", lukija taas lausuu tämän veisun
värähtäin. Veisun aikana kunniaan ovi jälleen avataan. Pari-
nien jälkeen suoraan pieni oktonia ja "Pyhä Jumala, pyhä Vähevä"
sijaan veisataan. "Niin monta kuin to Kristukseen kastotut
olette..." sen muistoksi, että muinoin oli tämä lauantai-
tapana kastaa katekumeneja. Saman tavan muistoksi ja Uokien epis-
tolaluvussa, seppäinässä muistotavien päivän tapahtumien
kanssa, esitettään kasteen särmäntin tähtäytin ja veisua, ku-
vaton sillä Kristuksen kanssa kukaanista ja ylösnousemista
hänön kanssa uuteen elämään. Epistolaluvulla päättyi hauto-

launtai ja alkoi nousta suuren lauantai-
veisui kaikkien muistuttaa näiden päivien muistoa, pois-
tetaan. Epistolien jälkeen "Halleluja..." sijaan veisataan
82:den psalmin värähtäin ja ikäänkin: "Herra, Jumala, ja tuomit-
se maa, sillä kaikki kansat ovat sinun osasi". Tätä värähtä
laulettiin pappien, laulajien ja ikäänkin ylösnousemista
vaatoot vahvistetaan valkeisiin ja kuvataan tällä taivaallista
valoa ja ylösnousemista Herran kunniaan. Myöskin muistellaan
tällä valoisia onkoleita, jotka ilmittyivät tyhjänä tuonella
naisille Kristuksen ylösnousemisen. Evankeliumin lueksi
Jeesuksen Kristuksen ylösnousemisen. Evankeliumin jälkeen
toimitetaan tavallisessa järjestyksessä laulettiin Suuren litur-
gia, jossa Korabein veisun sijaan laulettiin kirkon ja har-
ras veisua: "Vaietkoon jokainen ihminen sinä...". Tavalliseen
veisun Jeesuksen kirkon: "Tästä lähtien on kohtuullista..."
sijaan laulettiin kirkon Ommen veisun ilmoitti: "Älä itke mi-
nua äitini, sillä minä olen Herran Poikasi...". Kun Kristuksen
hautokuvaa on asetettu kirkolle kirkon, toimitetaan kaikki
saatot hautokuvan ympärillä parina, opistola- ja evankeliumi-
luku (jos diakonin toimittava jumalansymppioita) sekä anbonin-
takaan rukouksen lueksi hautokuvan edessä. Liturgian jäl-
keen siunataan viini loipia ja viini sen muistoksi, että muinoin
kristityt jätettiin lauantai-ilman liturgia, josta puhutaan
päivän ohtopalvelukseen suoraan kirkon, vahvistettiin pyhäitöytil-
li loivilla ja viinilla he katekumeneita veisuaan veisukseen val-
voitää pyhästä ja pelastamisesta ylösnousemisen valoisaa
päivän edellä. Kirkon suoraan lueksi Apostolien Tokoja,
jotka muuttunutta todistaa Kristuksen ylösnousemisen
totuutta. Kun Apostolien Tokojen kirja on luettu, tapahtuu il-
moitusotte ja toimitetaan ohtajien laulajien laulu, jossa
laulettiin suuren lauantai-ilman lausua: "Herra, joka muinoin
pöytä boron lausuaan...". Lausuaan jälkeen suoraan pyhä Ju-
mala, pyhä Vähevä...". "Iäi päivän...". tropari (Siinä, kuuloon
Eläni, tultuasi alas kuuloon...) pieni oktonia ja loppusiunaus

Tämän jälkeen papit kantavat Kristuksen hautauskuvan pöytä-
ssä päällä kuminkaan oven kautta alttariin ja asettavat sen
alttaripöydälle, jossa se on Herran ylösnousemuksen juhlaan
saakka. Tämä Kristuksen hautauskuvan siirtäminen ja asettu-
minen alttaripöydälle merkitsee sitä, että häneen on kuoli-
neelle ja ylösnousemalle Vapahtajalle, "on annettu kaikki
valta taivaassa ja maan päällä" (Matt. 28,18).

II. Jumalainpalveluspäivät pääsiäisriidin
nukaan.

Pääsiäispäivän jumalainpalveluksen erikoisuudet.

Ylösnouseksen Kristuksen jumalallisen kunnian ja valoisan
juhlan suurimman merkiksi on jumalainpalvelus sekä ensisijai-
sena pääsiäispäivänä, että koko valoisan viikon kestössä erikois-
sen jumalallinen. Puolivälipalvelusta päättyen, onnon aamupal-
veluksen alkua papit toimittavat suitsutuksen alttaripöydän
yupäri ja lähtevät juhlaaikauksessa kirkosta evankeliumikirjan
ja Kristuksen ylösnouseksen kuvan kanssa kellojen jumalalli-
sesti soivissa ja ristiä, pyhiä kuvia ja kirkkolippuja heidän
edellään kunnioituksessa osin kirkon pöydässä kädessä kolmihaa-
relista kynttiläjalkaa ja suitsutusastia ja kiertävät kirkon
yupäri lauleen "Sinun ylösnouseksestasi, Kristus Vapahtaja."
Tämä juhla alkua kirkon yupäri muistuttaa yrkänkantajain
kynttilä Kristuksen haudella ja ylösnouseksen Vapahtajan ja ju-
dista Jerusalem alkupuolella, jonne haudattiin hänen ruu-
kasta tapaussena kirkon alkupuolella. Tähän ylösnousesta
suljettu kirkon oven edessä, kuten Vapahtajan haudauksessa,
osin kirkon kirkon kirkon ja kirkon kirkon (evankeli-
umikirjan, rukousten, kirkkolippujen) kantajat asettavat ha-
udet lähteen päin. Osin toimittavat suitsutuksen ja sitten
lausua: "Kunni olkoon pyhälle yksioleolliselle, oliville teho-
välle..." Laulajat vastavat: "Tämän jälkeen osin kirkon
ja papit ensisijaisen kerran laulavat pääsiäis-troparia: "Kristus
nousi haudoista..." (3 kertaa), josta laulajat toistavat miini-
kään kolme kertaa ja sen jälkeen laulavat sen usuit korjoja

laulun: "Kunni olkoon Jumalalle, niin hänen vihollis-
sensa hajoitetaan...". Sitten osin kirkon oven ja
kaikki menevät kirkon... Kirkkoon tullaan laudotaan suuri
oktonia, josta jälkeen lauletaan taivaallista riepua talvina
pääsiäiskanonin. Jokaisen kanonin väräys edellä lauletaan
lisäväräys: "Kristus nousi haudoista..." ja jokaisen kanonin
voisun jälkeen 3 kertaa tropari: "Kristus nousi haudoista..."
ja sitten laudotaan pieni oktonia. Jokaisen kanonin voisun
aikana toimitetaan koko kirkon suitsutus, jolloin pappi ter-
voitti kansaa sanoilla: "Kristus nousi ylös," ja kansa vastaa
"Tehoisesti nousi ylös,". Kanonin 3:nnon voisun jälkeen laule-
taan erikoista voisuja ja 3:nnon voisun jälkeen kantahti ja
kirkon "oaki" voisi: "Nähtyämme Kristuksen ylösnousemista..."
(3 kertaa) ja "Jeesus nousi ylös haudoista..." (3 kertaa).
Kanonin 3:nnon voisun tropareihin kuuluu erikoista "Houskoon
jä ja 3:nnon voisun jälkeen lauletaan, oksapostilliarit: "O
Kuningas ja Herras. Tämä lihassa uinottuasi kuolovan unoon."
(3 kertaa). Kanonin jälkeen lauletaan "Kaikki, joilla henki
on..." ja kiitosatkiirat ja sitten menneet kuoret laulavat
pääsiäisetikiirat lisäväräyksillä: "Houskoon Jumala, niin hänen
vihollisensa hajoitetaan." Tämän jälkeen luetaan Johannes Kry-
sostomoksen saarna, jossa vertaustalla viitataan ylösnousesta
(Matt. XX, 1-16) kaikkia kohoitetaan nauttimaan valoisuuden
juhlasta ja talvina Herran nousu. Saarnan jälkeen lauletaan
tropari Johannes Krysostopoksen kunnioituksella ja laudotaan hertau-
den oktonia, anomusoktonia sekä loppusunnua, jossa lauseen:
"Kunni olkoon Sinulle, Kristus, heidän Jumalansa..." sijasta
pappi voioaa alkuaan tropariasta: "Kristus nousi haudoista..."
josta voioajat lepottavat sanoista "ja haudoissa olville oia-
nän antoi." Loppusunnauksen lausa pappi pitän kädessään ris-
tiä, jolla hän oimaa kansa lauseen: "Kristus nousi ylös",
jolloin kansa vastaa: "Tehoisesti nousi ylös."

Pääsiäispäivän ja kirkon kirkon kirkon kirkon kirkon lauletaan
pöytäin sijaan pääsiäislaulun: "Kristus nousi haudoista..."
(3 kertaa), "Nähtyämme Kristuksen ylösnousemista..." (5 kerr-

taa), "Naiset, jotka Mariaa kansaa olivat."

Mariaa seurauksiset, se on tyhjänkäntäiset valit), kansa
taksi; "Sinä, o kuolouaton, nouit alas hautaan...", troparit:
"Sinä, Kristus, olit ruumiillisesti haudassa...", "Kunnia..."
jälkeen: "Eläin tuottajaksi, ihannemuoksi perättöisiä..." "nyt."
jälkeen voisi Jumalansyntyttäjälle: "Tuoit, Sinä, o pyhitetty
jumalallinen elinmuutos... ", "Herra armada" (40 kertaa)
"Kunnia... nyt..." jälkeen "Mo ristiäsi sinua, joka olet koru-
binoja kunnioitettavampi...", "Kristus nousi kuolleista..."
(3 kertaa). Sitton seuraan papi rukouksella: "Pyhäin isäin-
ne osirakouksien tähden..." ja loppusanaus. Tällä tavoin
toimitetaan koko pääsiäisviikolla hetket, ohtoonjälkeinen
palvelus ja puolipalvelus.

Liturgia. Liturgian alku on yhtä juhlallinen kuin aamu-
palveluksenkin alku. Alkusanakson: "Siunattu on Isän ja
Pojan ja Pyhän Hengen valtakunta..." jälkeen osine, pitiän
vuorossa kirkossa ristiä ja kynttilää sekä oikeassa suit-
tutunastina, toimitettuna suitsutuksen alttaripöydän ympäri
laulaa ensin pappien kanssa troparin: "Kristus nousi kuolleis-
ta..." virsujen: "Haukoon Jumala, niin hänen vihollisensa
hajoitetaan..." kanssa, minkä troparin virsujen kanssa sit-
ten toistuu, kuten aamupalveluksenkin alussa. Tällainen alku
on aamupalveluksessa, liturgiassa ja ohtopalveluksessa aina.
Tuonon sunnuntaihin saakka (ohtopalvelukseen saakka). Juh-
lapäivän antifoonissa kehoitetaan koko uutta haudattamaan rie-
nusta Jumalalle ja antamaan hänelle kunniaa. "Pyhä Jumala,
pyhä Väkevä..." sijaan lauletaan: "Niin monta kuin to Kristus-
soon kastetut olette...". Sitton luetaan evankeliumiluku
Johannuksen evankeliumista Kristuksen jumalrudosta, joka kuol-
leista ylösnousui kollaan osoitti maailmalle jumalallisen
valtansa. Tätä evankeliumia papi lukuvat kahdellisuuden mu-
kaan eri kielillä, etonkin vanhoilla kielillä, sen merkiksi,
että apostolin saarna on levinnyt yli koko maailman. "Toti-
tti on koptuullista..." sijaan lauletaan: "Enkeli huusi arnoite-
tulle..." uokä kanonin Sinnen voisan iroussia "Loiata Sinä.

...ni- Jumalalle..." Liturgian loppuun voisi jättää...
se, joka tulee Herran siunon...", "Tyttykseen suuluu sinun
kiittämisestä Herran...", "Mo nouse totisen valkouden...",
"Olkoon Herran nimi siunattu..." ja 33:nnen psalmin sijainta
lauletaan "Kristus nousi kuolleista..." "Kunnia olkoon sinun
lo Kristus, heidän Jumalanne..." sijaan pappi laulaa alkusa-
nat troparista: "Kristus nousi kuolleista...", minkä laula-
jat laulavat loppuun loppusanauksen loppu pappi pitiän
ristiä kädessään, kuten aamupalveluksessa ja sinun kansaa
ristillä.

Pääsiäisjuhlan suuruutta ja juhlallisuutta vastaavat
muuttamat hurskaat tavat, jotka ortodoksinen kirkko yhdistää
tähän juhlaan ja jotka eroittavat sen muista kirkkollisista
juhlista. Niinpä pamaan kirkossa orikoiselle pöydälle rudo-
sa Kristuksen ylösnousun kanssa artos-ruokien
loipä, joka pääsiäisjuhlan loppuun jaetaan uskovalleille. Ar-
tos koristetaan ylösnoususta vapauttajan tahi ristiä orjan-
tappuraseppälleen kanssa osittävällä kuvalla. Loivän yläosan
ympäri kirjoitetaan pääsiäisotropari. Huvittuon pääsiäispäi-
vän liturgian loputtua luetaan artoksen edessä rukous, jossa
pyydetään sille Jumalan siunausta, sitton se pirstoitetaan
pyhällä vedellä ja tähän jälkeen papi ja uskovaliset hartas-
ti suutelevat sitä. Pohjoisessa osassa kirkossa kutsu-
tti kuvakiin. Luostaroissa joka päivä pääsiäisviikon kosto-
sa artos kametaan veljestön päivällisen ajaksi kirkosta ruo-
kailuhuoneeseen laulettuessa: "Kristus nousi kuolleista..."
sokä kirkonkellojen soudessa. Ruokailuhuoneessa se asetetaan
orikoiselle paikalle. Päivällisen jälkeen artos kehoitetaan
ristinmuotoisesti ja veljestön suudeltus sitä, kametaan takai-
sin kirkkoon. Artoksen tarjoamisen tapa pääsiäisjuhlanä po-
rustuu naineiseen perintätietoon, jonka Siinon Solunilainen
on meille säilyttänyt. Herran taivaaseen astumisen jälkeen
apostolit, hänen ilmentyneensä ruistoksi ylösnousuonsensa
jälkeen sokä atorin jalkojen ruistoksi heidän kumaraan, jät-
tivät kirkoksissaan aterian aikana vapauttajan paikka, jossa

Kristukseen oli tapana atorioita heidän kanssaan, sekä asotti-
vat pöydän talle kakkalalle osan loipii ikkinkuin häntä varten.
Kun apostolit atorian loputtua kiittivät Jumalaa, kohottivat
tämähän loivien osan, lausuen: "Kristus nousi kuolleista..." Tätä
tyhää tapaa apostolit noudattivat myöskin hajaannuttuaan maail-
maan uuriin saarnaamaan. Paapostolien osimerkkiä seuraten otti-
vat kirkkoisut käyttämään pääsiäisjuhlena tämän apostolien
joka päivä käyttämän tavan muistuttakseen niitä ylönessuon
Herran nääntämistä läänölestä uidiän kausen, kuten hän
oli luvannut. Samalla osoitetaan tämän kautta, että noiden
puolesta on kärsinyt vapaita ja oli tullut nolle totiseksi
olään loiviksi. Muut pääsiäiset ovat jätä vanhoja ja ku-
vaavia. Niinpä tapa suudella Kristuksen ylönessuon johdosta,
molemmapuolinen torvelys Kristuksen ylönessuon johdosta,
muistuttaa Herran opetuslaetan iloa, kun he toinen toiselleen
ilmoittivat hänen ylönessuonesta. Tämä tapa on rauhan ja
voljoorukauden merkki. Suutoleuon yhteydessä oleva tapa
lahjoittaa toisilleen punaisia nunia on myöskin vanha ja ka-
kiällä käyttänessä oleva tapa. Se on saanut alkunsa Maria Mag-
daloonan osimerkistä, kun hän, kuten perintieto kertoo, vuoden
kuluessa Kristuksen ylönessuon jälkeen tuli saarnaamaan
evankeliumia Roomaan, jona siellä heisari Tiborituksen Luo va-
littamaan Pilatusta ja Kaifasta vastaan, jotka tuomitsivat Kris-
tuksen kuolemaan ja antoi heisarille punaisen nunnan, lausuen:
"Kristus nousi ylös." ja tällä tavoin ilmoitti saarnansa. Maa-
lattu nuna osoitti noiden lunastuksen salaisuutta Kristuksen
voren kautta. Elottoman kuoron siunassa olevassa nunnassa on olä-
män sienen, minkä vuoksi se onkin noiden tulevan ylönessuonuk-
senne vertausluku. - Tapa siunata pääsiäisöniä muutamia koti-
ruokia, jotka tuo lään kirkkoon onnaisöniä pääsiäispäivänä, on
sanaton peritty kristinuskon onnaisöniä ajoilta. Itänsuon
Kirkon jumalainpalveluksenjojen tulkija -
kortoo, että tämä tapa on ikivanha ja että se oli käyttänessä
sekä idässä että länessä ja mainitsee todistuksen, jonka on
antanut vanhoja kättä näänt

joka puolestaan

maahan tapaa tulla alttaripöydille siunattavaksi hedelmiä
ja viinikypäleitä, sanoo, että p. pääsiäisöniä tuo lään papin
siunattavaksi nunia lihaa, karitsan loipii y. m. rukouksessa,
joka luetaan ruokia siunatessa, pyydetään Jumalaa siunata
yhityksille ruuville sellä noiden nääntöjoille.

Pääsiäisöniä onnaisöniä päivänä toimitetaan suuri ohto-
palvelus osinöniä ollessa täysissä pöydissä. Se alkaa vei-
sulla: "Kristus nousi kuolleista...", joka toistetaan monta
korta kun yhtiän pöydän ja alttarin oisautus toimitetaan.
Luksihautostukirejon jälkeen toimitetaan evankeliumisaatto
ja suuren prokluonin (Kuka on niin suuri Jumala,) jälkeen
osimies lukee evankeliumin alttarin ovella, kääntyneenä kan-
saan päin, osoitteen siten Herran tuleista, kun hän ilmestyi
opetuslapsille ja julisti heille rauhan. Evankeliumin jälkeen
seuraa hartauden öktenia, onnaisöktenia, viiröskäntäkirjat ja
pääsiäisöktiäkirjat: "Roukseen Jumala, niin hänen vihollisensa
hujoitotansa. Niitöpalvelus päättyy samalla tavoin kuin sanu-
palveluksen. Pääsiäisöniä ja koko pääsiäisviikolla on kuni-
kaan övi jumalainpalveluksen aikana auki sen merkitseä, että
Herra ylönessuonuksellaan avasi paratiisin oven. Seitsemän
päivän kestävä suuren ilonsa tulkitsen kirkko joka päivä ja
koko päivän kestäväillä kollejoimistolla.

Pääsiäisviikon jumalainpalveluksen erikoisuudet.

Pääsiäisöniä valoisaa ja jatkuvaa juhlan on kirkko aposto-
lien ajoista saakka. Vanhan Testamentin pääsiäisöniä tapaan
vietettyä seitsemän päivän. Pyhät kirjoisut ja kirkkoisännöt
(VI ökuus. kirkkokok. 66:s päin) sähärväsi, että uskovisten
on koko viikon aika laulettava psalmoja ja hengellisiä visuu-
ja öloiten ja rionuiten Kristuksesta. Koko tämä viikko, nimel-
tään suuri oli valoisaa, on ikkinkuin yksi suuri ja valoisaa
päivä. Tämähän vuoksi myöskin jumalainpalvelus tällä viikolla
(alusaa ja lopussa) toimitetaan samalla tavoin kuin onnaisöniä
öniä pääsiäispäivänä. Öroitus on vain siinä, että naina päivi-
nä, paitat onnaisöniä, ei ole juhlaakaan kirkon ympärillä sanu-

palveluksen edellä, ei ole oktonia eikä suitutusta jokoison pääsiäiskokousta veisun jälkeen aamupalveluksessa, ei luota Johannes Krysostonoksen euceria eikä ehtoopalveluksessa evankoliumia. Kuukin päivänä jumalainpalveluksessa vaikuttavat stiikiirat ja suuret profiineit ehtoopalveluksessa, mutta kaikki muu, koko jumalainpalveluksen kokoonpano, pääsiäisveisut (kontaktit, troparit, kanoeni, ehtoollisuusruusut r. n.) ovat samaa ja kuin onsaamisenä pääsiäispäivinä. Tämän viikon rukouskirkkoisuu lauletaan pääsiäiskokousta ja kantauskot toini totaan erikoison järjestyksen mukaan. Valoisan viikon lauantaiin liturgien jälkeen luostareissa atorian aikana taitetaan ja jaetaan artoos, ourakunnan kirkkoissa taas se jaetaan itse kirkossa anto- nintakokouksen jälkeen, antidoorin sijaan.

Erikoisuudet jumalainpalveluksessa pääsiäisviikon jalk jälkeisinä päivinä jälkijuhlaan saakka.

Pääsiäisviikon jälkeen jatkaa Kirkko juhlaa, vaikkakin vähemmällä juhlatilaisuudella Herran taivaaseen astumisen juhlaan saakka sen muistoksi, että Herran ylösnousukokouksen jälkeen oleokeli 40 päivää maan päällä. Kaikkina pääsiäisen jälkeisinä sunnuntai päivinä, jolloin ylistetään Kristuksen ylösnoususta, hänen taivaaseen astumistaan ja P. Hongen laokoutamista apostolien muistoksi, muistellaan vielä erikoisin, kullokin viikolle muistettuja tapauksia. Sunnuntai palveluksen erikoisuudet Tuomaan sunnuntain ja Herran taivaaseen astumisen juhlan välisessä aikana ovat siinä että silloin lauletaan sekä vastavaan päivän että pääsiäisveisuja. - Pääsiäisveisuista Tuomaan sunnuntain ja Herran taivaaseen astumisen juhlan välisessä aikana lauletaan seuraavat: 1) jokoison jumalainpalveluksen alussa pappi lausuman alkusäilyksen jälkeen luetaan "Kristus nousi kuolleista..." (3 kertaa) ja liturgiassa pappi lausaa sen (3 kertaa); 2) sunnuntai päivän ehtoopalveluksissa lauletaan pääsiäisjuhlan virveluoketikiirat; 3) sunnuntai päivinä aamupalveluksessa lauletaan pääsiäiskokousta ja sen kanssa veisut Jumalansyymättäjälle, myöskin lauletaan sunnuntai päivän

kantoi ja sinnen veisun jälkeen pääsiäiskokousta; 4) Oinaan veisun jälkeen ei sunnuntai päivinä lauleta: "Ei ylistämme sinä, joka olet korubeja kunnioitettavaampi..." Kanoeni jälkeen seuraat pääsiäisjuhlan oksapostilario; 5) liturgiassa eanten, sunnuntai päivän troparin ja tridiodokentakin jälkeen lauletaan pääsiäiskokousta; 6) kaikkina päivinä pääsiäisen jälkijuhlaan saakka lauletaan liturgiassa "Totisesti on kohtuullista..." sijaan "Eukeli hausi armoitettulle..." ja "Loista sinä, uuni Jorublon..."; 7) "Ei minne totisen valkeuden..." sijaan lauletaan kaikkina päivinä: "Kristus nousi kuolleista..." (1 kerta); 8) loppusäilyksessä, jolloin pappi lausuu "Kannia elköön sinulle, Kristus, meidän Jumalame...", veisutaan: "Kristus nousi kuolleista..." (kolme kertaa ja sitten loppusäilyksen).

Jumalainpalveluksen yksityiskohtaiset erikoisuudet apostoli Tuomaan sunnuntain ja Herran taivaaseen astumisen juhlan välisessä aikana ovat seuraavat.

Pääsiäisen jälkeisenä oli 2:soona sunnuntaina, jota muistettiin Tuomaan eli apostoli Tuomaan sunnuntaiksi, muistellaan ylösnousuun vapautajan uudelleen ilbestynistä yhdelle toista apostolille ja sitä kuinka apostoli Tuomas koetteli hänen haavojaan, mikä vahvisti uskoa Jeesukseen Kristukseen, joka Kärsi, kuoli, astui alas helvettiin ja herätti kuolleista kaikkia vainajat. Tämä sunnuntaina toista toiseen koko jälkipäivän jumalainpalvelus eikä sunnuntai päivinä.

Kolmantena pääsiäisen jälkeisenä sunnuntaina muistellaan ja ylistetään Kristuksen ylösnousun ensimäisiä todistajia, - myrhankestäjä vaimoja ja hänen saaliita opetuslapsiaan - Jooosif Arimatilista ja Nikodemusta. Juhlapäivän jumalainpalveluksessa ensin muistellaan ja ylistetään Herran sielua ja kuolomea sekä hänen ylösnousunsa ja vasta sen jälkeen - siinä päivinä muisteltavien Herran opetuslasten tekoja. Aamupalveluksessa "Jumala on Herran..." jälkeen lauletaan samon lauantai päivän veisuja - kolme troparia: "Sinä, kuolonaton Eläin, tul tuoksi alas kuolomaan..." "Kunnioitetaan Jooosif..." ja "Myrhankestäjäille vainolle..." mutta kunnioitetaan sillä erojokoulla,

...että niistä...
kunniksi.

Neljäntenä pääsiäisen jälkeisenä sunnuntaina - halvatun
sunnuntaina - Kirke muistoteo kuin Herrä ihmeellisesti
paransi halvatun, joka oli saanut 30 vuotta sairaana Lammaas-
portin lamikon luona.

Neljämän pääsiäisen jälkeisen viikon keskiviikkona vie-
totään pääsiäisen ja Pyhän Hengen vuodattamisen päivän väli-
son ajan keukijuhla, jollein on kulunut puolet viidestäkymp-
pestä päivästä pääsiäisen ja P.Hengen vuodattamisen välillä
ja on tähden allota muistotetaan P.Hengen vuodattamisen
ja Herran taivaaseen astumisen juhlan lähestymistä. Keuki-
juhlan nimityksen on Kirke ottanut evankeliumista, jossa ker-
rotaan, kuinka Jeesus Kristus kolumtose julkisen palveluksen
sa vuonna, Vanhan Testamentin lähtöajanjuhlan puolivälissä
meni Jerusalemin temppeliin ja opetti siellä, sekä juhlan
viikoinenä päivänä, jollein toimitettiin juhlallinen vedon
kaataminen ulkialttarille, lausui "Jos jonkun on jano, niin
tulkoon minun tyköni ja juokoon, sillä hän viittasi tule-
vaan P.Hengen vuodattamiseen uskovalisiin (Joh. VII, 37-39).

Viidontenä pääsiäisen jälkeisenä sunnuntaina Kirke muis-
toteo, kuinka Vapahtaja ensimäisenä julkisen palveluksensa
vuonna tultuaan juutalaisien helluntaijuhlaa Syker nimiseen
kaupunkiin Jaakobin lähtöä luo puhui usantalaiselle naisel-
le silvistä vedostä, joka kumpua lankakukkinen o'huilla sekä
osoitti samarialaiselle naiselle ja muille samarialaisille, että
että hän on Messias. (Joh. IV, 41-42).

Sourtaavana oli kuudentona pääsiäisen jälkeisenä sunnuntai-
na muistollaan, kuinka Vapahtaja temppeliin uudistamisen juhla-
na ihmeellisesti paransi Jerusalemissa sokeana syntyneen mie-
hon (Joh. IX, 1-38). Tämä ihme työ, kuten muikin evankeliumissa
kerrotut tapahtumat, joita muistollaan pääsiäisen ja helluntaian
välisenä aikana, selvästi todisti ylösnousuun Vapahtajan jumal-
allista voimaa ja kunnia.

Kuudennen viikon keskiviikkona on pääsiäisen jälkejuhla.

Tämän päivän jumalainpalvelus toimitetaan samoin tapaan kuin
kahteentoista juhlapäivään kuuluvien saurion juhlien jälki-
juhlina. Jumalainpalveluksen erikoisuudet ovat siinä, että
sekä ohtoopalveluksen, saunpalveluksen että liturgian pappi
alkaa kuten pääsiäispäivänkin laulamalla tavallisen alkus-
siunauksen jälkeen pääsiäislaulun parin värsyjen "Moukoon Juma-
la..." kanssa sekä pitämällä toisessa kädessään p. ristiä ja
kynttilää sekä toisella muistollaan pyhäk savua. Mutta loppu-
siunauksen lausua pappi pitkin suoraa kädessään vain litur-
gian jälkeen. Kanonin jälkeä seuraa pääsiäisjuhlan oksapos-
tilario: "O kuningas ja Herrä. Sinä lihasa muuttasi kuolo-
nan unoon..." Liturgian jälkeen vietään Kristuksen hautaus-
kuva alttaripöydältä tavalliselle paikalleen.

Seitsemäntenä pääsiäisen jälkeisenä sunnuntaina Kirke
muistoteo ja ylistää ensimäisen yleisen kirkolliskokouksen
318 pyhästä kirkkoisää. Tämä kirkolliskokous on Kristuksen us-
kon usinjo voitto sen vihollisista. Se vahvisti opin Jumalan
Pojasta, joka on Isän kanssa yhtä olontea ja on hänen kanssaan
yhdenarvoinen, totisesta Jumalan Pojasta ja täydellisimmästä
ihmisestä, joka meni ylös taivaisiin ja istuu Isän oikealla
puolella. Kristuksen jumalallisen ylistämisen mukaisesti lau-
taan tämä sunnuntaina ohtoopalveluksen perinjoita, ja kirkko-
isien kunniksi toimitettavassa liturgiassa opistola ja evan-
keliumi kirkollisokouksen isien kunniksi.

Herran taivaaseen astumisen juhla oli helatorstai.
Kuudennen pääsiäisen jälkeisen viikon torstaina, 40: tonä
päivänä Herran ylösnousuun jälkeen, vietetään Jeesuksen
Kristuksen taivaaseen astumisen juhlaa. Tämän kunniallisen
tapauksen muistoksi Kirke on kauan sitten säätänyt juhlan,
joka oli saanut alkunsa jo apostolien aikana Herran taivaas-
een astumisen juhla kuuluu kahteentoista sauroon juhlapäi-
vään. Sen saunpalveluksessa evankeliumin jälkeen voisataan:
"Muuttäne Kristuksen ylösnousuun..." (1 lorta)

Holluntaijuhla.

Viidentuntinen lausunto on päivän pääsiäisen jälkeen sekä lausunto on päivän Herran ylösnousun jälkeen vietetään juhlaa Tyhän Kolminaisuuden kunnaksi ja P.Hengen apostoleihin laakoutamisen muistoksi. Kolmikokous juhlaa varten alkavat itse pääsiäisöön, jolloin odotuksessa P.Hengen laakoutamista kirkko lakkaa 50 päivän kuluessa laugusta rukousta Tyhälle Hengelle: "Taivaallinen kuningas..", myöskin on liturgiassa, pääsiäisöön holluntaihin saaka lauleta voivaa: "Mo näinno tetisev valkouden...". Kristillisen holluntaijuhla on riemujuhla P.Kolminaisuuden kunnaksi ja eritoten P.Hengen kunnaksi, joka silminnähtävasti läheutui apostolien päälle sekä vahvistui Jumalan uuden liiton ihminen laugua. Ensimmäinen päivä, sunnuntai, on omistettu ylösnousun P.Kolminaisuuden rakkautelle ja sitä vietetään Kolminaisuuden päiväksi, toinen, sunnuntai on omistettu P.Hengen kunnaksi ja viiättämällä P.Hengen päiväksi. Jumalainpalveluksen orkestraus on siinä, että liturgiassa "Tyhän Jumala, Tyhän Väkevä..." sijaan lauletaan: "Mihin montakin te Kristukseen kastetut olette..." 2) heti liturgian jälkeen toimitetaan suuri ohtopalvelus, jossa uuroon oktoniaan lisätään katekismoski luetaan soitteonin Basileos Suuren rukousta (kolnessa orkestr). Rukouksia luettaessa ovat kaikki katekismoski polvillaan. Nämä rukoukset luetaan: a) suuren profetauksen jälkeen "Tuka on niin suuri Jumala..." b) oktonian jälkeen "Rukoukkaamme kaikki täydostä sydämeotäme..." ja c) rukouksen jälkeen "Joo, Herro, että ne tänän illan syntiä tehouättä viettäisimme...". Pappi lukee nämä rukoukset alttarissa, kuninkaan ovulla, kääntäenään kääntäen päin. Ohtopalvelus toimitetaan holluntainä liturgian jälkeen, sillä pääsiäisen ja holluntain välisellä aikana on kirkollisten sääntöjen (1:sen okum.kirk.kol. 20:s ja Trullan kirk.kol.90:s sääntö) mukaan kielletty olemasta polvillaan mutta kumpikin on holluntain ohtopalveluksen rukoukset luettava ja kuunneltava polviltä. Silsi onkin kirkko sääntänyt, että nämä rukoukset on luettava

ohtopalveluksessa eikä liturgiassa, koska ohtopalvelus kuuluu sounnauvan päivän jumalainpalvelukseen. Holluntaijuhla koristetaan kirkot ja talot kukilla ja puiden oksilla Vanhan Testamentin Kirkon tapaan, joka tämä juhla muisteli, kuinka Mooses oli antanut lain Siinain vuorella, jonka ympärillä kaikki viloribitit ja kaikki ja israelilaiset itsokin asuivat puiden oksista tehdyissä lehtinajoissa. Vigiliapalvelusta on tämä päivänä toimiteta.

Kaikkien pyhien sunnuntai.

Ensimmäisenä holluntain jälkeisenä sunnuntaina viotetään juhlaa kaikkien pyhien kunnaksi ja tätä sunnuntaita nimetään kaikkien pyhien sunnantaiksi, jolloin holluntai- ja pääsiäisriidie päättyvät. P.Kirkkoisat säätivät, että kaikkien pyhien sunnuntai on vietettävä P.Hengen laakoutamisen jälkeen, osoittuakseen niitä tuloksia, joita P.Hengen laakoutuminen tuotti apostolien kautta, ja siitä, miten se pyhitti ja kohoitti heidän ihmislaakoutuksen ja johdatti pyhiä Jumalan luo.

(Pappi puheuttaa agitakiliin ja telooniin.)

Tämä kauppalaväluus alkuvuorossa toimitetaan niin kuin on su-
nottu R.H.s. 217 - 220.

Heksapsalmin ja samon oktanjin jälkeen:

PAFFI: Halleluja 3. LAULAJAT: Halleluja 3. PAFFI: Iman "hal-
lulujavärsy" BHTP. s.34. LAULAJAT: Halleluja 3. PAFFI: 2-nen
"hallelujavärsy" BHTP. s.34. LAULAJAT: Halleluja 3. PAFFI:
3-nas "hallelujavärsy" BHTP. s.34. LAULAJAT: tropari - Sil-
loin kunnialliset opetuslapset... OTT.PIIN.s.3. Kunnia...
sama tropari toisen kerran. Tyt...sama tropari kolmannen ker-
ran.

PAFFI: (avattuaan pyhän oven) Rukoilkaamme Herraa, otti hän
tekisi meidät otollisiksi kuulamaan pyhän evankeliumia.

LAULAJAT: Herrä armahda, 3.

PAFFI: Se on viisautta. Oikaasme vakaat. Kuulkaasme pyhän
evankeliumia. Rauhä olkoon teille kaikille. LAULAJAT: Minä

en mä sinunkin hengallosi. PAFFI: Kuulkaasme pyhän Luukkaan
evankeliumia. LAULAJAT: Kunnia olkoon sinulle Herrä, kunnia

sinulle. PAFFI: Lukee evankeliumin Luuk. 22: 1 - 39. LAULA-
JAT: Kunnia olkoon sinulle Herrä, kunnia sinulle.

LUKIJA: Paolai 51.

LAULAJAT: Kanoenin ensimmäisen veisun OTT.PIIN.s.7. LUKIJA
lukee tavonmukaan kanoenin troparit, sitten LAULAJAT laulavat

kanoenin 3:nen veisun ja n.e.p.OTT.PIIN.s. 7 - 23. Kun luki ja
on lukenut viimeiset kanoenin troparit, jotka ovat OTT.PIIN.s.

23 (nimit. "Henkän, asne Sana"... ja "Minkuin siinä olen"...
(niin laulajat laulavat vielä kerran kanoenin 9-nen veisun

"Tulkaa, uskovaliset"... OTT.PIIN.s.21, ja heti sen jälkeen:

LAULAJAT: Eksapostilario "Minä näen, o Vapauttajani"... 3 ker-
taa.

LUKIJA: Kaikki joilla henki on... R.H.s.207.

LAULAJAT: Kiitosastikifrat värsyineen siinä järjestyksessä
kuin ne ovat OTT.PIIN.s.23.

x) LITURGIKSIÄ:

R.H. - Rukous- ja hartauskirja.

LIT. - Pyh. Johannes Krysostomon liturgia (pappin käsi kirja).

BHT. - Shto- ja samu-palvelus (pappin käsi kirja).

OTT.PIIN. - Otavita jumalain opetuslapset, piirustukset, kirkon-

LUKIJA: Jumala Herrä, meidän Jumalamme, on talon. kunnia...
 ja n.e.p. suuri ylistysväkijä R.R.s. 221 - 222.
 PÄPPI: Lomaus - ekstenja. nautta olkoon teille kaikilla...
 Kumartakaa Herran eteen... Sillä sinun on oroitin ja ju-
 lochte meitä... Laulejat vastauvat joulille tavan mukaan.
 LAULAJAT: ~~Vähistä~~ Virrasta kiireet siinä järjestyksessä kuin
 ne ovat OTT.PIIN.s.24.
 LUKIJA: Kevä on Herraa kiittä... R.R.s.223. rukoukset ja kolmi-
 naisuuden työ. Isä meidän...
 PÄPPI: Sillä sinun Isä...
 LUKIJA: Amon. Troopari - Silloin kun kunnalliset orastalukset
 ...OTT.PIIN.s.3.
 PÄPPI: Ettenja - Annahda meitä Jumala...
 PÄPPI: Se on viisautta.
 LAULAJAT: Siunaa.
 PÄPPI: Kiitetty on aina oleva Kristus...
 LAULAJAT: Vähistä, Jumala... R.R.s.182.
 Kati kun tällä rukous on laulettu (siis ilman loppusiunausta)
 alkaa seuraavalla tavalla -

ENSIMÄISEN KATSELUKSEN PALVELUS.

LUKIJA: Tulkaatko, kumartakaa... ja n.e.p. kuin on sanottu
 R.R.s.224 - 8. Kun on luettu "kaksi nimittäisensä Sinua, o
 oroitettu... niin -
 LUKIJA: Profetian troopari - Herrä, Sinun on lyöty... OTT.PIIN.s.
 24. PÄPPI: Ottakaa vaurin. LUKIJA: Prokiimeni "Tulkoet jor-
 kuset tunteen... OTT.PIIN.s.24. LAULAJAT: Sama prokiimeni.
 LUKIJA: Vähistä - Jumala, kuka on... OTT.PIIN.s.24. LAULAJAT: Yh-
 den kerran prokiimeni. LUKIJA: Prokiimenin ensimmäinen osa.
 LAULAJAT: Saman prokiimenin toinen osa. PÄPPI: Se on viisautta.
 LUKIJA: Profoetta Ieronian kirjasta. PÄPPI: Kuulkaamme. LUKI-
 JA: Lukee parin Jerem. II:18-18:5, 9-II,14,15. PÄPPI: Otta-
 kaamme vaurin. Se on viisautta. LUKIJA: Prokiimeni - Tokkoo ja
 tyytyväisyys... OTT.PIIN.s.25. LAULAJAT: Laulevat saman proki-
 menin. LUKIJA: Vähistä - Jumala on tunnettu... OTT.PIIN.s.25.
 LAULAJAT: Yhden kerran prokiimeni. LUKIJA: Prokiimenin ensimäi-
 sen osa. LAULAJAT: Prokiimenin toinen osa. LUKIJA: Vähistä
 kymmenen kappale... j.n.e. tavan mukaan kuin on sanottu
 R.R.s.226 - 228.

R.R.s.226 - 228. j.n.e. tavan mukaan kuin on sanottu
 R.R.s.226 - 228. j.n.e. tavan mukaan kuin on sanottu
 R.R.s.226 - 228. j.n.e. tavan mukaan kuin on sanottu

ENSIMÄISEN KATSELUKSEN PALVELUS.

(Se suodotun 3,6 ja 9:nen hetken palveluksesta. "hetki" on
 kahdeksan ja ohtoopalveluksesta, joka sittenkin liittyy "het-
 ki" Suuren liturgiaan).
 Kolmannen kuudennen ja yhdeksännen hetken jumalainpöytä on tal-
 sitetaan niin kuin on sanottu R.R.s.231 - 249 kuitenkin ilman
 loppusiunausta 9-nen hetken palveluksesta, vaan heti kumartien
 Suuren rukouksen jälkeen (joka on R.R.s.246 - 249 ja alkaa un-
 nilla: "Välillä Herrä...").
 Kun pappi on saanut asiripun, LUKIJA: Antuutit ovat heidän
 seuti väiväist... "Hoitkaa ja riepaitkaa... R.R.s.250.
 Herrä, meistä meitä... ja n.e.p. R.R.s.321.
 Kunnia... Pyhäin oroitin ja ylläköleim kuoro... R.R.s.322.
 Nyt... hetken yhteen Jumalamme... R.R.s.7. Huojenna, Isä, minä
 antuut... R. 99, jor meidän...
 PÄPPI: Sillä sinun...
 LUKIJA: Amon. Päivän kunkin sijaan, joka ei ole suomenkettu -
 joku kukaan troopari, tai joku stikiira. Herrä annahda 8.
 kaikkein pyhin kolminaisuus... R.R.s.323.
 PÄPPI: (asuttaman pyhin ovi). Se on viisautta.
 LAULAJAT: Totisesti on kehtuullista... meidän Jumala. Kiitos.
 PÄPPI: Kaikkein pyhin Jumalainyhteyttä pelasta meitä.
 LAULAJAT: No ylistäme sinua... totinen Jumalainyhteyttä.
 PÄPPI: Kunnia olkoon Sinulle, Kristus, meidän Jumalamme...
 LAULAJAT: Kunnia... jor. Herrä annahda 8. Siunaa.
 PÄPPI: Japuu Palvustunantain ohtoopalveluksen loppusiunaus-
 sen R.R.s.105.
 LAULAJAT: Anna Herrä pitkää ikää.
 PÄPPI: pane kiinni kunkin ovi.
 HUOM. 1. Edellä olevan jumalainpalveluksen aikana pappi toimit-
 tava tavan mukaan prokiimenin ja viisi ja kuusi tähän jumalain-
 palvelukseen alkua pakotus kättäin papin jaksuilla, niin kuin
 edellä on ollut.
 HUOM. 2. Kunkin hetken palveluksesta, kunkin oroitin, troopari-
 ... OTT.PIIN.s.24.

skin sijasta (joka ei ole suomenottu) joku päänä keneni tropari tai joku stikiira.

LITURGI PALVELUS alkoo ehtoopalveluksella seuraavalla tavalla: PÄPPI seisoo pyhän pöydän edessä lukee kirjaa - "Taivaallinen kuningas"... Kunnia olkoon Jumalalle korkeuksissa... (2 kertaa), "Herra oviä minun suuni"... ja sitten, tähden evankeliumikirjalla ristiä *malin pyhällä pöydällä* lausuu kunnan liturgian alkuainemukaan "Siunausta on Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen valtakunta"... Tati tämän jälkeen pappi menee laululle ja lukee siellä 7 kaverimukaista iltarukousta.

LUKIJÄ: Amen. Kunnia olkoon Sinulle, pyhän Jumalaksi, kunnia Sinulle. Taivaallinen kuningas... R.H.s.57. Rakoudat p... minaisuuden tykö. J... moiden...

PÄPPI: Sillä sinua...

LUKIJÄ: Amen. Herra graahda 3. Kunnia... tyt. Tulkastu, kumar-takomaa... R.H.s.60. Psalmi 104 (R.H.s.172)... kunnia... Halliluja, halliluja, halliluja, kunnia olkoon sinulle, Jumalaksi (2 kerran).

... inoon sokealla lausua suuren eksenjan ja sitten... liturgian alkua toimittaa suifutusta...

LAULAJAT: Herra, minä avahoi handan Sinua... R.H.s.176 - 177. Verssy: Vie minun sieluni varkeudesta... OTT.PIIN.s. 25.

Stikiira: Katso, jo kokoutuu... OTT.PIIN.s.23.

Verssy: Sillä suuri... OTT.PIIN.s.25.

Stikiira: Kerits, josta Jesaja siunasi... OTT.PIIN.s.23.

KUNNIA... NT... J... STIKIIRA: Totisanti on Jumala... OTT.PIIN.s.25.

PÄPPI: Tämän viimeisen stikiiran aikana avaa pyhän oven ja toimittaa pienen maaton evankeliumikirjan (joka suifutusta-estian) kanssa ja siseshduttusan, kuninkaa ovesse lausuu: Se on viisautta: Olkoonne väkät,

LAULAJAT: O Jeesus Kristus... R.H.s.178.

PÄPPI: Ottakaamme vaarin. Neuhu olkoon tälle Epikille. Se on viisautta, LUKIJÄ: prokimenin - Pelasta minut, Herra... OTT.PIIN.s.26. LAULAJAT laulavat sama prokimenin. LUKIJÄ värsy: Mieltä, jotta mieltivät... OTT.PIIN.s.26. LAULAJAT laulavat toisen kerran prokimenin. LUKIJÄ I-maan sijasta prokimenin...

LAULAJAT jatkavat saman prokimenin lappua. PÄPPI nostaa kiiloni pyhän oven lausua: Se on viisautta. LUKIJÄ: Toisenta Loosoksa kirjasta. PÄPPI: Kuulkaamme. LUKIJÄ lukee I perimian 2 Moos. 19,10-19., ja heti sen jälkeen lausua prokimenin Pelasta minut vihollisistani... OTT.PIIN. s.26. LAULAJAT laulavat tämän prokimenin. LUKIJÄ värsy: Pelasta minut väkriutelijastani. OTT.PIIN.s.26. LAULAJAT laulavat toisen kerran prokimenin. LUKIJÄ lausuu esinidien ovan prokimenista. LAULAJAT jatkavat saman prokimenin lappua. PÄPPI: Se on viisautta. LUKIJÄ: Joobin kirjasta. PÄPPI: Kuulkaamme. LUKIJÄ: lukee 2 perimian Joob. 38,1-23; 42,1-5. PÄPPI: Se on viisautta. LUKIJÄ: Profetta Josajan kirjasta. PÄPPI: Kuulkaamme. LUKIJÄ: lukee 3 perimian Jes. 50, 4 - II. PÄPPI: astuttuaan pyhän oven lausua pienen eksenjan, jossa loppusiuuus: Sillä sinä siidin Jumalana olet pyhä... R.H.s.258.

PÄPPI JÄLENN jatkua Basilian Saurel liturgia R.H.sivota XX/258 aikana. Siis laulajat laulavat: Pyhä Jumala j... Liturgian epistolaprokimenin, sen värsy, saavita, kuin tiedot epistolasta ja evankeliumista löytyvät OTT.PIIN.s.26. Samalla sivulla löytyvät tiedot siitä, minkä tämän liturgian rukouksien sijassa on laulettava "Sinun salainen Ehtoollisies osallisiksi"...

"Totisanti on kohtuullista" veisun sijaan tämän liturgian aikana laulettua 9-SIKKA kanonin veisu - "Tulkaa, uskovaliset" ... OTT.PIIN. s.20.

KOHTUULLISUUS arkoisin, se löytyy LIT. s. 105. *Totisanti on kohtuullista* *uskovaliset*

AINUPALVELUS SUURENA MERJASTAINA.

Tämä aamupalvelus alkuosassa toimittetaan sillä tavalla kuin on sanottu R.H.s.217 - 220.

Eksapselin ja suuren eksenjan jälkeen PÄPPI: Halliluja 3. LAULAJAT: Halliluja 3. PÄPPI: I-maan "hallilujavärsy" RHTP. s.34. LAULAJAT: Halliluja 3. PÄPPI: 2-maan "hallilujavärsy" RHTP. 35. LAULAJAT: Halliluja 3. PÄPPI: 3-mas "hallilujavärsy" RHTP. s.35. LAULAJAT: Tropari "Silloin kaa kunnilliset opetuslapset" - 3 kertaa. Tätä troparia laulettuussa pappi menee aitt riihuonettaan, avaa pyhän oven (joka sitten ottaa koki koko jumalainpalveluksen aikana), ottaa liturgipöydältä evankeliumikirjan, jota hän lukee II 2 rita...

giolle ja sitten suitsuttaa evankeliumin edessä, alttarissa, solealla, ~~kaasakka~~ kansan puoleen ja sitten taas evankeliumin edessä. Sen jälkeen seisoo koskella kirkkoa evankeliumin edessä pappi odottaa kunnes laulajat ovat lopettaneet edellä mainitun troparin laulamisen ja sitten -
PAPPI lausuu pienen ektionian, jonka loppusuunaus SIINä Siinä Isä...OTT.PIIN. s.27.

PAPPI syyttää kynttilän ja pitää sitä kädessään lausua Rukoilkaamme Herraa, että Hän tekisi meitä otollisiksi kuulamaan pyhää evankeliumia.

LAULAJAT: Herra armahda 3. PAPPI: Se on viisautta. Olkaamme vakaat. Kunkaamme pyhää evankeliumia. Rauha olkoon teille kaikille. LAULAJAT: Niin myös sinunkin hengellasi. PAPPI: Me kokaamme pyhäp (nimi) evankeliumia. LAULAJAT: Kunnia olkoon Sinulle Herra, Kunnia Sinulle.

PAPPI: lukee I evankeliumin ja sen jälkeen saarnattaa kukaan olevan kynttilän.

LAULAJAT: Kunnia olkoon kärsivällisyydelläsi, o Herra. x) Heti tämän jälkeen laulajat laulavat kolme antifonia veisuineen jumalansyntyttäjälle, jotka ovat OTT.PIIN. s.27-28.

PAPPI: Antifoneja laulettaessa suitsuttaa pyhää savua suoraan järjestyksessä kuin ensimmäisen evankeliumin edellä. Kun antifonit on laulettu, pappi lausuu pienen ektionian, jonka loppusuunaus on OTT.PIIN. s.28. Sitten -

PAPPI: Rukoilkaamme Herraa, että hän tekisi meitä otollisiksi kuulamaan pyhää evankeliumia... j.n.e. kuin ensimmäisen evankeliumin edellä.

II EVANKELIUMI.

LAULAJAT laulevat saman värsyn kuin I evank. jälkeen ja sitten - neljännen, viidennen ja kuudennen antifonin veisukoone OTT.PIIN. s. 28 - 29.

PAPPI taas toimittaa suitautuksen, lausuu pienen ektionian j.n.e. kuin ensimmäisen evankeliumin jälkeen.

III EVANKELIUMI.

RUOH. Aivan samalla tavalla kuin ensimmäisen ja toisen evankeliumin jälkeen menettelevät laulajat ja pappi vielä kolme neljännen ja viidennen evankeliumin jälkeen. Antifonit, veisut

x) Tämä värsy on 2. luvun joku evank. jälkeen.

... ja sitten loppusuunaus...
OTT.PIIN. s.29 - 33.

VI EVANKELIUMI.

LAULAJAT: autuaat ovat hengellisesti vaihteet... R.H.s.255. Stibiira: Siinä repisit, o Herra... OTT.PIIN.s.33. Kunnia... nyt... O Kristus...OTT.PIIN.s.33.

PAPPI: Pieni ektionia, jonka loppusuunaus OTT.PIIN.s.33. Ott-laama vaarin. Se on viisautta. Prokimeni: He jakavat vastusteen keskenhnsä... OTT.PIIN.s.34.

LAULAJAT: Sama prokimeni.

PAPPI: värsy: Minun Jumalani... OTT.PIIN.s.34.

LAULAJAT: prokimeni toisen kerran.

PAPPI: prokimenin alkua.

LAULAJAT: prokimenin loppuosa.

PAPPI: Rukoilkaamme Herra, että Hän tekisi meitä otollisiksi... j.n.e. kuin edellisten evank. edellä.

VII EVANKELIUMI.

LAULAJAT: Isäni 51.

PAPPI: Rukoilkaamme Herraa että Hän tekisi... j.n.e. kuin edellisten evankeliumin edellä.

VIII EVANKELIUMI.

LAULAJAT laulavat kanoonin veisut ja lukija lukee saman kanoonin troparit siinä järjestyksessä kuin on OTT.PIIN.s.34-36.

Epistolarien jälkeen (OTT.PIIN.s.36) joka lauletaan kolmesti. -

PAPPI: Rukoilkaamme Herraa, että Hän tekisi meitä otollisiksi j.n.e. kuin edellisten evank. edellä.

IX EVANKELIUMI.

LAULAJAT: Kaikki, joilla henki on... R.H.s.207.

LAULAJAT: Kiitos-stitiikat värsyineen siinä järjestyksessä kuin ne ovat OTT.PIIN.s.36-37. Kiitos-stitiikarvärsyt laulettavat R.H.207.

PAPPI: Rukoilkaamme Herraa, että Hän tekisi j.n.e. tavan mukaan X EVANKELIUMI.

LAULAJAT: Sinulle Herra, meidän Jumalamme, on tuleva kunnia... j.n.e. (suuri plitistysveisu) R.H.s.221 - 222.

PAPPI: kanoon-ektoria. Rukoilkaamme Herra, että Hän tekisi meitä otollisiksi kuulamaan Herraa edellä... Siinä Siinä on armahda ja pelastaa...
LAULAJAT: kanoon-ektoria.

PAPPI: Rukoilkaamme Herraa, että hän tekisi meitä otollisiksi j.n.e.

XI EVANKELIUMI.

LAULAJAT: laulavat virvelmä-stikiirat siinä järjestyksessä kuin ne ovat OTT.PIIN. s.37-38.

PAPPI näitä stikiiroja laulettaessa suitsuttua samassa järjestyksessä kuin esim. suurien juhlapäivien aattona (vigilioissa) polgeleo-psalmin aikana.

PAPPI: Rukoilkaamme Herraa... j.n.e.

XII EVANKELIUMI.

PAPPI vie evankeliumin alttarihuoneeseen.

LUKIJAT: Hyvä on Herraa kiittää... R.H.s.223. Rukoukset p. Kolminaisuuden tykö. Isä meidän...

PAPPI: Sillä sinun, Isä...

LUKIJAT: Amen. Troperi: Sinä lunastit meidät... OTT.PIIN.s.33.

PAPPI: Ekteonia - Armahda meitä Jumala...

PAPPI: Se on viisautta.

LAULAJAT: Sinua j.n.e. R.H.s.182-183.

LOFFUSIUM US löytyy LIT: s.105.

Huom.1. Koko tämän jumalanpalveluksen aikana (päivän troparin laulamisesta alkaen - katso edellä) pyhä ovi pidetään auki ja pappi seisoo keskellä kirkkoa kunnes on luettu 12 evankeliumia, minkä jälkeen hän menee alttariin, jättäen sittonkin pyhän oven auki.

Huom.2. Joka evankeliumin aikana pappi seisoo palava kynttilä kädessä.

Huom.3. Joka evankeliumin edellä kellonsoiton kautta ilmoitetun, monetta evankeliumia nyt tullaan lukevan. Tässä tärkeimmissä kirkon vahti ensimmäisen evank. edellä lyöpi suureen kellon yhden kerran, toisen ev. edellä - kaksi kertaa j.n.e.

Huom.4. Edelläolevaan jumalanpalvelukseen ei liitetä ensimmäisen hetken palvelusta, sillä viimeisenä pidetään pitkä perjantain päivänpalvelus tai n.k. "hetkipalvelus".

HETKIPALVELUS SUURENA PERJANTAINA.

Pappi pukeutuu epitrakiliin ja felonin, avaa pyhän oven, ottaa alttaripöydältä evankeliumikirjan ja vie sen (analogiolla) kappelille kirkon, jossa sitton seisookin koke tämän jumalanpalveluksen ajan. Joka evankeliumin jälkeen pappi suitsuttaa ot-

mallin tavalla kuin vigilioissa polyolempsalmin aikana, niin ensin suitsuttua analogien edessä, jossa on evankeliumi-kirja, sitton alttarissa j.n.e.

ENSIMÄINEN HETKI.

PAPPI: Siunattu on Jumalamme...

LUKIJAT: Amen. Taivaallinen kuningas... Rukoukset p. Kolminaisuuden tykö... Isä meidän...

PAPPI: Sillä Sinun Isä ja Poika...

LUKIJAT: Amen. Herra armahda 3. Kunnia... nyt. Tulkaatte, kunnartakaamme... Psalmit - 5,2,22. Kunnia... nyt. Halleluja 3. Herra armahda 3. Kunnia... Troperi: Sinun tultuasi ristinaulituksi... OTT.PIIN.s.39. Nyt... Miksi nimittäsimme sinua... R.H.s.228.

LAULAJAT: Stikiira: Täällä tempelin esirippu... OTT.PIIN.s.39.

PAPPI: Se on viisautta. Ottakaamme vaarin.

LUKIJAT: Profetian proklamation: Väraa... OTT.PIIN.s.40.

LAULAJAT: laulavat saman proklamationin.

LUKIJAT: Väraa: Autuas se... OTT.PIIN.s.39.

LAULAJAT toisen kerran sama proklamationi.

LUKIJAT: Proklamationin ensimmäinen osa.

LAULAJAT: saman proklamationin toinen osa.

PAPPI: Se on viisautta.

LUKIJAT: Profetta Sakarjan kirjasta.

PAPPI: Kuulkaamme.

LUKIJAT: Lukee parimien Sakarj. II:10-13.

PAPPI: Se on viisautta.

LUKIJAT: Apostoli Paavalin lähetyksikirjasta Galatalaisille.

PAPPI: Kuulkaamme.

LUKIJAT lukee epistolan.

PAPPI: Se on viisautta. Olkaamme vakaat. Kuulkaamme pyhää evankeliumia. Rauha olkoon teille kaikille.

LAULAJAT: Niin myös sinunkin hengeltesi.

PAPPI: Lukekaamme pyhän (nimi) evankeliumista.

LAULAJAT: Kunnia olkoon sinulle Herra, kunnia Sinulle.

PAPPI lukee evankeliumin Matt. 27:1-56.

LAULAJAT: Kunnia olkoon kärsivällisyydellesi, o Herra.

LUKIJAT: Vahvista käymiseni... Täytyköön suuni... R.H.s.228.

Rukoukset p. Kolminaisuuden tykö. Isä meidän...

PAPPI: Sillä sinun, Isä...

LUKIJAT: Kertäkki - Tällä kaikki... OTT.PIIN.s.34. ~~W... ..~~

Herra armahda 3. O Kristus Jumala R.H.228. Herra armahda 3. Kunnia...Nyt. Me ylistämme sinua...Herran nimeen siunaa isä. P.PFI: Jumala ole meille armollinen...R.H.s.229. Kristus totinen valkeus...R.H.s.239.

H u o m. Ensimmäisen hetken loppusiunausta ei lausuta, vaan lukija heti tämän jälkeen jatkaa kolmannen hetken seuraavalla tavalla:

KOIKAS HETKI:

LUKIJÄ: Tulkaatte, kumartakaamme... Psalmit - 35, 109, 51. Kunnia...Nyt...Halleluja 3. Herra armahda 3. Kunnia...Tropari: Herra, juutalaiset tuomitsivat Sinut...OTT.PIIN.Nyt...Jumalan-symyttäjä, Sinä olet totinen viinipuu...R.H.s.236.

LAULAJAT: Tropari - Peljäten juutalaisia...OTT.PIIN.s.40.

PAPPI: Se on viisautta. Ottakaamme vaarin.

TÄMÄN JÄLKEEN SEURAAVAT KOLMANNEN HETKEN PROKIIMEENI, PARIMI, EPISTOLA JA EVANKELIUMI (OTT.PIIN.s.40 - 41)

Evankeliumin jälkeen:

LAULAJAT: Kunnia olkoon kärsivällisyydellesi, o Herra.

LUKIJÄ: Kiitetty on Herra joka päivä. R.H.236. Rukoukset p. Kolminaisuuden tykö. Isä meidän...

PAPPI: Sillä sinun, Isä...

LUKIJÄ: Kontakki: Tulkaa kaikki...OTT.PIIN.s.34. Herra armahda 3. O Kristus Jumala...R.H. 228. Herra armahda 3. Kunnia...nyt... Me ylistämme sinua...Herran nimeen siunaa isä.

PAPPI: Jumala on meille armollinen...

LUKIJÄ: Amen, Herra Jumala, Isä kaikkivaltias...R.H.237.

KUUDES HETKI.

LUKIJÄ: Tulkaatte, kumartakaamme... Psalmit 54, 140, 91. Kunnia...nyt...halleluja 3. Herra armahda 3. Kunnia...Tropari. O Kristus Jumala...OTT.PIIN.s.41. Nyt...Koska meillä itselläämme...R.H.s 241.

LAULAJAT: Näin sanoo Herra juutalaisille...OTT.PIIN.s.31.

PAPPI: Se on viisautta. Ottakaamme vaarin.

LUKIJÄ: Prokimeni: Herra, meidän Valtiamme... OTT.PIIN.s.41.

TÄMÄN JÄLKEEN SEURAAVAT KUUDENNES HETKEN PROKIIMEENI, PARIMI,

EPISTOLA JA EVANKELIUMI (katso OTT.PIIN.s.41)

SEURAAVAT:

Evankeliumin

LAULAJAT: Kunnia olkoon kärsivällisyydellesi, o Herra.

LUKIJÄ: Annattakaa laupeutesi...R.H.s.241. Rukoukset p. Kolminaisuuden tykö. Isä meidän...

PAPPI: Sillä sinun, Isä...

LUKIJÄ: Tulkaa kaikki...OTT.PIIN. s.34. Herra armahda 3. O Kristus Jumala...R.H.s.228.Herra armahda 3. Kunnia...Nyt...Me ylistämme sinua...Herran nimeen siunaa isä.

PAPPI: Jumala ole meille armollinen...

LUKIJÄ: Amen. Jumala, voimien Herra...R.H.s.242.

YHDEKSÄS HETKI:

LUKIJÄ: Tulkaatte, kumartakaamme...Psalmit 69, 70, 86. Kunnia...nyt...Halleluja 3. Herra armahda 3. Kunnia...Tropari: Ryöväri nähdessään...OTT.PIIN.s.42. Nyt...O hyvä, Sinä olet...R.H.s.247.

LAULAJAT: Tropari: Kaupasta oli nähdä...OTT.PIIN.s.42.

PAPPI: Se on viisautta. Ottakaamme vaarin.

LUKIJÄ: Prokimeni: Hielettömät sanovat...OTT.PIIN.s.42.

TÄMÄN JÄLKEEN SEURAAVAT YHDEKSÄNNEN HETKEN PROKIIMEENI, PARIMI, EPISTOLA JA EVANKELIUMI (katso OTT.PIIN.s.42) SAMANLAISEN ROTIKUSTINON OHESSA KUIN ENSIMÄISISSÄ HETKESSÄ.

Evankeliumin jälkeen.

LAULAJAT: Kunnia olkoon kärsivällisyydellesi, o Herra.

LUKIJÄ: Ylä meitä peräti hylkää...R.H.s.247. Rukoukset p. Kolminaisuuden tykö. Isä meidän...

PAPPI: Sillä sinun, Isä...

LUKIJÄ: Amen. Kontakki: Tulkaa kaikki...OTT.PIIN.s.34. Herra armahda 3. O Kristus Jumala...R.H.s.228.Herra armahda 3. Kunnia...nyt. Me ylistämme sinua...Herran nimeen siunaa isä.

PAPPI: Jumala ole meille armollinen...

LUKIJÄ: Amen. Valtias Herra...R.H.s.248-249. Autuudet. R.H.s. 255.Herra, muista meitä...j.n.e.R.H.s.321.Kunnia...Pyhäin enkelien kuore...R.H.s.321. Nyt...Uskon yhteen Jumalaan...R.H.s.7. Huojenna, jätä...R.H.s.93. Isä meidän...

PAPPI: Sillä sinun, Isä...

LUKIJÄ: kontakki: Tulkaa kaikki...OTT.PIIN.s.34. Herra armahda 3. Eäikein pyhin Kolminaisuus...R.H.323.Olkoon Herran nimi siunattu tästä ajasta jankaikkiseen. 3-sti. Kunnia...Nyt...Psalmi 34.

PAPPI: Se on viisautta.

L. H. J. T: Totisuus on lakunilista... meidän Jumalamme Vitia.

PAPPI: Kaikkein pyhin Jumalansyntyttäjän pelasta meitä.

LAULAJAT: Me ylistämme sinua, joka olet...

PAPPI: Kunnia olkoon sinulle, Kristus, meidän Jumalamme...

LAULAJAT: Kunnia... nyt. Herra armahda 3. Siunaa.

PAPPI: lausuu loppusianauksen (sen otsikko on: "Pyhästä suuresta perjantaina" LIT. s.105).

LAULAJAT: Anna Herra pitkää ikää....

RITTOOPALVELUS SUURENA PERJANTAINA.

Pappi pukeutuu kaikkiin papin pukuihin, väistää alttari-pöydällä evankeliumikirjan ja panee pöydälle "Hautauskuvan", joka sitä ennen oli voideltu ruusuöljyllä (noin 10-20 tippaa, sekoitettuna 2 - 3 grammaan ruokaöljyä).

PAPPI: Siunattu on Jumalamme...

LUKIJÄ: Amen. Kunnia olkoon sinulle, meidän Jumalamme, kunnia sinulle. Taivaallinen Kuningas... Rukoukset p.Kolminaisuuden tykö. Isä meidän.

PAPPI: Sillä sinun, Isä, Poika ja Pyhä Henki...

LUKIJÄ: Amen. Tulkaatte, kumartakaamme... Psalmi 104. Kunnia... nyt. Halleluja 3.

PAPPI tänä pealpäivänä aikana lukee solaalla 7 iltarukousta ja sitten lausuu Suuren ekstenian, jonka jälkeen -

LAULAJAT: Avuksihuuto - psalmi (R.H.176) ja stikiirat - OTT.PIIN.s.44.

PAPPI suitsuttaa tavannukaan ja viimeisen avuksihuuto-stikiiran jälkeen toimittaa saaton evankeliumikirjan kanssa. Se on viisautta. Olkaamme vakaat."

LAULAJAT: O Jeesus Kristus...

PAPPI: Ottakaamme vaarin. Rauha olkoon teille kaikille. Se on viisautta. Prokiimeni: "He jakavat vaatteeni"... OTT.PIIN. s.45.

LAULAJAT: Toistavat saman prokiimenin.

PAPPI: Värsy: Minun Jumalani, minun Jumalani, kuule minua, Miksi minut hylkäsit?

LAULAJAT: taas prokiimeni.

PAPPI: He jakavat vaatteeni keskenänsä.

LAULAJAT: ja heittävät puvustani arpa.

PAPPI: Se on viisautta. LUKIJÄ: 2 Moosesen kirjasta. PAPPI:

Kuulkaamme. Ja LUKIJÄ lukee parinian 2 Moos. 33:11-23.

PAPPI: Ottakaamme vaarin. Prokiimeni: Riittele Herra. OTT.PIIN.s.45.

LAULAJAT: Sama prokiimeni.

PAPPI: värsy: Ota kilpi... OTT.PIIN.s.45.

LAULAJAT: taas prokiimeni.

PAPPI lausuu alkuosan prokiimenista.

LAULAJAT: jatkavat saman prokiimenin loppuun.

PAPPI: Se on viisautta. LUKIJÄ: Joobin kirjasta. PAPPI: Kuulkaamme. LUKIJÄ: lukee II parinian Joob. 42:12-20.

PAPPI: Se on viisautta. LUKIJÄ: Profetta Jesaiän kirjasta.

PAPPI: Kuulkaamme. LUKIJÄ lukee III parinian Jes. 52:13-54:1

PAPPI: Ottakaamme vaarin.

LUKIJÄ: Prokiimeni: Sinä olet minut pannut... OTT.PIIN.s.45.

LAULAJAT: Sama prokiimeni. LUKIJÄ: värsy: Herra, pelastukaani Jumala... OTT.PIIN.s.45. LAULAJAT: prokiimeni. LUKIJÄ alkuosan prokiimenista. LAULAJAT jatkavat saman prokiimenin loppuun.

PAPPI: Se on viisautta. LUKIJÄ: Apostoli Paavalin ensimmäisen lähetykskirjeestä Korinttolaisille. PAPPI: kuulkaamme.

LUKIJÄ lukee epistolan I Kor. 1:18-21:2.

PAPPI: Se on viisautta. Olkaamme vakaat. Kuulkaamme pyhästä evankeliumista. Rauha olkoon teille kaikille.

LAULAJAT: Niin myös sinunkin hengellesi.

PAPPI: Kuulkaamme pyhästä MATTHEUKSEN evankeliumista.

LAULAJAT: Kunnia olkoon sinulle Herra, kunnia sinulle.

PAPPI: Kuulkaamme. Ja lukee evankeliumin. OTT.PIIN.s.45.

LAULAJAT: Kunnia olkoon sinulle Herra, kunnia sinulle. Pyhä ovi suljetaan.

RENTENIA: Lausukaamme kaikki...

LUKIJÄ: Suo Herra...

RENTENIA: Toimittakaamme iltarukouksemme... ja sen jälkeen:

LAULAJAT: Virrellä-stikiirat OTT.PIIN.s.45-46. Viimeisen stiikiiran aikana OTT.PIIN.s.46 pappi avaa pyhän oven ja kolme kertaa suitsuttaa ympäri alttari-pöydän...

LUKIJÄ: Herra, nyt sinä lasket palveliiasi... R.H.s.121. Rukoukset p.Kolminaisuuden tykö. Isä meidän.

PAPPI: sillä sinun, Isä...

LÄULÄJÄT: Amen. Ja laulavat kaksi troparia: "Kunniallinen Joosef"... Kunnia...nyt... "Myrhan kantajille"... Näitä tropareja laulettaessa pappi ottaa alttaripöydältä hautauskuvan, panna sen päänsä päälle ja menee alttarista (niin kuin saattossa, mutta poikkeamatta kunninkaan oven eteen) suoraan keskelle kirkkoa, jossa asettaa kuvan siellä olevalle pöydälle ja sen jälkeen suitsuttaa 3 kertaa sen ympärille. Kuvan päälle pannaan alttaripöydältä pieni evankeliumikirja, joka sitten onkin siellä perjantaina ja lauantaina, kunnes kuva vietiin takaisin alttaripöydälle. Kun laulajat ovat lopettaneet teisen edellismainituista tropareista, pappi tavallisesti lausuu saarnan, ja sen jälkeen -

PAPPI: Se on viisautta. **LÄULÄJÄT:** Siunaa j.n.e. niinkuin vigiliaan lopussa.

LOPPUSIUNAUUS LIT.s.105.

LÄULÄJÄT: Anna Herra pitkää ikää...

Tämän jälkeen pappi ja kansa suutelevat hautauskuvaa ja sen päällä olevan evankeliumikirjaa.

AAMUPALVELUS SUUREN LAUVANTAINA:

Tämä aamupalvelus alkuosassa toimitetaan niinkuin on sanottu R.H.s.217 - 220 Heksapsalmin ja suuren ektionian jälkeen:

PAPPI: Jumala on Herra, joka valisti meitä... **LÄULÄJÄT:** saman värsryn. **PAPPI:** värsry: Kiittäkää Herraa... **EHT.s.34. LÄULÄJÄT** Jumala on Herra... **PAPPI:** värsry: He piirittävät minua... **EHT.s.34. LÄULÄJÄT:** Jumala on Herra... **PAPPI:** värsry: En minä kuole... **EHT.s.34. LÄULÄJÄT:** tropari: Kunniallinen Joosef **OTT.PIIN.s.46. Kunnia...** Sinä kuolematon elämä... **OTT.PIIN.s.47. Nyt...** Myrhan kantajille vainoille... **OTT.PIIN.s.46.** Kun laulajat alkavat laulaa näitä tropareja, pappi menee soisulta alttarihuoneeseen, avaa kunninkaan ovet ja menee keskelle kirkkoa "hautauskuvan" eteen. Heti troparien jälkeen laulajat alkavat laulaa ylitystropareja **OTT.PIIN.s.47-51.** Näiden troparien aikana pappi suitsuttaa samassa järjestyksessä kuin vigilioissa polyeleio - psalmin aikana. Ensimmäisen jakson troparien jälkeen pappi lausuu siunauksen **OTT.PIIN.s.51.**

minkä jälkeen laulajat alkavat laulaa ylitystroparien toista ~~jaksoa~~ OTT.PIIN.s.51-55 ja pappi taas suitsuttaa samalla tavalla. Tämän jälkeen pappi lausuu pienen ektionian **OTT.PIIN.s.55.** minkä jälkeen laulajat alkavat laulaa ylitystroparien kolmatta jaksoa. **OTT.PIIN.s.56 - 59** ja pappi vielä kerran suitsuttaa.

Huom. Tämänäinen suitsutus aloitetaan joka kerta keskeltä kirkkoa "hautauskuvan" edessä ja siellä myös päätetäänkin. Joka suitsutuksen jälkeen pappi seisoo "hautauskuvan" edessä, eikä mene alttarihuoneeseen.

Huom. 2. Ylitystroparien laulamisen aikana pappi ja kansa seisovat palavat kynttilät kädessä.

Ylitystroparien kolmannen jakson jälkeen:

LÄULÄJÄT: Ylösnouseksen troparit: Kiitetty olet sinä Herra... **R.H.s.202 - 203.**

PAPPI: pieni ektionia, jossa loppusiunaus **OTT.PIIN.s.59.** Ektionian jälkeen pappi menee alttariin ja sulkee pyhän oven.

LUKIJU: psalmi 51, jonka jälkeen laulajat ja lukija laulavat

KANONI siinä järjestyksessä kuin se on **OTT.PIIN.s.59-63.** Tämän kanonin aikana pappi pukeutuu kaikkiin papin pukuihin. Kanonin 9-nen veisun jälkeen:

PAPPI: pieni ektionia, jonka loppusiunaus: "Sillä sinua kiittävät kaikki taivasten voimat"... **EHT.s.40.**

PAPPI: Pyhä on Herra, meidän Jumalamme (tavan mukaan, niinkuin on sanottu **EHT.s.40**)

LÄULÄJÄT: Kaikki joilla henki on... **R.H.s.207** ja sitten kiitosstikiirat **OTT.PIIN.s.63-64.**

Kun laulajat alkavat laulaa viimeistä kiitosstikiiraa (Korkeasti siunattu olet Sinä... **R.H.s.214**) pappi avaa pyhän oven, menee hautauskuvan eteen ja siellä lausuu: Kunnia olkoon sinulle, joka nytit meille valkeuden. **LÄULÄJÄT:** Suuri ylitystyveisu, jonka aikana **PAPPI** 3 kertaa suitsuttaa "hautauskuvan" ympärille. Kun laulajat tämän veisun jälkeen alkavat kolmannen kerran "Pyhä Jumala"... niin pappi ottaa hautauskuvan päänsä päälle ja toimittaa juhlasuuren ympärin kirkon.

Huom.I. Tämä saatto toimitetaan "vasten auringonkulkua,"

LITURGIA SUURENA LAUVANTAINA.

~~Mikä tuon sulossa muisekin saatoissa, siis kirkosta~~

lähdettyä käännytään vasemmalle.

Huom.2. Saatossa hautauskuvan edellä kannetaan ainoastaan lyhtyä.

Huom.3. Saatton aikana laulajat laulavat: Pyhä Jumala...
Saavuttuaan kirkkoon -

PAPPI menee pyhän oven eteen ja siellä lausuu: "Se on viisautta. Oikonaan vakaat, minä jälkeen hän kääntyy, menee keskelle kirkkoa ja asettaa siellä hautauskuvan paikalleen.

LAULAJAT: Kunniallinen Joosef...OTT.PIIN.s.46. Tämä troparia lauletaessa pappi suitsuttaa 3 kertaa hautauskuvan ympärillä.
LUKIJÄ: Profetian tropari: O Kristus, Sinä, joka pidät...OTT.PIIN.s.64.

PAPPI: Ottakaamme vaarin.

LUKIJÄ: Prokijineni: Nouse, Herra...OTT.PIIN.s.64. värssyineen, tavan mukaan. PAPPI: Se on viisautta. LUKIJÄ: Profetta Mooselikin kirjasta. PAPPI: Kuulkaamme. LUKIJÄ lukee parimian Huomk. 37:1-14.

PAPPI: Ottakaamme vaarin. LUKIJÄ JA LAULAJAT: Prokijineni: Nouse Herra, minun Jumalani...OTT.PIIN.s.64 värssyineen, tavan mukaan.

PAPPI: Se on viisautta. LUKIJÄ: Apostoli Paavalin ensimäisestä lähetykskirjeestä Korinttolaisille j.n.e.Epistola ja evankeliumi, tavan mukaan. EVANKELIUMIN jälkeen seuraa hautauskuvan oktenia, anomus-oktenia ja palvelus loppuu samalla tavalla kuin juhlapäivävigilioissa. (Katso BHT.s.41-43. LOPPUSIUNAUS on sama kuin "suurena perjantaina" LIT.s.105).

Loppusiunauksen jälkeen pappi ja kansa suutelee hautauskuvaa laulajien laulaessa stikiiraa "Tulkaa, ylistäkäämme"...OTT.PIIN.s.65. PAPPI suudeltuaan hautauskuvaa menee alttarihuoneeseen ja panee kiinni pyhän oven sekä esiriipun. Tämän jälkeen seuraa ensimäisen hetken palvelus tavan mukaan.

Huom. Parimian, epistola ja evankeliumi edelläolevan palveluksen aikana luetaan keskellä kirkkoa, hautauskuvan adessä.

Tämä liturgia alkaa HETKIPÄLV LUKSELLA, joka muodostuu 3,6,9 hetken palveluksesta ja niin sanotusta jatkuvasta "hetkipalveluksesta", ja toimitetaan aivan samalla tavoin kuin suurena torstaina (katso kaavaa - "päiväpalvelus suurena torstaina").

Tämän jälkeen seuraa liturgia, joka alkaa ehtoopalveluksella. Viimeksi mainittu palvelus toimitetaan myöskin samalla tavoin kuin suurena torstaina (katso kaavaa "päiväpalvelus suurena torstaina" ja OTT.PIIN.s.65) pieneen saattoon saakka. Sen jälkeen kun laulajat saatton jälkeen ovat laulaneet "O Jeesus Kristus"...pappi lausuu "se on viisautta". LUKIJÄ: "Istä Mooseseen kirjasta." PAPPI: "kuulkaamme" (seuraava PARIMIAIN LUKEMISEN tavan mukaan, siinä järjestyksessä kuin on sanottu OTT.PIIN.s.66). Kuudennen parimian jälkeen, kun laulajat alkavat laulaa värssyä "Sillä hän on sangen korkean" - pappi avaa kuninkaan oven, joka oli suljettuna ensimäisen parimian alusta ja pitää sen auki kunnes laulajat toistavat tämän värssyn. Kun laulajat 15:nnen parimian jälkeen (OTT.PIIN.s.66) alkavat laulaa "Kiittäkää Herran ja ylistäkää iankaikkisesti" - pappi avaa taas pyhän oven ja sulkee sen vasta liturgia-evankeliumin jälkeen, tavan mukaan.

HUOM. 1. Kaikki 15 parimiaa, samoiten kuin epistola ja evankeliumi tämän liturgian aikana luetaan keskellä kirkkoa hautauskuvan adessä.

HUOM. 2. Suitsutus avuksi-huuto stikirojen, epistolan ja kerubiinein veisun aikana toimitetaan siten, että alttarihuoneen jälkeen ensin suitsutetaan hautauskuvan adessä ja sitten vasta solealla.

HUOM. 3. Heti liturgia-epistolan jälkeen, kun laulajat alkavat laulaa "Nouse Jumala ja tuomitse me" (OTT.PIIN.s.67) ja lukija lukee 82-en psalmin värssyjä, pappi alttarissa suuttuaustat, pukunsa valkoisiin.

HUOM.4. Kerubiinein veisun sijassa lauletaan tropari: "Vaietkoon jokainen ihmisen liha"...Nuottiliturgiassa s.138.

HUOM.5. "Totisesti on kohtuullistaa" veisun sijassa: päivän kanonin 9-3 irrossi: "Älä ithe minua Nitini...OTT.PIIN.s.62.

HUOM.6. Liturgian lopussa, amboonin takana luettavan rukouksen jälkeen pappi lausuu: "Rukoilkaamme Herraa". LAULAJAT: "Herra ~~ks~~ armahda". PAPPI lukee "rukouksen leipä siunatussa" EHT.s.28. ja siunaa niin kuin vigilioissa 5 leipää, viinin, öljyn ja nisunjyvät. Tämän jälkeen laulajat: "Olkoon Herran nimi siunattu..." ja liturgia loppuu tavun mukaan.

JUMALANPALVELUS PÄÄSIÄIS-IÖMÄ.

Tämä palvelus muodostuu puoliyö-, aamu- ja liturgiapalveluksesta.

PAPPI pukeutuu epiitrakiliin ja lausuu alkusiunauksen: Kiitetty on Jumalamme...

LUKIJA: Amen. Alkurukoukset (samat kuin kolmannen hetken palveluksessa, R.H.s.231). Tulkaatse, kumartakaamme... psalmi 51. LAULAJAT ja LUKIJA: Suuren lauvantain kanoni (katso OCT.PIIN. s.59 - 64).

PAPPI: kanoonia lausettaessa lukee rukoukset "Liturgian todellisuuteen" ja pukeutuu kaikkiin papin pukuihin. Kun laulajat alkavat lausua kanoonin 9-tä veisua, pappi avaa esiriipun ja pyrkii oven, menee keskelle kirkkoa, suitsuttaa kolme kertaa hautaus-tavan yläpuolelle ja sitten vie sen alttariin, missä panee sen alttaripöydälle (tai sen sijaan pienemmän hautauskuvan, jos senä väline on olemassa kirkossa. Tässä tapauksessa suuri hautaus-tava korjataan pois).

LUKIJAT: Rukoukset p.Kolminaisuuden tykö. Isä meidän...

PAPPI: siilikä sinun Isä...

LUKIJAT: Troperi: Sinä, Kuulematon elämä...OTT.PIIN.s.47.

PAPPI: Hartauden ektenia.

PAPPI: Kaikkein pyhin Jumalansyntyttäjä pelasta meitä.

LAULAJAT: Me ylistämme sinua...

PAPPI: kunnia olkoon sinulle, Kristus, meidän Jumalamme...

LAULAJAT: Kunnia...Nyt...Herra armahda 3. Siunaa.

PAPPI: Loppusiunaus.

Tämän jälkeen pappi ottaa oikeaan käteensä suitsutusastian ja vasempaan "pääsiäiskynttiläjalaa" ja ristin eäkä alottaa

juhlasaaton kirkon ropari. Laulajat sen aikana laulavat stik-
raa: Sinun ylösnousustasi... (katso kirjaa "Kirkkoveisuja
suuressa paastossa ja pääsiäisjuhlan" s.28). Käyträän ylä-
puolelle kirkon, saatto pysähtyy kirkon etukäytävään (josta ovet
kirkkoon ovat suljetut) ja -

PAPPI: Kunnia olkoon pyhälle, yksiolemolliselle, eläväksiteke-
välle...

LAULAJAT: Amen.

PAPPI: troperi: Kristus nousi kuolleista...3 kertaa.

LAULAJAT: sama troperi 3 kertaa.

PAPPI: värssy: noukkoon Jumala...KIRK.PIIN.s.67.

LAULAJAT: troperi: Kristus nousi kuolleista...

PAPPI: värssy: niin kuin savu hajoa...KIRK.PIIN.s.69.

LAULAJAT: troperi.

PAPPI värssy: niin hukkukoot...KIRK.PIIN.s.71.

LAULAJAT: troperi.

PAPPI: värssy: tämä on se päivä...KIRK.PIIN.s.73.

LAULAJAT: troperi.

PAPPI: kunnia...nyt. LAULAJAT: troperi. PAPPI: troperi (suu-
livaliin) LAULAJAT lopettavat troperin.

NET avataan ovi kirkkoon ja saatto astuu sisään.

PAPPI: tultuansa alttarihuoneeseen lausuu suuren ektionia.

LAULAJAT: kanooni. (KIRK.PIIN.s.29 - 65).

PAPPI kanoonin aikana suitsuttaa, pitää vasemmassa kädessään
ristiä ja pääsiäiskynttiläjalaa (samassa järjestyksessä kuin
vigilioissa polyelec-psalmin aikana), I:nen, 3:nen ja 6:nen
veisun jälkeen.

Kanoonin jälkeen - pieni ektenia.

LAULAJAT: ekaepostilario - troperi KIRK.PIIN.s.66 ja sitten -

LAULAJAT: Kaikki joilla henki on...R.H.s.207...ja sunnuntai-
päivän kiitosstikiirat I-llä sävelkällä. Katso Vigil.III ost,
siv.30. Heti tämän jälkeen: pääsiäis-stikiirat värssyineen
KIRK.PIIN.s.67 - 78.

PAPPI: Johannes Krysostomoksen pääsiäis-saarna.

LAULAJAT: troperi: Sinun kieleksi lahjat...KIRK.PIIN.s.78.

PAPPI: hartauden ektenia ja sitten anomus-ektenia.EHT.s.40-42.

PAPPI: se on viisautta. LAULAJAT: siunaa. PAPPI: Kiitetty on

aina oleva Kristus...LAULAJAT: amen.Vahvista Jumala...PAPPI:
Kristus nousi kuolleista,kuolemallaan kuoleman voitti. LAULA-
JAT: ja haudoissa oleville elämän antoi.

PAPPI: Loppusiunaus.LIT.s.106 ja antaa rukoilijain suudella
ristiä.

LAULAJAT: tropari 3. Niin hän antoi meille... KIRK.PYYS.s.78.
Anna Herra pitkää ikää... Tämän jälkeen 1-sen hetken palve-
luksen sijaan lauletaan "hetkipalvelus", joka on KIRK.PYYS.s.
79. Jotta palvelus lauletaan 3-nen ja 6-nen hetken palveluksen
sijaan.

LITURGIA:

Aikusiunauksen jälkeen pappi ja laulajat laulavat päivän tro-
parin ja värsyt aivan samassa järjestyksessä kuin oli laulet-
tu pääsiäis-samupalveluksen alussa. Lauletaan troparia ja värs-
syjä pappi sulauttaa alttaripöydän edessä, pitäen vasemmassa
kädessään ristiä ja pääsiäisruyöttöäjalkaa.

Liturgian antifoonit ja prokiimeni KIRK.PYYS.s.80-82.

HUOM.1.Pyhää ovea ei suljeta koko pääsiäis-viikon aikana.

HUOM.2.Aivan samalla tavalla kuin ensimmäisenä pääsiäis-päivä-
nä toimitetaan samupalvelus ja liturgia kaikkina muinakin pää-
siäisviikon päivinä,sillä poikkeuksella,että 1) muina päivi-
nä pappi toimittaa samupalveluksen puuttuma ainoastaan epitra-
kiliin ja felonin,eikä siis kaikkiin pukuihin niin kuin ensi-
mäisenä päivänä; 2) juhlasaatto kirkon ympäri,toimitetaan
samupalvelukseen lopussa,eikä alussa (siis "hetkipalveluksen"
aikana - KIRK.PYYS.79.

HEIKOPLVELUS ENSIMÄISENÄ PÄÄSIAIS-PÄIVÄNÄ.

Tämä palveluksen pappi toimittaa pukeutuneena kaikkiin papin
pukuihin. Palveluksen alku on aivan samanlainen kuin aamu-
ja liturgia-palveluksessa pääsiäis-yönä. Suuren ektonian jäl-
keen - LAULAJAT: Aukkuhuuto psalmi R.E.s.176 - 177...ja sit-
ten toisen sävelmän runnuntaistikirat. Saatto (evankeliumikir-
jan kanssa).LAULAJAT: O Jeesus Kristus...PAPPI: prokiimeni.Vi
gil.II.sivu 14. Prokiimenin jälkeen - PÄPPI: rukoilukaamme Her-
raa,että hän tekisi meitä otollisiksi kuulemaan...LAULAJAT:
Herra armahda 3. PAPPI: Se on viisautta.Olkamme vakaat.Kuul-
kaamme pyhää evankeliumia.Rauha olkoon teille kaikille j.n.e.
kuin tavallisesti evankeliumin edellä. EV.NELJUMI:Johan.20 ja
19-25 ja tämän jälkeen - Martauden ektonia.LUKIJA: suo Herraa.
Anomus-ektomia. LAULAJAT: Pääsiäis-stiikirat KIRK.PYYS.s.67 -
78. PAPPI: se on viisautta.LAULAJAT: siunaa. ja palvelus päät-
tyy aivan samalla tavoin kuin samupalveluksessa pääsiäisyönä.